

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om brottsbekämpning inom Tullen och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en ny lag om brottsbekämpning inom Tullen. Till lagen överförs de bestämmelser om brottsbekämpning inom Tullen som för närvarande finns i tullagen. Bestämmelserna och Tullens befogenheter föreslås bli harmoniserade med det som föreskrivs i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen. Genom den föreslagna lagen säkerställs även i fortsättningen en symmetri mellan Tullens och polisens befogenheter och samtidigt undviker man att bygga upp överlappande funktioner. Genom propositionen är avsikten även att förbättra samarbetet och utbytet av information mellan förundersökningsmyndigheterna och samordningen av åtgärderna inom brottsbekämpningen. Tullen är enligt förslaget skyldig att underrätta polisen om allvarliga brott som kommit till dess kännedom och om åtgärder som den inlett för att utreda ett brott och polisen har enligt förslaget rätt att begära att förundersökningen av tullbrottet överförs till polisen när vissa förutsättningar uppfylls.

Tullagen ska fortfarande vara en allmän lag som reglerar Tullens administrativa verksamhet och som också ska iakttas vid brottsbekämpning, om inte något annat föreskrivs i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Bestämmelserna om behandling av personuppgifter inom Tullen och om register inom brottsbekämpningen samlas i en ny lag om Tullens register som kommer att ges senare.

I definitionerna av hemliga metoder för inhämtande av information och förutsättningarna för att använda dem föreslås preciseringar, och samtidigt föreskrivs om vissa nya befogenheter för dem.

För Tullen föreskrivs befogenheter att använda täckoperation och bevisprovokation genom köp samt förhindra att hemligt inhämtande av information avslöjas genom att göra och använda falska, vilseledande eller förtäckta registeranteckningar samt framställa

och använda falska handlingar. För det praktiska genomförandet av täckoperation och bevisprovokation genom köp svarar polisen på begäran från Tullen, med undantag för täckoperation och bevisprovokation genom köp som sker uteslutande i datanät.

Dessutom föreskrivs på lagnivå om användning av informationskällor i tullbrottsbekämpningen i överensstämmelse med polislagen och tvångsmedelslagen. Styr användning av informationskällor möjliggörs även vid bekämpningen av tullbrott.

Närmare bestämmelser än för närvarande utfärdas om anmälan om användning av hemliga metoder för inhämtande av information i överensstämmelse med den nya polislagen. I lagen föreskrivs också om användning av så kallad överskottsinformation. Lagen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt och tystnadsrätt för personalen inom Tullen samt om den anknytande anmälnings-skyldigheten.

Domstolens beslutanderätt föreslås bli utökad i metoder som ansluter sig till hemliga metoder för inhämtande av information och tvångsmedel.

Skyddet för de grundläggande och mänskliga rättigheterna uppmärksammas mera än tidigare. Regleringen av grunderna för individens rättigheter och skyldigheter lyfts från föreskriftsnivå till lagnivå och i lagen föreskrivs exaktare och i större utsträckning än nu om övriga principer som följs i Tullens verksamhet.

I propositionen föreslås dessutom en lag om upphävande av lagen om ändring av 46 och 47 § i tullagen samt ändringar i tullagen, polislagen, gränsbevakningslagen, lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet, tvångsmedelslagen, förundersökningslagen, utlänningslagen, statstjänstemannalagen, lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation, strafflagen, lagen om offentlighet vid rättegång i allmän-

na domstolar, lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstifningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet,

punktskattelagen, lagen om stämningsmän och utsökningsbalk. Andringarna är i huvudsak tekniska. I tullagen upphävs bestämmelserna om brottsbekämpning.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2015.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	3
ALLMÅN MOTIVERING	6
1 INLEDNING.....	6
2 NULÄGE	7
2.1 Lagstiftning	7
Tullagen.....	7
Polislagen	7
Gränsbevakningslagen.....	8
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU	8
2.3 Bedömning av nuläget	11
Allmänt.....	11
Allmänna bestämmelser	11
Tullens befogenheter	12
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	19
3.1 Målsättning.....	19
3.2 De viktigaste förslagen.....	19
Allmänna bestämmelser	19
Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning	19
Förtäckt inhämtande av information	20
Tystnadsplikt och tystnadsrätt	21
Särskilda bestämmelser	21
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	21
4.1 Konsekvenser för den offentliga ekonomin	21
4.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	22
4.3 Samhälleliga konsekvenser	22
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	22
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	22
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	22
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	23
DETALJMOTIVERING	24
1 LAGFÖRSLAG	24
1.1 Lag om brottsbekämpning vid Tullen	24
1 kap. Allmänna bestämmelser	24
2 kap. Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning	27
3 kap. Hemliga metoder för inhämtande av information	35
4 kap. Tystnadsplikt och tystnadsrätt.....	81
5 kap. Särskilda bestämmelser	88
1.2 Tullagen	89
1.3 Polislagen	96
1.4 Gränsbevakningslagen	96
1.5 Lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet	97
1.6 Tvångsmedelslagen	97
10 kap. Hemliga tvångsmedel.....	97
1.7 Förundersökningslagen	99
2 kap. Vilka som deltar i förundersökning.....	99
11 kap. Särskilda bestämmelser	99

1.8	Utlänningslagen	99
1.9	Statstjänstemannalagen	99
1.10	Lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation	99
1.11	Strafflagen	100
	16 kap. Om brott mot myndigheter	100
1.12	Lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar	100
1.13	Lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet	100
1.14	Punktskattelagen	101
1.15	Lag om stämningsmän	101
1.16	Utsökningsbalk	101
	3 kap. Förundersökningsmyndigheter och vissa andra myndigheter samt domstolar	101
1.17	Lag om upphävande av lagen om ändring av 46 och 47 § i tullagen	101
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	101
3	IKRAFTTRÄDANDE	102
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING ...	102
4.1	Inledning	102
4.2	Bestämmelserna i lagen om brottsbekämpning inom Tullen	103
4.3	Bedömning av lagstiftningsordningen	111
	LAGFÖRSLAG	112
	1. Lag om brottsbekämpning inom Tullen	112
	2. Lag om ändring av tullagen	138
	3. Lag om ändring av 5 kap. 1 § i polislagen	141
	4. Lag om ändring av gränsbevakningslagen	142
	5. Lag om ändring av lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet	143
	6. Lag om ändring av tvångsmedelslagen	144
	7. Lag om ändring av 2 kap. 1 § och 11 kap. 8 § i förundersökningslagen	147
	8. Lag om ändring av 12 § i utlänningslagen	147
	9. Lag om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen	148
	10. Lag om ändring av 36 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation	148
	11. Lag om ändring av 16 kap. i strafflagen	149
	12. Lag om ändring av 12 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar	149
	13. Lag om ändring av 3 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet	150
	14. Lag om ändring av 4 och 103 § i punktskattelagen	150
	15. Lag om ändring av 6 § i lagen om stämningsmän	151
	16. Lag om ändring av 3 kap. 70 § i utsökningsbalken	152
	17. Lag om upphävande av lagen om ändring av 46 och 47 § i tullagen	152
	BILAGA	153
	PARALLELLTEXT	153

2. Lag om ändring av tullagen.....	153
3. Lag om ändring av 5 kap. 1 § i polislagen	169
4. Lag om ändring av gränsbevakningslagen	170
5. Lag om ändring av lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet	172
6. Lag om ändring av tvångsmedelslagen	173
7. Lag om ändring av 2 kap. 1 § och 11 kap. 8 § i förundersökningslagen.....	179
8. Lag om ändring av 12 § i utlänningslagen	180
9. Lag om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen.....	181
10. Lag om ändring av 36 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation.....	181
12. Lag om ändring av 12 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar	182
13. Lag om ändring av 3 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet.....	183
14. Lag om ändring av 4 och 103 § i punktskattelagen.....	184
15. Lag om ändring av 6 § i lagen om stämningsmän.....	185
16. Lag om ändring av 3 kap. 70 § i utskökningsbalken	186

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Den gällande tullagen (1466/1994) innehåller också bestämmelser om brottsbekämpning inom Tullen. Bestämmelserna har ändrats ett flertal gånger under årens lopp. Trots detta måste bestämmelserna om brottsbekämpning inom Tullen ses som otillräckliga med tanke på förändringarna i omvärlden, den rättsliga utvecklingen på senare tid, bland annat den totala översynen av förundersökningslagen (805/2011), tvångsmedelslagen (806/2011) och polislagen (872/2011), och behovet av att lyfta fram och fokusera på de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Revideringarna har varit avsedda att möta den oro som de högsta laglighetsövervakarna har gett uttryck för på grund av att bestämmelserna om hemliga metoder för inhämtande av information i polislagen och bestämmelserna om hemliga tvångsmedel i tvångsmedelslagen är så oöverskådliga och svåra att få grepp om. Av denna anledning har det ansetts vara nödvändigt att införa en helt ny lag om brottsbekämpning inom Tullen för att också bestämmelserna om Tullens bekämpning av tullbrott ska vara mer exakta, tydligare, uppdaterade och samordnade med revideringen av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen.

Fram till i dag har befogenheterna för Tullen och polisen att använda vissa metoder varit samordnade. På grundval av tullagen har tullmän samma rätt att vid en förundersökning utförd av en tullmyndighet vidta undersökningar och använda tvångsmedel som polismän har vid en förundersökning utförd av en polismyndighet. Paragrafer om täckoperationer och bevisprovokation genom köp lades till polislagen (493/1995) i mars 2001. Den nya polislagen och den nya förundersökningslagen, som båda trädde i kraft den 1 januari 2014, ger bara polisen rätt att använda hemliga metoder för att inhämta information, bland annat täckoperationer och bevisprovokation genom köp. I propositionsmotiven till dessa två lagar sägs det dock att restriktionen inte är avsedd att vara ett ställningstagande till frågan om också andra myndigheter kan

tillåtas använda metoderna och att det bör utredas i vilken omfattning andra myndigheter kan behöva få använda metoderna. Med avseende på korrekt och tillräckligt effektiv brottsbekämpning finns det sannolikt ingen anledning att ifrågasätta dessa metoder för att inhämta information, som i och för sig redan tidigare har befunnits vara nödvändiga, utifrån vilken myndighet som använder dem vid olika tidpunkter. Följaktligen bibehåller denna proposition den uttalade principen i den gällande lagen, nämligen att de myndigheter som bekämpar allvarlig och yrkesmässig brottslighet ska ha överensstämmande befogenheter. Utöver att samordna befogenheterna är det befogat att i så hög grad som möjligt stämma av de bestämmelser som styr förundersökningsmyndigheternas rutiner för att det uttalade mål som lagstiftaren ger uttryck för i tvångsmedelslagen och polislagen, det vill säga att styra verksamheten mot större hänsyn till de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, ska kunna uppfyllas så väl som möjligt.

I själva verket leder den nuvarande avgränsningen av befogenheterna till vissa olämpliga situationer inom brottsbekämpningen, vilket innebär att metoderna för att förhindra eller utreda brott, och därmed effektiviteten i brottsbekämpningen, inte är beroende av typen av brott eller brottets allvar, utan av vilken förundersökningsmyndighet som arbetar med att förhindra eller utreda brottet. Därför föreslås det i denna proposition att Tullen får nya befogenheter, bland annat rätt att använda täckoperationer mot personer, rätt att genomföra bevisprovokation genom köp, rätt till förtäckt inhämtande av information och rätt att skydda hemliga metoder för att inhämta information. De två sistnämnda metoderna, rätt till förtäckt inhämtande av information och rätt att skydda hemliga metoder för att inhämta information, ingår i en lag om ändring av tullagen (879/2011) som infördes samtidigt med polislagen, och de är således egentligen inga nya befogenheter för Tullen. Ändringarna trädde i kraft samtidigt som polislagen, den 1 januari 2014.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning

Tullagen

I Tullens uppgifter ingår det att undersöka de tullbrott som nämns i 3 § 1 mom. 5 punkten i tullagen. Bestämmelser om de okonventionella metoder som Tullen har till sitt förfogande för att inhämta information finns i tullagen och tvångsmedelslagen. De hemliga metoderna för att inhämta information som tullagen anger motsvarar i sak teleövervakning och teknisk observation i polislagen.

Bestämmelser om en tullmans rätt att använda maktmedel ingår i 17 § i tullagen. Där föreskrivs det att det som 2 kap. 17 § 1, 2 och 5 mom. i polislagen säger om en polismans rätt att använda maktmedel i vissa situationer på motsvarande sätt ska tillämpas på en tullman. På den som bistår en tullman i ett tjäns-teupdrag på begäran av eller med samtycke av tullmannen tillämpas 9 kap. 5 § i polislagen.

Av 20 a § i tullagen framgår det att tullmyndigheterna har rätt att utgöra teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation för att utreda brott enligt vad tvångsmedelslagen föreskriver. Enligt 20 b § har Tullen rätt att, efter att på förhand ha meddelat om detta, företa teknisk övervakning för att förebygga tullbrott och identifiera personer misstänkta för tullbrott. I 20 c—20 i § ingår det bestämmelser om tullmyndigheternas rätt att förhindra, avbryta eller avslöja brottslig verksamhet och i detta syfte utföra teknisk observation och teleövervakning som är jämförliga med åtgärderna i 5 kap. i polislagen.

Enligt 43 § i tullagen ska en tullmyndighet vid utredning av tullbrottmål utöver särskilda bestämmelser om förundersökning och tvångsmedel iaktta bestämmelserna i tullagen. Vid förundersökningar utförda av en tullmyndighet har tullmän samma rätt att vidta utredningsåtgärder och använda tvångsmedel som en polisman har vid förundersökningar utförda av en polismyndighet. I 43 § 3 mom. i tullagen ingår det bestämmelser om vem som ska leda en förundersökning och om skyldighet att infinna sig till förundersökning när tullbrottmål utreds. Bestämmel-

ser om anhållningsberättigade tullmän ingår i 2 kap. 9 § 2 punkten i tvångsmedelslagen.

I 43 a § i tullagen föreskrivs det om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen iaktas och det hänvisas till lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006).

I 44 § föreskrivs det om säkerhet som kan ställas som villkor för att frige personer som saknar stadigvarande bostad i Finland när det är sannolikt att personen kommer att undandra sig rättegång eller straffverkställighet genom att lämna landet.

Enligt 45 § har en tullman rätt att avstå från att vidta åtgärder för att väcka åtal mot den skyldige, om brottet inte kan antas medföra strängare straff än böter och om det som helhet ska anses uppenbart obetydligt. Dessutom ges en tullman rätt att tilldela den som är skyldig till ett sådant brott en anmärkning.

I 45 a § föreskriver tullagen att en tullman har rätt att dröja med att ingripa när ett sådant brott håller på att ske som inte orsakar överhängande allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller överhängande risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Fördröjningen ska vara nödvändig för att dölja att information inhämtas eller för att säkerställa syftet med att information inhämtas.

I 46 § anger tullagen vilka tullmän som har rätt att framställa straffyrkanden eller förelägga ordningsbot. Paragrafen har ändrats genom lag 763/2010 (i samband med bötesreformen). Den ändrade paragrafen föreskriver om straffyrkande, bötesföreläggande och tullmän med rätt att förelägga dessa påföljder (bötesstraff och förverkandepåföljd). Den ändrade 46 § träder i kraft vid en tidpunkt senare föreskrivs särskilt genom lag.

I 47 a § sägs det att vad 7 kap. 1 § 1 mom. och 3—5 § i polislagen föreskriver om rätt för den som tillhör polisens personal att förtiga uppgifter också ska tillämpas på den som tillhör Tullens personal.

Polislagen

I 5 kap. i den nya polislagen som trädde i kraft den 1 januari 2014 finns bestämmelser om och definitioner av hemliga metoder för att inhämta information. Vidare finns det be-

stämmelser om villkor för att använda metoderna, beslut om att använda dem, förfaranden och garantier för rättssäkerheten. Kapitlet behandlar bland annat teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning, teknisk observation av utrustning, inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor, kontrollerade leveranser, förfarande i domstol och skyddande av hemligt inhämtande av information.

Ett flertal gällande bestämmelser om brottsbekämpning inom Tullen hänvisar till polislagen. Med avseende på allmänhetens rättssäkerhet är det dock motiverat att myndigheternas befogenheter visavi den enskildes konstitutionella rättigheter regleras exakt och noga avgränsat i de lagar som gäller enskilda myndigheter. Följaktligen utgår propositionen från att hänvisningar ska undvikas, och i stället föreslås det att paragraferna om tullmännens befogenheter ska ingå i lagarna om Tullen så att de materiella bestämmelserna skrivs som enskilda paragrafer och så att behovet av dessa bestämmelser är noga övervägt.

Gränsbevakningslagen

I 6 kap. har gränsbevakningslagen (578/2005) bestämmelser om förebyggande och utredning av brott. Enligt 41 § 1 mom. är gränsbevakningsväsendet en förundersökningsmyndighet som avses i förundersökningslagen. Gränsbevakningsväsendet vidtar åtgärder för att förebygga och utreda brott samt för att väcka åtal självständigt eller tillsammans med en annan myndighet enligt vad som föreskrivs i kapitlet eller någon annanstans.

Enligt 41 § 2 mom. gäller det som polislagen, förundersökningslagen och tvångsmedelslagen eller någon annan lag föreskriver, med undantag för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, förtäckt inhämtande av information, teknisk spårning av en person, täckoperationer, bevisprovokation genom

köp och styrd användning av informationskällor, i fråga om en gränsbevakningsmans befogenheter inom sitt ansvarsområde för att förebygga och utreda brott samt för att överlämna till åtalsprövning.

En gränsbevakningsman har dock rätt att använda teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, förtäckt inhämtande av information och teknisk spårning av personer, som regleras i polislagen och tvångsmedelslagen, när gränsbevakningsväsendet förebygger eller utreder grovt ordnande av olaglig inresa enligt 17 kap. 8 a § i strafflagen (39/1889) eller själva brottet och människohandel eller grov människohandel enligt 25 kap. 3 respektive 3 a § i strafflagen.

Ett flertal paragrafer i 6 kap. har bestämmelser om befogenhetsfördelningen mellan gränsbevakningsväsendet och andra förundersökningsmyndigheter. I 42 § räknas det upp vilka brottmål gränsbevakningsväsendet ska undersöka. Enligt befogenhetsfördelningen i 44 § ska gränsbevakningsväsendet överföra förundersökningen av tullbrott enligt tullagen till tullen och förundersökningen av andra brott till polisen, om inte något annat följer av bestämmelserna om arbetsfördelningen mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen. Detta gäller om arten och omfattningen av ärendet eller de nödvändiga förundersökningsåtgärderna förutsätter det eller om förundersökningsmyndigheten kräver det. Gränsbevakningsväsendet ska säkerställa förundersökningen av det överförda ärendet till dess att överföringen har gjorts. I 46 § anges det vem som ska leda förundersökningar som utförs av gränsbevakningsväsendet.

I denna proposition föreslås bara nödvändiga ändringar i gränsbevakningslagen och de är i första hand av teknisk karaktär.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i utlandet och i EU

En jämförelse av lagstiftningen om och praxis för hemliga metoder för att inhämta information inom tullen i EU-staterna försvåras av att myndigheternas uppgifter och be-

fogenheter varierar från land till land. I en del länder har tullen rätt att bedriva brottsbekämpning självständigt inom sitt eget kompetensområde antingen i stället för eller vid sidan av polisen. I vissa andra medlemsstater är arbetet för att förhindra, avslöja och utreda brott i stället förbehållet polisen och tullmyndigheterna deltar inte nödvändigtvis i någon större omfattning i arbetet. Denna jämförelse gäller länder där tullen är jämförbar med Tullen i Finland, det vill säga, där inte bara polisen utan också tullen är förundersökningsmyndighet och har rätt att utföra operativ brottsbekämpning på egen hand.

Tyskland: Täckoperationer, bevisprovokation genom köp och informationskällor är metoder som polisen och tullen i Tyskland använder allmänt för att förhindra, avslöja och utreda brott. Bestämmelser om okonventionella spaningsmetoder ingår i straffprocesslagen (Strafprozeßordnung). Bestämmelserna om rätt att utföra täckoperationer togs då in i straffprocesslagen samtidigt som en lag om organiserad brottslighet infördes. Straffprocesslagen har dels bestämmelser om befogenheter, dels bestämmelser som reglerar villkor och innehåll beträffande operationerna, falsk identitet, beslutsprocesser och sekretess, tillträde till bostäder, skyldighet att upplysa innehavaren av bostaden och användning av uppgifter.

I Tyskland kan den som är anställd hos polisen eller tullen få en tillfällig eller permanent täckmantel, till exempel fingerad identitet. Den som arbetar under täckmantel har rättskapacitet med sin fingerade identitet. Trots den falska identiteten kan personen exempelvis väcka talan, vara part i tvistemål eller brottmål eller vidta rättsliga åtgärder. Dessutom kan officiella handlingar upprättas eller förfälskas om det är nödvändigt för att skapa eller behålla en falsk identitet.

Information som inhämtas vid täckoperationer får användas som bevis vid andra mål än det som utreds endast om straffprocessen gäller ett brott där de hemliga åtgärderna enligt straffprocesslagen får användas vid utredningen.

Falska identiteter kan i förekommande fall hållas hemliga också efter operationen. Men åklagarmyndigheten och domaren har rätt att kräva att den falska identiteten röjs. I straff-

processer är det tillåtet att hemlighålla falsk identitet på de villkor som anges i straffprocesslagen, och särskilt om syftet med utredningen, den allmänna säkerheten, liv och hälsa eller möjligheten att inom bekämpningen av tullbrott använda hemlig verksamhet i framtiden med hjälp av den berörda polismannen eller tullmannen skulle äventyras.

För att skydda och säkerställa hemligt inhämtande av information och andra operationer har den tullmyndighet som ansvarar för brottsbekämpning (Zollkriminalamt, ZKA) egna specialstyrkor (Zentrale Unterstützungsgruppe Zoll, ZUZ). För att skydda verksamheten är det tillåtet att införa falska eller vilseledande registeruppgifter och upprätta falska dokument.

Närmare föreskrifter om okonventionella metoder ingår i ett cirkulär från det tyska justitieministeriet och inrikesministeriet om rätten att vid utredning av brott anlita informatorer, betrodda personer, infiltrerade utredare och andra polistjänstemän som utför hemliga utredningar.

Frankrike: Tullen använder täckoperationer, bevisprovokation genom köp, hemliga operationer på nätet och informationskällor. Metoderna regleras ingående i en nationell tulllag från 1991. Det är åklagaren (Procureur de la République) som beslutar om metoderna får användas eller inte.

Förenade kungariket: Tullen är en självständig förundersökningsmyndighet och den har tillgång till alla hemliga metoder för att inhämta information. Följaktligen använder både tullen och polisen täckoperationer, bevisprovokation genom köp och informationskällor. Förenade kungariket erkänner inte rätten att begå brott, men en informationskälla kan ges rätt att delta i brott under förutsättning att personen sammantaget sett spelar en liten roll och att åtgärder genererar bevis för den kommande domstolsbehandlingen.

Befogenheterna att använda hemliga metoder för att inhämta information inbegriper också operationer över nätet. Tullens befogenheter regleras i lag och kompletterande råd ingår i förvaltningsinterna föreskrifter och anvisningar.

Irland: Polisen och tullen tillämpar täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor.

Täckoperationer och bevisprovokation genom köp får också utföras över nätet. Metoderna regleras i förvaltningsinterna föreskrifter.

Spanien: Täckoperationer, bevisprovokation genom köp och användning av informationskällor är metoder som den spanska tullen tillämpar för att bekämpa smuggling, skattebedrägeri och den svarta sektorn. Metoderna och rätten att använda finns inskrivna i den nationella allmänna straffprocesslagen som gäller både tullen och polisen. Det är justitiemyndigheterna som ger tillstånd för att använda metoderna.

Grekland: Tullen är förundersökningsmyndighet och den har lagstadgade befogenheter att använda täckoperationer och bevisprovokation genom köp för att förhindra, avslöja och utreda brott. Dessutom har tullen rätt att använda informationskällor och utföra hemlig spaning på nätet.

Slovakien: Tullen är förundersökningsmyndighet och metoderna för att inhämta information (också hemliga) är reglerade i lag. Den använder informationskällor och täckoperationer självständigt, men genomför bevisprovokation genom köp i samarbete med polisen. Det finns inga bestämmelser om befogenheter att utföra täckoperationer utslutande på nätet. Metoden används följaktligen inte.

Tjeckien: Den tjeckiska tullen är förundersökningsmyndighet och rätten att använda metoder (också hemliga) för att inhämta information föreskrivs i lag. Närmare bestämmelser ingår i förordningar och förvaltningsinterna föreskrifter. Tullen har rätt att använda informationskällor, dock enligt anvisningar. Det är polisen som genomför täckoperationer, men tullen kan delta i samma operationer som spaningsgrupper. Bevisprovokation genom köp regleras i allmänna straffprocessbestämmelser och utifrån dem är tullen med bemyndigande från åklagaren behörig att genomföra sådana operationer. Hemligt inhämtande av information på nätet är en allmänt tillämpad metod som regleras i tulllagstiftningen.

Bestämmelserna om hemligt inhämtande av information godkänner ingen allmän rätt att begå brott. Det betyder att exempelvis den som är informationskälla inte har rätt att begå

brott. Tjänstemän som genomför bevisprovokation genom köp är emellertid befriade från straffrättsligt ansvar när de utför sitt uppdrag.

Ungern: Den ungerska tullen är förundersökningsmyndighet och rätten att inhämta information är reglerad i den nationella straffprocesslagen. Enligt den är tullen behörig att genomföra täckoperationer och bevisprovokation genom köp och att anlita informationskällor. Beroende på situationen är det antingen tullen själv eller åklagaren som är behörig att besluta att metoderna ska tillämpas.

Estland: Den estniska tullen är förundersökningsmyndighet och rätten att använda metoder (också hemliga) för att inhämta information föreskrivs i lag. Tullen har rätt att anlita informationskällor och genomföra bevisprovokation genom köp. Den tillämpar bevisprovokation genom köp på två olika nivåer. För det första kan det vara en typ av testköp av i och för sig lagliga produkter, exempelvis cigaretter eller alkohol. Den typen av testköp är inte reglerad i lag. För det andra kan bevisprovokation genom köp gälla illegala föremål och substanser, exempelvis narkotika eller närliggande ämnen och vapen. I sådana fall måste tullen ha tillstånd av domstol.

Behörigheten att utföra täckoperationer i den fysiska världen och på nätet är i lag förbehållen bara polisen och skyddspolisen. I praktiken är också den estniska tullen behörig att genomföra täckoperationer, men polisens specialutbildade tjänstemän står för det praktiska genomförandet. Det är åklagaren som beslutar att täckoperationer ska sättas in för att förhindra eller utreda tullbrott.

Utöver dessa metoder har tullen också rätt att anlita informationskällor, exempelvis för att köpa narkotika eller utföra infiltrationsliknande inhämtande av information. Den breda definitionen av anlåtande av informationskällor gör sannolikt att Estland har ett något mindre behov av att tillämpa täckoperationer eller bevisprovokation genom köp än de andra länder som analyserats här. Vid åtgärder för att förhindra eller utreda ett brott får en informationskälla eller en tjänsteman göra sig skyldig till en gärning som uppfyller brottsrekvisit bara med tillstånd från domstol.

Lettland: Tullen har samma befogenheter som polisen att utföra täckoperationer och tillämpa bevisprovokation genom köp. För själva operationen kan tullen anlita polisens specialenhet, men det är tullen som styr och leder verksamheten.

Litauen: Tullmyndigheten har samma befogenhet som polisen att arbeta med täckoperationer, tillämpa bevisprovokation genom köp och använda informationskällor.

2.3 Bedömning av nuläget

Allmänt

Bestämmelserna om brottsbekämpning är otillräckliga i den gällande tullagen, om man ser till förändringarna i omvärlden, den rättsliga utvecklingen på senare tid, bland annat den totala översynen av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen, och behovet av att lyfta fram och fokusera på de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. I tullagen är bestämmelserna om brottsbekämpning inom Tullen utspridda över hela lagen. Innehållsligt och strukturellt tar de inte hänsyn till den förändrade omvärlden och de är inte tillräckligt tydliga och exakta med avseende på hur långtgående konsekvenser bestämmelserna har för människors grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter. Den gällande tullagen har dessutom inte tillräckligt ingående bestämmelser om de allmänna principerna för Tullen, och i synnerhet inte för brottsbekämpningen inom Tullen. I 13 § 1 mom. i tullagen ingår det bestämmelser om principen om minsta olägenhet och proportionalitetsprincipen, men de är alltför knapphändiga med avseende på de konsekvenser som uppdragen och befogenheterna i brottsbekämpningen kan ha för de grundläggande fri- och rättigheterna. Den nya polislagen lyfter fram dessa bärande principer i betydligt högre grad och mer heltäckande.

Tullens befogenheter vid brottsbekämpning har ändrats många gånger i tullagen. I samband med reformen av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen ändrades befogenheterna för att inhämta information och använda hemliga tvångsmedel.

De infördes två helt nya befogenheter, nämligen förtäckt inhämtande av information och skyddande av hemligt inhämtande av information. Det infördes delvis nya befogenheter, nämligen inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, teknisk observation av utrustning, inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning och styrd användning av informationskällor. Som det sägs ovan ingår inte täckoperationer eller bevisprovokation genom köp i Tullens befogenheter i den nya polislagen eller den nya tvångsmedelslagen.

I det följande behandlas nuläget för vissa av de viktigaste befogenheterna för metoderna för hemligt inhämtande av information i tullagen. Samtidigt behandlas också de ändringar i Tullens befogenheter att inhämta information och använda hemliga tvångsmedel som infördes i samband med revideringen av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen. Vidare bedöms det vilket behov av att ändra bestämmelserna om brottsbekämpning inom Tullen det fortfarande finns. Fokus sätts särskilt på behovet att ge Tullen rätt att utföra täckoperationer och bevisprovokation genom köp eftersom befogenheterna i så fall vore helt nya för Tullen.

Allmänna bestämmelser

I motsats till polislagen och gränsbevakningslagen har tullagen inga heltäckande bestämmelser om de allmänna principerna för verksamheten. Därför föreslås det i propositionen att principbestämmelserna för brottsbekämpning stärks genom bestämmelser om respekt för de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, proportionalitetsprincipen samt principen om minsta olägenhet. Trots att skyldigheten att respektera de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna är inskriven i grundlagen och i internationella förpliktelser om respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna som är bindande för Finland, men också i de högsta laglighetsövervakarnas beslutspraxis, kan bestämmelserna medverka till att främja de grundläggande friheterna och de mänskliga rättigheterna i brottsbekämpningen inom

Tullen. Det bör noteras att rättigheterna är kopplade till utövningen av befogenheterna i bekämpningen av tullbrott i enskilda situationer. Därför är det viktigt att lagen om brottsbekämpning inom Tullen innehåller dels principer för verksamheten, dels bestämmelser som styr den praktiska verksamheten.

Tullens befogenheter

Förundersökning av tullbrott

Bestämmelser om förundersökning av tullbrott ingår i dag i 43 § i tullagen och 7 § i tullförordningen (1543/1994). Befogenheten att utföra förundersökning är inte tillräckligt tydligt reglerade i lag utan den framgår bara indirekt av lagstiftningen. Därför måste befogenheten förtydligas och explicita bestämmelser tas in i lagstiftningen.

Utredning av identitet

Tullagen har inga bestämmelser om tullmäns rätt att få uppgifter av en person för att utreda identiteten, när de utför enskilda uppdrag som hör till tullen. Detta är en uppenbar brist i lagstiftningen, inte minst med tanke på bekämpningen av tullbrott.

Yppandeförbud

Bestämmelser om yppandeförbud ingår i 11 kap. 5 § i förundersökningslagen. Om det för någon som är närvarande vid en förundersökning yppas andra uppgifter om utredningen än de som gäller personen själv eller hans eller hennes huvudman, kan förundersökningsledaren enligt paragrafen om yppandeförbud i förundersökningslagen under förundersökningen förbjuda personen att yppa uppgifterna för utomstående. Ett villkor för yppandeförbud är att det kan försvåra utredningen av brottet eller medföra skada eller olägenhet för de berörda eller andra personer, om uppgifterna kommer ut. Förbudet gäller högst tre månader i sänder och det ska delges personen bevisligen och skriftligt för kändom. Det måste genast upphävas om det lagstadgade villkoret inte längre existerar.

Möjligheten att skydda inhämtande av information (eller eventuella utomståendes intressen) är inte problemet med yppandeförbudet vid förundersökning. I stället är det möjligheterna att skydda inhämtande av information när ett brott ska förhindras, det vill säga före förundersökningen, som är problemet. Åtgärderna för att förhindra ett brott utförs ofta i ett mycket känsligt läge, när man försöker utreda om det finns förutsättningar att senare inleda förundersökning. Om den som är föremål för inhämtande av information får reda på att förundersökningsmyndigheten är intresserad av en viss person eller en viss fråga, är det lätt hänt att möjligheterna att förhindra brottet eller att exempelvis effektivt få tillbaka vinning av brott rinner ut i sanden. I detta läge är det dessutom inte säkert att man ens har kunnat exakt precisera vem eller vad som är föremål för inhämtande av information.

Gällande lag har således ingen bestämmelse om yppandeförbud som kan tillämpas på den här typen av situationer före själva förundersökningen. Detta kan ses som en uppenbar olägenhet och därför föreslås det att lagen om brottsbekämpning inom Tullen får likadana bestämmelser om yppandeförbud som 11 kap. 5 § i förundersökningslagen har.

Användning av maktmedel

Användningen av maktmedel regleras i 17 § i den gällande tullagen som hänvisar till 2 kap. 17 § 1, 2 och 5 mom. i polislagen. I fortsättningen ska bestämmelserna ingå i tullagen, alltså inte i lagen om brottsbekämpning inom Tullen, men så att hänvisningen till bestämmelserna om polismäns rätt att använda maktmedel stryks. Denna ändring motsvarar bättre det uttalade målet att de myndighetsbefogenheter som ingriper i medborgarnas konstitutionella rättigheter ska regleras exakt och noga avgränsat. I fortsättningen ska således också lagstiftningen om Tullen innehålla ingående bestämmelser om rätt att använda maktmedel för dels tullmän, dels personer som på begäran av eller samtycke från en tullman bistår honom eller henne.

Hemligt inhämtande av information

Bestämmelser om hemligt inhämtande av information inom Tullen ingår i 20 a, 20 c, 20 d och 20 e § i tullagen. I 20 a § ingår en hänvisning till tvångsmedelslagen beträffande teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation för att utreda brott. Paragrafen ändrades vid revideringen av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen. I 1 mom. föreskrivs det om de hemliga tvångsmedel som får användas för att förhindra tullbrott. I sammanhang fick Tullen två nya befogenheter, nämligen rätt att använda förtäckt inhämtande av information och skydda hemligt inhämtande av information. I 20 c § ges tullmän rätt att observera en person som befinner sig någon annanstans än i en bostad, om det är befogat att misstänka att personen gör sig skyldig till tullbrott, eller en person som på goda grunder kan misstänkas medverka till tullbrott. I 20 d § föreskrivs det om rätt att utföra teknisk observation för att förhindra tullbrott. I 20 e § föreskrivs det om tullmäns rätt att utföra teleövervakning för att förhindra brott.

Dessa lagrum i tullagen som gäller förtäckt inhämtande av information har ändrats många gånger under årens lopp. Ändringarna i tullagen tillsammans med ändringarna i förundersöknings-, tvångsmedels- och polislagstiftningen har lett till att regleringen i tullagen av metoder för förtäckt inhämtande av information har blivit föråldrad och motsvarar inte kraven i den nutida lagstiftningen och omvärlden. Bestämmelserna om tullens inhämtande av information måste kunna svara på både de förändringar som sker i lagstiftningen och på de utmaningar som den tekniska utvecklingen ställer, vilket ska beaktas när behovet av ny lagstiftning bedöms. Även annars finns det klara brister i de gällande bestämmelserna om Tullens inhämtande av information när det gäller klarhet, systematik och omfattning. Även i detta fall ska man beakta 2 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilket utövandet av offentlig makt ska bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iaktas. Detta förutsätter inte enbart att brottsbekämpande myndigheters befogenheter ska vara exakt och enhetligt reglerade,

utan ställer också krav på den valda lagstiftningstekniken.

De grundläggande och mänskliga rättigheterna ska betonas i bestämmelser om användningen av hemliga tvångsmedel. Dessa metoder innebär i allmänhet ingrepp i kärnområdet av de grundlagsfästa grundläggande rättigheterna. Detta gäller i synnerhet skyddet av privatlivet, hemfriden och förtroliga meddelanden. Det blir å andra sidan nödvändigt att ställa skyddet av de grundläggande och mänskliga rättigheterna mot kraven på en effektiv tullbrottsbekämpning. Skyddet av de grundläggande rättigheterna och en effektiv tullbrottsbekämpning utesluter inte i sig varandra. Förhindrandet av allvarliga brott innebär samtidigt också ett skydd för de grundläggande och mänskliga rättigheterna, så det handlar i sista hand om rätt balans mellan en effektiv brottsbekämpning och befogade ingrepp i de grundläggande rättigheterna.

Upplägget i kapitlet som gäller tullens förtäckta inhämtande av information följer i huvudsak strukturen och innehållet i tvångsmedelslagen och polislagen. Detta har att göra med att de metoder som regleras i kapitlen är de samma, varvid konsekvens- och ändamålsenlighetsaspekter talar för att definitionerna, användningsvillkoren och förfarandena så långt som möjligt bör vara lika. Därför är det ändamålsenligt att man i lagstiftning som gäller Tullens brottsbekämpning så långt som möjligt följer samma systematik och struktur som i förundersökningslagen och polislagen. Avvikelser från regleringen bör göras endast om det finns en grundad anledning till detta när det gäller att förhindra eller utreda tullbrott.

I propositionen omfattas samma utgångspunkt som i den nya polislagen, dvs. målet är att undvika en omfattande användning av hänvisningar till polislagen och tvångsmedelslagen. För att göra lagstiftningen mera förståelig, klarare och åskådligare föreslås öppna bestämmelser. Det föreslås inga större ändringar i tullens redan existerande befogenheter. Ändringar i anslutning till dessa beror i praktiken på att man tillämpat samma systematik som i polislagen. Detta innebär i praktiken att i varje lagrum som gäller metoder för inhämtande av information finns bestämmelser om definition, förutsättningar för

användningen av metoden förtäckt inhämtande av information, genomförande och beslutsfattande.

En mera täckande och klarare reglering ökar betydligt antalet bestämmelser. I gällande lagstiftning är bestämmelserna om definition, förutsättning och beslutsfattande för förtäckt inhämtande av information åtskilda, vilket gör det svårt att få en helhetsbild av de aktuella bestämmelserna. Målet att få en klarare lagstiftning talar för att bestämmelser om de olika metoderna på samma sätt som i tvångsmedelslagen och polislagen delas in egna avsnitt i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Dessutom behövs gemensamma bestämmelser om alla metoder i kapitlet om hemliga metoder för inhämtande av information.

Förutsättningar för användningen av hemliga metoder för inhämtande av information

Den allmänna förutsättningen för hemliga metoder för inhämtande av information är att man genom den ska kunna utgå från att man får tillräcklig information för att förhindra ett tullbrott. Utöver vad som föreskrivs om särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information i substansbestämmelsen för respektive metod får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning, teknisk observation av utrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor och kontrollerade leveranser användas endast om de kan antas vara av synnerlig vikt för att förhindra ett tullbrott. Användningen av en täckoperation och bevisprovokation genom köp förutsätter dessutom att det är nödvändigt för att förhindra ett tullbrott.

Det föreslås att bestämmelserna om de allmänna förutsättningarna för förtäckt inhämtande av information harmoniseras med polislagen och tvångsmedelslagen.

Teleövervakning

Bestämmelser om teleövervakning enligt tullagen ingår i 20 e—20 g § i tullagen. En tullmyndighet kan för att förhindra tullbrott

enligt 20 e § ges tillstånd att rikta teleövervakning mot en teleanslutning eller teleterminalutrustning som innehas eller annars kan antas bli använd av en person vars yttranden, hotelser eller uppträdande i övrigt ger grundad anledning att anta att denne gör sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år. Tillstånd till teleövervakning kan dessutom beviljas om någon med fog kan antas göras sig skyldig till ett tullbrott som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning, ett narkotikabrott som ska betraktas som ett tullbrott eller till grovt tullredovisningsbrott. Tullen har under i lag särskilt föreskrivna förutsättningar för att förhindra ett tullbrott rätt att med samtycke av den som innehar en teleadress eller teleterminalutrustning rikta teleövervakning mot adressen eller utrustningen, om någon på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas göra sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller till ett tullbrott som har begåtts med användning av teleadressen eller teleterminalutrustningen.

Bestämmelserna om teleövervakning föreslås bli harmoniserade med polislagen och tvångsmedelslagen.

Observation

Bestämmelser om observation ingår i 20 c § i tullagen. Enligt paragrafen får en tullman för att förebygga brottslig verksamhet bedriva observation av en person som inte befinner sig i en bostad, om det på grundval av personens uppförande eller något annat finns grundad anledning att misstänka att han gör sig skyldig till tullbrott. Enligt 2 mom. får det utöver det ovan nämnda även bedrivas observation av en person som inte befinner sig på ett hemfridskyddat område, om det finns grundad anledning att misstänka att han medverkar till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i mer än sex månader. Regleringen som gäller observation motsvarar i sak regleringen som gäller polisen.

Teknisk observation av utrustning

Tullagen innehåller inga bestämmelser om teknisk observation av utrustning. Teknisk observation av utrustning är ett nytt begrepp i den nya polislagen och tvångsmedelslagen och en hemlig metod för inhämtande av information. Med teknisk observation av utrustning avses att en funktion, lagrad information eller identifieringsuppgifterna i en dator eller någon annan motsvarande teknisk anordning eller i dess programvara på något annat sätt än enbart genom sinnesförmålor observeras, upptas eller behandlas på något annat sätt för att utreda omständigheter som är av betydelse för förebyggande av ett tullbrott. Information får likväl inte inhämtas om innehållet i meddelandet eller om identifieringsuppgifterna, vilket regleras särskilt i bestämmelsen om teleövervakning.

De paragrafer som gäller teknisk observation av utrustning har i sak formulerats på samma sätt som i polislagen och tvångsmedelslagen.

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

Tullagen innehåller inga bestämmelser om inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning. Det är fråga om en ny befogenhet, som första gången reglerades som självständig befogenhet i samband med reformen av polislagen och tvångsmedelslagen. I samband med att polislagen stiftades 2011 fogades befogenheten även till Tullens urval av metoder för att förhindra och utreda tullbrott. Befogenheten lämpar sig inte för situationer där ovan nämnda uppgifter inhämtas med teknisk utrustning.

Täckoperationer och bevisprovokation genom köp

Lagrummen som gäller täckoperationer och bevisprovokation genom köp fogades till polislagen i 2001. Med stöd av de praktiska erfarenheterna har man observerat att såväl täckoperationer som bevisprovokationer genom köp är ytterst viktiga när det gäller att

förhindra, avslöja och utreda allvarlig, organiserad och yrkesmässig brottslighet.

I samband med reformen av tvångsmedelslagen och polislagen ansågs att de aktuella metoderna för inhämtande av information så kraftigt riktar sig mot kärnområdet för de grundläggande rättigheterna att bestämmelser om befogenheter för dessa inte ska kunna föreskrivas genom hänvisningsbestämmelser. Till följd av detta avgränsades täckoperationer, bevisprovokationer genom köp och styrd användning av informationskällor uteslutande till polisens urval av metoder i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen och 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen. Principen att det ska vara självständiga bestämmelser för dessa metoder och att de ska föregås av en noggrann behovsprövning är, med beaktande av de nämnda metodernas karaktär och den anknyttande juridiska problematiken, i princip motiverad. Nämnda bestämmelser i tvångsmedelslagen och polislagen ledde dock i praktiken till en ny situation för polisens och Tullens brottbekämpningsbefogenheter — i princip till asymmetriska befogenheter.

Asymmetriska befogenheter leder i praktiken till ett mycket oändamålsenligt och överlag exceptionellt slutresultat, eftersom de metoder som används för att förhindra eller utreda en brottslighet och således en effektiv bekämpning av allvarlig brottslighet inte skulle vara beroende av brottstyp, hur allvarligt och farligt brottet är eller mera allmänt det klandervärda i brottet, utan av vilken förundersökningsmyndighet som agerar i varje enskilt fall. I t.ex. en gärningshelhet som inbegriper import och spridning av narkotika är sålunda inte motsvarande metoder tillgängliga som när det gäller att dra bort ett drogpårti som redan hamnat i landet och i värsta fall redan spridits till gatuhandeln från marknaden.

En avvikelse från befogenhetssymmetrin inverkar givetvis ändå inte på den specialiserade sakkunskapen på olika förundersökningsmyndigheters egna uppgiftsfält eller i deras omvärld. En sannolik följd av en avvikelse från befogenhetssymmetrin skulle vara att Tullen även i fortsättningen inom ramen för sina i lag föreskrivna befogenheter skulle bedriva verksamhet som avslöjar tullbrottslighet och svara för förundersökningen av

tullbrott, men när det kommer till bekämpningen av den allra allvarligaste brottsligheten med ett klart snävare urval av metoder än polisen. Detta skulle varken främja Tullens uppgift när det gäller att skydda samhället eller brottsbekämpningens effektivitet, utan skulle med tiden sannolikt leda till att den samlade effekten av bekämpningen i synnerhet av gränsöverskridande brottslighet skulle försämrast.

Enligt 2 § 1 mom. i lagen om samarbete mellan polisen, tullens och gränsbevakningsväsendet (687/2009), nedan *PTG-lagen*, kan en PTG-myndighet på begäran för en annan PTG-myndighets räkning vidta en sådan enskild åtgärd i anslutning till brottsbekämpning som hör till den andra myndighetens uppgiftsområde. En myndighet som vidtar en åtgärd som hör till en annan PTG-myndighets uppgiftsområde får dock använda endast sådana befogenheter som den får använda inom sitt eget uppgiftsområde i brottsbekämpningsuppgifter som hör till den. Det finns också skäl att fästa uppmärksamhet vid 7 § 3 mom., där det föreskrivs om PTG-undersökningsgrupper. Enligt lagrummet har en företrädare för en PTG-myndighet rätt att i PTG-spanings- och undersökningsgruppen under ledning och nödvändig övervakning av gruppens ledare delta i sådana spanings- och undersökningsåtgärder som företrädaren för PTG-myndigheten har befogenheter att utföra inom sitt eget uppgiftsområde när det gäller myndighetens egna brottsbekämpningsuppgifter. Den asymmetri i befogenheterna som föreslås ovan kan således inte undanröjas genom att PTG-myndigheternas samarbete intensifieras. Tullbrottsbekämpningens medverkan i brottsfelheter som faller inom dess område har dock i praktiken befunnits vara nödvändigt redan med anledning av faktorer som har att göra enbart med substanskunnandet och i synnerhet avslöjande verksamhet. Om befogenheterna blir asymmetriska, måste man i det praktiska samarbete som bedrivs för att förhindra eller utreda omfattande brottsfelheter fundera till vilka delar Tullen kan delta i operationen och försäkra sig om att även till exempel tystnadsplikten för tullmännen inom Tullens brottsbekämpning täcker sådana brott i vars bekämpning de deltar och i vars omständigheter de under

utredningens gång får klarhet i. Problematiskt är dessutom att det blir svårare att uppdaga brottmål, eftersom verksamhet som avslöjar tullbrottslighet i Finland bedrivs främst av Tullen, förutom när det gäller narkotikabrottslighet.

Eftersom målet för lagstiftarens resolution likväl inte har varit att göra bekämpningen av yrkesmässig och allvarlig brottslighet mindre effektiv genom att utesluta vissa metoder i Tullens urval, utan endast att försäkra sig om att befogenhetsbestämmelserna för täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor är exakta och noggrant avgränsade samt möjliggöra kvaliteten på laglighetsövervakningsprocesserna i anslutning till dessa metoder, är det naturligt att det görs en helhetsöversyn av befogenheterna inom Tullens brottsbekämpning i samband med denna proposition. Således föreslås att det i propositionen föreskrivs om alla metoder för inhämtande av information som används vid bekämpningen av tullbrott, liksom även om övriga befogenheter inom Tullens brottsbekämpning.

Att genom lag utfärdade bestämmelser om befogenheter för täckoperationer och bevisprovokation genom köp är nödvändigt även med avseende på det internationella brottsbekämpningssamarbetet inom Tullen. I omfattande internationella brottsfelheter har samarbetet med myndigheterna i ett annat land enligt erfarenheterna inom Tullens brottsbekämpning blivit betydligt svårare, om de metoder och befogenheter som myndigheterna i olika länder använder för att bekämpa allvarlig brottslighet avviker väldigt mycket från varandra.

Sedan rörelsefriheten i Europa ökat i omfattning till följd av Schengenavtalet, större viseringsfrihet och den allmänna internationaliseringsutvecklingen, har även den internationella yrkesmässiga och organiserade brottsligheten ökat betydligt under de senaste tio åren. Enligt en utredning som centralkriminalpolisen gjorde om organiserad brottslighet för Europeiska unionens råd 1998 fanns det 22 sådana kriminella grupper i Finland som uppfyllde den definition på organiserad brottslighet som EU använder i sina utredningar. På tio år fyrdubblades antalet,

varvid det i slutet av 2008 fanns 88 sådana grupper med 1 200 medlemmar.

Bekämpningen av allvarlig internationell brottslighet och samhälleliga skador till följd av den förutsätter att de brottsbekämpande myndigheterna i EU har tillräckliga befogenheter att inhämta information om kriminell verksamhet och de bakomliggande faktorerna redan innan ett brott begås. På grund av principen om ömsesidighet i internationell rätt är det också viktigt att när Tullen i Finland i myndighetssamarbete i Europa och på andra platser får allt mer internationell information om brott med hjälp av okonventionella metoder, ska även Tullen i Finland ha rätt till samma slags internationella samarbete vid bekämpningen av kriminell verksamhet som riktar sig mot Finland. Vikten av en harmonisering av det europeiska samarbetet och metoderna i bekämpningen av internationell brottslighet har kraftigt betonats bland annat i Europeiska unionens råd. I det internationella myndighetssamarbetet ska finnas en möjlighet även till effektiv gränsöverskridande övervakning av brottslingar, vilket sker i samarbete med myndigheterna i den berörda staten.

En möjlighet att effektivare förhindra, avslöja och utreda gränsöverskridande internationell och nationell yrkesmässig och allvarlig tullbrottslighet förutsätter också att de okonventionella metoder för inhämtande av information som används inom tullbrottsbekämpningen breddas. Vid inhämtandet av information har teleövervakning och teleavlyssning visat sig vara effektiva, men även sårbara metoder.

Teletvångsmedlens effektivitet har redan i åratals mätts genom undersökningsledarnas relevansbedömningar, där undersökningsledarna utvärderar hur effektiva metoderna för inhämtning av information varit i varje enskilt fall de undersökt. Dess effektivitet har minskat avsevärt i synnerhet när det gäller yrkesbrottslingar och kriminella gängs som använder egna emblem. Yrkesbrottslingarna och medlemmarna i kriminella gäng samt grupperna kring dem är medvetna om risken att bli teleavlyssnade och har därför sökt sig säkrare kommunikationssätt än telefonsamtal. Även i de baltiska länderna har de största organisationerna av narkotikahandeln och de-

ras underlydande i allt högre grad börjat undvika att diskutera narkotikaaffärer i telefonsamtal till Finland. Bland yrkesbrottslingar utväxlas konfidentiell information numera allt oftare till exempel via kurirer eller vid avtalade sammanträffanden, under den senaste tiden även i allt högre grad via internet.

Eftersom teleavlyssning har blivit sårbar behövs nya och effektivare metoder för att inhämta information inom tullbrottsbekämpningen och bekämpa allvarlig brottslighet. Med nuvarande metoder för inhämtande av information har det i synnerhet visat sig ytterst svårt att skaffa bevis. Effektivare användning av informationskällor samt möjliggörande av täckoperationer och bevisprovokation genom köp även i helheter som undersöks av Tullen är en metod med vars hjälp de utmaningar som uppstår vid bekämpningen av allvarlig och yrkesmässig tullbrottslighet kan bemötas allt effektivare.

När det gäller lösningar för det praktiska genomförandet av täckoperationer och bevisprovokation genom köp är det i synnerhet skäl att lägga märke till att Tullens brottsbekämpning inte heller i fortsättningen själv ska genomföra de metoder för inhämtande av information som nu är aktuella eller skapa en egen organisation för täckoperationer och bevisprovokationer genom köp, med undantag för sådana täckoperationer som avses i 23 § 2 mom. och som genomförs uteslutande i datanät och sådan bevisprovokation genom köp som avses i 33 § 1 mom. och som genomförs uteslutande i datanät. Att nämnda funktioner som uteslutande ska genomföras i datanät genomförs inom Tullen skulle med beaktande av de arrangemang och resurser som krävs för dessa vara såväl möjligt som ändamålsenligt, eftersom Tullen enligt uppskattning undersöker 70–80 procent av de brott som begås via ett datanät. År 2013 innebar detta över 4 000 brott som kommit till Tullens kännedom. Brott som begåtts med hjälp av näthandeln och den lagliga postpakettrafiken är vanligen smuglingsbrott, då man beställer droger, läkemedel eller dopningsmedel från utlandet. Tullen är för närvarande den enda förundersökningsmyndighet som inriktar systematiska brottsbekämpningsåtgärder på just denna typ av illegal varuhandel via nätet. Därför anses det ända-

målsenligt och viktigt att Tullen har självständig behörighet när det gäller täckoperationer och bevisprovokation genom köp som genomförs på nätet.

I ett land av Finlands storlek är det klokt att inrikta förundersökningsmyndigheternas resurser så att redan befintliga strukturer används över myndighetsgränserna. Utgångspunkten ska sålunda vara att polisen genomför täckoperationer och bevisprovokation genom köp på begäran av Tullens brottsbekämpning och att polisen sänder de uppgifter som erhållits genom dessa metoder på särskilt överenskommet sätt i anslutning till annat material som gäller det fall som undersöks eller ett fall som utreds. När det gäller beslutfattande ska Tullens brottsbekämpning besluta om användningen av täckoperationer och om att framföra begäran om genomförandet av metoden till polisen. Polisen ska själv besluta om det praktiska genomförandet av metoden för inhämtande av information enligt vad som föreskrivs i polislagen.

Tillvägagångssättet motsvarar det som redan används inom polisorganisationen där en polis enhet ber en annan enhet att på sina vägnar genomföra vissa metoder i anslutning till hemligt inhämtande av information. Om polisen på grund av resurser eller andra skäl inte kan genomföra inhämtande av information enligt begäran, ska den omedelbart underrätta den som framfört begäran om detta.

Det koncept som beskrivs i propositionen skulle tillsammans med polisens och Tullens enhetliga befogenheter och urval av metoder mera allmänt effektivisera och fördjupa samarbetet mellan dessa myndigheter och samarbetet mellan PTG-myndigheterna enligt vad som förutsätts i det nuvarande regeringsprogrammet i fråga om stärkandet av den inre säkerheten.

Informationskällor och kontrollerade leveranser

Förundersökningsmyndigheterna har redan i tiotals år samlat in sådana uppgifter som behövs vid kriminalunderrättelser och brottsutredningar även hos aktörer utanför myndighetsfältet förutom övriga kanaler. I samband med reformen av tvångsmedelslagen och polislagen samt i vissa av grundlagsut-

skottets utlåtanden som föregick dem och i ställningstaganden av riksdagens justitieombudsman ansågs att i synnerhet av skäl som ansluter sig till rättsskyddet för föremålen för inhämtandet av information och för att trygga förutsättningarna för en rättvis rättegång ska även utomstående aktörers agerande i förundersökningsmyndigheternas inhämtande av information regleras genom normer på lagnivå. En tillräckligt detaljerad reglering behövs i synnerhet i situationer där samarbetet med en aktör utanför myndighetsfältet (informationskällan) är aktivt och personen kan anses agera för myndighetens räkning eller på uppdrag av denna vid inhämtandet av information som behövs för att förebygga eller utreda ett brott.

Tullen strävar efter att förhindra, avslöja och utreda tullbrott redan i det skedet när föremål eller ämnen förs in i landet. I denna verksamhet har informationskällor utanför myndighetsfältet ofta information som är viktig med tanke på Tullens brottsbekämpning och som om den utnyttjas effektiviserar Tullens i lag föreskrivna uppgift att skydda samhället.

Likaså talar omständigheterna kring övervakningen av användningen av metoder för inhämtande av information för en enhetlig och tillräckligt detaljerad reglering. Detaljerade bestämmelser om styrd användning av informationskällor ingår i den nya polislagen och tvångsmedelslagen. I annan än styrd användning av informationskällor ingår där emot inte i lag föreskrivna skyldigheter gällande registrering, rapportering, information om underrättelse eller någonting annat som gäller användningen av informationskällor. Sålunda kan man anta att den interna övervakningen av verksamheten skulle försvåras, om styrinstrumentet bygger på normer på lägre nivå än lag och det inte finns någon fullmakt i lag utöver en definitionsbestämelse. Regleringen av styrd användning av informationskällor skulle i sak motsvara det som föreskrivs i 5 kap. 40—42 § i polislagen.

Tullagen innehåller inga bestämmelser om kontrollerade leveranser som självständig behörighet eller om Tullens beslutsfattande i fråga om sådana. I 10 kap. 41 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om definitionen på kontrollerade leveranser och om förundersök-

ningsmyndigheternas rätt att använda kontrollerade leveranser och i 42 § om polisens beslutsfattande om kontrollerade leveranser. Vidare konstateras i 10 kap. 42 § i tvångsmedelslagen att det föreskrivs särskilt om andra myndigheters beslutsfattande om kontrollerade leveranser. Tullens kärnuppgift är att övervaka den internationella godstrafiken och bekämpa brottslighet i anslutning till den. Kontrollerade leveranser ansluter sig därför i fråga om sin natur centralt till Tullens myndighetsverksamhet. Därför är det viktigt att klara bestämmelser om kontrollerade leveranser, definitionen på och förutsättningarna för dem samt beslutsfattandet om dem utfärdas även i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

I lagen om brottsbekämpning inom Tullen samlas bestämmelserna om brottsbekämpningen inom Tullen som är splittrade på olika håll i tullagen klart i den nya lagen och samtidigt uppdateras bestämmelserna om brottsbekämpningen inom Tullen och harmoniseras med förundersöknings-, tvångsmedels- och polislagstiftningen.

Även lagstiftningstekniska orsaker har på ett avgörande sätt bidragit till behovet av att ändra lagstiftningen om brottsbekämpning inom Tullen. Det är befogat att harmonisera strukturen och systematiken i lagstiftningen om brottsbekämpning inom Tullen med den nya tvångsmedels- och polislagstiftningen, vilket talar för en helt ny lag om brottsbekämpning inom Tullen.

Avsikten är att även Tullens befogenheter för hemligt inhämtande av information till nödvändiga och motiverade delar ska harmoniseras med polisen. Tullen har redan i decennier haft rätt att utreda brott och hittills har förundersökningen av brott gjorts med samma befogenheter som polisen. Denna behörighetssymmetri förändrades med anledning av att tvångsmedelslagen och polislagen trädde i kraft vid ingången av 2014, eftersom vissa befogenheter och metoder i anslutning till hemligt inhämtande av information har

begränsats endast till polisen. Denna asymmetri i befogenheterna leder i praktiken till ett mycket oändamålsenligt och i jämförelse med den nuvarande situationen exceptionellt slutresultat, där de metoder som ska användas för att förhindra eller utreda en brottslighet är beroende av vilken förundersökningsmyndighet som agerar i varje enskilt fall.

Målet är att förbättra och effektivisera verksamhetsbetingelserna för Tullens bekämpning av allvarlig och organiserad brottslighet genom att Tullens befogenheter i anslutning till hemligt inhämtande av information till vissa motiverade delar harmoniseras med polisen.

3.2 De viktigaste förslagen

Allmänna bestämmelser

I 1 kap. i den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Tullen ska ingå allmänna bestämmelser. I kapitlet föreslås sådana principiella bestämmelser om brottsbekämpningen inom Tullen som kompletteras och fastställs i förhållande till gällande tullag. De allmänna principerna i kapitlet är respekt för de grundläggande och mänskliga rättigheterna, proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet.

Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning

I 2 kap. i den föreslagna lagen föreskrivs om Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning. Största delen av dessa befogenheter regleras redan i gällande tullag, men förundersökningsbefogenheten ska regleras klarare än vad nu är fallet. I kapitlet föreskrivs dessutom som ny sak om Tullens skyldighet att underrätta polisen om vissa vidtagna åtgärder i anslutning till utredande av brott och om polisens rätt att begära att förundersökningen av ett tullbrott överförs till polisen, om ett övergripande förverkligande av straffansvaret så kräver. I kapitlet föreskrivs dessutom om den rätt för tullmän som nu saknas att få uppgifter från en person för att kunna utreda identiteten när de utför enskilda uppdrag. Som ny befogenhet i kapitlet föreslås också sådan rättighet att meddela yppan-

deförbud som avses i 11 kap. 5 § i förundersökningslagen.

Förtäckt inhämtande av information

Bestämmelser om förtäckt inhämtande av information vid brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs i 3 kap. I kapitlet föreskrivs om användningen av metoder för inhämtande av information för att förhindra och utreda tullbrott. I definitionerna på hemliga metoder för inhämtande av information föreslås preciseringar. Ändringar görs också i bestämmelser som gäller hurdana brott respektive metod kan användas för att förhindra eller utreda. I fråga om varje metod för inhämtande av information föreskrivs särskilt om förutsättningarna för användningen av metoden och beslutsbehörigheten.

Tullen föreslås som nya befogenheter få rätt att rikta en täckoperation mot en person och genomföra bevisprovokation genom köp. Tullens behov av att använda dessa befogenheter motiveras i detalj i allmänna motiveringen och detaljmotiveringen i denna proposition. Genomförandet av dessa befogenheter sker i praktiken så att Tullen genomför en behovsprövning som gäller användningen av täckoperation och bevisprovokation genom köp och utifrån den fattar chefen för Tullens brottsbekämpning beslut om metoden ska användas. Därefter lägger chefen för Tullens brottsbekämpning för polisen fram ett förslag till genomförande av en täckoperation eller bevisprovokation genom köp. Polisen prövar genomförandet och fattar på begäran av Tullen beslut om genomförandet av täckoperation eller bevisprovokation genom köp.

Tillvägagångssättet motsvarar det som redan används inom polisorganisationen där en polisenhet ber en annan enhet att på sina vägnar genomföra vissa metoder i anslutning till förtäckt inhämtande av information. Om polisen på grund av resurser eller andra skäl inte kan genomföra inhämtande av information enligt begäran, ska den omedelbart underrätta Tullen om detta. Utgångspunkten i förslaget är att polisen genomför täckoperationer och bevisprovokation genom köp på begäran av Tullens brottsbekämpning och att polisen sänder de uppgifter som erhållits med

dessa metoder på särskilt överenskommet sätt i anslutning till annat material som gäller den undersökta eller ett fall som utreds. När det gäller beslutfattande ska Tullens brottsbekämpning besluta om användningen av täckoperationer och om framförandet av begäran om genomförandet av metoden till polisen. Polisen ska själv besluta om det praktiska genomförandet av metoden för inhämtande av information enligt vad som föreskrivs i polislagen.

Tullen kan själv genomföra täckoperationer och bevisprovokationer genom köp som genomförs uteslutande i ett datanät, eftersom de inte förutsätter ett fysiskt möte mellan föremålet för åtgärden och den person som agerar under täckmantel och förutsätter sålunda inte en befintlig organisation för att skapa och skydda en täckmantel eller andra undantagsarrangemang vid Tullen.

Ovan beskrivna koncept skulle tillsammans med polisens och Tullens enhetliga befogenheter och urval av metoder effektivisera och fördjupa samarbetet och informationsutbytet mellan dessa myndigheter och samarbetet mellan PTG-myndigheterna mera allmänt enligt vad som förutsätts i det nuvarande regeringsprogrammet i fråga om stärkandet av den inre säkerheten.

I lagen föreslås bestämmelser om kontrollerade leveranser och beslutsfattande som gäller dem, vilka inte finns i gällande tulllag. Till Tullens kärnuppgifter hör att övervaka den internationella godstrafiken och bekämpa anslutande brottslighet. Kontrollerade leveranser hör i fråga om sin natur centralt och nära ihop med Tullens myndighetsverksamhet. När det gäller verksamhetsbetingelserna för Tullens brottsbekämpning och effektiviteten i det internationella myndighetssamarbetet skulle det vara viktigt att särskilda bestämmelser om kontrollerade leveranser, definitionen på och förutsättningarna för dem föreskrivs i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

I 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs dessutom om förfarandet i domstol när det gäller handläggningen av ett tillståndsärende som gäller hemligt inhämtande av information, skyddande av hemligt inhämtande av information, yppandeförbud som gäller hemligt inhämtande av informa-

tion, förbud mot avlyssning och observation, underrättelse om hemligt inhämtande av information, begränsning av partsoffentlighet i vissa fall och tillsyn över hemligt inhämtande av information.

Tystnadsplikt och tystnadsrätt

Bestämmelser om tystnadsplikt och tystnadsrätt för tjänstemän som hör till Tullens personal föreskrivs i 4 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. I lagen gäller tystnadsplikten uppgifter som avslöjar identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt inom ramen för tystnadsplikten eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller en täckoperation, om utlämnandet av informationen kan äventyra säkerheten för denna person eller en närstående persons säkerhet. Tystnadsplikten gäller också när utlämnandet av uppgifterna om identiteten kan äventyra pågående eller framtida inhämtande av information.

Bestämmelsen om tystnadsplikt motsvarar i sak 47 a § i gällande tulllag, där det hänvisas till 7 kap. 3 § i polislagen om tystnadsplikt för polispersonalen som gällde före 2014. I stället för att hänvisa till polislagen föreskrivs i lagen uttryckligen om tystnadsplikten för Tullens personal i tillämpliga delar på motsvarande sätt som i 7 kap. 3 § i polislagen.

I kapitlet föreskrivs om skyldighet att lämna ut information under en rättegång och där konstateras att information som lämnas ut på order av en domstol har att göra med om en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller på annat sätt bevaka sin rätt under rättegången annars kränks.

I kapitlet föreskrivs också om en ny skyldighet att lämna ut information. De som hör till Tullens personal är trots sin tystnadsplikt eller tystnadsrätt skyldiga att lämna ut information om identiteten hos en person som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare eller den som deltagit i bevisprovokation genom köp eller i en täckoperation eller om taktiska eller tekniska metoder som är nödvändig för bedömning av förutsättningarna för att inleda förundersökning, när det finns grundad anledning att anta att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i

sin egenskap av uppgiftslämnare eller den som deltagit i bevisprovokation genom köp eller i en täckoperation i detta uppdrag har gjort sig skyldig till brott. Om en person som hör till Tullens personal vägrar lämna ut denna information, kan en domstol på yrkande av en målsägande i fall som gäller förverkligandet av en anhållningsberättigad tjänstemans eller målsägandes åtalsrätt med stöd av prövning utifrån en avvägning av olika aspekter bestämma att personen ska lämna ut informationen.

Särskilda bestämmelser

Lagens 5 kap. gäller särskilda bestämmelser. Kapitlet ska innehålla bestämmelser om samarbete med andra myndigheter samt om nya saker bestämmelser om Tullens tjänstemärken och skyldigheten att ange en tullmans ställning liksom om kondition och yrkesskicklighet hos tullmän inom tullbrottsbekämpningen. Skyldigheten att upprätthålla konditionen och yrkesskickligheten i vissa av Tullens uppgifter ska i tillämpliga delar motsvara polisens och Gränsbevakningsväsendets bestämmelser om tjänstemännens kondition och yrkesskicklighet. I kapitlet ingår fullmakter att utfärda förordning som är mera detaljerade än de nu gällande. De omständigheter som ska regleras delas upp i två nivåer, dvs. i sådana om vilka kan föreskrivas närmare genom förordning av statsrådet samt sådana om vilka föreskrivs genom förordning av finansministeriet.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Propositionen om en reform av lagen om brottsbekämpning inom Tullen och lagar i anslutning till den har inga betydande ekonomiska konsekvenser för myndighetsorganisationerna. Inga nya myndigheter föreslås bli inrättade och gällande uppgiftsfördelningar mellan de olika förundersökningsmyndigheterna kvarstår. Att ordna täckoperationer och bevisprovokation genom köp samt skydda hemligt inhämtande av information kräver ett ganska litet behov av tilläggsresurser vid

polisen som vidtar åtgärderna. Att centralisera denna verksamhet till polisen är dock ett betydligt mer ekonomiskt alternativ i jämförelse med att respektive förundersökningsmyndighet genomför alla helheter som anknyter till den egna verksamheten själv.

4.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Relationerna mellan myndigheterna förblir oförändrade. Målet i regeringsprogrammet att myndighetssamarbetet ska fördjupas uppnås genom att en lag stiftas om genomförandet av vissa av förundersökningsmyndigheternas befogenheter som kräver samarbete. Detta skulle dock inte nämnvärt påverka myndigheternas arbetsmängd, utan det är främst fråga om att organisera funktionerna på ett kostnadseffektivt och konsekvent sätt.

Vissa uppdateringsbehov av teknisk art skulle uppstå för myndigheternas datasystem och blanketter.

Med anledning av konsekvenserna för befogenheterna inom Tullens brottsbekämpning ska en omfattande utbildning ordnas för tjänstemännen. Utbildningsbehovet är dock till centrala delar oberoende av denna proposition och hänför sig till de ändringar som totalreformen av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen för med sig.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

De allmänna principerna i lagen om brottsbekämpning inom Tullen betonar respekten för de grundläggande och mänskliga rättigheterna och deras stora betydelse vid brottsbekämpningen inom Tullen. Respekten för de grundläggande och mänskliga rättigheterna bekräftas även av att betydligt noggrannare och exaktare bestämmelser föreskrivs om befogenheterna inom Tullens brottsbekämpning än nu och att grunderna för individens rättigheter och skyldigheter lyfts upp från bestämmelsenivå till lagnivå. Genom förslagen i propositionen effektiviseras dessutom bekämpningen av tullbrott och i synnerhet allvarlig och yrkesmässig brottslighet och sålunda främjas den inre säkerheten och sam-

hällsfriden i såväl Finland som Europeiska unionen.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Utkastet till propositionen har utarbetats vid finansministeriet i samarbete med Tullen. Under lagberedningen har finansministeriet och Tullen stått i kontakt med inrikesministeriet, Polisstyrelsen och Centralkriminalpolisen och presenterat centrala punkter i den kommande lagen samt gett möjlighet att uttrycka preliminära ståndpunkter.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Utlåtanden om förslaget begärdes från inrikesministeriet, justitieministeriet, trafik- och kommunikationsministeriet, försvarsministeriet, riksdagens justitieombudsman, justitiekanslersämbetet, Riksåklagarämbetet, Polisstyrelsen, Gränsbevakningsväsendets stab, Tullen, Helsingfors tingsrätt, Finlands Advokatförbund, Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry, Finlands Polisorganisationers Förbund, Tullivirkamiesliitto – Tulltjänstemannaförbundet ry, Tullin Akavalainen Yhdistys, Rajavartioliitto och Tullförbundet.

De centrala målen i utkastet till proposition att föreskriva exaktare och mera heltäckande om befogenheterna inom Tullens brottsbekämpning samt harmonisera lagstiftningen om tullbrottsbekämpningen med förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen som trädde i kraft vid ingången av 2014 ansågs överlag positiva och ändamålsenliga. I utlåtandena om utkastet till proposition ansågs också lösningen att samla lagstiftning som gäller brottsbekämpning inom Tullen i en enda lag är ändamålsenlig. I vissa utlåtanden förhöll man sig kritiskt och återhållsamt till de nya befogenheter som föreslås för Tullen i utkastet, särskilt när det gäller täckoperation och bevisprovokation genom köp. Inrikesministeriet skulle dessutom önska att lagen innehåller bestämmelser om Tullens skyldighet att underrätta polisen om

vissa åtgärder som inletts i anslutning till förebyggande och utredande av brott och om polisens rätt att ta sig an en helhet för utredandet av brott när vissa förutsättningar uppfylls. När det gäller täckoperationer och bevisprovokation genom köp har ärendet efter remissbehandlingen beretts tillsammans med experter från justitieministeriet och inrikesministeriet.

Den föreslagna lagen har vid den fortsatta beredningen i många avseenden ändrats med anledning av utlåtandena och propositionen innehåller nu paragrafer bland annat om ovan nämnda skyldighet att underrätta polisen och om överföring av ärenden.

6 Samband med andra propositioner

Förslaget till lag om brottsbekämpning inom Tullen hänför sig till den totalreform av gällande tullagstiftning som pågår vid finansministeriet. Avsikten i reformen är att gällande tullag ska delas in i tre separata lagar. Lagstiftning som gäller brottsbekämpning inom Tullen ska samlas i den lag om brottsbekämpning inom Tullen som föreslås i denna proposition. Lagstiftning som gäller användningen av personuppgifter ska samlas i lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen och bestämmelser som gäller Tullens administrativa verksamhet, tullbeskattning och övervakning blir kvar i den nya tullag som kommer att föredras senare. Tullagen ska fortfarande vara en allmän lag som reglerar Tullens verksamhet och som tillämpas även inom Tullens brottsbekämpning, om inget annat föreskrivs i lagen om brottsbe-

kämpning inom Tullen. Lagen om brottsbekämpning inom Tullen måste senare ändras, när den nya tullagen och lagen om Tullens personregister föredras bland annat på grund av de hänvisande bestämmelser som gäller behandlingen av personuppgifter.

Lagen om föreläggande av böter och ordningsbot (754/2010) har antagits i riksdagen och om dess ikraftträdande bestäms särskilt genom lag. I samband med lagen har även godkänts en ändring i tullagen (763/2010), i vilken 46 och 47 § i tullagen ändras. Dessa lagrum föreslås i denna proposition bli överflyttade till lagen om brottsbekämpning inom Tullen. I propositionen föreslås därför att lagen om ändring av 46 och 47 § i tullagen upphävs. Detta ska beaktas när riksdagen senare behandlar lagen om ikraftträdande av lagen om föreläggande av böter och ordningsbot, som justitieministeriet kommer att föredra tidigast 2015.

I riksdagen behandlas RP 221/2013 rd, där det föreslås en ny informationssamhällsbalk. Avsikten är att samtidigt upphäva lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation, till vilken det hänvisas i den lag om brottsbekämpning inom Tullen som föreslås här och som avsikten även är att ändra genom denna proposition. Detta bör beaktas i riksdagsbehandlingen av lagarna, om propositionerna behandlas samtidigt.

I riksdagen behandlas även RP 18/2014 rd, där det föreslås ändringar i 10 kap. 14 § i tvångsmedelslagen. Samma paragraf föreslås bli ändrad även i denna proposition. Ändringarna ska vid behov samordnas under riksdagsbehandlingen av propositionerna.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Lag om brottsbekämpning vid Tullen

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Tillämpningsområde. Den nya lagen ska tillämpas på Tullens åtgärder för att förhindra och avslöja brott och väcka åtal mot misstänkta för tullbrott. Bestämmelser om definitionerna på tullbrott, förhindrande av tullbrott och avslöjande av tullbrott finns i 2 § 1 mom. 1, 3 och 4 punkten.

På Tullens brottsbekämpnings befogenheter tillämpas förundersökningslagen och tvångsmedelslagen, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

2 §. Definitioner. I 1 punkten föreskrivs om definitionen på tullbrott och den ska i sak motsvara definitionen på tullbrott i 3 § i tulllagen. Tullbrott är enligt lagrummet ett brott som innebär överträdelse av bestämmelserna i tullagen eller någon annan lag vars iakttagande Tullen ska övervaka eller som Tullen ska verkställa. Definitionen på tullbrott ska också omfatta bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av denna lag eller någon annan lag, vars iakttagande Tullen ska övervaka eller som Tullen ska verkställa. Som tullbrott betraktas likaså i 16 kap. 3 § och 4 b § avsett hindrande av och tredska mot tullman, i 46 kap. i strafflagen avsett olaga befattningstagande med infört gods samt sådant i 32 kap. i strafflagen avsett brott och annan sådan överträdelse av bestämmelser, i vilken ingår import, export eller transitering genom Finland.

I 46 kap. i strafflagen föreskrivs om brott som har samband med införsel och utförsel. Bestämmelser om förbud och begränsningar som gäller införsel och utförsel av varor, däribland tillståndskrav eller krav på olika egenskaper hos varor finns i en omfattande både nationell och EU-lagstiftning. I en del av denna lagstiftning, som övervakas av Tullen, har tagits in särskilda brottsbeteckningar. Lagstiftningen om förbud och begränsningar för införsel och utförsel ökar på grund av marknadsföringen av nya slags varor och

ämnen samt när nya slags objekt som ska skyddas med sådana förbud och begränsningar tas in i lagstiftningen. Därför har det inte ansetts ändamålsenligt att definiera tullbrott genom att i lagen ta in en förteckning över all lagstiftning, vars efterlevnad ska övervakas av Tullen och i fråga om vilken brott sålunda ska betraktas som tullbrott för att Tullen ska vara behörig med avseende på dem.

I 2 punkten definieras tullbrottsbekämpning. Definitionen motsvarar i sak gällande tullag och enligt den avses med tullbrottsbekämpning förhindrande, avslöjande och utredning av tullbrott.

I 3 punkten definieras förhindrande av tullbrott. Därmed avses åtgärder som syftar till att förhindra tullbrott, försök till tullbrott och förberedelse till tullbrott, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet finns grundad anledning att anta att personen i fråga kommer att göra sig skyldig till ett tullbrott, samt åtgärder som syftar till att avbryta ett redan påbörjat tullbrott eller begränsa den direkta skada eller fara som brottet medför. Definitionen på förhindrande av tullbrott motsvarar i sak definitionen på förhindrande av brott i polislagen.

Det är fråga om att förhindra ett tullbrott för det första när detta kan ske innan sådana åtgärder har vidtagits som uppfyller brottsrekvisiten. Det föreslås även ett uttryckligt omnämnande av förhindrande av straffbart försök. Med förhindrande av förberedelse av tullbrott avses förberedelser till en straffbar gärning, trots att själva förberedelsen inte är kriminaliserad. Förhindrande av förberedelse innefattar också förhindrande av straffbar förberedelse.

Med uttrycket ”när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet avses direkta iakttagelser av en persons egen verksamhet och av en utomstående person, t.ex. tips från en informationskälla eller från en anonym person till tullens tipstelefon och annan indirekt utredning. Uttrycket innebär i sak detsamma som i polislagen. Information som fås genom iakttagelser och på annat

sätt inbegriper också bl.a. information som fått genom förfrågningar, observationer och antydningar/tips samt slutsatser på basis av brottsanalyser. En förutsättning är att det på basis av denna information med fog kan antas att en person gjort sig skyldig till tullbrott.

Även om brottsrekvisiten i sådana fall där det är fråga om avbrytande av ett tullbrott har uppfyllts så långt att det t.ex. är fråga om ett straffbart försök, ska avbrytandet av tullbrottet här jämföras med förhindrande av tullbrott. Detsamma gäller också begränsning av den direkta skada eller fara som tullbrottet medför. Det kan t.ex. vara fråga om en situation där en gärning som i och för sig uppfyller rekvisiten redan har begåtts men där följderna inte ännu uppkommit eller ännu kan begränsas.

I 4 punkten definieras avslöjande av tullbrott. Därmed avses åtgärder som syftar till att klargöra om det för inledande av förundersökning finns en i 3 kap. 3 § 1 mom. i förundersökningslagen avsedd grund, när det utifrån iakttagelser av en persons verksamhet eller utifrån annan information om en persons verksamhet kan antas att ett brott har begåtts.

I bestämmelserna om inhämtande av information i gällande tulllag konstateras på många ställen att inhämtande av information kan användas för att avslöja brott. Begreppet avslöjande av brott definieras emellertid inte. Därmed avses gråzonen mellan förhindrande respektive utredning av brott. Som exempel kan nämnas den situationen att man fått tips om att ett brott redan har begåtts men det inte ännu finns någon konkret grund för misstanken, dvs. någon sådan orsak att misstänka brott som avses i 3 kap. 3 § 1 mom. i förundersökningslagen finns inte.

Syftet med det nu aktuella avslöjandet av brott är att få reda på sådana relevanta omständigheter om ett redan begånget brott som kan läggas till grund för att inleda förundersökning, t.ex. om element som ingår i rekvisiten samt om gärningsmannen, gärningstidpunkten och gärningsplatsen. Det är sålunda inte fråga om brottsutredning eftersom förutsättningar för inledande av förundersökning saknas. Det är inte heller fråga om förhindrande av brott, eftersom brottet redan antas

ha blivit begånget och eventuella skador eller andra följder som brottet orsakar inte mera kan begränsas.

Det i momentet avsedda begreppet ”kan antas” är lägre än förundersökningslagens tröskel ”skäl att misstänka”, även om de språkliga skillnaderna mellan uttrycken inte är stora. Det är fråga om en liten gradskillnad. När tröskeln ”skäl att misstänka” har överskridits ska en brottsutredning inledas och då kan tvångsmedel enligt tvångsmedelslagens bli tillämpliga.

Användningen av hemliga metoder för inhämtande av information föreslås i tullagen i princip bli begränsad till förhindrande av tullbrott. När det handlar om avslöjande av brott föreskrivs inte någon möjlighet för Tullen att använda hemliga metoder för inhämtande av information. Med tanke på rättssäkerheten finns det skäl att förhålla sig synnerligen restriktivt till sådan preliminär undersökning före förundersökningen. Detta betyder emellertid inte att Tullen inte får avslöja redan begångna brott utan i stället att hemligt inhämtande av information för avslöjande av brott ska begränsas med hänvisning till de grundläggande och mänskliga rättigheterna. I praktiken är förändringen inte särskilt betydande eftersom tröskeln för inledande av förundersökning är relativt låg.

I 5 punkten föreskrivs om att med utredning av tullbrott avses förundersökning av tullbrott.

I 6 punkten definieras en tullman inom tullbrottsbekämpningen. Enligt lagrummet avses med tullman inom tullbrottsbekämpningen tullmän som tjänstgör i tullbrottsbekämpningsuppgifter.

I 7 punkten föreskrivs om en anhållningsberättigad tullman. Det är fråga om en hänvisningsbestämmelse till 2 kap. 9 § 1 mom. 2 punkten i tvångsmedelslagen som innehåller en definition på anhållningsberättigade tullmän.

3 §. Tullens befogenheter. Paragrafen motsvarar i sak bestämmelserna om Tullens behörighet i gällande tulllag. Enligt bestämmelsen svarar Tullen för brottsbekämpning på det sätt som föreskrivs i lagen om brottsbekämpning inom Tullen eller någon annanstans i lag. I paragrafen föreskrivs därtill att

Tullen är en förundersökningsmyndighet som avses i förundersökningslagen.

4 §. Uppgifter och befogenheter för tullmän inom tullbrottsbekämpningen. Enligt 1 mom. omfattas befogenheter och uppgifter för tullmän inom tullbrottsbekämpningen av vad som föreskrivs om befogenheter för tullmän i lagen om brottsbekämpning inom Tullen, tullagen och i lagen om Tullens organisation. Tullmän inom tullbrottsbekämpningen definieras i 2 § 6 punkten i detta kapitel.

Paragrafens 2 mom. överensstämmer i sak med 43 § 2 mom. i gällande tullag. En tullman inom tullbrottsbekämpningen har enligt lagrummet vid förundersökning som utförs av Tullen samma rätt att vidta utredningsåtgärder och använda tvångsmedel som en polisman vid en polismyndighets förundersökning, om inte något annat föreskrivs i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

Den grundläggande symmetri mellan befogenheterna som framgår av paragrafens 2 mom. förverkligas ändamålsenligt redan i gällande tullag. Eftersom tullen i fråga om allvarlighetsgrad och art undersöker samma slags brott som polisen, är det inte befogat att särskilja befogenhetsbestämmelserna enligt undersökande myndighet. Regleringstekniken enligt gällande lag bör således bevaras.

5 §. Respekt för de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Enligt denna paragraf ska Tullen respektera de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, och när den utövar sina befogenheter välja det motiverbara alternativ som bäst tillgodoser dessa rättigheter.

Den gällande tullagen innehåller inga bestämmelser som skulle ge uttryck åt principen för respekten för de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Eftersom den nya förundersökningslagen inte innehåller någon motsvarande bestämmelse, ska paragrafen ges en öppen formulering och gälla all verksamhet inom Tullens brottsbekämpning. Dess verkningar skulle alltså utsträcka sig även till förundersökningen av ett tullbrott.

6 §. Proportionalitetsprincipen. Tullagens 13 § 1 mom. ger uttryck för proportionalitetsprincipen. Enligt lagrummet ska tullåtgärderna vara motiverade i förhållande till hur viktig och brådskande uppgiften är samt till öv-

riga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen.

Den nu aktuella paragrafen som gäller proportionalitetsprincipen ska delvis motsvara ordalydelsen i 13 § 1 mom. i gällande tullag, men regleringen skulle vara något mer detaljerad. Enligt paragrafen ska åtgärder som vidtas av tullmän inom tullbrottsbekämpningen kunna försvaras i förhållande till hur viktig, farlig och brådskande uppdraget är, det mål som eftersträvas samt uppträdande, ålder, hälsa och andra motsvarande omständigheter som gäller den person som är föremål för åtgärden och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen.

Nytt med avseende på gällande bestämmelse är att åtgärderna ska kunna försvaras medan åtgärderna i 13 § 1 mom. i tullagen ska vara motiverade. Den nu valda ordalydelsen motsvarar bestämmelserna om proportionalitetsprincipen i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen.

Vid bedömningen om det är fråga om försvarbarhet enligt proportionalitetsprincipen ska förutom hur viktig och brådskande ett uppdrag är enligt gällande lag dessutom beaktas hur farlig uppdraget är, det mål som eftersträvas samt uppträdande, ålder, hälsa och andra motsvarande omständigheter som gäller den person som är föremål för åtgärden. Dessutom ska situationen som helhet beaktas.

Ålderns betydelse vid bedömningen av de gränser som ställs av proportionalitetsprincipen blir särskilt framträdande i fråga om unga personer. Med uttrycket ”den person som är föremål för åtgärden” avses den person vars rättssfär Tullen inskränker i genom sina åtgärder. Det finns i detta sammanhang skäl att understryka att tillämpningen av proportionalitetsprincipen också kan leda till åtgärdsföretag.

Av de nya bedömningsgrunder som tas in i paragrafen har uppdragets farlighet samband framför allt med det motstånd som en tullman möter eller eventuellt kommer att möta i ett uppdrag. Det finns sålunda ett samband mellan denna grund och bestämmelsen om användning av maktmedel i 2 kap. 18 §. I vissa situationer kan man med fog anta att en person som är föremål för en åtgärd kan upp-

träda på ett sätt som äventyrar tjänstemannens arbets säkerhet, vilket kan beaktas vid valet av metod. Farligheten sammanhänger å andra sidan inte nödvändigtvis med en persons uppträdande utan kan över huvud taget gälla de förhållanden under vilka en åtgärd utförs. En tullman kan i ett uppdrag hamna i en farlig situation där det blir fråga om att använda befogenheter som normalt inte skulle användas i ett sådant uppdrag.

En persons uppträdande som nämns som bedömningsgrund i paragrafen kan gälla säkerheten i arbetet. Det är likväl inte enbart fråga om ett uppträdande som orsakar fara för Tullen utan om en persons uppträdande över huvud taget. Här kan beaktas t.ex. synpunkter som sammanhänger med hur en person rättar sig efter tullmannens order eller uppmaningar eller hur samarbetsvillig en person förhåller sig till sina lagfästa skyldigheter. Exempelvis enbart den omständigheten att en person är samarbetsovillig och negativt inställd till myndigheter får i samband med identifiering av denne inte i sig vara en faktisk orsak till att personen tas i förvar (riksdagens biträdande justitieombudsmans beslut 30.12.1992, dnr 1063/4/91).

7 §. Principen om minsta olägenhet. Denna paragraf motsvarar delvis 13 § 1 mom. i tulllagen. Enligt gällande bestämmelse ska en tullåtgärd inte medföra större skada eller olägenhet än vad som anses försvarligt för att den ska kunna fullgöras.

Enligt den nya bestämmelsen får ingens rättigheter genom Tullens åtgärder inskränkas i större utsträckning och ingen orsakas större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att utföra uppdraget.

Paragrafen motsvarar till sin ordalydelse bestämmelserna om principen om minsta olägenhet för andra förundersökningsmyndigheter. I praktiken skärps kravet enligt gällande lag genom att det särskilt föreskrivs att ingens rättigheter får inskränkas i större utsträckning än vad som är nödvändigt.

2 kap. **Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning**

1 §. Förundersökning av tullbrott. I paragrafen föreskrivs om behörig myndighet vid förundersökning av tullbrottmål och om till-

lämplig lagstiftning i undersökningen. Paragrafen motsvarar till sina väsentliga delar 43 § 1 mom. i tullagen och 7 § i tullförordningen.

Enligt paragrafen är det i första hand Tullen som ska utföra förundersökningen av tullbrott. Övriga brott än tullbrott som kommit till Tullens kännedom ska Tullen fortsättningsvis överföra till polisen för undersökning.

Polisen ska i egenskap av allmänt behörig förundersökningsmyndighet fortfarande ha rätt att utföra förundersökningen av tullbrott som kommit till Polisens kännedom, om inte Polisen kommer överens om något annat om undersökningen med Tullen. Bestämmelser om Gränsbevakningsväsendets behörighet att utföra förundersökning ingår i gränsbevakningslagen. Gränsbevakningsväsendet kan enligt lagens 43 § på en annan förundersökningsmyndighets begäran göra förundersökning i ett tullbrottsärende, om ärendet hänför sig till en förundersökning som gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet skulle kunna handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för det brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet. Denna reglering föreslås inte bli ändrad. Bestämmelsen överensstämmer med befogenhetsfördelningen mellan förundersökningsmyndigheterna.

Tullen kan göra förundersökning även när hindrande som avses i 16 kap. 3 § i strafflagen riktar sig mot en tullmans tjänsteåtgärd samt i en situation som avses i den 16 kap. 4 b § som föreslås i denna proposition.

2 §. Anmälningsskyldighet. I paragrafen föreskrivs en skyldighet för Tullen att underrätta polisen om ett misstänkt allvarligt brott som kommit till dess kännedom och om åtgärder som den inlett för att utreda ett allvarligt brott. Bestämmelsen kompletterar skyldigheten enligt 3 § i PTG-lagen att informera den PTG-myndighet till vars uppgiftsområde ärendet också hör om brott som den fått kännedom om och åtgärder i anslutning till brottet. I regel ska anmälan göras på det sätt som beskrivs i PTG-lagen, dvs. genom att göra en anteckning i förundersökningsmyndigheternas gemensamma register. Vid behov avtalas om ett detaljerat praktiskt förfarande med polisen. Den anmälningsskyldighet som avses i

bestämmelsen kan också förverkligas vid förundersökningsmyndigheternas regionala objektvalsmöten, dvs. i en s.k. målverksamhet där den ömsesidighet som är viktig för att syftet med anmälan uppnås effektivare än genom anteckningar i gemensamma register. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa ett tillräckligt informationsflöde mellan Tullen och polisen för att polisen som allmänt behörlig förundersökningsmyndighet kan bilda sig en heltäckande lägesbild av olika myndigheters brottsbekämpningsåtgärder. På så vis kan samarbetet mellan förundersökningsmyndigheterna effektiviseras, myndigheternas överlappande åtgärder undvikas, polis- och tullmännens arbetarskydd säkerställas samt överföringen av förundersökningen av tullbrott till polisen vid behov möjliggöras under de förutsättningar som föreskrivs i 3 § möjliggöras.

3 §. Överföring av uppdrag. I paragrafen föreskrivs om överföringen av förundersökningen av ett tullbrott som Tullen ansvarar för till polisen med anledning av en begäran från polisen. Bestämmelsen kompletterar 3 § 2 mom. i PTG-lagen om PTG-myndigheternas överenskommelse om samarbete och åtgärder. 3 § 2 mom. i PTG-lagen reglerar överföring av enskilda åtgärder i anslutning till utredning, medan åter hela förundersökningen av en brottshelhet och anknyttande åtgärder är föremål för överföring här.

Enligt 1 mom. kan polisen begära överföring av förundersökningen, om ett övergripande och ändamålsenligt förverkligande av straffansvaret så kräver (s.k. övertagningsrätt). En överföring kan vara nödvändig till exempel i en situation där polisen med stöd av uppgifter som den har tillgång till har anledning att misstänka att ett ärende som behandlas inom Tullen ansluter sig till en större ärendehelhet som behandlas inom polisen och att det med tanke på ett övergripande förverkligande av straffansvaret är ändamålsenligare att polisen utreder ärendehelheten som allmän myndighet inom brottsbekämpningen. Genom ett övergripande förverkligande av straffansvaret eftersträvas till exempel möjligheten att bekämpa hela den brottsliga verksamheten (speciellt grova narkotikabrott) som bedrivs av en viss kriminell

organisation som är föremål för utredning, alltifrån importskedet till distributions- och försäljningsnätverken i inlandet. När ett ändamålsenligt förverkligande av straffansvaret övervägs i enskilda fall ska polisen bland annat beakta den beredskap som myndigheterna har för respektive fall och till exempel det internationella samarbete som ärendet förutsätter. Syftet med bestämmelsen är inte att ge polisen en principiell rätt att överta utredningen av vilken som helst allvarlig brottshelhet som utreds inom Tullen, utan syftet är att möjliggöra en kontrollerad överföring i sådana situationer där polisen har klart bättre förutsättningar för en mera övergripande utredning med tanke på straffansvaret och därigenom för ett mera tillfredsställande slutresultat. Tullen ska trygga förundersökningen i ett ärende som överförs till dess att överföringen har genomförts.

Enligt 2 mom. kan den begäran om överföring av förundersökningen som avses i 1 mom. framföras av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen eller chefen för en polisinspektion. Syftet med bestämmelsen är att säkerställa en kontrollerad överföring av förundersökningen och sådant samarbete som detta kräver mellan förundersökningsmyndigheterna. Paragrafen motsvarar till dessa delar motsvarande bestämmelser i tvångsmedelslagen och polislagen, där tjänstemän som har rätt att fatta beslut räknas upp istället för att det hänvisas till 1 § 1 mom. i polisförvaltningslagen (110/1992). Dessutom ska begäran om överföring framföras skriftligen och motiveras. Överföringen av förundersökningen till polisen är det enda undantaget från huvudregeln i 1 §, enligt vilken Tullen i första hand ska genomföra förundersökningen av tullbrott. Överföringen av en förundersökningsuppgift från en myndighet till en annan skulle innebära ett så stort ingrepp i tullmyndigheternas självständiga förundersökningsarbete att det är viktigt att överföringsbegäranden motiveras tillräckligt för att det ska finnas förståelse för den exceptionella nödvändigheten i överföringen av uppgiften och för att förutsättningarna för ett gott myndighetssamarbete inte ska äventyras genom åtgärden.

Enligt 3 mom. ska polisen ge Tullen möjlighet att delta i förundersökningen av ett

överfört tullbrott även efter överföringen. Detta kan vara viktigt till exempel i situationer där brottsutredningen förutsätter Tullens expertis eller för att säkerställa att Tullen får aktuell information om eventuella nya slags sätt att begå brott och nya fenomen.

4 §. Undersökningsledare. I paragrafen föreskrivs om förutsättningar enligt vilka en tullman kan vara undersökningsledare i en förundersökning som görs av Tullen. Paragrafen motsvarar 43 § 3 mom. i tullagen.

Undersökningsledare i en förundersökning som görs av Tullen är en anhållningsberättigad tullman. Bestämmelser om anhållningsberättigade tullmän ingår i tvångsmedelslagens 2 kap. 9 § 2 punkten, till vilken det för tydlighetens skull hänvisas i paragrafen.

I paragrafen föreskrivs på samma sätt som nu även om under vilka förutsättningar även någon annan än en anhållningsberättigad tullman kan vara undersökningsledare. Av ett skäl i anslutning till ärendets natur eller av någon annan grundad anledning kan en annan tullman som verkar i tullbrottsbekämpningsuppgifter på basis av ett förordnande vara undersökningsledare med begränsade befogenheter. Jämfört med gällande lag begränsas behörigheten för en aktuell undersökningsledare med begränsade befogenheter likväl till den del att det framdeles alltid är en anhållningsberättigad tullman som beslutar om rannsakan och beslag liksom om andra tvångsmedel.

5 §. Rättegångssäkerhet. I paragrafen föreskrivs om en säkerhet mot vilken en person som anhållits eller häktats för ett tullbrott och inte har någon fast bostad i Finland kan frigges trots risken för flykt som talar för en fortsättning av anhållandet eller häktningen. Bestämmelsen motsvarar 44 § i gällande tulllag och skulle sålunda inte medföra ändringar i rådande rättsläge.

Ofta är det personer som inte har hemort i Finland som gör sig skyldiga till tullbrott. De stannar i allmänhet inte i Finland sedan de frigetts efter undersökningen. De har i allmänhet inte heller utmätningsbar egendom i Finland och det finns inte heller någon säkerhet om att de återvänder till Finland. Likaså har situationer där den misstänktes identitet till exempel på grund av att ett flertal identitetshandlingar påträffas hos den miss-

tänkte inte med säkerhet kan utredas visat sig vara problematiska i praktiken. För att de personliga omständigheterna för en person som misstänks för tullbrott inte ska bli ett hinder för frigivning av den anhållne eller häktade, kan som villkor för frigivningen fortfarande krävas en säkerhet då den enligt prövning tillräckligt väl garanterar att personen i fråga återvänder till rättegången och garanterar att personen utför de påföljder som eventuellt döms ut.

Den rättegångssäkerhet som avses i paragrafen skiljer sig från kvarstaden i 6 kap. i tvångsmedelslagen bland annat så att en rättegångssäkerhet i stället för av domstol även kan ställas av en förundersökningsmyndighet och att beivringsskyldigheten för tillämpningen av rättegångssäkerheten skulle vara högre. Dessutom kan en rättegångssäkerhet även ställas för att säkerställa att personen ifråga kommer till rättegången eller avtjänar ett fängelsestraff. Den rättegångssäkerhet som avses i paragrafen är en särskild säkerhetsåtgärd som är anpassad till tullbrottslighetens särdrag.

I 1 mom. föreskrivs om förutsättningarna för kravet på säkerhet och om säkerhetens belopp liksom nu. Regler och begränsningar för rättegångssäkerhet och ställandet av sådan kan med stöd av 4 mom. utfärdas genom förordning av finansministeriet. Utgångspunkten är att samma myndighet fattar beslut om att ställa säkerhet som beslutar om frigivningen av den anhållne eller häktade. Bestämmelsen tillämpas på den som misstänks för tullbrott och som är anhållen eller häktad och inte har en stadigvarande bostad i Finland. Kravet på säkerhet förutsätter dessutom att det är sannolikt att personen genom att avlägsna sig ur landet undviker rättegång eller verkställighet av straff.

Säkerhetens belopp ska ställas på en nivå som enligt prövning garanterar att personen anländer till rättegången och är tillräcklig för att de påföljder som eventuellt ådöms honom eller henne utförs. I enlighet med proportionalitetsprincipen ska säkerhetskravet vara behörigt, nödvändigt och rätt dimensionerat med avseende på dess syfte. Om kravet på säkerhet i något fall är orimligt, kan den anhållne eller häktade fortfarande frigges även utan krav på säkerhet.

I 2 mom. föreskrivs om att säkerheten döms förverkad och i 3 mom. om att indrivning av böter eller annan statlig fordran får tas ut ur säkerheten liksom nu. Om den frivivne inte inställer sig till rättegång och har han eller hon inte laga förfall till sin frånvaro eller olagligt undandrar sig straffverkställighet, får domstolen döma säkerheten helt eller delvis förverkad till staten. Dömda böter eller någon annan statlig penningfordran får likaså tas ut ur säkerheten.

6 §. Åtgärdseftergift. Bestämmelsen motsvarar 45 § i tullagen och i den föreskrivs om under vilka förutsättningar en tullman kan avstå från att undersöka ett brott. Enligt lagrummet ska tullmannen ha rätt att avstå från att göra förundersökning av ett obetydligt brott eller låta bli att överlämna saken till åklagaren. En tullman kan likväl tilldela anmärkning åt den som gjort sig skyldig till ett sådant brott och föra in det i Tullens personregister under de förutsättningar som anges särskilt i lag.

Anmärkningen kan vara muntlig eller skriftlig och för att bevisa en eventuell upprepning av förseelsen kan tullmannen föra in anmärkningen i det register saken gäller under de förutsättningar som föreskrivs någon annanstans i lag. Registreringen av anmärkningen är ägnat att förbättra rättsskyddet för den person som är föremål för anmärkningen, eftersom han eller hon effektivare än nu i efterskott kan låta granska lagenligheten i handlingen av den tjänsteman som tilldelat anmärkningen. Däremot förordas behovet att registrera anmärkningar även av en eventuell risk för upprepning av obetydliga förseelser, vilket bättre än för närvarande kan beaktas vid bedömningen av möjligheten till åtgärdseftergift. Om personen i fråga inte har tidigare anmärkningar och den lagstridiga handlingen snarare verkar bero på okunskap och oförstånd än likgiltighet inför lagens påbud och förbud, kan man i gränsfall ge den skyldiga anvisningar om att i fortsättningen hålla sig till lagliga handlingar och avstå från till exempel att framställa straffanspråk.

7 §. Framställande av straffyrkande och föreläggande av ordningsbot. I paragrafen föreskrivs om tullmäns rätt att framställa straffyrkanden. När ett tullbrott kan handläggas genom ett strafforderförfarande, kan un-

dersökningsledaren eller någon annan tullman som förordnats till uppgiften fortfarande framställa straffyrkanden så som föreskrivs i lagen om strafforderförfarande (692/1993). Bestämmelsen motsvarar 46 § 1 mom. i tullagen.

I 2 mom. föreskrivs om rätten för en undersökningsledare eller någon annan tullman som förordnats till uppgiften att förelägga ordningsbot. Vid föreläggandet av ordningsbot iakttas bestämmelserna i lagen om ordningsbotsförfarande (66/1983). Vad som i sagda lag föreskrivs om uppgifterna för chefen för polisdistriktet (11 och 13 h §) och polisdistriktet (22 § 2 mom.), tillämpas på motsvarande sätt på Tullens brottsbekämpningschef eller den han eller hon förordnat. Paragrafen motsvarar i sak 46 § 2 mom. i tullagen.

8 §. Stämning och annan delgivning. I paragrafen föreskrivs om tullmäns rätt att delge stämning och annan delgivning i anslutning till brottmål. I paragrafen föreskrivs också om rätten för tjänstemän som verkar i gränstullsamarbetsuppgifter att i ett tullbrottmål i kontrollzonen delge vidare stämning och straffyrkande, och dessutom föreslås de även få rätt att förelägga ordningsbot. Med undantag för nämnda tillägg motsvarar paragrafen till väsentliga delar 47 § i tullagen.

I paragrafens 1 mom. konstateras att bestämmelser om tullmäns rätt att delge stämning och annan delgivning föreskrivs i lagen om stämningsmän (505/1986).

I 2 mom. föreskrivs om att stämning i tullbrottmål även kan delges ombud som av svaranden särskilt befullmäktigats för detta ändamål.

I 3 mom. tas in en bestämmelse som motsvarar 11 kap. 16 § i rättegångsbalken, enligt vilken möjligheten att en stämning kan delges ett ombud som svaranden har befullmäktigat att ta emot stämningar avgränsas endast till tullbrott för vilka det strängaste straffet är högst böter eller fängelse i sex månader.

I 4 mom. föreskrivs om rätt för tjänstemän som verkar i gränstullsarbete att sköta delgivning i tullbrottmål. Bestämmelsen ska även gälla delgivning av ordningsbot. I övrigt motsvarar momentet 47 § 5 mom. i tullagen.

Finland har ingått avtal om gränstullsarbete med Sverige (FördrS 2/63) och Norge (FördrS 37/69) i fråga om tullövervakning och tullklarering. Sådant gränstullsarbete som avses i avtalen bedrivs inom en så kallad kontrollzon som sträcker sig på båda sidor om riksgränsen. Båda staternas tull-, import- och exportbestämmelser samt andra bestämmelser om trafiken kan enligt avtalen tillämpas inom kontrollzonen på den andra statens territorium, då tullåtgärder utförts för den statens räkning där bestämmelserna har utfärdats.

I gränstullsarbete som bedrivits inom den andra avtalsstatens territorium kan uppdragas brott mot Finlands lag, till exempel på tullstationen på den norska sidan uppdragas försummelse av tulldeklarationer för varor som förs in till Finland. Enligt 1 kap. 3 § i strafflagen tillämpas finsk lag på brott som har förövats utanför Finland och som riktar sig mot Finland. Enligt 1 kap. 12 § i strafflagen krävs riksåklagarens åtalsförordnande för att väcka åtal eller bestämma straff, om gärningsmannen är utlänning. För att förfarandet inte ska bli oskäligt tungrott i förhållande till sakens betydelse, föreslås att den nuvarande bestämmelsen i tullagen hålls kvar. Eftersom överträdelse som uppdragas i gränstullsarbetet även kan handläggas i ett ordningsbetsförfarande, föreslås dessutom att en tjänsteman som utför gränstullsarbetsuppgifter utöver sina nuvarande delgivningsuppgifter även ska kunna förelägga ordningsbot inom kontrollzonen och att ordningsbetsföreläggandet ska kunna ges andra än finska medborgare utan riksåklagarens förordnande.

9 §. Stämning i beslagsärenden. Paragrafen motsvarar i sak 48 § i tullagen där det föreskrivs om stämning i beslagsärenden. Om ägaren eller innehavaren till en beslagtagna vara enligt 1 mom. är okänd eller saknar känd vistelseort i Finland, kallas han eller hon genom offentlig stämning att inställa sig vid domstolen en bestämd dag. Dagen får inte utsättas till tidigare än den sjunde dagen från stämningens offentliggörande. Stämningen ska uppsättas till allmänt påseende i domstolens kansli.

Anspråk om varans förverkande avgörs enligt 2 mom. om en beslagtagna varas ägare eller innehavare som instämts i laga ordning

inte inställer sig att svara i saken och inte visar laga förfall. Genom bestämmelsen tryggas möjligheten att trots ägarens eller innehavarens frånvaro avgöra anspråket om varans förverkande i tullbrottmål i ganska vanliga situationer där ägaren eller innehavaren till en beslagtagna vara är okänd.

10 §. Utlämnande, försäljning, användning eller förverkande av beslagtagna vara. Denna paragraf motsvarar i sak 49 § i den gällande tullagen. Om inte något annat föreskrivs i någon annan lag kan en beslagtagna vara innan den förklaras förverkad med stöd av 1 mom.:

— enligt 1 punkten utlämnas till ägaren mot av Tullen prövad säkerhet. Särskilda bestämmelser kan utfärdas om att fastställa säkerhetens värde och andra omständigheter som gäller säkerheten genom förordning av finansministeriet.

— enligt 2 punkten säljas på auktion, om ägaren samtycker därtill eller om varan är svår att förvara. Praktiska förvaringsproblem kan till exempel vara att varan är svår att förvara eller att den förfärs.

— enligt 3 punkten användas för ett av Tullen fastställt ändamål, om införsel och utförsel av varan är förbjuden och den är svår att förvara eller av andra särskilda skäl.

— enligt 4 punkten kan föremål av ringa värde eller föremål vars innehav är straffbart förstöras på de villkor som föreskrivs i 7 kap. 24 § i tvångsmedelslagen.

Enligt 2 mom. anses äganderätten ha övergått till staten då beslaget gjordes, om domstolen dömer den beslagtagna varan förverkad. I sådana fall som avses i 1 mom. 2—4 punkten betraktas varans värde förverkat istället för att varan döms förverkad.

11 §. Verkställighet. Paragrafen motsvarar i sak 50 § i tullagen, i vilken föreskrivs om verkställighet av beslut om beslag. Enligt 1 mom. ska Tullen verkställa beslut som gäller egendom som dömts förverkad i ett tullbrottmål som Tullen undersöker. Den enda ändringen i sak jämfört med gällande tullag är ordalydelsen i paragrafen ”som Tullen undersöker”, genom vilken verkställigheten av ett beslut som gäller tullbrottmål i denna lag avgränsas endast till fall där tullen svarar för undersökningen av ett brottmål. Med anledning av organisationsreformen vid

Tullen görs dessutom en teknisk ändring i ordalydelsen i gällande lag genom att ”tulldi-strikt” ersätts med ordet ”Tullen”.

Om det har bestämts att varan ska återställas, ska den enligt 2 mom. förtullas på behörigt sätt på samma sätt som nu. I sådana fall där en beslagtagna vara i fråga om samhälls-rättslig ställning är gemenskapsvara, ska även villkoren för införsel av varan till Finland, liksom eventuellt erforderliga tillstånd, påvisas på behörigt vis innan varan återställs.

12 §. *Behandling av personer som berövats sin frihet.* I paragrafen föreskrivs om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen. Paragrafen motsvarar 43 a § i tullagen, som föreskrevs samtidigt som lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen 2006.

Enligt 1 mom. tillämpas lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen och häktninglagen (768/2005) på anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen. Bestämmelserna om polisens befogenheter och skyldigheter ska gälla Tullen till den del det är fråga om en person som hålls i förvar hos Tullen.

I 2 och 3 mom. preciseras tillämpningen av lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen vid Tullen. Tullmän svarar för behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen. Vad som i fråga om polisen bestäms om polismän eller väktare gäller därför i sådana situationer som avses i lagrummet tullmän. Vad som för polisens del bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen gäller på motsvarande vis chefen för en förvaringslokal vid Tullen eller en anhållningsberättigad tullman som förordnats av chefen.

I 3 mom. preciseras behörig instans vid Tullen särskilt för vissa bestämmelser i lagen om behandling av personer i förvar hos polisen.

13 §. *Uppskov med att ingripa i brott.* Denna paragraf motsvarar 45 a § i tullagen. Tullen har när den inhämtar information för förebyggande av tullbrott rätt att dröja med att ingripa när ett sådant brott håller på att ske som inte orsakar överhängande allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller överhängande risk för betydande miljö-,

egendoms- eller förmögenhetsskada. Vidare förutsätts att fördröjningen är nödvändig för att dölja att information inhämtas eller för att trygga syftet med att information inhämtas.

Paragrafen skiljer sig från sådan åtgärdsfördröjning som avses i 3 kap. 45 § 1 mom. så att den kan tillämpas för att trygga syftet med att information inhämtas även i annat fall än för att skydda hemligt inhämtande av information. Åtgärdsfördröjning enligt denna paragraf kan från fall till fall visa sig vara en nödvändig befogenhet till exempel i en situation där man vidtar förberedelser för att gripa en person som anländer till landet och trygandet av åtgärden förutsätter att åtgärden fördröjs till något annat brott som håller på att ske och som uppfyller förutsättningarna i paragrafen.

14 §. *Rätt till information av privata och offentliga sammanslutningar och personer.* Enligt 1 mom. har Tullen, trots att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, verkställande direktör, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företags-, bank- eller försäkringshemlighet, rätt att av en privat eller offentlig sammanslutning eller en enskild få uppgifter som behövs för förhindrande eller utredning av tullbrott. Momentet motsvarar 28 § 3 mom. i tullagen samt överensstämmer i sak med 4 kap. 3 § 1 mom. i polislagen.

En ändring jämfört med gällande lag är Tullens rätt enligt 1 mom. att få information även från offentliga sammanslutningar. I praktiken har det förekommit situationer där till exempel den registeransvarige har varit en offentlig sammanslutning. När den registeransvarige iakttar aktsamhetsplikten i 5 § i personuppgiftslagen (523/1999) har det uppdagats att rätten att få uppgifter enligt 28 § 3 mom. i gällande tullag inte ger den registeransvariges företrädare rätt att lämna ut begärd information till en myndighet, eftersom det i nämnda lagrum endast föreskrivs om rätt att få uppgifter från privata sammanslutningar eller enskilda. Sålunda har Tullens behov av information i anslutning till undersökning av tullbrott eller kriminalunderrättelse kunnat tillgodoses endast genom ett beslut om sökning i en offentlig sammanslutnings uppgifter. Detta är i praktiken dock en mycket tungrodd åtgärd för att få enstaka uppgifter

som möjligen ger mervärde åt en förundersökning eller kriminalunderrättelse.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om att Tullen i enskilda fall på begäran har rätt att av teleföretag och av sammanslutningsabonnenter få kontaktuppgifter för teleadresser som inte är upptagna i en offentlig katalog eller information som specificerar en teleadress eller teleterminalutrustning. Förutsättningen är att uppgifterna behövs för att avvärja, avslöja eller utreda ett tullbrott. Tullen har motsvarande rätt att få information om utdelningsadresser av en sammanslutning som bedriver postverksamhet. Momentet motsvarar 28 § 4 mom. i gällande tullag och överensstämmer i sak med 4 kap. 3 § 2 mom. i polislagen.

I 3 mom. föreskrivs om beslutsnivån i situationer i likhet med i 1 och 2 mom. Beslut fattas av en anhållningsberättigad tullman.

Enligt 4 mom. har Tullen rätt att få sådan information som avses i 1 och 2 mom. avgiftsfritt, om inte något annat föreskrivs i lag. Informationen kan lämnas till Tullen med hjälp av en elektronisk dataöverföringsmetod, när en utredning om att informationen skyddas gjorts på det sätt som avses i 32 § 1 mom. i personuppgiftslagen.

Bestämmelsen är delvis ny. Enligt 28 § 1 mom. i gällande tullag har Tullen rätt att även med hjälp av en teknisk anslutning få uppgifter som behövs för skötseln av tullverkets åligganden. I 2 mom. föreskrivs att innan uppgifterna lämnas ut med hjälp av en teknisk anslutning ska Tullen lägga fram en utredning om att uppgifterna skyddas på det sätt som avses i 32 § 1 mom. i personuppgiftslagen. Nytt är bestämmelser om att uppgifterna är vederlagsfria. I gällande rätt behandlas inte i någon större utsträckning huruvida sådana uppgifter som Tullen behöver är vederlagsfria eller lämnas mot vederlag. Det föreskrivs till exempel särskilt om ersättningar till teleoperatörer i anslutning till teletvångsmedel, men i övrigt har uppgifter som Tullen behöver i princip betraktats som vederlagsfria. Kostnaderna för dataöverföringen har däremot kunnat ersättas, om det för den aktör som lämnar uppgifterna har föreslagits ett sätt att överlämna uppgifter som avviker från det normala.

Utgångspunkten i bestämmelsen är alltså att informationen i sig är avgiftsfri. Den aktör som lämnar uppgifter kan med andra ord inte fakturera Tullen för de uppgifter som lämnas ut och som är nödvändiga för att Tullen ska kunna utföra sina lagfästa åligganden, utan måste lämna ut dem gratis. Däremot kan Tullen på särskilt överenskommet sätt delta i kostnaderna för dataöverföringen, om detta annars skulle leda till kostnader som avviker från det normala för den aktör som överlåter uppgifterna.

Paragrafens 5 mom. är nytt och där föreskrivs om möjligheten att ålägga den av vilken Tullen har rätt att få den information som avses i 1 och 2 mom., att lämna den erforderliga informationen inom utsatt tid. Tullen kan förena åläggandet med vite enligt vad som föreskrivs i viteslagen (1113/1990). Målet för bestämmelsen är att effektivisera tillgången till uppgifter som Tullen behöver för att kunna utföra sina lagfästa åligganden samt att förhindra eventuell tredska i samband med utlämnandet av uppgifter. Eftersom behovet av att få uppgifter — till exempel i passagerartrafiken — ofta är känt redan i god tid före tidpunkten för utlämnandet av uppgifterna, finns det ingen risk för oskäligt korta tidsfrister för själva utlämnandet.

Bestämmelsen kan sporra Tullen och de aktörer som lämnar ut uppgifter att redan på förhand komma överens om att utbyta information på ett sätt som stör de båda parterna övriga verksamhet så litet som möjligt och genom vilket Tullens verksamhetsbetingelser tryggas även i föränderliga förhållanden.

Vite får likväl inte föreläggas, om det finns skäl att misstänka parten för brott och det begärda materialet hänför sig till den sak som är föremål för brottsmisstanken.

Mera detaljerade bestämmelser om föreläggande av vite och dess belopp kan utfärdas genom förordning av finansministeriet.

15 §. Identifiering. Paragrafen är ny i förhållande till gällande tullag och stämmer i sak överens med 2 kap. 1 § i polislagen och 36 § i gränsbevakningslagen. Enligt lagrummet har en tullman inom tullbrottsbekämpningen för utförande av ett visst uppdrag som ankommer på Tullen rätt att av var och en få veta dennes namn och personbeteckning eller, om sådan saknas, födelsedatum och

medborgarskap samt var personen i fråga är anträffbar.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om rätten för tullmän inom tullbrottsbekämpningen att utreda identiteten med hjälp av signalement, om personen inte kan identifieras på något annat sätt. I momentet föreskrivs om en relativt rutinmässig åtgärd inom verksamheten. Om en person som är föremål för Tullens åtgärd inte kan visa upp en identitetshandling eller om personens identitet inte på ett tillförlitligt sätt kan utredas på något annat sätt, kan Tullen med hjälp av personregister utreda identiteten, t.ex. genom att jämföra personens tatueringar eller ärr eller andra särskilda kännetecken med Tullens eller polisens personregister.

Identifieringen ska i första hand ske på den plats där uppdraget konkret utförs och i andra hand på polisstationen. I praktiken förs vederbörande ofta till polisstationen och identifieras där med hjälp av de personregister som polisen har tillgång till. Orsaken till förfarandet är att polisen inte kan kontakta personregister från alla sina fordon.

Om en gripens persons identitet på ett tillförlitligt sätt kan utredas med hjälp av ett ansiktsfoto i polisens personregister får personen i fråga inte i onödan identifieras med hjälp av andra signalement. Identifieringen får inte inskränka den gripens rättigheter i högre grad och den gripne får inte orsakas större olägenhet genom identifieringen än vad som är nödvändigt.

Vid identifiering ska i tillämpliga delar iakttas vad som i 8 kap. 33 § 2—4 mom. i tvångsmedelslagen föreskrivs om förrättande av genomsökning av personer. Detta innebär bland annat att en grundlig genomsökning av en person ska förrättas i ett särskilt utrymme som är reserverat för ändamålet. Om den som genomsöks utsätts för manuell kroppslig beröring eller om det sker något motsvarande ingrepp i dennes kroppsliga integritet ska den som förrättar genomsökningen vara av samma kön som den person som genomsöks. Detta gäller i praktiken närmast situationer där identifieringen måste göras med hjälp av särskilda signalement, såsom tatueringar eller ärr.

I 3 mom. föreskrivs att om gripandet är nödvändigt för att klarlägga identiteten, har

en tullman inom tullbrottsbekämpningen i detta syfte rätt att gripa en person som vägrar lämna de uppgifter som avses i 1 mom. eller som lämnar sannolikt falska uppgifter om de nämnda omständigheterna. Härmed avses att gripande är den metod som i sista hand kommer i fråga för identifiering av en person.

En person som gripits ska frigges omedelbart när behövliga uppgifter för identifieringen har erhållits. Det bör understrykas att de i lagen angivna maximitiderna, såsom 24 timmar enligt den aktuella paragrafens 3 mom., är absoluta tidsgränser. I synnerhet principen om minsta olägenhet innebär att en person som gripits ska frigges så snart som möjligt.

16 §. Yppandeförbud. Befogenheten är ny och motsvarar i sak yppandeförbudet i 11 kap. 5 § i förundersökningslagen. Yppandeförbud kan i praktiken bli aktuellt vid inhämtandet av information i kriminalunderrättskedet i situationer där information med stöd av 4 kap. 4 § 1 eller 2 mom. i denna lag inhämtas från tredje och är förknippad med en risk för att inhämtandet av information röjs för den som är föremål för inhämtandet av information. Risken för att det blir svårare att förhindra eller utreda brott eller återfå vinningen av ett brott kan aktualiseras till exempel i en situation där den person som är föremål för inhämtandet av information gör registerförfrågan om sig själv till den registeransvarige och den registeransvarige följer den registrerades rätt till insyn enligt 26 § i personuppgiftslagen.

I 27 § 1 mom. i personuppgiftslagen föreskrivs om inskränkningar i den registrerades rätt till insyn. Enligt 2 mom. har den registrerade dock rätt att få övriga uppgifter som registrerats om honom eller henne, om endast en del av uppgifterna är sådana som omfattas av inskränkningarna i 1 mom. I praktiken blir den registeransvarige i sådana situationer tvungen att självständigt fatta beslut om huruvida det är fråga om sådan information som, om den yppas, kan skada förhindrandet av ett brott på det sätt som avses i 1 mom. 1 punkten. Då måste den registeransvarige ta risken att en alltför vid tolkning av inskränkningarna i den registrerades rätt till insyn senare betraktas som en ogrundad inskränkning i den registrerades rätt till insyn och sålunda

leder till skadliga påföljder för den registeransvarige. Redan ett konstaterade av att förundersökningsmyndigheten har frågat omständigheter som gäller en viss person utan att specificera vad saken gäller kan dock inverka menligt på förhindrandet och utredandet av ett brott samt på begränsandet av skador till följd av brottet. Sålunda skyddar de inskränkningar av den registrerades rätt till insyn som anges i 27 § 1 mom. i personuppgiftslagen inte alltid på ett tillräckligt sätt ett mål som befinner sig i kriminalunderrättelseskedet eller främjar ett förhindrande av brottet.

Vid inhämtande av information innan tröskeln för förundersökning överskridits är det inte möjligt att meddela yppandeförbud enligt 11 kap. 5 § i förundersökningslagen utan det kan meddelas först när det finns skäl att misstänka brott. Genom bestämmelsen tryggs Tullens möjlighet att utreda bakgrunden till fall som befinner sig i ett känsligt skede av undersökningen till exempel för att rikta undersökningen utan att dock äventyra en eventuell senare förundersökning och dess syfte.

Enligt 1 mom. kan en anhållningsberättigad tullman förbjuda en person att yppa omständigheter som kommit till Tullens kännedom vid inhämtande av information och gäller andra än personen själv och har samband med kriminalunderrättelseverksamhet eller undersökningen. Förutsättningen för att meddela yppandeförbud är enligt 2 mom. att avslöjande av sådana omständigheter kan försvåra förhindrandet eller utredningen av brottet eller orsaka parterna eller andra skada eller olägenhet.

I 3 mom. föreskrivs om yppandeförbudets längd, delgivning av förbudet och förbudets innehåll. Förbudet gäller enligt lagrummet högst tre månader åt gången och ska delges mottagaren bevisligen och i skriftlig form. I förbudet ska specificeras vilka omständigheter förbudet omfattar, nämnas förbudets giltighetstid och uppges hotet om straff för överträdelse av förbudet, om vilket föreskrivs genom en hänvisningsbestämmelse i 5 mom.

Enligt 4 mom. ska yppandeförbudet omedelbart upphävas innan giltighetstiden går ut, om den förutsättning för förbudet som avses i 2 mom. inte längre finns. Den som förbudet

gäller ska underrättas om att förbudet upphävs.

I 5 mom. föreskrivs om straff för brott mot yppandeförbudet. Till straff för brott mot yppandeförbudet i 1 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

3 kap. **Hemliga metoder för inhämtande av information**

1 §. *Tillämpning av hemliga metoder för inhämtande av information.* I paragrafen föreskrivs om tillämpningsområdet för hemliga metoder för inhämtande av information i tullbrottsbekämpningen. I paragrafen räknas upp vilka hemliga metoder för informationshämtning som används vid förhindrande av tullbrott eller avvärjande av fara. När det gäller utredande av tullbrott hänvisas i 2 mom. till tvångsmedelslagen. Paragrafen är ny och motsvarar i huvuddrag 5 kap. 1 § 1 och 5 mom. i polislagen.

Enligt paragrafens 1 mom. föreskrivs i 3 kap. om teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teledresser eller teleterminalutrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, användning av informationskällor och om kontrollerade leveranser i syfte att förhindra tullbrott.

Tullen ska fortfarande inte ha rätt till teleavlyssning eller inhämtande av information istället för teleavlyssning, och användningen av hemliga metoder för inhämtande av information begränsas till förhindrande av tullbrott. En bestämmelse om definitionen på förhindrande av tullbrott ingår i 1 kap. 2 § 1 mom. 3 punkten. När det handlar om avslöjande av brott föreskrivs inte någon möjlighet för Tullen att använda hemliga metoder för inhämtande av information. Avslöjande av brott med hjälp av hemligt inhämtande av information kan enligt 5 kap. 3 § i polislagen bli aktuellt främst i skyddspolisens verksamhet, och avslöjandet av de landsförräderi- och

terroristbrott som räknas upp i paragrafen kan i princip inte betraktas höra till tullbrottsbekämpningen. Detta betyder emellertid inte att Tullen inte får avslöja redan begångna brott utan i stället att hemligt inhämtande av information för avslöjande av tullbrott med hänvisning till de grundläggande och mänskliga rättigheterna ska begränsas i överensstämmelse med den nya polislagen. I praktiken är förändringen inte särskilt stor eftersom tröskeln för inledande av förundersökning är relativt låg.

I momentet beskrivs i korthet karaktären av de hemliga metoderna för inhämtande av information med omnämmande av möjligheten att använda metoderna i hemlighet för objekten. Detta innebär endast en möjlighet att använda metoderna hemligt. Det är dock inte alltid nödvändigt. Om informationen inte äventyrar t.ex. möjligheten att förhindra ett tullbrott finns det ingen anledning att använda metoderna i hemlighet.

Bland de metoder för inhämtande av information som anges i 1 mom. är täckoperationer och bevisprovokation genom köp helt nya för Tullen bland befogenhetsbestämmelserna som gäller metoder för förhindrande av tullbrott.

Definitionerna på hemliga metoder för inhämtande av information enligt denna lag stämmer överens med motsvarande metoder i 5 kap. i den nya polislagen samt definitionerna på hemliga tvångsmedel i 10 kap. i tvångsmedelslagen. Begreppen hemligt inhämtande av information eller hemliga metoder för inhämtande av information används i denna lag i överensstämmelse med polislagen.

Det är i paragrafen inte fråga om en befogenhetsbestämmelse som ger rätt att i enskilda fall använda olika metoder för inhämtande av information. I momentet nämns endast användningsändamålet för hemliga metoder för inhämtande av information enligt den föreslagna lagen, vilket är att förhindra tullbrott.

I 2 mom. hänvisas i fråga om hemliga tvångsmedel som används för att utreda tullbrott till 10 kap. i tvångsmedelslagen, som iakttas om inte något annat bestäms i denna lag.

2 §. Förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information. Paragrafen är ny i bestämmelserna om förhindrande av tullbrott och motsvarar i sak i tillämpliga delar 5 kap. 2 § i polislagen. I paragrafens 1 mom. föreskrivs om en gemensam allmän förutsättning (att man med den metoden kan antas få information som behövs för att förhindra tullbrott) för samtliga hemliga metoder för inhämtande av information som avses i detta kapitel. I nuläget regleras förutsättningarna enligt befogenhet i tulllagen. I bestämmelserna om vissa metoder för inhämtande av information föreskrivs emellertid fortfarande om särskilda förutsättningar.

I paragrafens 2 mom. bestäms att utöver vad som föreskrivs om särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av personer, teknisk observation av utrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor och kontrollerade leveranser användas bara om dessa metoder kan antas vara av synnerlig vikt för att förhindra eller avslöja ett tullbrott. För täckoperationer och bevisprovokation genom köp förutsätts dessutom att metoden är nödvändig för att ett tullbrott ska kunna förhindras.

Uttrycket ”utöver vad som nedan föreskrivs om särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information” i början av momentet avser att i bestämmelserna om respektive metod för inhämtande av information ska anges förutsättningarna för användning av den aktuella metoden, exempelvis att det på basis av den persons yttranden, hotelser eller uppträdande som är föremål för metoden i fråga med fog kan antas att denne gör sig skyldig till ett brott av en viss allvarlighetsgrad eller att metoden för inhämtande av information får användas endast i fråga om ett visst utrymme eller en viss plats.

Momentets bestämmelser innebär att förutsättningarna för användningen av hemliga metoder för inhämtande av information ändras i förhållande till de nuvarande. Förutsättningarna för användning av metoderna för

inhämtande av information regleras i överensstämmelse med förutsättningarna för användning av hemliga tvångsmedel i 10 kap. i tvångsmedelslagen och av hemliga metoder för inhämtande av information i 5 kap. i polislagen.

Förutsättningen att dessa metoder kan antas vara av synnerlig vikt föreslås när det gäller de hemliga metoderna för inhämtande av information i denna lag bli utsträckt till att gälla systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av en person, teknisk observation av utrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor och kontrollerade leveranser. Dessa metoder kan innebära så stora ingrepp i de grundläggande och mänskliga rättigheterna att det är motiverat att uppställa en särskild förutsättning för användningen av dem. Teknisk spårning av en person utgör enligt förslaget sådan teknisk spårning som närmare definieras i 17 § 3 mom.

Förutsättningen att metoden kan antas vara av synnerlig vikt för att förhindra ett tullbrott gäller inte i fråga om teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, förtäckt inhämtande av information, annan teknisk spårning än teknisk spårning av en person samt inhämtande av identifieringsuppgifter om teledresser eller teleterminalutrustning. Dessa hemliga metoder för inhämtande av information innebär inte lika kännbara ingrepp i objektens grundläggande och mänskliga rättigheter som de ovan nämnda metoderna, vilket innebär att regleringen får bli beroende av de förutsättningar som gäller respektive metod.

Bland de hemliga metoderna för inhämtande av information finns det sådana som är avsedda att användas i sista hand, efter andra metoder för informationshämtning. Användningen av täckoperationer och bevisprovokation genom köp förutsätts på samma sätt som i polislagen komma i sista hand, och kravet beskrivs med uttrycket ”nödvändig” i enlighet med polislagen. När det gäller dessa metoder förutsätts för det första att de uppgifter som fås genom dem kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett tullbrott. Användningen av de aktuella metoderna för inhämtande av information förutsätter dess-

utom att det är nödvändigt för att förhindra ett tullbrott. För användning av dessa metoder uppställs sålunda, i överensstämmelse med den nya polislagen, särskilda förutsättningar som är klart strängare än för andra hemliga metoder för inhämtande av information. Överensstämmelsen mellan täckoperationer och bevisprovokationer genom köp i förhållande till polisen är i praktiken nödvändig, eftersom polisen svarar för det praktiska genomförandet av dem sedan Tullen framställt en begäran i saken.

Enligt paragrafens 3 mom. ska användningen av en hemlig metod för inhämtande av information avslutas inom den tid som anges i beslutet, om syftet med användningen har nåtts eller om det inte längre finns förutsättningar för att använda metoden. Genom en bestämmelse som är förenlig med 5 kap. 2 § 3 mom. i polislagen understryks att hemliga metoder inte i något fall får användas under en längre tid än nödvändigt, trots att tillståndet fortfarande skulle vara i kraft. Det är klart att användningen av en hemlig metod för inhämtande av information ska avslutas senast då tillståndets giltighetstid upphör.

3 §. Fortsatt hemligt inhämtande av information för utredning av brott. Med stöd av paragrafen får inhämtande av information som inlett för att förhindra ett tullbrott fortgå tre dygn, om det under sådan informationshämtning framgår att det finns skäl att misstänka att det brott som varit föremål för informationshämtning har begåtts. Hemligt inhämtande av information få emellertid fortsättas för att utreda ett brott högst under den tid som tillståndet eller beslutet är i kraft. Om det för utredningen av ett tullbrott är nödvändigt att använda ett sådant hemligt tvångsmedel som avses i 10 kap. i tvångsmedelslagen, ska ärendet inom den nämnda tiden föras för avgörande till den myndighet som är behörig att besluta om användning av tvångsmedlet.

Paragrafen är ny och motsvarar i huvuddrag 5 kap. 4 § i polislagen. I sådana fall som avses i paragrafen blir det möjligt att fortsättningsvis använda hemligt inhämtande av information då en i tullagen angiven grund faller bort, men det finns ett behov att fortsätta inhämtandet med stöd av tvångsmedelslagen. Utan den föreslagna bestämmelsen mås-

te användningen av inhämtande av information avslutas till exempel omedelbart det framgår att tullbrottet inte kommer att kunna förhindras, utan brottet misstänks ha begåtts och följderna inte längre kan förhindras eller begränsas.

Med stöd av paragrafen får sådan informationshämtning för utredning av ett brott som inletts på grundval av tullagen inhämtas i ytterligare tre dygn, dock högst så länge tillståndet eller beslutet är i kraft. Om tillståndet går ut t.ex. inom två dygn efter att en situation konstaterats får användningen av informationshämtning dock inte fortsättas i tre dygn. Inom den i momentet angivna tiden är det nödvändigt att ansöka om tillstånd eller beslut enligt tvångsmedelslagen eller också måste man sluta använda metoden för inhämtande av information.

Inhämtande av information ur telenät

4 §. Teleövervakning och dess förutsättningar. I paragrafen föreskrivs om teleövervakning och dess förutsättningar. Regleringen av teleövervakning i gällande tullag ska i tillämpliga delar förenhetligas med motsvarande reglering i den nya polislagen. Paragrafen är ny och motsvarar i huvuddrag 5 kap. 8 § 1—3 mom. i polislagen.

I paragrafens 1 mom. definieras begreppet teleövervakning. Definitionen motsvarar definitionen i 5 kap. 8 § 1 mom. i polislagen. Den motsvarar till sakinnehållet även definitionen i 3 § 1 mom. 10 punkten i gällande tullag. Med teleövervakning avses att identifieringsuppgifter inhämtas om ett meddelande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett sådant allmänt kommunikationsnät som avses i 2 § i kommunikationsmarknadslagen (393/2003) eller till ett därtill anslutet kommunikationsnät eller ett som har mottagits till en sådan adress eller utrustning samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av den tillfälligt förhindras. Med identifieringsuppgifter avses i 2 § 8 punkten i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (516/2004) avsedda uppgifter om ett meddelande vilka kan förknippas med en

abonment eller användare och behandlas i kommunikationsnäten för att överföra, distribuera eller tillhandahålla meddelanden.

I lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation ingår allmänna bestämmelser om skydd av konfidentiella meddelanden. Enligt lagens 4 § 1 mom. är meddelanden, identifieringsuppgifter och lokaliseringssuppgifter konfidentiella, om inte något annat föreskrivs i denna eller i någon annan lag. Ett meddelande är enligt nämnda paragrafs 2 mom. inte konfidentiellt om det är föremål för allmän mottagning. Identifieringsuppgifterna i anslutning till meddelandet är emellertid konfidentiella. I 17 § i lagen om yttrandefrihet i masskommunikation (460/2003) föreskrivs om utlämnande av identifieringsuppgifter för ett nätmeddelande, dvs. information, åsikter eller andra meddelanden som gjorts tillgängliga för allmänheten genom radiovägor, elektroniska kommunikationsnät eller annan motsvarande teknik. Med ordet ”konfidentiella” avses i 4 § 1 mom. i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation att meddelanden, identifieringsuppgifter och lokaliseringssuppgifter får behandlas endast för ändamål som särskilt föreskrivs i lag. Momentet skyddar alla typer av meddelanden som sänds i kommunikationsnät. Vid användning av identifieringsuppgifter är det i allmänhet fråga om utredning av kommunikationsparter.

I motiveringen till lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (RP 125/2003 rd) preciseras begreppet identifieringsuppgifter så att de kan omfatta uppgifter som bland annat anger vilken väg kommunikation routas, dess varaktighet, tidpunkt, eller mängden överförd data, det använda protokollet, den position där avsändarens eller mottagarens terminalutrustning befinner sig på en viss basstations område, det avsändande och mottagande nätet samt kommunikationens början, slut och varaktighet. Uppgifterna kan också avse den form i vilken meddelandet förmedlas i nätet. Den avgörande faktorn är att uppgifterna ska kunna förknippas med en abonnent eller användare. Till exempel identifieringsuppgifter för e-postmeddelanden är meddelandets rubrikuppgifter som gäller avsändare, mottagare, ruttinformation och tidsangivelser. I fråga om begreppet identifie-

ringsuppgift bör det beaktas att den abonnent till vilken identifieringsuppgifterna kan kopplas kan vara både en fysisk och en juridisk person. Dessutom måste det beaktas att man med hjälp av teleövervakning kan få identifieringsuppgifter om telemeddelanden, men rätten att få identifieringsuppgifter innebär inte rätt till teleövervakning.

I definitionen används i fortsättningen för tydlighetens skull på samma sätt som i polislagen i stället för telemeddelande begreppet meddelande, vilket även stämmer överens med definitionen på teleavlyssning och teleövervakning i tvångsmedelslagen. Begreppen teleadress och teleterminaler ska likaså vara samstämmiga i förhållande till polislagen och tvångsmedelslagen. Teleövervakning omfattar också inhämtande av information om teleadressers och teleterminalutrustnings läge. Den föreslagna definitionen innefattar över huvud taget teknikneutralt inhämtande av information om alla typer av mobila teleadressers och teleterminalutrustnings läge, oberoende av om det till exempel är fråga om en mobilteleapparat eller någon liknande enhet.

Tillfälligt förhindrande av användningen av en teleadress eller teleterminalutrustning motsvarar i sak sådan tillfällig stängning som avses i den gällande tullagen. Det föreslagna uttrycket beskriver bättre åtgärdens karaktär. Användningen av en teleadress kan förhindras dels genom ett teleföretags försorg och dels också med en förundersökningsmyndighets tekniska metoder, anordningar eller programvaror.

I momentet föreskrivs likaså för tydlighetens skull i samstämmighet med polislagen om definitionen på identifieringsuppgift, som bygger på 2 § 8 mom. i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation. Det är inte möjligt att uttömmande och entydigt definiera begreppet identifieringsuppgift. Begränsningen av definitionen till uppgifter om ett meddelande innebär att sådan styrningstrafik mellan datorer som inte har samband med ett meddelande inte omfattas av skyddet för konfidentiell kommunikation. Avgränsningen motsvarar i sak även det som föreskrivs om teleövervakning enligt polislagen och tvångsmedelslagen.

Enligt paragrafens 2 mom. kan Tullen för att förhindra tullbrott beviljas tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehåser eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas göra sig skyldig till

1) ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,

2) ett tullbrott som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år,

3) ett narkotikabrott som ska betraktas som tullbrott, eller till

4) grovt tullredovisningsbrott.

De nämnda brotten är i fråga om straffets stränghet och typen av brott i sak desamma som de tullbrott som är grund för teleövervakning och som räknas upp i 20 e § i den gällande tullagen. Bestämmelsen motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 8 § 2 mom. i polislagen.

Enligt paragrafens 3 mom. har Tullen trots 2 mom. rätt att utföra teleövervakning, om det för att avvärja fara som hotar liv eller hälsa är nödvändigt att sådan utförs omedelbart.

Momentet gäller i praktiken motsvarande åtgärd som vid en nödlokalisering enligt 35 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation, dvs. spårning av en person med hjälp av lägesuppgifter för dennes tele- eller terminalutrustning. Tullen kan i brådskande fall spåra en person antingen med sina egna datasystem eller genom att be polisen eller nödcentralverket om handräckning. Åtgärden skiljer sig till sin karaktär från nödlokalisering i det avseendet att syftet med en brådskande lokalisering är att spåra en person för att förhindra dennes verksamhet när det finns grundad anledning att anta att personen i fråga kommer att göra sig skyldig till ett brott mot en annan persons liv eller hälsa. Bestämmelsen är ny i lagstiftningen om tullen och motsvarar 5 kap. 8 § 3 mom. i polislagen.

Befogenheten blir tillämplig främst i situationer som hör till området för PTG-samarbete, där den förutsätts bli använd för att bekämpa en fara som hotar liv eller hälsa.

Likaså kan faktorer i anslutning till skyddandet av utomstående eller faktorer i anslutning till säkerheten i arbetet från fall till fall förut-sätta en möjlighet till sådan teleövervakning som avses i momentet. Genom möjligheten att använda brådskande lokalisering kan också Tullens resurser inriktas på ett visst område för att gripa en person.

Det i momentet använda uttrycket ”utförs omedelbart” betyder att polisen i första hand ska skaffa sådan lägesinformation som avses i 1 mom. Om detta anses vara en allt för långsam åtgärd för att uppnå målet får personen lokaliseras omedelbart.

Med uttrycket ”trots 2 mom.” avses att åtgärden kan riktas också mot någon annan än en i 2 mom. avsedd persons telefon. I 6 § 3 mom. i det kapitel som granskas föreskrivs om beslutsförfarandet.

5 §. Teleövervakning med samtycke av den som innehar teleadress eller teleterminalutrustning. Enligt paragrafen får Tullen med samtycke av den som innehar en teleadress eller teleterminalutrustning för att förhindra tullbrott rikta teleövervakning mot adressen eller utrustningen, om innehavaren på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas göra sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller något annat tullbrott som begås genom användning av teleadressen eller teleterminalutrustningen. Paragrafen är ny i tullagen och motsvarar i sak 5 kap. 9 § 1 och 4 punkten i polislagen.

Att teleövervakningen gäller en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas av den som ger samtycket avser faktisk besittning. Sålunda kan t.ex. en arbetsgivare inte ge samtycke till teleövervakning av en mobiltelefon som är i en arbetstagares användning. Inte heller tillfällig användning av en annan persons mobiltelefon kan berättiga till att ge samtycke till teleövervakning av telefonägarens kommunikation.

Samtycket ska alltid ges i skriftlig form. Det kan skrivas in t.ex. i ett förhörsprotokoll. I brådskande situationer kan samtycke emellertid ges muntligen men det ska då så snart som möjligt bekräftas skriftligen. Som vittne betraktas t.ex. en person som innehar ett meddelande om ett brott som begåtts genom

användning av en teleadress eller teleterminalutrustning.

Enligt den rådande uppfattningen i doktrinen om den kränktes samtycke kan var och en på ett giltigt sätt ge sitt samtycke till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning i sin besittning, om samtycket ges frivilligt före åtgärden och den som ger samtycket insett dess betydelse. Samtycket ska vara genuint frivilligt. Tullen får inte utöva påtryckning eller på annat sätt ställa ledande frågor för att få samtycket. Tullen kan nämna möjligheten att använda samtyckesbaserad teleövervakning, men vederbörande ska alltid själv få dra sina slutsatser om användningen av en viss metod för inhämtande av information.

I samtyckesbaserad teleövervakning är det alltså fråga om ett tullbrott som ska förhindras och som den som gett sitt samtycke har koppling till på ett eller annat sätt. I praktiken ska det råda ett sådant samband mellan den som ger sitt samtycke och gärningsmannen bakom den gärning som ska förhindras att teleövervakningen av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas av den som ger samtycket kan ha betydelse för förhindrandet av tullbrottet. Behovet av befogenheten kan i praktiken framgå till exempel i en situation där ett företags identitet kapas och åtgärder därefter vidtas i företagets namn i syfte att möjliggöra ett tullbrott som uppdrags i ett senare skede.

6 §. Beslut om teleövervakning. Bestämelsen stämmer till sina centrala delar överens med 20 e och 20 f § i tullagen. Regleringen förenhetligas i tillämpliga delar med 5 kap. 10 § 1, 2, 4 och 5 mom. i polislagen. Tullen ska besluta om teleövervakning på nedan nämnt sätt när det är fråga om att avvärja en hotande fara. I andra fall ska domstolen besluta om övervakningen.

Enligt 1 mom. ska domstolen besluta om teleövervakning enligt 4 § 2 mom. samt 5 § på yrkande av en anhållningsberättigad tullman. Detta är utgångspunkten för allt inhämtande av information genom telenät.

Om ett ärende som avses i 4 § 2 mom. enligt 2 mom. kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tullman besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd.

Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock inom 24 timmar från det att teleövervakningen började användas. Beslutsnivån i brådskande fall förenhetligas med 5 kap. 10 § 2 mom. i polislagen så att ett sådant brådskande beslut som avses i momentet alltså får fattas av en anhållningsberättigad tullman. I 20 f § 2 mom. i gällande tullag föreskrivs att beslutet i brådskande fall fattas av en till uppgiften förordnad chef för tullbrottsbekämpningen. I övrigt motsvarar momentet 20 f § 2 mom. i gällande tullag.

Om en anhållningsberättigad tullman i en brådskande situation har fattat beslut och domstolen anser att det inte funnits förutsättningar för åtgärden, måste användningen av metoden för inhämtande av information avslutas och det material och de anteckningar om informationen som fåtts på detta sätt omedelbart utplånas. Ett undantag utgör i detta avseende sådana fall där överskottsinformation får användas i enlighet med 53 §.

Ärendet ska föras till domstol också i det fall att användningen av teleövervakning upphör inom 24 timmar efter att den påbörjades. I annat fall skulle man genom helt kortvarig informationshämtning kunna kringgå de krav som ställs på beslutsförandet. Att i sådana fall föra ärendet till domstol främjar lagenligheten i verksamheten.

Enligt paragrafens 3 mom. ska en anhållningsberättigad polisman besluta om teleövervakning som avses i 4 § 3 mom. I beslutanderätten för en anhållningsberättigad tullman särskiljs alltså teleövervakning som förutsätter brådskande lokalisering.

Enligt paragrafens 4 mom. kan tillstånd meddelas och beslut fattas för högst en månad åt gången. Tillstånd kan beviljas så att de gäller även en viss tid före beslutet, vilken kan vara längre än en månad. Bestämmelsen motsvarar i sak 20 f § 1 mom. i den gällande tullagen och 5 kap. 10 § 5 mom. i polislagen.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs om den information som ska ingå i yrkandet och beslutet. Lagrummet är nytt i förhållande till gällande tullag och stämmer i sak överens med 5 kap. 10 § 5 mom. i polislagen. I yrkandet och beslutet ska nämnas information som gör det möjligt att bedöma om förutsättningarna för användning av en metod för inhämtande av information är uppfyllda. Genom ändring-

en understryks Tullens skyldighet att föra fram och motivera omständigheter som domstolen kan lägga till grund för sina egna slutsatser när det gäller förutsättningarna för användning av metoder för informationshämtning. Målet för bestämmelsen är en högklassig tillståndsprocess.

I yrkandet och beslutet om teleövervakning ska nämnas

1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden och den förmodade brottstidpunkten eller den fara som ligger till grund för åtgärden,

2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten,

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakning grundar sig på,

4) samtycke, om detta är ett villkor för teleövervakningen,

5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

6) den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,

7) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar teleövervakningen,

8) begränsningar och villkor för teleövervakningen.

För kraven på datainnehållet i protokoll och beslut som gäller tullens metoder för informationshämtning gäller Tullstyrelsens föreskrifter och anvisningar. Nu föreslås, på samma sätt som i den nya polislagen och tvångsmedelslagen, att det på lagnivå föreskrivs särskilt för varje metod för informationshämtning om innehållskraven för yrkanden och beslut som gäller dem. Det föreslagna innehållskravet motsvarar i tillämpliga delar innehållet i motsvarande beslut om hemliga tvångsmedel i 5 kap. 10 § 6 mom. i polislagen och 10 kap. i tvångsmedelslagen.

Med det tullbrott som ligger till grund för åtgärden avses här det brott som ska förhindras och med den fara som ligger till grund för åtgärden den fara som åtgärden vidtas för att avvärja. Med den person som nämns i 2 punkten avses i samband med en hemlig metod för inhämtande av information enligt denna lag en person som med fog kan antas göra sig skyldig till ett tullbrott. Den sist nämnda personen är emellertid inte misstänkt

i den bemärkelse som avses i förundersökningslagen. Med uttrycket ”de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleavlyssningen grundar sig på” (punkt 3) avses fakta som talar för att personen i fråga sannolikt kommer att begå eller har begått ett tullbrott. Punkterna 4—7 ska tillämpas som sådana. När det gäller hemliga metoder för inhämtande av information ska enligt förslaget överlag införas exakta klockslag för när tillstånd och beslut som gäller inhämtande av information via telenät samt även teknisk avlyssning och optisk observation börjar och upphör (5 punkten). Dessa tidpunkter bör nämnas i beslutet.

7 §. Inhämtande av basstationsuppgifter och dess förutsättningar. I paragrafens 1 mom. definieras begreppet inhämtande av basstationsuppgifter. Därmed avses inhämtande av information om teleterminalutrustningar och teleadresser som redan är eller kommer att bli registrerade i ett telesystem via en viss basstation. Inhämtandet av basstationsuppgifter kan alltså gälla även teleadresser och teleterminalutrustningar som registreras i framtiden. Bestämmelsen är ny i lagstiftningen om Tullen och motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 11 § i polislagen. Genom inhämtandet av basstationsuppgifter görs ett mindre ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna för den som är föremål för åtgärderna än genom teleövervakning. Viktigt för de grundlagsfästa rättigheterna för personer som är föremål för informationshämtning är dessutom att basstationsuppgifterna hämtas för att förhindra ett brott i ett syfte som utesluter dessa personer.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om förutsättningarna för inhämtande av basstationsuppgifter i överensstämmelse med den nya polislagen. Enligt momentet kan Tullen beviljas tillstånd att inhämta basstationsuppgifter för förhindrande av ett tullbrott på en sannolik brottstidpunkt via en basstation som är belägen i närheten av en förmodad brottsplats när det är fråga om en person som på grund av sina yttranden, hotelser eller sitt uppträdande eller annars med fog kan antas göra sig skyldig till ett tullbrott som avses i 4 § 2 mom., som gäller förutsättningarna för teleövervakning.

Enligt paragrafens 3 mom. har Tullen dessutom rätt att inhämta basstationsuppgifter om det är nödvändigt för att avvärja en fara som hotar liv eller hälsa. I praktiken kan behovet av att hämta sådana basstationsuppgifter som avses i momentet bli aktuellt främst i situationer som hör till området för PTG-samarbete. Momentet motsvarar i sak 5 kap. 11 § 3 mom. i polislagen.

8 §. Beslut om inhämtande av basstationsuppgifter. Bestämmelsen är ny i lagstiftningen om Tullen och motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 12 § i polislagen. Enligt paragrafens 1 mom. ska domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman fatta beslut om inhämtande av basstationsuppgifter. Om ärendet kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tullman besluta om inhämtande av basstationsuppgifter till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock inom 24 timmar från det att metoden började användas.

Enligt paragrafens 2 mom. beviljas tillstånd för en viss tidsperiod. Tillståndet — såsom ett sådant tillstånd som avses i 5 kap. 12 § 2 mom. i polislagen — ska även gälla information som hänför sig till tiden före beslutet. Också information som hänför sig till tidpunkten före beslutet kan ha betydelse för förhindrande av ett tullbrott. Det väsentliga är att informationens relevans kan motiveras.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs vad som ska nämnas i yrkandet och beslutet om inhämtande av basstationsuppgifter. Momentets 2 punkt ska tillämpas så att det är fråga om fakta som kan läggas till grund för antagandet att basstationens område har betydelse för förhindrandet av ett tullbrott.

Systematisk observation, förtäckt inhämtande av information och teknisk observation

9 §. Systematisk observation och dess förutsättningar. I paragrafen föreskrivs om observationsbefogenhet och dess förutsättningar på samma sätt som i polislagen. Den föreslagna paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 13 § i polislagen. Befogenheten följer ordalydelsen i 20 a § 2 mom. i tullagen som ändrades i samband med att polislagen

stiftades. Enligt lagrummet kan systematisk observation användas för att förhindra ett tullbrott enligt vad som bestäms i 5 kap. i polislagen. Den föreslagna bestämmelsen ersätter även 20 c § i gällande tulllag där det föreskrivs om förutsättningarna för observation.

I 1 mom. finns en definition på observation med samma innehåll som 5 kap. 13 § 1 mom. i polislagen. Enligt momentet avses med observation iakttagande av en viss person i hemlighet i syfte att inhämta information. Den allmänna definitionen av begreppet observation har betydelse för definitionerna av olika former av observation. Detta gäller i synnerhet sådan systematisk observation som avses i 2 mom.

I den nuvarande tullagens 3 § 1 mom. 7 punkten och 20 c § föreskrivs om observation i syfte att förhindra eller avbryta brottslig verksamhet. Med observation avses enligt den först nämnda bestämmelsen fortlöpande eller upprepat inhämtande av information om en viss person eller dennes verksamhet. Avsikten är att momentets definition i sak ska motsvara 3 § 1 mom. 7 punkten i den gällande tullagen. I den definitionen förutsätts observationen vara fortlöpande eller upprepad. Begreppen ”fortlöpande” och ”upprepad” har i praktiken ansetts vara diffusa och de föreslås sålunda bli slopade.

I sådan observation av en person som föreslås i denna lag görs iakttagelser i syfte att förhindra ett brott. Observationen inbegriper syftet att inhämta information om en viss person, vilket skiljer observation från övervakning. Kännetecknande för åtgärden är också att iakttagelser görs i hemlighet. Observation kan genomföras så att den som är föremål för åtgärden inte märker att han eller hon iakttas, trots att observationen i och för sig genomförs helt öppet, t.ex. från en bil med polisens emblem. Det kan sålunda dels vara fråga om att göra iakttagelser i hemlighet och dels om att göra iakttagelser så att syftet med inhämtandet av information hemlighålls.

Att begreppet iakttagande används tyder på att det inte sker någon växelverkan mellan observatören och den observerade. Observatören får t.ex. inte aktivt, i syfte att inhämta information inleda samtal med objektet. I

samband med en täckoperation eller i begränsad utsträckning även vid sådant förtäckt inhämtande av information som föreslås nedan hör det å andra sidan till verksamhetens natur att det förekommer en aktiv interaktion med objektet och att sådana situationer eftersträvas. Detta hindrar emellertid inte att det vid observationen sker interaktion med objektet t.ex. i situationer där observatören ofrivilligt avslöjas eller utan interaktion skulle löpa en omedelbar risk för att avslöjas. Observationen kan ske på ett visst avstånd men också på nära håll, t.ex. från ett grannbord i ett café. Observatören kan då vid behov dra sig ur situationen också interaktivt, i praktiken genom att samtala med objektet. I sådana situationer ska initiativet till interaktionen dock komma från den som är föremål för informationshämtningen.

Vid observation får enligt nuvarande praxis som stöd för egna sinnesiakttagelser användas bl.a. kikare, kamera, videokamera, ljusförstärkare och andra liknande tekniska anordningar. Vid gränsdragningen mot optisk observation är det väsentligt att metoden i fråga i enlighet med 15 § 1 mom. används med hjälp av en för ändamålet utplacerad teknisk anordning, metod eller programvara. Tekniska anordningar som används för observation ska under hela informationshämtningen kontrolleras och användas av en tullman.

För tydlighetens skull är det skäl att nämna att observation kan utföras också i datanät. Observation som utförs genom att man i ett datanät med en dator följer till exempel samtal som en person för i en diskussionsgrupp utgör enligt förslaget inte t.ex. optisk observation, även om det är nödvändigt att använda dator för ändamålet. Det är då fråga om ett särdrag som har samband med denna närmiljö. Dator används i sådana situationer på samma sätt som av övriga användare. Sådan observation som avses i momentet motsvarar i sak observation enligt polislagen.

Enligt paragrafens 2 mom. avses med systematisk observation annan än kortvarig observation av en person som med fog kan antas begå ett tullbrott. På samma sätt som enligt definitionen av begreppet observation används också systematisk observation i hemlighet, vilket också innebär undvikande

av interaktion. Momentet motsvarar i sak 5 kap. 13 § 2 mom. i polislagen.

För systematisk observation kan inte fastställas någon kortaste varaktighet. Minimitiden för sådan observation är beroende av förhållandena i det enskilda fallet. Observationen kan anses vara systematisk också då den inte pågår någon längre tid per gång, men upprepas efter en viss tid. När det gäller bedömningen av kortvarigheten har tiden mellan den första och sista observationsåtgärden betydelse. Typiskt för systematisk observation är att man följer vad en misstänkt gör och vilka personer han eller hon träffar.

Systematisk observation kan endast gälla en sådan person som avses i 2 mom. Observation av andra personer än en misstänkt kan således ske endast som en kortvarig enskild åtgärd, närmast av den anledningen att man för att förvissa sig om att observationsobjektet är det rätta måste göra iakttagelser också av andra personer.

Enligt paragrafens 3 mom. får en tullman inom Tullens brottsbekämpning för att förhindra ett tullbrott systematiskt observera en person som avses i 2 mom., om det finns grundad anledning att misstänka att denne begår ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år, eller olaga befattningstagande med infört gods (SL 46:6) eller tullredovisningsbrott (SL 46:7).

Såsom framgår av den allmänna motiveringen sammanhänger denna tröskel med den omständigheten att systematisk observation innebär ett ingrepp i den personliga integriteten. Därför ska samma tröskel som i polislagen föreskrivas för dess användning. En förutsättning för systematisk observation är enligt definitionen på förhindrande av tullbrott i 1 kap. 2 § 1 mom. 2 punkten också att denna kan antas ha en synnerligen viktig betydelse för att förhindra ett brott.

Enligt paragrafens 4 mom. får observation enligt denna paragraf inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende. En teknisk anordning får inte användas till observation eller systematisk observation av hemfridsskyddade platser enligt 24 kap. 11 § i strafflagen. Observation genom sinnesiakttagelser i syfte att förhindra brott får emeller-

tid riktas också mot en person som befinner sig inom hemfridssfären.

Utrymmen som används till stadigvarande boende hör till kärnområdet för hemfridsskyddet. Också i detta sammanhang avses med "utrymme" en plats som avgränsas av väggar och ett tak eller motsvarande konstruktioner. Utrymmen som används för stadigvarande boende kan inte definieras på ett uttömmande sätt. Den faktiska användningen av ett utrymme har inte nödvändigtvis något samband med dess ursprungliga syfte.

Hemfridsskyddade platser är enligt strafflagens 24 kap. 11 § bostäder, fritidsbostäder och övriga utrymmen som är avsedda för boende, såsom hotellrum, tält, husvagnar och fartyg som kan bebos, trappuppgångar i bostadshus samt gårdar som utgör de boendes privata område och de byggnader som är fast förbundna med sådana gårdar. Bestämelsen skyddar hemmet och dess omedelbara omgivning. Med bostad avses bl.a. lägenheter i flervåningshus och radhus samt egna hemshus och delar av sådana.

Bostäder och delar av bostäder är typiska "utrymmen som används för stadigvarande boende" enligt definitionen. Också om trappuppgången i ett bostadshus omfattas av hemfridsskyddet kan den inte anses vara ett utrymme som används för stadigvarande boende. Inte heller hemfridsskyddade gårdsbyggnader hör till de utrymmen som avses i momentet, om de inte används för stadigvarande boende. Semesterbostäder, hotellrum, tält och husvagnar samt andra motsvarande utrymmen används i allmänhet inte för stadigvarande boende.

Momentet innebär att en tullman som beslutar om observation och systematisk observation måste göra en bedömning och vid behov ta reda på hur det förhåller sig. Om ett utrymme är avsett för stadigvarande boende är presumtionen den att utrymmet också måste användas för stadigvarande boende. Denna presumtion kan upphävas om utredningen stöder motsatsen. Om ett utrymme inte är avsett för stadigvarande boende är presumtionen på motsvarande sätt den att utrymmet inte används för sådant boende. Också denna presumtion kan upphävas. Exempelvis ett hotellrum eller en kontorslokal kan de facto användas för stadigvarande boende medan en

bostadslägenhet de facto kan användas som kontor.

10 §. Beslut om systematisk observation. Enligt paragrafens 1 mom. ska beslut om systematisk observation fattas av en anhållningsberättigad tullman. Beslut kan enligt 2 mom. fattas för högst sex månader åt gången. I paragrafens 3 mom. föreskrivs vad som ska nämnas i beslutet om systematisk observation. I detta avseende hänvisas till det som anförs ovan i motiveringen till 6 §. Den föreslagna paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 14 § i polislagen.

11 §. Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar. I samband med den nya polislagen kom förtäckt inhämtande av information med bland Tullens metoder för förhindrande av brott. På samma sätt som för Tullens andra befogenheter inom brottsbekämpningen är det ändamålsenligt att förtäckt inhämtande av information regleras i en egen paragraf, varvid befogenheten noggrannare än i hänvisningsbestämmelsen kan inriktas uttryckligen på bekämpningen av tullbrott.

I paragrafen föreskrivs om informationshämtning som delvis liknar en täckoperation men är kortvarig och som inte innebär ett liknande förtroendeförhållande med objektet som en täckoperation. Den föreslagna paragrafen är till sina centrala drag enhetlig i förhållande till 5 kap. 15 § i polislagen. Befogenheten enligt tullagen ska dock när det gäller förhindrande av tullbrott begränsas till det nödvändiga.

Enligt paragrafens 1 mom. avses med förtäckt inhämtande av information sådan informationshämtning genom kortvarig interaktion med en viss person, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla uppdraget för en tullman inom tullbrottsbekämpningen. Bestämmelsen stämmer i sak överens med motsvarande definition i 5 kap. 15 § 1 mom. i polislagen.

Ett omnämnande av informationshämtning som riktas mot en viss person innebär att åtgärden kan riktas också mot någon annan än en person som avses i 2 mom. och som med fog kan antas begå ett tullbrott. Som exempel kan nämnas den situationen att en kriminell grupp beställer en taxi som de facto körs av en tullman inom tullbrottsbekämpningen och

nämnda person följer med gruppen. Dessutom kan befogenheten innebära t.ex. att en försändelse till en viss person levereras av en person som uppträder som bud. I sådana situationer är det möjligt att försändelsen tas emot av någon annan person än den som avses i 2 mom. Det är fråga om förtäckt inhämtande av information också då en tullman inom tullbrottsbekämpningen föreställer servitör i en restaurang för att kunna inhämta information i närheten av en viss person.

Någon exakt tidsgräns kan inte anges för hur länge en förtäckt informationshämtning får pågå, eftersom den andra parten genom sina åtgärder kan förlänga situationen trots att syftet med informationshämtningen redan uppnåtts. Om polismannen drar sig ur situationen på ett onaturligt sätt kan detta också avslöja att information inhämtats.

Till åtskillnad från observation och systematisk observation faller det sig naturligt att använda befogenheten uttryckligen för att personligen träffa objektet eller inleda någon motsvarande interaktion med föremålet för informationshämtningen, dock inte motsvarande längre umgänge och ett sådant särskilt förtroendeförhållande som när det är fråga om en täckoperation. Vid förtäckt inhämtande av information är det således inte aktuellt med infiltration. Befogenheten får inte användas i syfte att kringgå bestämmelserna om täckoperationer. Avsikten är inte heller annars att ersätta bestämmelserna om täckoperationer med det lagrum som granskas.

I verksamhetens natur ingår dessutom endast att använda falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter. Som exempel kan nämnas användning av ett transportföretags overall och namnskylt. En sådan skyddsmetod kan användas endast för att hemlighålla uppdraget för en tullman inom tullbrottsbekämpningen, med andra ord för att förhindra avslöjande av informationshämtning. Inhämtande av information kan skyddas i enlighet med 45 § i det kapitel som granskas.

Enligt paragrafens 2 mom. får Tullen använda förtäckt inhämtande av information för att förhindra eller utreda ett brott, om en person vars yttranden, hotelser eller uppträdande i övrigt ger grundad anledning att anta att denne gör sig skyldig till

- 1) ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) ett narkotikabrott,
- 3) smuggling, eller
- 4) ett grovt tullredovisningsbrott.

Beviströskeln för användningen av befogenheten ska vara låg. Förtäckt inhämtande av information kan däremot användas endast för att förhindra relativt allvarliga tullbrott.

Förtäckt inhämtande av information ska enligt 3 mom. i princip inte vara tillåtet i en bostad, inte ens med bostadsinnehavarens medverkan. Förtäckt inhämtande av information ska enligt 3 mom. inte vara tillåtet i en bostad, inte ens med bostadsinnehavarens medverkan. Inhämtande av information i en bostad ska således vara kategoriskt förbjudet. Vid förtäckt inhämtande av information kan dock uppstå situationer där den tjänsteman som utför förtäckt inhämtande av information måste kunna uppträda naturligt för att informationshämtningen inte ska röjas. Beroende på fall kan det ha ett samband med ett behov av ett kortvarigt besök i en bostad. Eftersom förtäckt inhämtande av information redan till sin natur är kortvarigt inhämtande av information, kan det i sådana situationer inte vara fråga om vistelse i en bostad. Grundlagsutskottets utlåtande GrUU 66/2010 rd verkar möjliggöra en tolkning enligt vilken ett kortvarigt besök i en bostad utan påföljande vistelse i bostaden inte ännu är inhämtande av information i bostaden.

Med stöd av 10 kap. 27 § 4 mom. i tvångsmedelslagen får en täckoperation, som är långvarigare än förtäckt inhämtande av information, företas i en bostad endast om det sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden. Enligt aspekterna på hemfridskyddet — som är tillämpliga på såväl täckoperationer som även på förtäckt inhämtande av information — förutsätts dock förutom aktiv medverkan av den som använder bostaden enligt bestämmelsen om täckoperationer även att besöket i bostaden är nödvändigt för att förhindra att den förtäckta informationshämtningen röjs. (Komplettering av lagstiftningen om förundersökning och tvångsmedel. Justitieministeriets publikationer 42/2012, s. 27). Tröskeln för besök i en bostad i syfte att förhindra att förtäckt inhämtande av information röjs kan alltså ställas

ganska högt. Det är i praktiken närmast fråga om situationer där en tullman som utför förtäckt informationshämtning har en roll där det ingår till exempel leverans av en beställning eller varor. Vägran att med bostadsinnehavarens aktiva medverkan avlägga ett normalt kort besök i en bostad i den roll som tullmannen antagit skulle orsaka en risk för att informationshämtningen röjs samt eventuellt även äventyra säkerheten för den tullman som utför den förtäckta informationshämtningen. Den strikta ordalydelsen i momentet ger likväl entydigt uttryck för den ståndpunkt baserad på hemfridskyddet som ges i grundlagsutskottets ovan nämnda utlåtande. Enligt denna får inga egentliga åtgärder för inhämtande av information utföras i en bostad vid förtäckt inhämtande av information.

12 §. Beslut om förtäckt inhämtande av information. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 16 § i polislagen. I 1 mom. föreskrivs att Tullens brottbekämpningschef eller en till uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information ska fatta beslut om förtäckt inhämtande av information.

Kravet för anhållningsberättigade tullmän på särskild utbildning i hemligt inhämtande av information beror på att det är särskilt viktigt att vara medveten om var gränsen går mellan förtäckt inhämtande av information och täckoperationer för att befogenheten inte ska användas så att det i praktiken är fråga om en täckoperation. Genom utbildning kan man också förbättra säkerheten i arbetet, minska risken för att brottsprovokationen och inhämtandet av information avslöjas samt främja verksamhetens resultat.

Enligt paragrafens 2 mom. ska beslut om förtäckt inhämtande av information fattas skriftligen. I beslutet ska nämnas

- 1) åtgärden och dess syfte tillräckligt specificerat,
- 2) den enhet som ska genomföra det förtäckta inhämtandet av information och den tullman inom Tullens brottbekämpning som ansvarar för uppdraget,
- 3) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden,
- 4) den person som det förtäckta inhämtandet av information riktas mot,

5) de fakta som ligger till grund för brottsmisstanken,

6) den planerade tidpunkten för genomförandet av åtgärden, samt

7) begränsningar och villkor för det förtäckta inhämtandet av information.

Med åtgärd avses t.ex. att det är fråga om att leverera en försändelse till en viss adress och syftet är att ta reda på vem som tar emot försändelsen. När det gäller användning av befogenheten förutsätts det uttryckligen att det utses en tullman inom tullbrottsbekämpningen som ansvarar bl.a. för att åtgärden inte de facto är en täckoperation. I beslutet ska också nämnas det brott som ska förhindras men den person som med fog kan antas göra sig skyldig till ett brott behöver inte namnges. I beslutet behöver endast nämnas den person som är föremål för inhämtandet av information och som de facto fortfarande kan vara okänd för polisen.

Liksom i fråga om andra metoder för inhämtande av information ska också de fakta som misstanken mot en person grundas på beskrivas i beslutet om förtäckt inhämtande av information på ett sådant sätt att en utomstående kan övertygas om att det finns förutsättningar för användning av metoden i fråga. Tidpunkterna för inledande och avslutande av förtäckt inhämtande av information behöver inte anges med exakta klockslag eftersom det snarare är fråga om att utföra en enskild åtgärd vid en lämplig tidpunkt. Beslutsfattaren kan i fråga om förtäckt inhämtande av information fastställa begränsningar och uppställa villkor, liksom vid användning av andra hemliga metoder för informationshämtning. Begränsningarna kan bero t.ex. på proportionalitetsprincipen samt på ändamåls-, rättssäkerhets- och arbetarskyddssynpunkter. Förtäckt inhämtande av information kan inte utföras i en bostad, inte ens i det fall att polisen går in i bostaden med bostadsinnehavarens medverkan, om inte de förutsättningar som anges i 11 § 3 mom. föreligger. Det anses inte ännu vara fråga om förtäckt inhämtande av information i en bostad då försändelsens mottagare ber den tullman som uppträder som bud vänta t.ex. i bostadens tambur medan mottagaren kvitterar försändelsen.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att beslutet vid behov ska ses över när omständigheterna förändras. Det är möjligt att misstanken mot en person preciseras medan man väntar på att åtgärden ska genomföras så att den avser ett brott som inte över huvud taget kan förhindras med den befogenhet det är fråga om. Också andra förändringar i omständigheterna kan leda till ett behov av att se över beslutet. Momentet ålägger den för åtgärden ansvarige tullmannen inom tullbrottsbekämpningen att kontrollera förutsättningarna för förtäckt inhämtande av information och behovet av informationshämtningen i synnerhet då skillnaden i tid mellan beslutet och genomförandet av informationshämtningen är betydande.

13 §. Teknisk avlyssning och dess förutsättningar. Bestämmelser om definitionen på avlyssning och dess förutsättningar ingår nu i 20 d § i tullagen. Genom paragrafen uppdateras Tullens befogenhet enligt gällande lag att utföra teknisk avlyssning, och regleringen förenhetligas i tillämpliga delar med regleringen i polislagen. Den föreslagna paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 17 § i polislagen. På samma sätt som i polislagen föreslås att bestämmelser om definitionen på teknisk avlyssning och dess förutsättningar tas in i samma paragraf.

I paragrafens 1 mom. definieras begreppet teknisk avlyssning. Med teknisk avlyssning avses att en viss persons samtal eller meddelande som inte är avsett för utomstående och i vilket avlyssnaren inte deltar, trots 24 kap. 5 § i strafflagen avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara i syfte att ta reda på innehållet i samtalet eller meddelandet eller utreda deltagarna eller den persons verksamhet som avses i paragrafens 4 mom. I definitionen nämns utöver avlyssning och upptagning också behandling av samtal eller meddelanden på något annat sätt samt teknikneutralt förutom med en teknisk anordning även med hjälp av metoder eller programvara. Den föreslagna definitionen är betydligt exaktare än i 20 d § i gällande tulllag och motsvarar definitionen på teknisk avlyssning i polislagen.

Uttrycket ”trots 24 kap. 5 § i strafflagen” har att göra med att olovlig avlyssning kriminaliseras i den nämnda paragrafen. Ut-

trycket innebär att den som utför teknisk avlyssning inte gör sig skyldig till olovlig avlyssning, förutsatt att den hemliga metoden för inhämtande av information används på rätt sätt. Beslutet om teknisk avlyssning ska sålunda ha tillkommit i rätt ordning och avlyssningen ska användas i enlighet med lagen.

Om det konstateras att den person som avses i momentet avlägsnar sig från utrymmet för en längre tid än endast för ett ögonblick måste avlyssningen avbrytas eller, om det inte är fråga om avlyssning i realtid, måste informationen i efterhand utplånas från upptagningen. Det kan å andra sidan i praktiken vara omöjligt att märka att personen i fråga återvänder till utrymmet utan att avlyssningen kontinuerligt pågår.

Om den avlyssnade lämnar utrymmet för ett ögonblick behöver avlyssningen i allmänhet inte avbrytas. Närmare bestämmelser om avlyssningsförbud, kontroll och undersökning av upptagningar samt avbrytande av teknisk avlyssning ingår i 49–51 §. Också i dessa fall kan det bli aktuellt att tillämpa bestämmelserna om överskottsinformation i 52 och 53 §. I 54 § föreskrivs om utplåning av uppgifter.

Definitionen av begreppet teknisk avlyssning sammanhänger med det faktum att till exempel ett högljutt samtal i ett offentligt utrymme kan avlyssnas utan någon tvångsåtgärd eller metod för inhämtande av information. Detsamma gäller ett naturligt samtal som avlyssnaren deltar i (HD 1981 II 182). I den juridiska litteraturen har det ansetts att det inte heller är fråga om teknisk avlyssning då man med en avlyssningsanordning följer ljud som orsakas av en misstänkt persons rörelser. Däremot är det fråga om teknisk avlyssning då man med en teknisk anordning avlyssnar eller spelar in vad den andra personen säger under ett telefonsamtal, dvs. då avlyssningen riktas mot de ljudvågor som samtalet alstrar.

Tvångsmedelslagens definition av begreppet teknisk avlyssning ändrades 2003 så att i definitionen endast nämns meddelande i stället för så som tidigare ”muntligt meddelande”. I beredningsmaterialet (RP 52/2002 rd) motiverades ändringen bl.a. med den ökade användningen av kryptoteknik och krypte-

ringsarrangemang. I regeringens proposition konstateras att när det t.ex. är fråga om teknisk observation av tangentbordet till en dataterminal i samband med sändandet av e-post, lämnar frågan om huruvida observationen kan betraktas som ett sådant samtal eller muntligt meddelande som avses i definitionen av teknisk avlyssning rum för tolkning. Sådant observation av ett tangentbord omfattas enligt momentet också av definitionen av begreppet teknisk avlyssning. Skillnaden jämfört med sådan teknisk observation av utrustning som avses i 19 § består i att den teknisk avlyssning inte får användas för att inhämta information om innehållet i ett meddelande.

I den gällande lagen föreskrivs inte om syftet med teknisk avlyssning. I definitionsbestämmelsen föreslås ett uttryckligt omnämnande av att syftet med teknisk avlyssning är att ta reda på innehållet i ett samtal eller meddelande. Syftet kan utöver att ta reda på det egentliga innehållet vara att identifiera parterna i ett samtal eller en kommunikation eller att i något annat avseende ta reda på vad en misstänkt person gör.

Enligt paragrafens 2 mom. får teknisk avlyssning inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende. Avlyssning kan utföras genom att inrikta den på ett utrymme som inte används för stadigvarande boende eller på någon annan plats.

Enligt paragrafens 3 mom. får Tullen i syfte att förhindra tullbrott rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig utanför ett utrymme som används för stadigvarande boende. Tullen kan också beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig i en myndighetslokal och som berövats sin frihet på grund av brott. Avlyssningen kan riktas mot utrymmen eller platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information gäller sannolikt befinner sig i eller som denne besöker.

Enligt momentet kan teknisk avlyssning riktas mot en person som befinner sig i ett sådant hemfridsskyddat utrymme som avses i strafflagens 24 kap. 11 §, förutsatt att utrymmet inte används för stadigvarande boende. Det saknar betydelse var en teknisk anordning, metod eller programvara installeras. Bestämmelser om installation och avinstalla-

tion av anordningar, metoder eller programvaror föreslås i 22 § i det kapitel som nu granskas.

Momentet motsvarar delvis i huvuddrag 20 d § 1 mom. i gällande tullag. Avlyssning av en frihetsberövad person ska inte förutsätta att denne måste befinna sig i en cell eller avtjäna straff i en straffanstalt eller vara isolerad i en tvångsinrättning eller häktad. En sådan förutsättning är onödig, eftersom en frihetsberövad person i praktiken de facto kan avlyssnas endast i utrymmen som denne har tillstånd att besöka eller vistas i. En förutsättning för teknisk avlyssning är dessutom att personen i fråga på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas göra sig skyldig till ett sådant tullbrott som avses i momentet.

För tydlighetens skull föreskrivs i 3 mom. särskilt om avlyssning som riktas mot ett utrymme eller en annan plats. Teknisk avlyssning kan utföras så att den de facto riktas mot ett utrymme eller en plats som över huvud taget får avlyssnas. Det är då fråga om s.k. utrymmesavlyssning.

I sådana situationer som avses i momentet kan Tullen inte genomföra kontinuerlig teknisk avlyssning till exempel på grund av risken för att avslöjas, utan endast i vissa utrymmen och på platser som har betydelse för förhindrande av brott. Som exempel kan nämnas den situationen att den misstänkte förflyttar sig från en allmän plats till ett lagerutrymme. En tullman inom tullbrottsbekämpningen kan inte utan att avslöja sig följa personen till lagerutrymmet utan den tekniska avlyssningen måste utföras på något annat sätt. Detta innebär i praktiken att utrymmet på förhand måste förses med avlyssningsanordningar.

Som en förutsättning för teknisk avlyssning uppställs också en relativt hög bevisröskel (sannolikhet) för att personen i fråga ska vistas i eller besöka ett utrymme eller en annan plats. Sambandet mellan personen och utrymmet är som svagast i sådana fall då denne endast besöker utrymmet. Man måste med fog kunna anta t.ex. att personen i utrymmet överlämnar ett parti narkotika till en annan person. Med vistelse avses att en person befinner sig i utrymmet eller på en annan plats under en längre tid än endast för ett besök,

men ändå inte så varaktigt att det är fråga om boende.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs om brott som motiverar teknisk avlyssning. En förutsättning är att personen i fråga på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas göra sig skyldig till

1) ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,

2) ett narkotikabrott som ska betraktas som tullbrott,

3) smuggling, eller

4) ett grovt tullredovisningsbrott.

Enligt 2 § 2 mom. i det kapitel som granskas är en förutsättning för teknisk avlyssning dessutom att användningen av denna metod kan antas ha en synnerligen viktig betydelse för förhindrande av ett brott. Momentet motsvarar i sak 20 d § 3 mom. i tullagen.

I 5 mom. föreskrivs om att Tullen trots 2 mom. har rätt till teknisk avlyssning i en situation där det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Tullen vidtar tryggt ska kunna utföras eller sådan överhängande fara avvärjas som hotar den tjänstemans liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller någon annan persons liv eller hälsa. Sådan teknisk avlyssning som avses i momentet kan vara aktuell, om det till exempel före en husrannsakan eller ett gripande av säkerhetsskäl är nödvändigt för dem som utför åtgärden att fastställa om andra personer än den person som är föremål för tjänsteåtgärden vistas i utrymmet.

14 §. Beslut om teknisk avlyssning. Enligt paragrafens 1 mom. ska beslut om teknisk avlyssning som riktas mot en misstänkt som berövats sin frihet på grund av brott fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman. Enligt momentet är beslutsnivån förenlig med beslutsnivån i polislagen.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att en anhållningsberättigad tullman ska fatta beslut om teknisk avlyssning som avses i 13 § 5 mom. och om annan än i 1 mom. avsedd teknisk avlyssning. I andra situationer än sådana som nämns i 1 mom. är det fråga om att rikta teknisk avlyssning t.ex. mot en lagerhall som en person som är föremål för informationshämtning sannolikt vistas i eller besöker

och där avlyssningen med fog kan antas resultera i information som behövs för förhindrande av ett tullbrott. I situationer som hör till tullens befogenhet förutsätter beslutsfattandet alltså inte längre beslut av sådana tullmän på chefsnivå som avses i 20 d § 1 mom. i gällande tulllag, utan beslutsnivån är enhetlig i förhållande till polislagen.

Enligt paragrafens 3 mom. kan tillstånd ges eller beslut om teknisk avlyssning fattas för högst en månad åt gången. Regleringen är i sak enhetlig i förhållande till 5 kap. 18 § 3 mom. i polislagen.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs vad som ska nämnas i ett yrkande och beslut om teknisk avlyssning. Det finns skäl att särskilt beakta att i yrkandet och beslutet ska nämnas fakta som tyder på att ett visst utrymme eller en annan plats är av en sådan beskaffenhet att den person som är föremål för inhämtandet av information sannolikt kan antas vistas där eller besöka stället. Detta har samband med den resultatförväntning som nämns i förutsättningarna för avlyssning. Det finns dessutom skäl att notera att det utrymme som den tekniska avlyssningen riktas mot inte i samtliga fall behöver preciseras på motsvarande sätt som en misstänkt persons bostad. Man kan t.ex. veta att en person ska komma till en stad och ta in på hotell, men i det skedet då beslutet fattas vet man inte ännu vilket hotell eller hotellrum personen kommer att bo i.

15 §. Optisk observation och dess förutsättningar. Genom bestämmelsen uppdateras Tullens befogenhet enligt gällande lag att utföra optisk observation och regleringen för enhetligas i tillämpliga delar med regleringen i den nya polislagen. Den föreslagna paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 19 § i polislagen. Bestämmelser om definitionen på optisk observation och dess förutsättningar ingår nu i 20 d § i tullagen. På samma sätt som i den nya polislagen föreslås att bestämmelser om definitionen på optisk observation och dess förutsättningar tas in i samma paragraf.

I paragrafens 1 mom. definieras begreppet optisk observation. Med optisk observation avses att man med en kamera eller andra utplacerade tekniska anordningar, metoder eller programvaror, trots 24 kap. 6 § i strafflagen iakttar eller gör upptagningar av en viss person, ett utrymme eller någon annan plats.

Definitionen motsvarar definitionen på optisk observation i polislagen.

Liksom i definitionen av teknisk avlyssning konstateras också i definitionen av optisk observation att denna riktas mot en viss person. Dessutom kan optisk observation emellertid riktas också mot ett visst utrymme eller en annan plats. På ett teknikneutralt sätt nämns i bestämmelsen dels kamera och dels också andra tekniska anordningar, metoder och programvaror. Optisk observation skiljer sig från observation och systematisk observation i det avseendet att man vid optisk observation använder utplacerade tekniska anordningar, metoder och programvaror.

Liksom i definitionen av begreppet teknisk avlyssning fastställs även i definitionen av begreppet optisk observation denna metods förhållande till verksamhet som är förbjuden enligt strafflagen. Enligt strafflagens 24 kap. 6 § 1 mom. gör sig den skyldig till olovlig observation som obehörigen med en teknisk anordning

1) iakttar eller avbildar en person som vistas på en hemfridsskyddad plats eller på en toalett, i ett omklädningsrum eller på någon annan motsvarande plats, eller

2) på ett integritetskränkande sätt iakttar eller avbildar en person som vistas i en sådan byggnad eller lokal eller på ett sådant omgärdat gårdsområde som avses i 3 § (brott mot offentlig frid) och dit allmänheten inte äger tillträde.

Uttrycket ”trots 24 kap. 6 § i strafflagen” innebär att man i samband med denna metod inte gör sig skyldig till olovlig observation förutsatt att metoden i fråga används på rätt sätt. Det förutsätts att beslutet om optisk observation har tillkommit i rätt ordning och att observationen används i enlighet med lagen.

I detta sammanhang är det emellertid skäl att understryka betydelsen av principerna för användningen av hemliga metoder för inhämtande av information då den optiska observationen utförs på ett sätt som i avsaknad av befogenhet skulle innebära att observatören gör sig skyldig till olovlig observation. Detta gäller i synnerhet sådana utrymmen och andra platser som avses i strafflagens 24 kap. 6 § 1 mom. 1 punkten. I enlighet med proportionalitetsprincipen är det skäl att vid avvägningen beakta i vilken utsträckning an-

vändningen av metoden leder till kränkning av rättigheter, i detta fall hemfrid och integritet. Det finns dessutom skäl att beakta principen om minsta olägenhet och diskretionsprincipen. I synnerhet toaletter, omklädningsrum och andra motsvarande utrymmen får inte utan vägande skäl utsättas för optisk observation.

Optisk observation kan genomföras också på annat sätt än med hjälp av en myndighets anordningar. Den kan utföras t.ex. så att kameraövervakningsutrustning som t.ex. en stad förfogar över riktas mot en viss misstänkt person för att tillgodose Tullens intressen. Om man däremot från stadens kameraövervakningssystem endast överlämnar bildmaterial som eventuellt stöder förhindrande eller utredning av ett brott till Tullen och upptagningen av materialet skett utanför Tullens kontroll och inte i Tullens intresse, är det inte fråga om optisk observation.

Att med en teknisk anordning iakttas eller avbildas en viss person betraktas sålunda inte som optisk observation om anordningen inte är utplacerad på platsen. I dessa fall är det, beroende på åtgärdens varaktighet, fråga om observation eller systematisk observation. Kravet att utrustningen ska ha placerats på en viss plats innebär i praktiken att optisk observation inte är en kortvarig åtgärd. Med begreppet ”utplacerad” avses t.ex. att en anordning, metod eller programvara har fästs i en vägg eller ett tak eller på något annat lämpligt ställe. Kännetecknande för optisk observation är dessutom, på grund av definitionen, att anordningen, metoden eller programvaran i allmänhet följer objektet utan att en tullman inom tullbrottsbekämpningen eller någon annan förundersökningstjänsteman samtidigt behöver göra iakttagelser och vara närvarande. Bestämmelser om installation och avinstallation av spårningsanordningar ges i 22 § i det kapitel som nu granskas. När det är fråga om sådan spårning av en person som innebär att en tjänsteman innehar och i realtid använder en spårningsanordning ska åtgärden, beroende på fallet, betraktas som observation eller systematisk observation.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om förbud mot observation av bostäder. Enligt momentet får optisk observation inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande bo-

ende. Med stadigvarande boende avses det samma som i gällande lag. Uttrycket ”utrymme som används för stadigvarande boende” har behandlats i motiven till 9 §.

Enligt paragrafens 3 mom. har Tullen för att förhindra brott rätt att rikta optisk observation mot personer utanför utrymmen som används för stadigvarande boende. Tullen kan ges tillstånd att rikta optisk observation också mot personer som befinner sig i en myndighetslokal och som har berövats sin frihet på grund av brott. Optisk observation får riktas mot utrymmen eller platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information gäller sannolikt befinner sig eller som denne besöker.

Liksom i fråga om regleringen av teknisk avlyssning framgår det av momentet att föremål för optisk observation är en viss person, medan avlyssning kan riktas mot ett visst utrymme som har ett tillräckligt fast samband med personen i fråga. Till denna del kan hänvisas till det som ovan i motiveringen till 13 § konstateras om teknisk avlyssning. Optisk observation kan enligt förslaget riktas mot sådana i strafflagens 24 kap. 11 § avsedda hemfridsskyddade utrymmen som inte används för stadigvarande boende, vilket regleras i 4 mom. Föremål för observation kan också vara andra hemfridsskyddade platser än utrymmen.

Enligt paragrafens 4 mom. är en förutsättning för optisk observation av hemfridsskyddade utrymmen och andra platser som avses i 24 kap. 11 § i strafflagen och av personer som berövats sin frihet på grund av brott att personen i fråga på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas göra sig skyldig till ett tullbrott som avses i 13 § 4 mom. En förutsättning för annan optisk observation är att en person med fog kan antas göra sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år. Hänvisningen till 13 § 4 mom. innebär att förteckningen över brott som kan motivera optisk observation ska iakttas.

För optisk observation förutsätts för närvarande att det på grund av en persons uppträdande eller annars finns grundad anledning att anta att denne gör sig skyldig eller medverkar till ett tullbrott för vilket det före-

skrivna strängaste straffet är fängelse i mer än sex månader. På grund av de straffskalor som används innebär detta i praktiken att det föreskrivna strängaste straffet för brottet är fängelse i minst ett år i sådana tullbrott som det hänvisas till i lagrummet. Förutsättningen för den sista meningen i det föreslagna 4 mom. — att det föreskrivits minst ett års maximifängelsestraff för brottet — skulle i praktiken inte ändra förutsättningarna för teknisk observation jämfört med förutsättningarna i gällande tulllag.

I 5 mom. föreskrivs om att Tullen trots 2 mom. har rätt till optisk observation i en situation där det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Tullen vidtar tryggt ska kunna vidtas eller sådan överhängande fara avvärjas som hotar den tjänstemans liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller någon annan persons liv eller hälsa. Sådan optisk observation som avses i momentet kan bli aktuell till exempel när det före en husrannsakan eller ett gripande fastställs att inga fallor gillrats i utrymmet eller att inte andra personer än den person som är föremål för tjänsteåtgärden vistas i utrymmet.

16 §. Beslut om optisk observation. Bestämmelsen om beslut om optisk observation förenhetligas i tillämpliga delar med motsvarande reglering i polislagen. Saken regleras i en separat paragraf, som i sak stämmer överens med 5 kap. 20 § i polislagen.

Enligt paragrafens 1 mom. ska domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman fatta beslut om optisk observation, om observationen riktas mot ett hemfridsskyddat utrymme eller en annan plats som avses i 24 kap. 11 § i strafflagen eller mot en misstänkt som berövats sin frihet på grund av brott.

Regleringen av beslutsfattande i momentet motsvarar 5 kap. 20 § 1 mom. i polislagen. I fråga om regleringen av beslutsfattandet understryks skyddet av hemfridsskyddade utrymmen och andra platser.

Enligt paragrafens 2 mom. ska en anhållningsberättigad tullman fatta beslut om optisk observation som avses i 15 § 5 mom. och om annan än i 1 mom. avsedd optisk observation. Det kan vara fråga om sådan optisk observation som avses i momentet till exem-

pel när optisk observation under en kort tid utförs före ett gripande för att tjänsteåtgärden ska kunna utföras tryggt eller riktas mot en lagerhall som en person som är föremål för informationshämtning sannolikt vistas i och besöker och där observationen med fog kan antas resultera i information som behövs för förhindrande av ett brott.

Enligt paragrafens 3 mom. kan tillstånd till optisk observation ges och beslut om optisk observation fattas för högst en månad åt gången. I fortsättningen utsträcks maximitiden en månad även till optisk observation, vars maximilängd inte regleras i nuläget. Giltighetstiden för tillstånd till optisk observation är densamma som i polislagen.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs om yrkande och beslut om optisk observation på motsvarande sätt som om övriga hemliga metoder för inhämtande av information. Tillämpningen av de uttryck som nämns i beslutet behandlas ovan i samband med beslut om teknisk avlyssning.

17 §. Teknisk spårning och dess förutsättningar. Bestämmelser om definitionen på teknisk spårning och dess förutsättningar ingår i 20 d § i gällande tulllag. Genom paragrafen uppdateras tullens befogenhet enligt gällande tulllag att utföra teknisk spårning, och regleringen förenhetligas i tillämpliga delar med regleringen i den nya polislagen. Den föreslagna paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 21 § i polislagen. På samma sätt som i den nya polislagen föreslås att bestämmelser om definitionen på teknisk spårning och dess förutsättningar tas in i samma paragraf.

I paragrafens 1 mom. definieras begreppet teknisk spårning. Därmed avses att förflyttning av föremål, ämnen eller egendom spåras med hjälp av radiosändare som fästs eller som redan finns på objektet eller med hjälp av någon annan sådan teknisk anordning, metod eller programvara. Definitionen motsvarar definitionen på teknisk spårning i polislagen.

Det är i princip möjligt att följa hur vilket som helst föremål eller ämne eller vilken som helst egendom förflyttas. I definitionen nämns för tydlighetens skull spårning av förflyttningar till åtskillnad från andra former av optisk observation. Detta inbegriper naturligtvis också information om var föremål,

ämnen eller egendom befinner sig när de inte är i rörelse.

Definitionen begränsar inte sådana uppföljningsmetoder som avses i 20 d § i den gällande tullagen utan den tekniska spårningen kan på ett teknikneutralt sätt utföras med olika anordningar, metoder och programvaror. Dessutom föreslås i definitionen för tydlighetens skull ett omnämnande av att egenskaper som ett objekt redan har kan utnyttjas. Teknisk spårning kan sålunda i sin helhet genomföras med hjälp av en redan existerande egenskap eller också kan den i något avseende kompletteras genom Tullens försorg. Som exempel kan nämnas hemlig aktivering av en lokaliseringsanordning som redan finns i ett fordon i syfte att utföra teknisk spårning.

Enligt paragrafens 2 mom. får Tullen för att förhindra tullbrott rikta teknisk spårning mot föremål, ämnen eller egendom som är föremål för ett brott eller som en person antas inneha eller använda, om det på grund av dennes yttranden eller hotelser, uppträdande eller annars med fog kan antas att personen i fråga kommer att göra sig skyldig till ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år. På samma sätt som i fråga om optisk observation föreskrivs även i bestämmelsen om teknisk spårning i den gällande lagen att en förutsättning för åtgärden är att en person misstänks för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i mer än sex månader. På grund av de omständigheter som anförts i samband med optisk observation ovan har ändringen i svårighetsgraden för brott som ligger till grund för teknisk spårning i praktiken ingen betydelse. Bestämmelsen motsvarar i sak 5 kap. 21 § 2 mom. i polislagen.

Teknisk spårning får riktas mot föremål, ämnen och egendom som en person antas inneha eller använda. Härmed avses att tillämpningsområdet för bestämmelsen för det första omfattar situationer där man med säkerhet vet att en person innehar ett visst föremål eller ämne eller en viss egendom. Tillämpningsområdet innefattar också situationer där ett föremål eller ämne eller egendom inte ännu är i personens besittning eller användning men med fog kan antas komma i dennes besittning eller användning i ett senare skede. Som exempel kan nämnas en situa-

tion där en utomstående enligt den information Tullen har överlämnar ett föremål till en person som är föremål för teknisk spårning. Genom att följa ett sådant föremål får man alltså reda på var en person som misstänks för ett tullbrott eller ett föremål som använts i ett tullbrott befinner sig.

Enligt hänvisningsbestämmelsen i 20 a § 2 mom. i tullagen kan Tullen för att förhindra tullbrott i fortsättningen använda teknisk spårning av en person enligt vad som föreskrivs i 5 kap. i polislagen. I 3 mom. föreskrivs lika noga avgränsat om teknisk spårning av en person som i 5 kap. 21 § i polislagen. I momentet föreskrivs att om syftet med teknisk spårning är att följa hur en person förflyttar sig genom att en spårningsanordning fästs i de kläder som denne bär eller ett föremål som han eller hon bär med sig (teknisk spårning av en person), får åtgärden genomföras bara om personen i fråga med fog kan antas begå ett tullbrott som avses i 13 § 4 mom.

Teknisk spårning av en person får sålunda utföras om personen i fråga med fog kan antas göra sig skyldig till ett brott som berättigar också till teknisk avlyssning. När det gäller förberedelse för teknisk spårning är det följaktligen skäl att i fortsättningen göra skillnad mellan åtgärder som syftar till att spåra personen i fråga respektive åtgärder som syftar till att spåra föremål, ämnen eller egendom. En förutsättning för teknisk spårning av en person är enligt 2 § 2 mom. i det kapitel som granskas dessutom att metoden kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande eller avslöjande av ett tullbrott. Teknisk spårning av en person kan utföras t.ex. genom att en spårningsanordning placeras i en rock eller något annat klädesplagg som personen i fråga har på sig eller i en portfölj som denne bär med sig. Om spårningsanordningen placeras i ett fordon, är det dock alltid fråga om teknisk spårning – inte sådan teknisk spårning av en person som avses i 3 mom.

I 4 mom. föreskrivs om teknisk spårning där det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Tullen vidtar tryggt ska kunna vidtas eller sådan överhängande fara avvärjas som hotar den tjänstemans liv eller hälsa som vidtar åtgärden, den persons

liv eller hälsa som ska gripas eller någon annan persons liv eller hälsa.

18 §. Beslut om teknisk spårning. Regleringen av beslut om teknisk spårning för enhetligas i tillämpliga delar med den nya polislagen. Saken regleras med avvikelser från gällande tullag i en separat paragraf, som i sak stämmer överens med 5 kap. 22 § i polislagen.

Enligt paragrafens 1 mom. ska beslut om teknisk spårning av en person fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman. Om ärendet kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tullman besluta om spårning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock inom 24 timmar från det att metoden började användas.

Om en anhållningsberättigad tullman i en brådskande situation har fattat ett sådant beslut och domstolen anser att det inte finns förutsättningar för metoden i fråga måste användningen av metoden avslutas och det material som fåtts på detta sätt och anteckningarna om de uppgifter som fåtts på detta sätt genast utplånas (56 §). Ett undantag utgör i detta avseende sådana fall där överskottsinformation får användas i enlighet med 53 §.

Enligt paragrafens 2 mom. ska en anhållningsberättigad tullman besluta om teknisk spårning som avses i 17 § 4 mom. och om annan än sådan teknisk spårning som avses i 1 mom.

Enligt paragrafens 3 mom. kan tillstånd ges och beslut fattas för högst sex månader åt gången. Giltighetstiden för tillståndet för teknisk spårning stämmer överens med tvångsmedelslagen och polislagen.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs om vad som ska nämnas i ett yrkande och beslut om teknisk spårning på ett sätt som motsvarar vad som föreskrivs om information som ska nämnas i yrkanden och beslut om andra hemliga metoder för inhämtande av information.

19 §. Teknisk observation av utrustning och dess förutsättningar. I paragrafen föreskrivs om definitionen av teknisk observation av utrustning och dess förutsättningar. Enligt hänvisningsbestämmelsen i 20 a § 2 mom. i tullagen kan Tullen för att förhindra tullbrott använda teknisk observation av utrustning

enligt vad som föreskrivs i 5 kap. i polislagen. På samma sätt som i fråga om andra hemliga metoder för inhämtande av information är det ändamålsenligt att föreskriva exakt och noga avgränsat om teknisk observation av utrustning och dess förutsättningar i en speciallag för respektive myndighet. Den föreslagna paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 23 § i polislagen.

I paragrafens 1 mom. definieras begreppet teknisk observation av utrustning. Därmed avses att en funktion, lagrad information eller identifieringsuppgifterna i en dator, eller i en liknande teknisk anordning eller i dess programvara på något annat sätt än enbart genom sinnesförmålor observeras, upptas eller behandlas på något annat sätt för att utreda omständigheter som är av betydelse för förebyggande av ett tullbrott. Definitionen stämmer i sak överens med motsvarande definition i 5 kap. 23 § 1 mom. i polislagen.

På grund av att olika typer av bärbara och andra mobila anordningar blivit allt vanligare vet förundersökningsmyndigheterna inte längre med säkerhet var en anordning används. När det gäller teknisk observation av utrustning har det ingen betydelse var en anordning används, eftersom avsikten med befogenheten inte är att ta reda på vad som sker på den plats där anordningen är belägen. Vid teknisk observation av utrustning görs inga iakttagelser med syn eller hörsel. I detta avseende kan sålunda teknisk observation av utrustning inte jämföras med observation, systematisk observation, teknisk avlyssning eller optisk observation.

Teknisk observation av utrustning riktas mot tekniska anordningar och över huvud taget mot information som en misstänkt person lagrat i en anordning. Sådan information kan ingå i dokument som lagrats i en anordning. Teknisk observation av utrustning kan användas för att följa interaktionen mellan en person och en teknisk anordning. Genom befogenheten är det möjligt att skaffa identifieringsuppgifter om en anordning och dess programvara samt information om sådan signal- eller styrtrafik som inte har samband med ett meddelande. En form av teknisk observation av utrustning är s.k. tangentbordsavlyssning i syfte att ta reda på exempelvis ett lösenord till en nätserver. Åtgärden ska

huvudsakligen vara av teknisk natur, till åtskillnad från observation som sker enbart med syn eller hörsel. I motiveringen till 13 § behandlas tangentbordsavlyssning för att ta reda på innehållet i ett meddelande.

Definitionen innebär att vilken teknisk anordning som helst inte kan vara föremål för teknisk observation av utrustning. Anordningen ska vara av datortyp. Utöver datorer kan t.ex. olika typer av mobila elektroniska apparater och s.k. smarttelefoner omfattas av definitionen. Också observation av passerkontrollsystem kan falla in under definitionen av teknisk observation av utrustning.

Teknisk observation av utrustning kan utföras med motsvarande anordningar, metoder och programvaror som annan teknisk observation. Teknisk observation av utrustning kan utföras för undersökning av vilka som helst omständigheter som är relevanta för förhindrande av tullbrott. Befogenheterna begränsar inte möjligheten att använda andra former av teknisk observation.

Enligt paragrafens 2 mom. får genom teknisk observation av utrustning inte inhämtas information om innehållet i ett meddelande eller om identifieringsuppgifter som avses i 4 §. Med denna förtydligande bestämmelse dras en gräns i förhållande till de övriga metoder för inhämtande av information som regleras i kapitlet. Såsom konstateras ovan i motiveringen till 13 § är observation av tangentbord i syfte att ta reda på innehållet i ett meddelande en form av teknisk avlyssning. Teknisk observation av utrustning får inte heller användas som ett sätt att kringgå bestämmelserna om teletvångsmedel, trots att tröskeln är hög också för användning av teknisk observation av utrustning, om man ser till de brott som motiverar en användning av denna metod. Om det under pågående teknisk observation av utrustning framgår att observationen riktas mot innehållet i ett meddelande eller mot sådana identifieringsuppgifter som avses i 4 §, måste användningen av denna metod för inhämtande av information avbrytas så snart som möjligt och upptagningar och anteckningar om den information som fåtts på detta sätt omedelbart utplånas i enlighet med 55 § 1 mom.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs om förutsättningarna för teknisk observation av ut-

rustning. Enligt momentet har Tullen rätt att utföra teknisk observation av utrustning för förhindrande av ett brott, om det på grund av en persons yttranden, hotelser, uppträdande eller annars med fog kan antas att denne kommer att begå ett tullbrott som avses i 13 § 4 mom. Tullen får rikta teknisk observation av utrustning mot en dator eller någon annan motsvarande teknisk anordning som personen sannolikt använder eller mot dess programvara. En förutsättning för teknisk observation av utrustning är enligt 2 § 2 mom. i det kapitel som granskas dessutom att metoden kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande eller avslöjande av ett brott.

Avgränsningen av metoden till anordningar som används av en misstänkt person innebär att anordningarna inte behöver vara i den misstänktes ägo eller besittning. Föremålet för åtgärden kan också vara en anordning eller programvara som den misstänkte inte ännu använder men kommer att använda i framtiden. Ordet ”sannolikt” betyder emellertid att bevisröskeln för att det råder ett samband mellan en anordning och en misstänkt person är hög. Om det konstateras att en teknisk anordning används av någon annan än den misstänkte ska åtgärden avbrytas samt eventuella upptagningar och anteckningar om information som fåtts genom åtgärden enligt 43 § 1 mom. förstöras, om inte den tekniska avlyssningen enligt 2 mom. i samma paragraf kan riktas mot en sådan annan person för vars vidkommande förutsättningarna för metoden i fråga är uppfyllda. Teknisk observation av utrustning jämföras i fråga om kravet på brott som motiverar åtgärden med teknisk avlyssning. Därför hänvisas i momentet till 13 § 4 mom.

20 §. Beslut om teknisk observation av utrustning. Bestämmelsen om beslut om teknisk observation motsvarar i sak 5 kap. 24 § i polislagen.

Enligt paragrafens 1 mom. ska beslut om teknisk observation fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman. Om ärendet kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tullman besluta om teknisk observation av utrustning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol

så snart som möjligt, dock inom 24 timmar från det att metoden började användas.

Om en anhållningsberättigad tullman i en brådskande situation har fattat beslut och domstolen anser att det inte funnits förutsättningar för åtgärden, måste användningen av metoden för inhämtande av information avslutas och det material och de anteckningar om informationen som fåtts på detta sätt genast utplånas (56 §). Ett undantag utgör i detta avseende sådana fall där överskottsinformation får användas i enlighet med 53 §.

Enligt paragrafens 2 mom. kan tillstånd meddelas för högst en månad åt gången. Giltighetstiden för tillstånd till teknisk observation av utrustning är den samma som i tvångsmedelslagen och polislagen.

Enligt paragrafens 3 mom. ska i ett yrkande och beslut om teknisk observation av utrustning nämnas samma saker som i fråga om andra hemliga metoder för inhämtande av information.

21 §. Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning. I paragrafen föreskrivs noga avgränsat om villkoren för inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning. Enligt hänvisningsbestämmelsen i 20 a § 2 mom. i tullagen kan Tullen för att förhindra tullbrott inhämta identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning enligt vad som föreskrivs i 5 kap. i polislagen. Den föreslagna paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 25 § i polislagen.

Enligt 28 § 4 mom. i tullagen har Tullen även för förhindrande och undersökning av tullbrott rätt att av samfund som idkar televerksamhet erhålla kontaktuppgifter om en sådan teleanslutning som inte är upptagen i en offentlig katalog. Trots att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, verkställande direktör, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företagshemlighet eller bank- eller försäkringshemlighet har en tullman enligt 28 § 3 mom. i tullagen på begäran av en till uppgiften förordnad chef för tullbrottsbekämpningen rätt att av en privat sammanslutning eller en enskild få uppgifter som behövs för avvärjande eller utredning av tullbrott.

Enligt paragrafens 1 mom. får Tullen för att förhindra tullbrott med en teknisk anord-

ning inhämta identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, när det är fråga om brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år.

Gällande lag innehåller inte i fråga om brottets allvarlighetsgrad någon förutsättning för rätten att få information som skulle vara minst ett års fängelse i det föreslagna momentet. Det torde inte finnas några tulluppgifter där det finns behov att använda tekniska anordningar för att skaffa identifieringsuppgifter för en teleadress eller teleterminalutrustning, om det inte är fråga om ett brott. Eftersom befogenheten också innebär ett ingrepp i skyddet av privatlivet är det motiverat att ange brottets allvarlighet som en förutsättning för användningen av metoden. I praktiken underlättar förslaget Tullens tillgång till information i situationer enligt momentet, men samtidigt skärps förutsättningarna för rätten att få information i någon mån.

Enligt 2 mom. får Tullen för inhämtande av information som avses i 1 mom. endast använda sådana tekniska anordningar som uteslutande kan användas för identifiering av teleadresser och teleterminalutrustningar. Kommunikationsverket ska kontrollera att de tekniska anordningarna uppfyller kraven enligt detta moment och att de inte har egenskaper som stör det allmänna kommunikationsnätets anordningar eller tjänster.

Enligt paragrafens 3 mom. ska beslut om inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser och teleterminalutrustning fattas av en anhållningsberättigad tullman.

22 §. Installation och avinstallation av anordningar, metoder eller programvara. Denna paragraf är med avseende på gällande reglering delvis ny. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 26 § i polislagen och där föreskrivs noggrannare än i 20 d § 2 mom. i tullagen om tullmännens rätt att installera och avinstallera anordningar, metoder och programvara som används till teknisk observation.

Enligt paragrafens 1 mom. har Tullen rätt att fästa en anordning, metod eller programvara som används för teknisk observation på föremål, ämnen, egendom, i utrymmen och andra platser eller informationssystem som åtgärden riktas mot, om det behövs för observationen. För att installera, ta i bruk och

avinstallera anordningen, metoden eller programvaran har en tullman inom tullbrottsbekämpningen då rätt att i hemlighet ta sig in i de ovannämnda utrymmen eller i ett ovannämnt informationssystem samt att kringgå, låsa upp eller på något annat motsvarande sätt tillfälligt passera eller störa objektens eller informationssystemens säkerhetssystem. Det föreskrivs särskilt om husrannsakan.

I 20 d § 2 mom. i den gällande tullagen föreskrivs om en tullmans rätt att placera en anordning för teknisk observation i utrymmen (där teknisk observation är tillåten) samt rätt att få tillträde till utrymmena för att installera och avlägsna anordningen. I den föreslagna bestämmelsen beskrivs noggrannare än i gällande reglering de åtgärder som får vidtas för att utföra teknisk observation och som motsvarar de ändringar som annars föreslås i bestämmelserna om teknisk observation.

En utvidgning jämfört med gällande lag innebär bestämmelsen om att objektens eller informationssystemens säkerhetssystem får kringgå, låsas upp eller på något annat motsvarande sätt tillfälligt passeras eller störas. I lagen föreslås ett uttryckligt omnämnande av detta. Det är fråga om en åtgärd som kan jämföras med att dyrka lås.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att anordningar, metoder och programvara som används för teknisk observation får installeras i utrymmen som används för varaktigt boende endast om domstolen har gett tillstånd till det på yrkande av en anhållningsberättigad tullman.

Också i detta fall ska sådana utrymmen för stadigvarande boende skyddas som hör till kärnområdet för hemfridskyddet. Om en domstol ger tillstånd till användning av en metod för inhämtande av information ska den på yrkande av en anhållningsberättigad tullman särskilt besluta också om tillstånd till placering av en anordning i ett sådant utrymme. Detta gäller i allmänhet fall där den tekniska observationen i sig riktas mot ett utrymme som används för stadigvarande boende. Det är också möjligt att en anordning, metod eller programvara måste placeras i ett utrymme som används för stadigvarande boende trots att observationen riktas mot ett utrymme utanför detta eller mot någon annan

plats. Om domstolstillstånd i ett sådant fall inte behövs för användning av metoden måste ett sådant tillstånd dock inhämtas för placering av en anordning, metod eller programvara. Tillstånd ska sökas innan metoden börjar användas. Tillstånd behövs inte längre för avinstallation av en anordning, metod eller programvara.

En anordning, metod eller programvara får utan domstolstillstånd installeras i ett utrymme som används för stadigvarande boende för att i sådana fall som avses i momentet avvärja en fara, dvs. i situationer där det är fråga om s.k. stormningsobservation.

Täckoperationer och bevisprovokation genom köp

Regleringen av täckoperation och bevisprovokation genom köp genom tre paragrafer:

1) bestämmelser om befogenhet (23 § och 32 §) där täckoperation och bevisprovokation genom köp även definieras,

2) genomförande av täckoperation och bevisprovokation genom köp (24 § och 33 §), och

3) paragrafer som rör beslut om metoder för inhämtande av information (28 § och 34 §).

Speciellt i fråga om de bestämmelser som gäller metoder för inhämtande av information finns det skäl att notera att Tullens brottsbekämpning inte heller i framtiden själv ska genomföra dessa metoder för inhämtande av information med undantag av täckoperationer som uteslutande genomförs i datanät och som avses i 24 § 1 mom. och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och som avses i 33 § 1 mom.

I ett land av Finlands storlek är det förnuftigt att fördela förundersökningsmyndigheternas resurser så att redan existerande strukturer utnyttjas över myndigheternas gränser. Därför är utgångspunkten i denna proposition att polisen på begäran av Tullens brottsbekämpning i praktiken genomför täckoperationen eller bevisprovokationen genom köp, och att polisen lämnar den information som fås fram med dessa metoder på ett sätt som man separat har avtalat om i samband med

material som rör annat som ska utredas eller det fall som spaningen gäller. Vad gäller beslutsfattandet beslutar Tullens brottsbekämpning enligt förslaget om att framställa en begäran som gäller en metod, och polisen beslutar själv om hur metoderna för informationshämtning ska användas så som föreskrivs i 5 kap. i polislagen.

23 §. Täckoperationer och förutsättningar för sådana. Det föreslås att 1 mom. i paragrafen i sak motsvarar 5 kap. 28 § 1 mom. i polislagen och där anges definitionen av täckoperation. Enligt definitionen avses med en täckoperation fortlöpande eller upprepat inhämtande av information om en person eller en grupp av personer eller om personens eller gruppens verksamhet genom infiltration.

Definitionsbestämmelsen förutsätter inte att en person eller en grupp av personer ska kunna namnges eller identifieras till exempel på basis av sina fysiska egenskaper. Det räcker med att personen eller gruppen kan identifieras till exempel utifrån verksamheten. Eftersom ett av syftena med en täckoperation är att utreda strukturer och personer som agerar i en kriminell organisation är det inte motiverat att förutsättningen för ett sådant utredningsarbete till exempel är vetskap om en persons namn.

Tullens befogenhet anges i 2 mom. i paragrafen. Enligt bestämmelsen får Tullen för att förhindra och utreda tullbrott rikta en täckoperation mot en person som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig eller medverka till ett i 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen avsett brott. En förutsättning är dessutom att inhämtandet av information måste anses behövligt på grund av att den brottsliga verksamheten är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller på grund av att det kan antas att den fortsätter eller upprepas. Skillnaden mot bestämmelsen om befogenhet i fråga om täckoperation i polislagen är att i denna lag regleras befogenhet för täckoperation även i syfte att förebygga brott.

I 3 mom. i paragrafen anges Tullens rätt att rikta en datanätsbaserad täckoperation mot en person. En förutsättning för användning av täckoperation i ett datanät är enligt försla-

get att det finns grundad anledning att misstänka att den som observeras på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt begår ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år.

När en täckoperation i ett datanät övervägs är det motiverat att på ett mer allmänt plan granska kriminalunderrättelseverksamhet i datanät och de metoder som används där. Om en förundersökningsmyndighet i brottsförebyggande syfte övervakar händelser i ett datanät utan ett konkret mål blir det fråga om en slags allmän övervakning. Den centrala skillnaden mot övervakning i den reella världen är dock att övervakningen sker i virtuell miljö. Det kan vara till exempel ett diskussionsforum eller en handelsplats på internet.

När en förundersökningsmyndighet i samband med övervakning i ett datanät upptäcker saker som tyder på att det är motiverat att anta att någon gör sig skyldig till tullbrott kan inhämtandet av information fortsätta som observation enligt 9 § 1 mom. i detta kapitel. Det är karaktäristiskt för observation att en person iakttas hemligt i observationssyfte. Om uppfattningen stärks att den som observeras i ett datanät gjort sig skyldig till tullbrott kan sådan systematisk observation som avses i 9 § 2 mom. riktas mot personen med beaktande av förutsättningarna för och begränsningarna av systematisk observation enligt 9 § 3 och 4 mom.

Vid observation och systematisk observation får den tjänsteman som inhämtar information i princip inte aktivt ha kontakt med den som observeras. Om det för att förebygga brott krävs metoder som ingriper djupare i en observerad persons privatliv kan det eventuellt bli fråga om en metod som genomförs uteslutande i datanät i enlighet med 11 § som avser förtäckt inhämtande av information. Om den passiva kontakt som i princip hör till förtäckt inhämtande av information inte räcker till för att förebygga brott, utan att det verkligen krävs aktivt umgänge med den person som observeras kan det enligt förslaget bli fråga om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

Det är värt att beakta att bruket av varje enskild metod kan vara rätt kortvarigt när man övergår från en mildare metod till de strängare av de ovan nämnda metoderna för inför-

mationshämtning (övervakning, observation, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, täckoperation). När det gäller händelser och händelseförlopp i virtuell miljö, om vilka man inte i förväg kan veta i vilken takt de framskrider, ska denna takt från fall till fall kunna avgöra vilken metod som kan vara effektiv för att förhindra eller utreda ett tullbrott.

En täckoperation som avses i paragrafen och som genomförs uteslutande i datanät kan till exempel vara en situation där en för uppdraget utsedd tullman vid tullbrottsbekämpningen som särskilt har utbildats för hemligt inhämtande av information, genom att dölja sin verkliga identitet, i syfte att förhindra eller utreda ett brott i ett datanät försöker skaffa nödvändig information eller till exempel för bevisprovokation genom köp skapa en förtroendefull relation till en person som kan bli föremål för bevisprovokationen. Det kan vara fråga om en enbart nätverksbaserad täckoperation även i en situation där en tullman döljer sin verkliga identitet och ställer noggrannare frågor om ett objekt som är till salu eller om leveranssättet till en säljare innan den egentliga bevisprovokationen genom köp ska ske.

Det föreslås att 4 mom. i paragrafen blir identiskt med 4 mom. i 5 kap. 28 § i polislagen. Det ska ge uttryck för respekt för integritetsskydd och hemfrid. Enligt bestämmelsen ska täckoperation tillåtas i en bostad endast om tillträdet eller vistelsen sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden. Dessutom ska det enligt förslaget föreskrivas särskilt om husrannsakan. I praktiken betonas det därmed att man i samband med täckoperation i en bostad inte får ta till åtgärder som kan jämföras med husrannsakan även om tillträde till bostaden sker genom aktiv medverkan av den som använder bostaden.

24 §. Genomförande av täckoperationer. Enligt 1 mom. i paragrafen föreslås det att täckoperation för att förhindra eller utreda tullbrott ska genomföras av polisen så som föreskrivs i 28 §. En sådan täckoperation som avses i 23 § 3 mom. i detta kapitel och som genomförs uteslutande i datanät kan dock genomföras av en för uppdraget förordnad tullman inom tullbrottsbekämpningen som

särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Oberoende av den befogenhet Tullen enligt 23 § 2 mom. har att genomföra täckoperationer kan den alltså inte enligt 1 mom. självständigt utföra uppdrag där dessa befogenheter brukas. Polisen ansvarar för det praktiska genomförandet enligt vad som föreskrivs i polislagen och tvångsmedelslagen om polisens rättigheter att genomföra täckoperationer för att förhindra och utreda brott.

Enligt 2 mom. i paragrafen ska en tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information få delta i en täckoperation eller en bevisprovokation genom köp som genomförs för att förebygga eller utreda ett brott om polisen framfört en begäran som gäller saken. Då gäller enligt förslaget för tullmannen inom tullbrottsbekämpningen samma rättigheter och skyldigheter i tillämpliga delar vad som i 5 kap. 28—30 § i polislagen och i 10 kap. 27—29 § i tvångsmedelslagen bestäms om polismäns rättigheter och skyldigheter. I fråga om den specialutbildning som krävs för deltagande i täckoperation iaktas i tillämpliga delar kraven på polisens utbildning och behörighet i motsvarande uppgifter.

25 §. Brottsförbud. En tullman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät får enligt paragrafen i förslaget inte begå brott eller ta initiativ till ett brott. Paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 29 § i polislagen. Bestämmelsen är dock något mer begränsad än brottsförbudet i polislagen. Brottsförbudet i paragrafen föreslås endast omfatta sådana täckoperationer som avses i 23 § 3 mom. som enbart är nätverksbaserade och som Tullen enligt 24 § 1 mom. kan genomföra självständigt. På grund av de särskilda egenskaperna i en nätverksbaserad täckoperation behöver det inte så som i polislagen anges några undantag från huvudregeln, dvs. brottsförbudet.

På en täckoperation som polisen genomför för att förebygga eller utreda ett tullbrott tilllämpas i fråga om brottsförbudet antingen 5 kap. 29 § i polislagen eller 10 kap. 28 § i tvångsmedelslagen beroende på om det gäller att förhindra eller att utreda ett brott.

26 §. Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet och i kon-

trollerade leveranser. Paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 30 § i polislagen. I 1 mom. regleras enligt förslaget en tullmans deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet vid en enbart nätverksbaserad täckoperation. Syftet är att möjliggöra bruket av täckoperationer som genomförs uteslutande i datanät vid professionell, allvarlig och organiserad verksamhet som gäller tullbrott. Den som deltar i en täckoperation kan i sitt tjänsteuppdrag lätt råka ut för en situation där hans eller hennes förfarande granskat i efterskott kan innebära att ett brottsrekvisit har uppfyllts. I synnerhet för den som deltar i en sådan organiserad kriminell sammanslutning som avses i 17 kap. 1 a § i strafflagen är risken att göra sig skyldig till brott stor. Straffbarheten kan bero på ett brott som man gör sig skyldig till först efter deltagandet och det kan därför vara svårt att förutse.

Bestämmelsen ska endast gälla situationer där en tullman företar en täckoperation som uteslutande genomförs i datanät och genom infiltration deltar i en sådan sammanslutning som avses i 17 kap. 1 a § i strafflagen och som det i stor utsträckning är straffbart att delta i. Bestämmelsen berättigar en tullman som utför ett tjänsteuppdrag till att endast verka som en slags teknisk medarbetare för att vinna gruppens förtroende och för att effektivisera spaningen på gruppen.

Om en tullman företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät går han eller hon fri från straffansvar om han eller hon har hållit sig inom de gränser som anges i 1 mom., även om en del av hans eller hennes handlande uppfyller rekvisiten för ett brott. Om personen genom att skaffa lokaler, transportmedel eller övriga sådana redskap deltar i organiserandet av transport av personer, föremål eller material kan det vara fråga om en sådan handling som avses i momentet. Skötsel av gruppens ekonomi eller att hjälpa gruppen med annat liknande kan vara sådan verksamhet som avses i momentet. En förutsättning är att åtgärden för det första vidtas utan hans eller hennes medverkan. För det andra får tullmannens verksamhet inte äventyra eller skada någons liv, hälsa eller frihet eller orsaka betydande fara för eller skada på

egendom. Dessutom ska hjälpanDET märkbart bidra till att syftet med verksamheten uppnås.

I 2 mom. föreskrivs det att en tullman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät får delta i ombesörjandet av en försändelse som är föremål för en kontrollerad leverans enligt 42 §, om deltagandet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med leveransen.

På en täckoperation som polisen genomför för att förhindra eller utreda ett tullbrott tillämpas i fråga om deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet och i övervakade leveranser antingen 5 kap. 30 § i polislagen eller 10 kap. 29 § i tvångsmedelslagen beroende på om det gäller att förebygga eller att utreda ett brott.

27 §. Framställning om och plan för en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 31 § i nya polislagen. Enligt 1 mom. i paragrafen ska i en framställning om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät nämnas

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den person, tillräckligt specificerad, som är föremål för inhämtandet av information,
- 3) det tullbrott, tillräckligt specificerat, som ligger till grund för åtgärden,
- 4) syftet med täckoperationen,
- 5) behovet av täckoperationen, och
- 6) övriga uppgifter som behövs för att bedöma förutsättningarna för täckoperationen.

I 2 mom. ska det föreskrivas att över en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät ska en sådan skriftlig plan göras upp som innehåller väsentlig och tillräckligt detaljerad information för beslutsfattandet om och genomförandet av täckoperationen. När omständigheterna förändras ska planen vid behov ses över.

28 §. Beslut om en täckoperation. Paragrafen reglerar enligt förslaget beslut om en täckoperation och om framställning av begäran om genomförande av täckoperationen till polisen.

Enligt 1 mom. i paragrafen beslutar Tullens brottsbekämpningschef om täckoperation för att förhindra eller utreda tullbrott och om framställning av begäran om genomförande av täckoperation till polisen. Tullen ansvarar för att kraven på en täckoperation gällande

inhämtandet av information om objektet samt för att begäran om en täckoperation ska framställas hos polisen och att uppgifterna i den är korrekta.

Polisen beslutar enligt 2 mom. om genomförandet av en täckoperation. På beslut om genomförande av en täckoperation för att förhindra eller utreda ett tullbrott tillämpas 5 kap. 32 och 33 § i polislagen och 10 kap. 31 och 32 § i tvångsmedelslagen.

29 §. *Beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.* Paragrafen ska enligt förslaget reglera beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät. Beslut om inhämtandet av information enligt 1 mom. i paragrafen fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av chefen för Tullens bevakningsavdelning eller av en för uppdraget förordnad anställningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Tullen svarar för att förutsättningarna för täckoperation som genomförs uteslutande i datanät uppfylls och för att åtgärden genomförs med avseende på föremålet för inhämtandet av information samt för att framställningen till polisen om täckoperation som genomförs uteslutande i datanät är ändamålsenlig och att uppgifterna i framställningen är riktiga.

Beslut enligt 2 mom. om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät kan meddelas för högst sex månader åt gången. Beslutet ska enligt 3 mom. fattas skriftligen och följande ska nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den enhet som genomför täckoperationen och den tullman som ansvarar för genomförandet av täckoperationen,
- 3) identifikationsuppgifterna för de tullmän som genomför täckoperationen,
- 4) det tullbrott som ligger till grund för inhämtandet av information,
- 5) den som är föremål för täckoperationen och som med fog kan antas begå det tullbrott som avses i 4 punkten,
- 6) de fakta som brottsmisstanken och förutsättningarna för täckoperationen grundar sig på,
- 7) täckoperationens syfte och genomförandeplan,
- 8) beslutets giltighetstid, och

9) huruvida åtgärder enligt 26 § får utföras inom ramen för täckoperationen, de fakta som åtgärderna grundar sig på samt eventuella begränsningar och villkor för täckoperationen.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att beslutet om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät vid behov ska ses över när omständigheterna förändras. Beslut om avslutande av täckoperationen ska fattas skriftligen.

30 §. *Beslut om förutsättningarna för täckoperation.* Paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 33 § i polislagen. Om avsikten är att information som fås genom en täckoperation som genomförts av polisen för att förhindra tullbrott används i rättegång såsom en utredning till stöd för att någon är skyldig, ska den tullman som fattat beslut om en täckoperation som avses i 28 § 1 mom. låta domstolen avgöra om det fanns sådana förutsättningar för en täckoperation som avses i 23 § 2 mom. i detta kapitel.

På samma sätt som i polislagen ska paragrafen ge uttryck för att beslutsnivån ska vara desto högre ju djupare en hemlig metod för inhämtande av information ingriper i de grundläggande och i de mänskliga rättigheterna. Domstolen ska bedöma om inhämtandet av information måste anses nödvändigt på grund av att den brottsliga verksamheten är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller kan väntas bli fortsatt eller upprepad. En täckoperation som genomförs uteslutande i datanät förutsätter inte en domstols avgörande.

31 §. *Utvidgad täckoperation.* Det föreslås att paragrafen reglerar utvidgandet av en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät. Om det under en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät framgår att det med fog kan antas att den person som är föremål för täckoperationen, utöver det tullbrott som ligger till grund för operationen, kommer att begå ett annat brott som avses i 23 § 2 mom. eller i 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen, med direkt anknytning till det första brottet, och som omedelbart måste förhindras med en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, får den tjänsteman som företar täckoperationen enligt 1 mom. utvidga operationen till att omfatta också förhind-

rande av det brottet. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av information inleddes hänskjutas till den tullman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att om det under en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät framgår att det med fog kan antas att en annan person än den som är föremål för täckoperationen begår ett brott som avses i 23 § 2 mom. eller i 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen, och mot vilken det omedelbart bör riktas en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät för att förhindra brottet, får den behöriga tjänsteman som företar täckoperationen utvidga operationen också till den personen. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av informationen inleddes hänskjutas till den tullman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

I 3 mom. i paragrafen regleras situationer där det i samband med utvidgningen av en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät är fråga om att förhindra ett annat brott än ett tullbrott och operationen genomförs av polisen. När en sådan täckoperation ska utvidgas är förfarandet det samma som i 5 kap. 35 § i polislagen.

32 §. Bevisprovokation genom köp och dess förutsättningar. Bevisprovokation genom köp för att förhindra tullbrott regleras inte i den nuvarande tullagen. Att befogenheten utvidgas till att gälla bekämpning av även professionell och allvarlig tullbrottslighet innebär alltså en ändring jämfört med nuläget. Precis som täckoperation är även bevisprovokation genom köp emellertid en synnerligen viktig metod för bekämpning av professionell och allvarlig tullbrottslighet och möjliggör ett effektivare ingripande än i nuläget speciellt i fråga om brottslig verksamhet som gäller illegal import av farliga föremål och ämnen. Paragrafen motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 35 § i polislagen.

I paragrafens 1 mom. ges en definition av bevisprovokation genom köp. Definitionen motsvarar i sak 5 kap. 35 § 1 mom. i polisla-

gen. Med bevisprovokation genom köp avses ett köpebud eller ett köp av ett föremål, ett ämne, egendom eller tjänst som förundersökningsmyndigheten för att förhindra eller utreda ett brott gör i syfte att ta om hand eller påträffa ett föremål, ett ämne eller egendom som har samband med det brott som ska förhindras eller att få i sin besittning eller finna bevis i ett brottmål eller vinningen av ett brott.

Befogenheten gällande bevisprovokation genom köp anges i 2 mom. i paragrafen. Enligt bestämmelsen får Tullen i syfte att förhindra eller utreda tullbrott genomföra bevisprovokation genom köp om det är fråga om ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år och det är sannolikt att något av de mål som nämns i 1 mom. kan uppnås genom bevisprovokationen. Momentet föreskriver dessutom att en förutsättning för köp av annat än ett provparti är att köpet är nödvändigt för genomförandet av bevisprovokation genom köp.

Enligt 3 mom. får den som genomför bevisprovokation genom köp utföra bara sådant inhämtande av information som är nödvändigt för genomförandet av bevisprovokationen. Bevisprovokationen genom köp ska genomföras så att den inte får den person som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne inte annars skulle begå.

I paragrafens 4 mom. regleras bevisprovokation genom köp i en bostad. Bevisprovokation genom köp är tillåten i en bostad bara om tillträdet till eller vistelsen i bostaden sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden. Det går inte att genom bevisprovokation genom köp kringgå bestämmelserna om husrannsakan utan det ska konstateras i mom. att det föreskrivs separat om husrannsakan.

33 §. Genomförande av bevisprovokation genom köp. Paragrafen anger enligt förslaget hur bevisprovokation genom köp ska genomföras i praktiken. Paragrafen följer samma systematik som föreslås i fråga om täckoperation, dvs. Tullens praktiska uppgifter i andra uppdrag än bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät begränsas i princip till att besluta om spaningsmetoden och framställan till polisen om

begäran om bruk av metoden. Polisen genomför efter prövning bevisprovokation genom köp i enlighet med vad som föreskrivs i polislagen och tvångsmedelslagen om det inte finns några hinder för operationen.

Formuleringen i 1 mom. i paragrafen — bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät — avviker från bevisprovokation genom köp i både polislagen och tvångsmedelslagen. Att formuleringen i bestämmelsen avviker från de nämnda lagarna förklaras med att en begränsning av befogenheten uteslutande till datanät i sak bättre motsvarar Tullens behov än en hänvisning till 5 kap. 36 § 2 mom. i polislagen om bevisprovokation genom köp som gäller säljandebud uteslutande till allmänheten.

Med bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät avses bokstavligen en bevisprovokation genom köp där interaktionen mellan säljaren och den som deltar i bevisprovokationen i sin helhet sker i datanät. Säljaren som är föremål för bevisprovokationen och den tjänsteman som utför köpet träffas alltså inte fysiskt under informationshämtningen. Om det i anslutning till själva bevisprovokationen genom köp inträffar något som tvingar tjänsteleverantören och den som deltar i bevisprovokationen att mötas fysiskt är det inte längre fråga om bevisprovokation genom köp som uteslutande genomförs i datanät, och då ansvarar polisen för det praktiska genomförandet av informationshämtningen så som anges i 1 mom. Vid en sådan bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät som avses här är det alltså fråga om situationer där en person anonymt i ett datanät gör sig skyldig till ett tullbrott som avses i 32 § 2 mom. och där det är nödvändigt att genomföra bevisprovokation genom köp för att förhindra eller utreda tullbrottet.

Enligt förslaget motsvarar 2 mom. i paragrafen logiskt det som ovan i 24 § 2 mom. anges om täckoperation. Fastän utgångspunkten alltså är att polisen genomför bevisprovokationen genom köp regleras i momentet rätten för en tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information att delta i bevisprovokation genom köp för att förhindra eller utreda tullbrott om polisen

framfört en begäran som gäller saken. När en tullman deltar i det praktiska genomförandet av en bevisprovokation genom köp som polisen genomför gäller angående tullmannens rättigheter och skyldigheter vad som bestäms om polismäns rättigheter och skyldigheter i 5 kap. 35—38 § i polislagen och i 10 kap. 34—37 § i tvångsmedelslagen. I fråga om den specialutbildning som krävs för deltagande i bevisprovokation genom köp iakttas i tillämpliga delar kraven på polisens utbildning och behörighet i motsvarande uppgifter.

34 §. Beslut om bevisprovokation genom köp. Det föreslås att beslut om bevisprovokation genom köp fattas på samma sätt som beslut om täckoperation. Enligt 1 mom. i paragrafen får Tullens brottsbekämpningschef besluta om bevisprovokation genom köp som företas för att förhindra eller utreda ett tullbrott och om framställning om begäran om genomförande av täckoperationen till polisen. Bestämmelser om beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ingår i 35 §.

Enligt 2 mom. i paragrafen beslutar polisen om det praktiska genomförandet av bevisprovokation genom köp. På beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som företas för att förhindra ett tullbrott tillämpas det som bestäms i 5 kap. 36 § i polislagen. På beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som företas för att förhindra tullbrott tillämpas 10 kap. 35 § i tvångsmedelslagen.

35 §. Beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät. Paragrafen ska enligt förslaget reglera beslut om en bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.

Beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät av en sådan för uppdraget förordnad tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information fattas enligt 1 mom. av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Tullen svarar för att förutsättningarna för bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät uppfylls och för genomförandet av åtgärderna med

avseende på föremålet för inhämtande av information samt för att framställningen till polisen om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät är ändamålsenlig och att de uppgifter som lämnas i framställningen är riktiga.

I 2 mom. i paragrafen anges för hur lång tid ett beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ska gälla. Beslutet kan meddelas för högst två månader åt gången. Momentet motsvarar i sak 5 kap. 36 § 2 mom. i polislagen.

Enligt 3 mom. i paragrafen ska beslutet fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden,
- 2) den person som är föremål för bevisprovokationen,
- 3) de fakta som brottsmisstanken och förutsättningarna för bevisprovokationen grundar sig på,
- 4) de föremål, de ämnen, den egendom eller de tjänster som är föremål för bevisprovokationen,
- 5) syftet med bevisprovokationen,
- 6) beslutets giltighetstid,
- 7) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar genomförandet av bevisprovokationen, samt
- 8) begränsningar och villkor för bevisprovokationen.

36 §. *Plan för genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.* I paragrafen regleras planen för bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och den motsvarar i sak det som föreskrivs i 5 kap. 37 § i nya polislagen. Enligt paragrafens 1 mom. ska det över genomförandet av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät upprättas en skriftlig plan, om detta behövs med hänsyn till operationens omfattning eller andra motsvarande skäl. I paragrafens 2 mom. föreskrivs att planen vid behov ska ses över när omständigheterna förändras.

37 §. *Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät.* I paragrafen regleras beslutet om planen för en enbart nätverksbaserad bevisprovokation genom köp så att den i

tillämpliga delar är enhetlig i förhållande till 5 kap. 38 § i polislagen. Enligt 1 mom. i paragrafen ska beslutet om en bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät fattas skriftligen. Beslutet ska fattas av en anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information och som ansvarar för genomförandet av bevisprovokationen.

I 2 mom. i paragrafen anges vad ett beslut om en bevisprovokation som genomförs uteslutande i datanät ska innehålla. Enligt momentet ska följande nämnas i beslutet:

- 1) den tullman som beslutat om bevisprovokationen, samt beslutets datum och innehåll,
- 2) den enhet som genomför bevisprovokationen,
- 3) identifikationsuppgifterna för de tullmän inom tullbrottsbekämpningen som genomför bevisprovokationen,
- 4) hur det har säkerställts att bevisprovokationen inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne annars inte skulle begå, samt
- 5) eventuella begränsningar och villkor för genomförandet.

I 3 mom. i paragrafen föreskrivs om möjligheten att temporärt avvika från den skriftliga form som avses i 2 mom. ifall det är fråga om en åtgärd som inte tål uppskov. Beslutet ska dock upprättas i skriftlig form utan dröjsmål efter bevisprovokationen.

Enligt paragrafens 4 mom. ska beslutet om genomförande av bevisprovokationen vid behov ses över när omständigheterna förändras.

38 §. *Säkerheten för en tullman vid förtäckt inhämtande av information, en täckoperation och vid bevisprovokation genom köp.* Paragrafen reglerar enligt förslaget säkerheten för en tullman vid förtäckt inhämtande av information, täckoperation och vid bevisprovokation genom köp. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 39 § i polislagen. Enligt paragrafens 1 mom. får en anhållningsberättigad tullman besluta att en tullman som ska genomföra hemligt inhämtande av information, en täckoperation eller bevisprovokation genom köp ska förses med en teknisk anordning som möjliggör avlyssning och observation, om utrustningen är motiverad för att tullmannens

säkerhet ska kunna tryggas. När en tullman inom Tullens brottsbekämpning på det sätt som avses i 24 § 2 mom. deltar i en täckoperation som genomförs av polisen eller på det sätt som avses i 33 § 2 mom. deltar i bevisprovokation genom köp som genomförs av polisen ska bestämmelsen om polisens rätt att förse en polisman med en teknisk anordning som möjliggör avlyssning och observation enligt 5 kap. 39 § i polislagen iakttas.

1 mom. gäller så kallad säkerhetsavlyssning och säkerhetsobservation. Enligt straffbestämmelsen om avlyssning är det inte straffbart att i hemlighet spela in sina egna samtal. Användningen av sådana anordningar som avses i momentet utgör inte heller annars sådan orättmätig verksamhet som kan leda till straffansvar för olovlig avlyssning eller observation. Säkerhetsavlyssning och säkerhetsobservation får riktas endast mot personer som är i interaktion med en tullman som genomför förtäckt inhämtande av information. Uttrycket "avlyssning och observation" avser att man beroende på fallet kan använda antingen en anordning som möjliggör avlyssning eller observation eller en anordning som möjliggör både avlyssning och observation.

Enligt paragrafens 2 mom. får avlyssningen och observationen upptas. Upptagningarna ska utplånas så snart de inte behövs för att trygga tullmannens säkerhet. Om upptagningarna trots allt behöver bevaras av orsaker som har samband med rättsskyddet för någon som har del i saken, får upptagningarna bevaras och användas i detta syfte. De ska i så fall utplånas när saken har avgjorts genom ett lagkraftvunnet beslut eller lämnats därhän.

Begränsningar för bevarande och utnyttjande av upptagningar från avlyssning och observation anges i 2 mom. Dessa får inte bevaras och användas för andra ändamål än de som nämns i bestämmelsen. Det kan i dessa fall vara fråga om till exempel att en tullman har utsatts för våld eller hot om våld, att han eller hon har varit tvungen att bruka våld eller att någon har orsakats skada i samband med förtäckt inhämtande av information. I dessa fall kan upptagningarna behövas vid behandlingen av brottmålet eller skadeståndsärendet.

Användning av informationskällor samt kontrollerade leveranser

39 §. *Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor.* Förslaget innebär en ny paragraf i tullagstiftningen med bestämmelser om användning av informationskällor. Användning av informationskällor definieras i 1 mom. i paragrafen som annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för skötseln av uppgifter som föreskrivs för Tullen i lag av personer som inte hör till tullmyndigheten eller någon annan förundersökningsmyndighet (informationskälla).

Styrd användning av en informationskälla definieras i paragrafens 2 mom. Enligt bestämmelsen får Tullen be att en för ändamålet godkänd informationskälla, som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information, inhämta den information som avses i 1 mom. Sålunda framgår det tydligt av momentet att informationskällor får användas i rätt stor utsträckning vid Tullens brottsbekämpning. Till användningen av informationskällor hör till exempel inte begränsningar på grund av straffskalan för brottsliga gärningar. I praktiken koncentreras den användning av en styrd informationskälla som avses här dock närmast till att förhindra och utreda allvarlig och professionell tullbrottslighet.

Formuleringen "får be" i 2 mom. i paragrafen syftar åtminstone på någon grad av aktivitet från myndigheten i förhållande till informationskällan. Fastän informationskällan givetvis fritt får välja sitt sällskap och när han eller hon anser det nödvändigt meddela myndigheten om sådant som han eller hon fått vetskap om lyfter myndighetens aktiva roll i verksamheten fram frågan om informationskällans rättsskydd. I praktiken är det i sista hand frågan om att informationskällan agerar på myndighetens initiativ och för dess räkning. Förutom informationskällans rättsskydd är även frågor om rättsskyddet för den som är föremål för inhämtandet av information samt för de tjänstemän som deltar i verksamheten centrala faktorer som talar för att användandet av informationskällor regleras genom lagstiftning.

Formuleringen ”har samtyckt till inhämtandet av information” i paragrafen anger att principen för användandet av informationskällor är att uppgifter ges frivilligt. Sålunda anses en person som ger Tullen uppgifter på basis av lagstadgad rätt att få information inte vara en informationskälla som avses i 1 mom., fastän han eller hon till exempel i kraft av sin ställning överläter information till Tullen på ett sådant sätt som avses i 1 mom. annat än sporadiskt.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs det om begränsningarna för styrd användning av informationskälla. Vid styrd användning av informationskällor får en informationskälla enligt bestämmelsen inte ombes inhämta information på ett sådant sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller som äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Innan styrd användning av informationskälla inleds ska informationskällan upplysas om sina rättigheter och skyldigheter och i synnerhet om vad som är tillåten och förbjuden verksamhet enligt lag.

Paragrafen ska dessutom föreskriva att informationskällans säkerhet vid behov ska tryggas under och efter inhämtandet av information. Eftersom Tullens befogenheter vid brottsbekämpning begränsas till att förhindra, avslöja och utreda tullbrott ska informationskällans säkerhet från fall till fall i praktiken skötas i samarbete med polisen. Samarbetet föreslås följa samma syfte som en del andra bestämmelser i denna lag så att överlappande funktioner kan undvikas och resurserna koncentreras där denna verksamhet redan utövas.

40 §. Behandling av uppgifter om en informationskälla och betalning av arvode. I paragrafens 1 mom. föreskrivs att uppgifter om en informationskälla får registreras i ett personregister. På behandlingen av uppgifterna tillämpas tullagen. Genom registrering av informationskällan strävar man efter att öka Tullens reella möjligheter att dra nytta av informationskällor nationellt, och även förebygga situationer när en informationskälla samtidigt arbetar för olika enheter och eventuellt också för olika förundersökningsmyndigheters enheter som systematiskt använder informationskällor. Dessutom förbättrar regi-

streringen möjligheterna till tillsyn över verksamhetens laglighet (inklusive utbetalning av arvoden).

I 2 mom. i paragrafen anges möjligheten att betala arvode till en informationskälla. Närmare anvisningar om hur grunderna för arvodet bestäms ges som en administrativ bestämmelse. Arvodena föreslås grunda sig på jämförbarhet i viss utsträckning så att arvodena för jämförbar information är lika stora nationellt sett – oberoende av vilken förundersökningsmyndighets verksamhet det gäller. En annan praxis kan leda till ett slags handlande med information.

Dessutom ska det i 2 mom. på samma sätt som i polislagen hänvisas till 92 b § i inkomstskattelagen (1535/1992) där det föreskrivs om skattefrihet för arvoden. Enligt bestämmelsen ska ett arvode som en myndighet betalar ut eller förmedlar på grund av att ett brott med hjälp av informationen kan förhindras eller utredas, att en gärningsman kan gripas eller att vinningen av ett brott kan återfås vara skattefritt. Övriga lagstadgade arbetsgivar- eller pensionsavgifter behöver inte heller betalas för arvodet. Det är inte fråga om en sådan inkomst som kan anses vara regelbunden inkomst som egentligen kan jämföras med lön, utan inkomsten är rätt sporadisk och ringa. Man måste även beakta att ett skattepliktigt arvode innebär en risk för avslöjande av informationskällan på grund av omständigheter som beror på beskattningsförfarandet. En viss offentlighet som hänför sig till uppgifterna i beskattningen kan avslöja en persons verksamhet som informationskälla, förutom på ett allmänt plan även för brottslingar. Detta kan anses vara en klar riskfaktor för informationskällan.

Utöver det som nämnts ovan föreslås det också att det i 2 mom. föreskrivs att arvoden i princip får betalas ut endast till registrerade informationskällor. Detta kan anses motiverat med tanke på tillsynen över verksamheten. Det är klart att registrering av informationskällorna ökar möjligheten att kontrollera dem, och då kan möjligheten att betala arvode endast till registrerade informationskällor på motsvarande sätt öka möjligheterna till kontroll av utbetalning och summor. Att registreringen och utbetalningen av arvodet

kopplas ihop förebygger riskerna att man till exempel av misstag betalar flera gånger för samma information.

På samma sätt som i polislagen föreskrivs dock i momentet om möjligheten att avvika från huvudregeln om registrering. Fastän registrering i princip är en förutsättning för att arvode ska betalas ut kan arvode av grundad anledning betalas även till en oregistrerad informationskälla.

41 §. Beslut om styrd användning av informationskällor. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 42 § i polislagen. Om inhämtandet av information enligt 1 mom. i paragrafen beslutar Tullens brottsbekämpningschef eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Beslutsnivån motsvarar sålunda på grund av riskerna i samband med styrd användning av informationskällor huvudsakligen den beslutsnivå som föreslås ovan i fråga om förtäckt inhämtande av information, förtäckt inhämtande av information som uteslutande genomförs i datanät och bevisprovokation genom köp som uteslutande genomförs i datanät.

Enligt paragrafens 2 mom. kan beslut om styrd användning av informationskällor meddelas för högst två månader åt gången. Jämfört med till exempel teletvångsmedel som inriktas på framtiden kan den längre giltighetstiden för beslut om metod för inhämtande av information motiveras med metodens karaktär. Det förtroliga förhållandet mellan tjänstemannen och informationskällan hör som en organisk faktor ihop med styrd användning av informationskällor, och detta förhållande uppnås inte så snabbt. Å andra sidan kan man anta att styrd användning endast sällan är en engångsföreteelse, utan att de bästa resultaten uppnås genom långsiktig styrning av informationskällan.

Bestämmelsen om beslutets innehåll i 3 mom. motsvarar de bestämmelser som gäller innehållet i andra motsvarande beslut om informationshämtning. I momentet föreskrivs att beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska nämnas

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den enhet som genomför inhämtandet av information och den tullman inom Tullens

brottsbekämpning som ansvarar för genomförandet av detta,

3) identifikationsuppgifterna för informationskällan,

4) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden,

5) den person som är föremål för åtgärden, om han eller hon kan individualiseras när beslutet fattas,

6) syftet med inhämtandet av information och planen för genomförandet av detta,

7) beslutets giltighetstid, samt

8) begränsningar och villkor för den styrda användningen.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att beslutet vid behov ska ses över när omständigheterna förändras. Beslut om att styrd användning ska avslutas ska fattas skriftligen. Regleringen motsvarar huvudsakligen det som föreslås om förtäckt inhämtande av information och nätverksbaserad täckoperation.

42 §. Kontrollerade leveranser och förutläggningar för sådana. Såsom framgår av den allmänna motiveringen finns det inget skrivet i gällande lag om kontrollerade leveranser (controlled delivery) som självständig metod. Den har ansetts vara en slags kombination av olika befogenheter. Gränsöverskridande transporter, internationell begäran om rättslig hjälp angående dem och beslut om åtgärdsfördröjning hör som en organisk del ihop med kontrollerade leveranser. Metoder som motsvarar kontrollerade leveranser (i den nu kända formen) är emellertid användbara också vid nationell brottsbekämpning inom landets gränser.

Den nya bestämmelsen om befogenhet rörande kontrollerade leveranser gäller alltså både inom landets gränser och gränsöverskridande former av kontrollerade leveranser. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 43 § i den nya polislagen och 10 kap. 41 § i den nya tvångsmedelslagen.

I paragrafens 1 mom. definieras begreppet kontrollerad leverans. Enligt momentet får Tullen avstå från att ingripa i transporten eller någon annan leverans av föremål, ämnen eller egendom eller dröja med att ingripa, om det behövs för identifiering av personer som medverkar i ett brott som håller på att begås eller för att förhindra ett brott som är allvarligare eller en brottslig verksamhet som är

mera omfattande än det brott som håller på att begås.

Kontrollerade leveranser är alltså en särskild form av fördröjande av åtgärder. I 3 kap. 12 § i förundersökningslagen föreskrivs det generellt om fördröjning av förundersökningsåtgärder. Sådan fördröjning innebär i allmänhet emellertid att polisen inte på en tid vidtar några åtgärder i fråga om ett ärende som undersöks. En kontrollerad leverans innebär att polisen eller Tullen ger akt på en pågående leverans men skjuter upp ingripandet i den. I 45 § föreskrivs å sin sida om skyddande av hemligt inhämtande av information. Enligt paragrafen får ingripandet i ett brott som är föremål för informationshämtning skjutas upp om detta är nödvändigt för att förhindra att informationshämtningen avslöjas.

Vid en kontrollerad leverans är det ofta fråga om att följa transporter av föremål, ämnen eller egendom som innehas olagligt. Avsikten är att utreda allvarlig eller omfattande brottslighet som ligger bakom transporten till den del som det inte är fråga om identifiering av personer som är delaktiga i ett pågående brott. Ett exempel på det är en situation där varan som är föremålet för en kontrollerad leverans är av ringa mängd eller värde. Med kontrollerad leverans försöker man då inte i första hand förhindra eller utreda ett enskilt smuglingsbrott utan den helhet av brott som har samband med brottet och vilken roll de som misstänks för delaktighet har i smugglingen som helhet. Bestämmelserna om kontrollerade leveranser ska dock inte begränsa användningen av andra liknande åtgärder, såsom systematisk observation eller teknisk observation.

Enligt paragrafens 2 mom. får Tullen använda kontrollerade leveranser för att förhindra tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller där det är fråga om ett narkotikabrott, smuggling eller tullredovisningsbrott som kan betraktas som tullbrott. Det förutsätts dessutom att de kontrollerade leveranserna kan övervakas och att det går att ingripa i dem vid behov. Åtgärden får inte heller orsaka betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller avsevärd risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Det

föreskrivs särskilt om myndighetssamarbete för att genomföra kontrollerade leveranser i PTG-lagen.

Med tullbrott avses i momentet det brott vars delaktiga det är fråga om att identifiera eller det bakom transporten eventuellt ligande allvarligare brott eller den mera omfattande brottsliga verksamhet som man vill förhindra.

En förutsättning för kontrollerad leverans är dessutom att polisen har kontroll över situationen på så sätt att den vid behov kan ingripa i den kontrollerade leveransen. Ett ingripande kan vara nödvändigt om en kontrollerad leverans orsakar sådan fara som avses i momentet eller om en förundersökningsmyndighet i en annan stat som har framfört begäran om rättslig hjälp begär att leveransen stoppas. En kontrollerad leverans får alltså inte orsaka sådan fara som närmare fastställs i mom. och operationen förutsätter riskbedömning som måste uppdateras under leveransen. Uttrycket "betydande" anger att en smärre fara inte räcker för att förhindra och inte heller förutsätter att den kontrollerade leveransen avbryts.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs det att i fråga om internationella kontrollerade leveranser som hör samman med internationella avtal eller andra förpliktelser som är bindande för Finland gäller dessutom vad som särskilt föreskrivs i lag. Momentet hänvisar till 4 § i PTG-lagen, där det föreskrivs om förfarandet vid kontrollerade leveranser. Vissa ändringar gjordes i paragrafen i samband med beredningen av den nya polislagen.

43 §. Beslut om kontrollerade leveranser. Paragrafen motsvarar i sak 44 § i 5 kap. i polislagen och reglerar beslutandet om kontrollerade leveranser. Avvikande från den nya polislagen föreslås paragrafen utvidgas så att den kan tillämpas också på kontrollerad leverans för utredning av brott på det sätt som avses i 10 kap. 42 § 1 mom. i tvångsmedelslagen.

Tullens brottsbekämpningschef eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information beslutar om kontrollerade leveranser enligt 1 mom. i paragrafen. På grund av de risker som är förenade med kontrollerade leveranser måste besluten

fattas på en rätt hög nivå. I synnerhet vid brådskande situationer är det i praktiken nödvändigt att en anhållningsberättigad tullman som är specialutbildad för hemligt inhämtande av information har befogenhet att fatta beslut.

Enligt paragrafens 2 mom. kan beslut om kontrollerade leveranser meddelas för högst en månad åt gången. Det kan visa sig att denna tid är alltför kort, eftersom myndigheten inte är en aktiv aktör när det gäller transport av föremål, ämnen eller egendom eller annan leverans och därför inte kan påverka transporten inom ramen för en kontrollerad leverans. I sådana fall kan det också fattas ett nytt beslut om den kontrollerade leveransen, om det fortfarande finns förutsättningar för den.

Enligt paragrafens 3 mom. ska i beslut om kontrollerade leveranser nämnas

- 1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden samt brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas begå ett tullbrott,
- 3) de fakta som brottsmisstanken mot personen i fråga grundar sig på,
- 4) syftet med inhämtandet av information och genomförandeplanen,
- 5) den transport eller leverans av annat slag som är föremål för åtgärden,
- 6) beslutets giltighetstid, samt
- 7) begränsningar och villkor för de kontrollerade leveranserna.

De uppgifter som ska nämnas i beslutet är i stort sett desamma som de som ska nämnas i beslut om andra hemliga metoder för inhämtande av information. Ett beslut om en kontrollerad leverans kan ha betydelse då det i efterhand görs en straffrättslig ansvarsbedömning. Av denna anledning bör av beslutet och protokollet noggrant framgå alla omständigheter som är relevanta för genomförandet av den kontrollerade leveransen. Detta gäller också genomförandeplanen.

Enligt paragrafens 4 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet bestämmelser om underrättelse om ett beslut enligt denna paragraf till en sådan PTG-kriminalunderrättelseenhet som avses i 5 § i PTG-lagen. Sådan underrättelse är viktig för att de involverade myndigheterna ska få upp-

daterad information om pågående kontrollerade leveranser.

Gemensamma bestämmelser

44 §. Förfarandet i domstol. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 45 § i den nya polislagen och där samlas enligt förslaget de viktiga bestämmelserna som gäller domstolsbehandling.

Enligt paragrafens 1 mom. ska vid handläggning och avgörande i domstol av tillståndsärenden som gäller hemligt inhämtande av information bestämmelserna om handläggning av häktningsärenden i 3 kap. 1, 3, 8 och 10 § i tvångsmedelslagen iakttagas i tillämpliga delar. Ärenden som gäller täckoperationer behandlas vid Helsingfors tingsrätt.

Också när det gäller beslut om andra hemliga metoder för inhämtande av information ska 3 kap. 1 § 1 mom. i tvångsmedelslagen om behörig domstol tillämpas vid beslutsfattandet. Detsamma gäller bestämmelserna om domstolens beslutanderätt i 1 § 2 mom. Bestämmelsen om yrkandets skriftliga form i 3 § 1 mom. ska också tillämpas. I fråga om utredning av förutsättningarna för användning av informationshämtning ska 3 kap. 8 § tillämpas i sin helhet. Vidare tillämpas 3 kap. 10 § där det föreskrivs att beslut ska ges omedelbart eller efter slutförd behandling av de ärenden som hör till samma omfattande brottsliga verksamhet.

Tillståndsärenden som gäller täckoperationer ska behandlas centralt vid Helsingfors tingsrätt. Detsamma gäller underrättelse om bevisprovokation genom köp och om styrd användning av informationskällor som det föreskrivs närmare om nedan i 57 §. Helsingfors tingsrätt kan på grund av sin storlek och sakkunskap specialisera sig på tillståndsärenden som gäller täckoperationer samt på frågor i anslutning till underrättelse om hemligt inhämtande av information. Genom lämpligt arrangemang av sammanträden kan det säkerställas att den sittande domaren är förtrogen med frågor som gäller hemliga metoder för inhämtande av information och med hemliga tvångsmedel. Det finns skäl att centralisera behandlingen också i syfte att begränsa antalet personer som känner till användning-

en av dessa metoder samt för att verkställa nödvändiga säkerhetsarrangemang.

Enligt paragrafens 2 mom. ska ett yrkande som gäller hemligt inhämtande av information utan dröjsmål tas upp till behandling i domstol i närvaro av den tjänsteman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad tullman som är insatt i ärendet. Den förordnade tullmannen förutsätts vara så insatt i ärendet att han eller hon kan besvara frågor och motivera yrkandet. Ärendet ska avgöras skyndsamt. Detta krav föreskrivs inte i den gällande lagen. Användningen av hemliga metoder för inhämtande av information kunde förlora sin betydelse om domstolen inte åläggs att behandla dessa ärenden brådskan-

I momentet föreskrivs vidare att behandlingen också kan ske med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk dataöverföring där de som deltar i behandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra. Denna bestämmelse motsvarar 10 kap. 43 § 2 mom. i den gällande tvångsmedelslagen.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att när domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning får den pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av teleövervakningstillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrustning utan att den tullman som framställt yrkandet eller en av denne förordnad tullman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i ett tillståndsärende som gäller förhindrande av samma brott. Ärendet kan behandlas utan att tullmannen är närvarande också om användning av metoden för inhämtande av information redan har avslutats. Det är i dessa fall fråga om en situation där en anhållningsberättigad tullman tillfälligt, med stöd av 6 § 2 mom., 8 § 1 mom., 18 § 1 mom. eller 20 § 1 mom. har beslutat om användning av en hemlig metod för inhämtande av information, men användningen av metoden har hunnit avslutas innan domstolen beviljat tillstånd.

I praktiken begränsas en ändamålsenlig och effektiv användning av Tullens och domstolens resurser av den omständigheten att alla ärenden som gäller byte av teleadresser och teleterminalutrustningar ska behandlas i

sammanträde. Problemen accentueras då en misstänkt person avsiktligt byter teleadresser eller teleterminalutrustningar ofta. Ett förenklat förfarande kan tillämpas enligt domstolens prövning och endast om tillståndet fortfarande är i kraft. Tillståndsärendet ska sålunda behandlas minst en gång i månaden, i närvaro av den tjänsteman som svarar för framställandet av yrkandet.

En förutsättning för förenklat förfarande är dessutom att det är fråga om en och samma person och om samma berättigande brott som i det tidigare beviljade tillståndet. Till ett sådant fall som avses i momentets sista mening ansluter sig motsvarande ändamålsenlighets-synpunkter som till den första meningen.

Enligt paragrafens 4 mom. kan ärendet avgöras utan att den person hörs som med fog kan antas begå eller har begått brottet eller utan att innehavaren av teleadressen, teleterminalutrustningen eller det utrymme som ska avlyssnas eller övervakas hörs. När ett ärende som avses i 5 § behandlas ska innehavaren av teleadressen eller teleterminalutrustningen dock ges tillfälle att bli hörd, om inte skäl som har samband med förhindrande av brott talar emot det. Vid handläggning av ett ärende som gäller teknisk avlyssning eller optisk observation av en frihetsberövad ska en företrädare för den inrättning där denne hålls i förvar beredas tillfälle att bli hörd om det inte med beaktande av att denne hörts redan tidigare ska anses vara onödigt. Momentets sista mening motsvarar i sak 45 § 4 mom. i polislagen.

Enligt 5 mom. i paragrafen föreslås det att man inte får överklaga ett beslut om vapentillstånd genom besvär. Klagan mot beslutet får anföras utan tidsbegränsning. Klagan ska behandlas skyndsamt. Till denna del motsvarar regleringen 10 kap. 43 § 5 mom. i tvångsmedelslagen och 5 kap. 45 § 5 mom. i polislagen. I momentet föreskrivs dessutom att den som framställt yrkandet inte får anföra klagan mot ett beslut som gäller en täckoperation. Avsikten är att begränsa antalet personer som känner till täckoperationer. Om tillstånd till en täckoperation inte ges kan den som framställt yrkandet alltid ansöka om ett nytt tillstånd, eftersom beslutet inte får laga kraft. Eftersom det är fråga om hemliga metoder för informationshämtning kan det ock-

så vara onödigt att överklaga beslutet. Om tillstånd inte beviljas kan möjligheten att använda hemlig informationshämtning på grund av dröjsmålet i praktiken ha gått förlo-rad.

I paragrafens 6 mom. föreskrivs att i ärenden som gäller täckoperationer ska till domstolen endast ges den information som är nödvändig för handläggningen av ärendet. Vid handläggningen ska det fästas särskild vikt vid att sekretessen iakttas och att informationen i handlingar och informationssystem skyddas genom behövliga förfaranden och datasäkerhetsarrangemang. Genom bestämmelserna i momentet strävar man vid täckoperationer efter att trygga tjänstemännens och deras närståendes liv och hälsa samt att säkra syftet med inhämtandet av informationen. Momentet syftar till exempel till att domstolen inte ska behöva informeras om vem som är föremål för informationshämtningen eller på vilken ort informationshämtningen sker. Det viktigaste, och tillräckligt, är att den misstänktes brott eller brottsliga verksamhet beskrivs på ett allmänt plan. Ärendet kan enligt förslaget vid behov behandlas någon annanstans än i en domstol, till exempel i Tullens eller polisens lokaler. Det finns skäl att fästa särskilt avseende vid tystnadsplikten och datasekretessen. De viktigaste sekretessbestämmelserna ingår i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007).

45 §. Skyddande av hemligt inhämtande av information. Med stöd av tullagen som ändrats i samband med den nya polislagen har Tullens brottsbekämpning sedan ingången av 2014 haft möjlighet att förhindra att inhämtandet av information avslöjas så som föreskrivs i tullagens 20 a § och i polislagens 5 kap. 46 och 47 §. I 20 a § i tullagen räknas uttömmande upp de metoder inom Tullens inhämtande av information som förhindrandet kan omfatta. Eftersom det i sammanhanget inte gick att föreskriva om nya befogenheter föreslås det att de ändringar och tillägg i bestämmelserna som krävs för att skydda myndigheternas verksamhet anges vid stiftandet av denna lag. I praktiken innebär detta för Tullens del en ny bestämmelse som gäller förhindrande av att separat uppräknade metoder för inhämtande av informa-

tion avslöjas. Genom paragrafen försöker man trygga ett effektivt bruk av metoderna för informationshämtning med beaktande av deras speciella karaktär.

I den föreslagna paragrafens 1 mom. föreskrivs att Tullens brottsbekämpning, när det är nödvändigt för att förhindra att bruket av hemliga metoder för att inhämta information avslöjas, har rätt att skjuta upp ingripandet i ett brott, om uppskovet inte orsakar betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller avsevärd risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Det förutsätts dessutom att det är nödvändigt att skjuta upp ingripandet för att dölja att information inhämtas eller för att trygga verksamhetens syfte. Momentet motsvarar i sak 45 a § i den gällande tullagen.

Bestämmelsen i 2 mom. i paragrafen är ny och motsvarar 2 mom. i 5 kap. 46 § i polislagen. Där föreslås att Tullens brottsbekämpning får använda vilseledande eller förtäckta uppgifter, göra och använda vilseledande eller förtäckta registeranteckningar samt framställa och använda falska handlingar. Bestämmelsen begränsas till att gälla endast vissa metoder för informationshämtning som Tullen använder för vilka den hemliga karaktären är utmärkande. Just detta förutsätter att man försöker skydda bruket av metoderna så att verksamhetens samband med Tullen inte avslöjas för tidigt.

Det föreslagna 2 mom. gör det möjligt att utarbeta och använda de uppgifter som nämns där, registeranteckningar och dokument bland annat för att förhindra att observation och teknisk observation avslöjas. Bruket av dessa metoder för informationshämtning förutsätter att den som är föremål för observationen inte vet om att han eller hon är det, vilket ställer vissa krav även på utförandet av åtgärderna.

Den utrustning som används vid observation och teknisk observation kräver skydd så att till exempel information om utrustningens ägare inte avslöjar Tullens aktivitet för tidigt. Fastän metoderna i 2 mom. i första hand används för trygga verksamheten genom att skydda utrustningen kan de i vissa fall även behövas för att skydda de tullmän vid tullbrottsbekämpningen som utför ett uppdrag.

I 3 mom. i paragrafen regleras korrigerandet av en sådan registeranteckning som avses i 2 mom. En registeranteckning ska korrigeras utan dröjsmål när korrigeringen inte längre äventyrar syftet med informationshämtningen eller förundersökningen av ett brott eller när den inte längre behövs för att trygga verksamheten. Det ska strävas efter att riktigheten i informationen i registren tryggas så långt som möjligt så att de inte innehåller uppgifter som inte är nödvändiga för att skydda hemligt informationshämtning.

Korrigeringen av en registeranteckning ska kunna skjutas upp till en tidpunkt när den inte längre är nödvändig för att förhindra att inhämtandet av information avslöjas. Förhållandena ska från fall till fall avgöra bruket eller bevarandet i varje enskilt fall. Det ska vara möjligt att korrigera en uppgift till exempel först när den hemliga informationshämtningen är genomförd i sin helhet och den inte längre krävs för att upprätthålla skyddet av en enskild tjänsteman.

46 §. Beslut om skyddande. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 47 § i nya polislagen och reglerar beslutandet om skyddande av hemligt inhämtande av information. Beslut om registeranteckningar enligt 1 mom. i paragrafen och upprättande av handlingar enligt 45 § 2 mom. ska fattas av Tullens brottsbekämpningschef. Nivån för beslutsfattande är enligt förslaget något högre än i polisorganisationen där beslut om skyddandet av hemlig informationshämtning i motsvarande situationer enligt 5 kap. 47 § 1 mom. i polislagen fattas av chefen för centralkriminalpolisen eller chefen för skyddspolisen eller av chefen för en polisenhet genom förordning av statsrådet.

Enligt paragrafens 2 mom. ska en anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information besluta om annat skyddande av inhämtande av information.

Paragrafens 3 mom. motsvarar i sak 5 kap. 47 § 3 mom. i polislagen. Enligt bestämmelsen ska Tullens brottsbekämpning föra förteckning över de registeranteckningar som Tullen gjort och de handlingar Tullen upprättat, övervaka användningen av dem samt rätta anteckningarna.

47 §. Yppandeförbud som gäller hemligt inhämtande av information. Paragrafen motsvarar i sak 20 i § i tullagen som trädde i kraft den 1 januari 2014 och som antagits i samband med polislagen och hänvisar till 5 kap. 48 § i den lagen. Bestämmelsen föreslås gälla yppandeförbud om hemligt inhämtande av information. Enligt paragrafens 1 mom. får en anhållningsberättigad tullman av viktiga skäl som hänför sig till förhindrande av tullbrott förbjuda en utomstående att röja sådana omständigheter om användning av hemligt inhämtande av information som denne fått kännedom om. Det förutsätts dessutom att den utomstående med anledning av sitt uppdrag eller sin ställning har bistått eller blivit ombedd att bistå vid hemligt inhämtande av information.

I gällande förundersökningslagen föreskrivs om yppandeförbud i 11 kap. 5 §. Det är till denna del, på samma sätt som i 5 kap. 48 § i polislagen, emellertid fråga om situationer där Tullen för en person röjer andra omständigheter i anslutning till en undersökning än sådana som gäller personen själv eller dennes huvudman och som den andra personen inte känner till från förr. Yppandeförbud i samband med hemligt inhämtande av information gäller inte yppande av i samband med undersökningen erhållen information till utomstående utan syftet är att se till att hemligt inhämtande av information inte avslöjas i ett för tidigt skede. Syftet är dessutom att skydda sekretessbelagda taktiska och tekniska metoder.

Som exempel på momentets tillämpningsområde kan nämnas en situation där en företrädare för ett servicebolag som ansvarar för ett bostadsaktiebolag ombes öppna lås till husbolagets gemensamma utrymmen för installation av tekniska observationsanordningar. Med stöd av momentet kan emellertid inte vem som helst utomstående åläggas yppandeförbud. Principen är att hemligt inhämtande av information ska genomföras på ett sådant sätt att det inte finns risk för att förfarandet avslöjas. Yppandeförbudet täcker situationer där en utomstående person har bistått Tullen och även situationer där en utomstående har ombetts bistå Tullen. Det är möjligt att en utomstående person som har ombetts bistå polisen inte kan göra detta, utan

någon annan person måste handla på dennes vägnar. Hemligt inhämtande av information kan avslöjas om en person som ombetts bistå polisen utan begränsningar får röja omständigheter som kommit till hans eller hennes kännedom.

Yppandeförbud kan enligt 2 mom. i paragrafen meddelas för högst ett år åt gången. Förbudet ska bevisligen och i skriftlig form delges den som förbudet gäller. I förbudet ska det specificeras de omständigheter som förbudet omfattar, nämns förbudets giltighetstid och anges hotet om straff för överträdelse av förbudet. Bestämmelsen stämmer huvudsakligen överens med 11 kap. 5 § i förundersökningslagen. Detta gäller även 3 mom. där det föreskrivs att till straff för överträdelse av yppandeförbudet döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

48 §. Uträkning av tidsfrister. Bestämmelserna om inhämtande av information i den gällande tullagen innehåller inget om beräkning av tidsfrister. I praktiken har det uppstått osäkerhet om huruvida lagen om beräkning av laga tid (159/1930) ska tillämpas på besluten. Problemen har gällt en månad och längre tidsperioder. Till dessa delar har behoven av en precisering av lagstiftningen uppmärksamats även av riksdagens biträdande justitieombudsman.

Med beaktande av att ett av de centrala syftena med denna lag är att precisera bestämmelserna som gäller Tullen föreslås det att beräkningen av tidsfrister anges så att de i sak motsvarar 5 kap. 49 § i polislagen. Enligt paragrafens 1 mom. ska vid beräkning av tidsfrister enligt detta kapitel inte tillämpas lagen om beräkning av laga tid.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att en i månader angiven tid går ut den dag i den bestämda månaden som till sitt ordningsnummer motsvarar den dag då den utsatta tiden börjar löpa. Om motsvarande dag inte finns i den månad då den bestämda tiden löper ut, löper den bestämda tiden ut på månadens sista dag. Bestämmelsen avser till exempel att om giltighetstiden för ett en månads tillstånd börjar den 31 mars upphör tillståndets giltighet den 30 april.

49 §. Förbud mot avlyssning och observation. Denna paragraf föreslås i sak motsvara 20 i § i den gällande tullagen och 5 kap. 50 § i polislagen. Enligt denna paragraf ska i fråga om förbud som gäller teknisk avlyssning och optisk observation i tillämpliga delar gälla vad som föreskrivs i 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen. Förbuden tillämpas på teknisk avlyssning och teknisk observation.

I fråga om tillämpning av denna lag är det inte fråga om misstänkta personer utan om personer som med fog kan antas göra sig skyldiga till ett sådant tullbrott som utgör en förutsättning för åtgärden. Med avvikelse från vad som nämns i 10 kap. 52 § 2 mom. i tvångsmedelslagen avses i denna lag ett brott som Tullen ska förhindra.

Tvångsmedelslagens 10 kap. 52 § 2 mom. ska tillämpas som sådant. Hänvisningen till paragrafens 4 mom. avser en person som med fog kan antas begå eller har begått ett brott som avsikten är att förhindra eller avslöja eller ett därmed nära anslutet brott. Enligt detta moment ska vid avlyssning med stöd av denna lag inte tillämpas avlyssningsförbud om personer som avses i tvångsmedelslagens 52 § 1 eller 2 mom. med fog kan antas begå eller har begått ett brott som det är meningen att förhindra eller avslöja eller ett därtill nära anslutet brott.

Avlyssningsförbud gäller inte heller en situation där en person i fråga om brott som är nära anslutna till varandra med fog kan misstänkas för brott medan det i fråga om den andra personen bara gäller att förhindra ett brott. En förutsättning är emellertid att det i fråga om dem båda såsom förutsätts i 52 § 4 mom. ska ha fattats ett beslut om teknisk avlyssning eller optisk observation.

50 §. Granskning av upptagningar och handlingar. Enligt denna paragraf ska en anställningsberättigad tullman eller en av denne förordnad person utan ogrundat dröjsmål granska de upptagningar och handlingar som uppkommit vid hemligt inhämtande av information.

Bestämmelsen föreslås i sak motsvara 5 kap. 51 § i polislagen och 20 h § i tullagen. Enligt 1 mom. i den lagen ska en till uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen utan dröjsmål granska de uppgifter som insamlats genom

åtgärder enligt 20 c—20 e § och de upptagningar som erhållits genom teknisk observation enligt 20 d §. Uppgifter som enbart berör utomstående ska utan dröjsmål förstöras efter granskningen, om de inte behövs för utredning av brott.

Förslagen som gäller reglering av hemligt inhämtande av information utgår från principen att en anhållningsberättigad tullman är i en central ställning när det gäller dessa åtgärder och är skyldig att övervaka att de utförs enligt lag. Därför föreslås det att en sådan tullman också ska sköta granskningen av upptagningar och handlingar. Om en anhållningsberättigad tullman ber en annan tjänsteman granska upptagningar och handlingar svarar tullmannen för att tjänstemannen i fråga har de kunskaper och färdigheter samt den erfarenhet som behövs för att utföra uppgiften.

Granskningsskyldigheten utsträcks till att gälla samtliga hemliga metoder för inhämtande av information. Detta har att göra med att granskningen har en väsentlig betydelse i det avseendet att den för verksamheten ansvarige anhållningsberättigade tullmannen de facto kan övervaka att metoderna används i enlighet med lag.

Vid granskning av upptagningar kan tekniska anordningar, metoder eller programvaror utnyttjas så att granskningen med hjälp av dem kommer att omfatta endast sådana delar av upptagningar som innehåller meddelanden. Övriga delar kan sålunda raderas eller förbigås.

51 §. Undersökning av upptagningar. I fråga om skyldigheten att granska material som man fått genom vissa av de metoder Tullens brottsbekämpning använder vid inhämtandet av information föreskrivs det i 20 h § 1 mom. i den gällande tullagen. Bestämmelsen flyttas på samma sätt som övriga bestämmelser som enbart gäller brottsbekämpning från tullagen till den nu föreslagna lagen och paragrafen harmoniseras med 5 kap. 52 § i polislagen.

Enligt denna bestämmelse får upptagningar som uppkommit vid hemligt inhämtande av information undersökas endast av domstol och en anhållningsberättigad tullman. Enligt förordnande av den anhållningsberättigade tullmannen eller enligt anvisning av domstolen får upptagningarna undersökas även av

en annan tullman, av en expert eller av någon annan som anlitas för inhämtande av information.

52 §. Överskottsinformation. Överskottsinformation definieras i paragrafen som i sak motsvarar 5 kap. 53 § i polislagen och 10 kap. 55 § i tvångsmedelslagen. Även 20 h § i den nu gällande tullagen rör överskottsinformation, vilket innebär att bestämmelsen därför inte är ny i den lagstiftning som rör Tullen.

Enligt denna paragraf avses med överskottsinformation information som fåtts genom teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter och teknisk observation och som inte har samband med ett brott eller som gäller något annat brott än det för vars förhindrande eller avslöjande tillståndet har getts eller beslutet har fattats.

53 §. Användning av överskottsinformation. Paragrafen ska enligt förslaget reglera bruket av överskottsinformation och därmed uppdateras även 20 h § i den gällande tullagen som tangerar överskottsinformation så att bestämmelsen i sak motsvarar 5 kap. 54 § i polislagen. Enligt paragrafens 1 mom. får överskottsinformation användas vid utredning av tullbrott när informationen gäller ett tullbrott för vars förhindrande det skulle ha varit tillåtet att använda denna som en metod för inhämtande av information enligt detta kapitel eller när det föreskrivna strängaste straffet för brottet är fängelse i minst två år och när användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet.

Målsättningen att sträva efter ett slutresultat i överensstämmelse med materiell rätt i en straffprocess, vilket fri bevisföring som tillämpas i Finland är ett uttryck för, förordar möjligheten att använda överskottsinformation som samlats vid förhindrandet av ett brott i utredningen av ett annat brott. Regeringens proposition RP 52/2002 rd var också positiv till utnyttjandet av överskottsinformation uttryckligen på basis av principen om fri bevisföring. Enligt vad som framgår av Europadomstolens praxis som refereras i den allmänna motiveringen är det bäst att i lagen ta in heltäckande och exakta bestämmelser om användning av överskottsinformation. Det finns skäl att beakta också grundlagens

10 § 3 mom. enligt vilket genom lag kan bestämmas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden, vid rättegång och säkerhetskontroll samt under frihetsberövande.

Det kan anses vara konsekvent att överskottsinformation får användas för utredning av brott när informationen gäller ett sådant tullbrott som skulle ha gått att förhindra med hjälp av den metod med vilken den aktuella informationen inhämtats. Detta kan emellertid inte anses vara tillräckligt med tanke på intresset att utreda brott. Med beaktande av proportionalitetsprincipen är det skäl att utsträcka möjligheten att använda överskottsinformation också till andra brott av en viss allvarlighetsgrad. Vid användning av överskottsinformation måste det också beaktas att utredningen av ett brott som förundersöks kan ha samband med förhindrande av ett annat brott. Som biprodukt till användning av hemliga tvångsmedel vid förundersökning kan det också uppstå omständigheter som förutsätter att Tullen vidtar åtgärder för att avslöja brott.

Därför föreslås det att 2 mom. reglerar bruket av överskottsinformation för att förhindra tullbrott. Enligt momentet får överskottsinformation alltid användas för förhindrande av tullbrott, för inriktning av Tullens brottsbekämpningsverksamhet och som en utredning som stöder det att någon är oskyldig. Med användning av överskottsinformation för att inrikta Tullens brottsbekämpning avses att information utnyttjas indirekt på ett sådant sätt att den inte används som bevis eller läggs till grund för användning av en metod för inhämtande av information. Överskottsinformation kan användas för att inrikta verksamhet till exempel när det gäller förhindrande eller avslöjande av brott, analysverksamhet, utredning av tröskeln för inledande av förundersökning eller inriktande av förundersökningen. Inriktning av förundersökningen avser till exempel val av undersökningslinje. Sådan användning av information begränsas inte. Överskottsinformation kan sålunda användas som hjälp i detta avseende, också när det är fråga om smärre brott. I 1 mom. före-

skrivs om användning av överskottsinformation vid utredning av brott.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att överskottsinformation också får användas för att förhindra betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Med beaktande av användningsändamålet för överskottsinformation i dessa fall föreslås inga tilläggsförutsättningar för användningen av informationen. Eftersom det i de situationer som nämns i bestämmelsen i princip dock inte är fråga om att förhindra fara eller skada som hör till Tullens behörighet ska det anges i momentet att ärendet utan dröjsmål bör överföras till behörig myndighet. I fråga om sådana fall som hör till momentets tillämpningsområde kan som exempel nämnas en situation där teleavlyssning som utförs i syfte att utreda ett grovt narkotikabrott resulterar i information enligt vilken någon annan än den person som är föremål för avlyssningen är på väg för att misshandla en annan person. Den fara eller skada som avses i momentet har emellertid inte ovillkorligen samband med något brott utan det kan till exempel vara fråga om att förhindra en olycka.

Paragrafens 4 mom. hänvisar till den nya tvångsmedelslagen. I 10 kap. 56 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om hur överskottsinformation som fåtts med stöd av den lagen får användas för att förhindra och utreda brott. Eftersom tvångsmedelslagen ändå har utformats med polisens verksamhet som utgångspunkt ska denna paragraf i tillämpliga delar iaktas i fråga om den information som erhållits vid utredning av ett brott.

54 §. Utplåning av information. Paragrafen reglerar utplåning av hemligt inhämtad information och motsvarar 5 kap. 55 § i polislagen. Enligt paragrafens 1 mom. ska hemligt inhämtad information utplånas utan dröjsmål efter att det framgått att den inte behövs för att förhindra, avslöja eller utreda brott eller för att avvärja en fara. Momentet gäller all slags information som fåtts genom hemlig informationshämtning. Överskottsinformation som fåtts i samband med förhindrande eller avslöjande av brott och som inte har samband med något brott ska utplånas efter en kortare tid än i sådana fall som avses i 10 kap. 57 § 1 mom. i tvångsmedelslagen.

Redan på grund av informationens art bör det relativt snart framgå om den behövs eller om den kan utplånas.

Paragrafens 2 mom. gäller överskottsinformation. Enligt momentet får överskottsinformation dock bevaras och lagras i ett register som avses i tullagen eller i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet om den gäller ett brott som avses i 53 § 1 mom. eller om den behövs för att förhindra ett brott som avses i 15 kap. 10 § i strafflagen. Information som inte har lagrats i ett register eller fogats till förundersökningsmaterial ska utan onödigt dröjsmål utplånas så snart det blivit uppenbart att den inte kan användas eller den inte längre behövs för att förhindra eller utreda ett brott. Momentet motsvarar i det närmaste 10 kap. 57 § 1 mom. i den gällande tvångsmedelslagen. Enligt momentet är det tillåtet att bevara och lagra information i sådana fall där överskottsinformation får användas i enlighet med 50 § 1 mom.

Enligt paragrafens 3 mom. ska basstationsuppgifter som avses i 7 § utplånas när målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller lämnats därhän. Bestämmelsen motsvarar i sak 5 kap. 55 § 3 mom. i polislagen och 10 kap. 57 § 2 mom. i tvångsmedelslagen. I 20 h § 1 mom. i den gällande tullagen föreskrivs det om utplåning av information och upptagningar som erhållits genom metoder för informationshämtning som avses i 20 c—20 e §. Enligt 20 h § 1 mom. ska uppgifter, i praktiken om mobilteleapparaters läge, som enbart berör utomstående utan dröjsmål förstöras efter granskningen, om de inte behövs för utredning av brott.

55 §. Avbrytande av teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning. Paragrafen reglerar enligt förslaget avbrytande av teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning i vissa situationer och den motsvarar i sak 5 kap. 56 § i polislagen. Enligt 1 mom. i den nya paragrafen ska avlyssningen avbrytas så snart som möjligt och de upptagningar som fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den genast utplånas om det framgår att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas. Skyldigheten

att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen gäller ett meddelandes innehåll eller identifieringsuppgifter som avses i 4 § eller om den person som avses i 19 § 3 mom. inte använder den anordning som är föremål för observationen.

Information som fåtts före ett avbrytande kan vara också sådan överskottsinformation som avses i 52 §. Informationen kan användas i enlighet med 53 §. I så fall behöver upptagningar och anteckningar inte utplånas omedelbart, utan de kan bevaras i enlighet med 54 §. Upptagningar och anteckningar som tillkommit före avbrottet behöver inte heller utplånas i situationer där efter avbrottet i enlighet med 2 mom. teknisk avlyssning eller teknisk observation av utrustning med stöd av 19 och 20 § används. Om domstolen anser att förutsättningarna för teleavlyssning, teknisk avlyssning eller teknisk observation av utrustning inte är uppfyllda ska upptagningarna och anteckningarna utplånas.

Om det i en situation som avses i 1 mom. innan användningen av inhämtande av information har avbrutits har uppkommit skäl att med fog anta att en person kommer att göra sig skyldig till ett tullbrott som avses i 13 § 4 mom. får teknisk avlyssning eller teknisk observation av utrustning enligt 2 mom. riktas mot personen i fråga. På beslutsfattandet ska då 14 § och 20 § tillämpas. Om domstolen inte beviljar tillstånd till teknisk avlyssning ska inhämtandet av information avslutas och de upptagningar som fåtts genom det och de anteckningar om uppgifter som fåtts genom det genast utplånas.

Enligt momentet kan en anhållningsberättigad tullman fatta tillfälligt beslut om teleavlyssning och om vissa former av teknisk avlyssning. Om det är fråga om teknisk avlyssning av en misstänkt som frihetsberövats på grund av brott ska ärendet avgöras av en domstol. De förfaranden som avses i momentet gäller också en situation där teknisk observation av utrustning har avbrutits med stöd av 1 mom. När situationen förutsätter det kan således teknisk avlyssning inledas. Om det i en avbrottssituation visar sig vara nödvändigt att skaffa identifieringsuppgifter ska beslut om teleövervakning fattas i enlig-

het med 6 § i detta kapitel. Teknisk observation av utrustning kan utföras i enlighet med 19 och 20 §, då en anhållningsberättigad tullman i en brådskande situation också kan fatta ett tillfälligt beslut om saken.

56 §. Utplåning av information som fåtts i en brådskande situation. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 57 § i polislagen. Jämfört med den gällande lagen föreskrivs i den nya paragrafen att om en anhållningsberättigad tullman i en brådskande situation enligt 6 § 2 mom., 8 § 1 mom., 18 § 1 mom. eller 20 § 1 mom. har beslutat att teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, teknisk spårning av en person eller teknisk observation av utrustning ska inledas men domstolen anser att det inte har funnits förutsättningar för åtgärden, ska inhämtandet av information avslutas och det material som fåtts på detta sätt och anteckningarna om de uppgifter som fåtts på detta sätt genast utplånas. Information som fåtts på detta sätt får dock användas på samma villkor som överskottsinformation får användas enligt 53 §.

57 §. Underrättelse om hemligt inhämtande av information. I paragrafen ska det regleras om att den som är föremål för en metod för bruk av hemlig informationshämtning ska underrättas, och paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 58 § i nya polislagen. I 20 g § i den gällande tullagen föreskrivs det om underrättelse om teknisk observation och teleövervakning. Såunda innebär denna proposition att myndighetens skyldighet märkbart utvidgas när det gäller att underrätta den som är föremål för bruk av metoder för informationshämtning.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation och kontrollerade leveranser ska underrättas om detta skriftligen utan dröjsmål efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter att det har upphört. Den domstol som beviljat tillståndet ska samtidigt skriftligen informeras om underrättelsen.

I det föreslagna momentet räknas de hemliga metoder upp för inhämtande av information som föremålet för åtgärden ska underrät-

tas om. Underrättelsen ska vara preciserad på så sätt att föremålet för informationshämtningen vid behov kan ta reda på orsaken till användningen av den hemliga metoden för inhämtande av information. I underrättelsen ska nämnas till exempel vilken metod som använts samt var och när den använts. Tekniska och tekniska detaljer om informationshämtningen behöver dock inte avslöjas. Någon bevislig delgivning behövs inte utan föremålet för informationshämtningen kan underrättas till exempel per brev till dennes senast kända adress. Det är inte fråga om underrättelse enligt detta moment om det endast görs en anteckning om saken i ett förundersökningsprotokoll eller en annan handling. Andra personer än föremålet för informationshämtningen behöver inte underrättas om användning av hemliga metoder för inhämtande av information även om dessa de facto blivit utsatta för åtgärden. En sådan situation kan uppkomma till exempel vid avlyssning av ett utrymme.

Objektet måste underrättas för det första då informationshämtningen har avslutats såsom resultatlös och den information som fåtts inte kan antas vara av en sådan art att den senare kan leda till fortsatta åtgärder eller kan användas till exempel som bevis i en straffprocess. Det kan uppkomma problematiska situationer då användningen av en metod för informationshämtning avslutas tidigare än fråga om ett visst objekt än i fråga om andra. När det gäller sådana komplexa situationer kan underrättelsen skjutas upp i enlighet med 2 mom.

Trots att åtgärder som syftar till att förhindra eller avslöja brott inte avslutats eller avbrutits, ska objektet för informationshämtningen underrättas senast ett år efter att informationshämtningen avslutats. Med uttrycket "senast" avses att underrättelsen inte utan anledning får fördröjas. Det har i praktiken förekommit oklarhet om när inhämtandet av information ska anses ha avslutats. Om användningen av en metod de facto har avslutats medan tillståndet eller beslutet fortfarande är i kraft och något nytt tillstånd inte har sökts, ska tidsfristen på ett år räknas från den faktiska tiden då informationshämtningen avslutades. Om informationshämtningen avslutats då giltighetstiden för tillståndet el-

ler beslutet gått ut ska tidsfristen på ett år räknas från denna tidpunkt. I fråga om retroaktiv informationshämtning ska tidsfristen räknas från den tidpunkt då tillståndet beviljades eller beslutet fattades, trots att information inte ännu fått.

Om det i fråga om samma brott och samma person har fattats ett nytt beslut om användning av samma metod för informationshämtning ska tidsfristen på ett år räknas från den tidpunkt då den sista informationshämtningen i ärendet faktiskt avslutades eller från utgången av tillståndets eller beslutets giltighetstid. Med tanke på informationshämtningens kontinuitet kan några dagars avbrott mellan beslutens giltighet godtas.

Om den person som är föremål för informationshämtningen har förblivit okänd kan denne naturligtvis inte underrättas. Om man senare får reda på personens identitet ska denne dock underrättas. Sådana situationer kan också utgöra undantag när det gäller de i paragrafen nämnda tidsfristerna, eftersom dessa i vissa fall inte kan iakttas. Om identiteten på den som är föremål för informationshämtning är känd men personen i fråga är försvunnen förutsätts polisen inte vidta några omfattande åtgärder enbart för att underrätta denne. För underrättelsen räcker det med en efterlysning (till exempel meddelande om vistelseort).

Enligt paragrafens 2 mom. får domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman besluta att underrättelsen enligt 1 mom. till den som varit föremål för åtgärden får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Enligt förslaget ska domstolen besluta att underrättelsen får skjutas upp eller utebli trots att det är fråga om en sådan hemlig metod för inhämtande av information som en anhållningsberättigad tullman har beslutat om.

I den gällande lagen föreskrivs inte om uppskovets längd. Enligt förslaget får underrättelsen skjutas upp med högst två år åt gången. Ett nytt uppskov ska beviljas endast i undantagsfall. Om förutsättningar finns ska

det i stället ansökas om att någon underrättelse inte behöver göras, eftersom en underrättelse som görs till exempel efter tio år inte har någon betydelse för den som varit föremål för informationshämtningen. Uppskov och förnyat uppskov ska sökas före utgången av tidsfristen. I annat fall kan den som varit föremål för informationshämtningen under den mellanliggande tiden från tidsfristens utgång till beslutet få vetskap om den hemliga informationshämtningen med återopande av partsoffentligheten.

Uppskov kan för det första beviljas för att trygga pågående informationshämtning. Denna kan ha samband med förhindrande eller utredning av vilket som helst pågående brott. Ett uppskov är möjligt även för att trygga statens säkerhet även om den motiveringen i praktiken ändå närmast bör tillämpas i skyddspolisens verksamhet. Dessutom kan ett uppskov motiveras med skyddande av liv eller hälsa. Exempelvis till följd av åtgärder som vidtagits för att skydda en person kan denna grund falla bort efter en viss tid, varefter föremålet för informationshämtningen kan underrättas. Som förutsättning för uppskov anges att det ska vara motiverat. Till denna del kan tröskeln sålunda inte anses vara särskilt hög.

Enligt en domstols beslut får underrättelsen utebli endast om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Denna tröskel för utebliven underrättelse är däremot hög, vilket anges med uttrycket "nödvändigt". Om domstolen inte beviljar uppskov eller om den avslår ett yrkande om att någon underrättelse inte behöver göras får den som framfört yrkandet överklaga beslutet. Eftersom de i paragrafen nämnda skyddsintressena måste anses vara vägande har föremålet för informationshämtningen inte någon rätt att under behandlingen av överklagandet få information om informationshämtningen, om inte en högre domstol beslutar något annat.

Paragrafens 3 mom. reglerar situationer där den observerade personens identitet inte är känd eller när en tidsfrist eller ett uppskov som avses i 1 eller 2 mom. upphör. I dessa situationer ska han eller hon utan ogrundat dröjsmål skriftligen underrättas om inhäm-

tandet av informationen när identiteten har utretts.

Enligt 4 mom. ska den domstol som beviljat tillståndet samtidigt skriftligen informeras om underrättelsen.

Enligt paragrafens 5 mom. behöver den som varit föremål för inhämtande av information inte underrättas om systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, en bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor om inte förundersökning har inletts i ärendet. Om förundersökning inleds, ska bestämmelserna i 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen iakttas i tillämpliga delar. Såsom konstaterats ovan accentueras behovet av rättssäkerhet vid en rättegång. Enligt momentet behöver underrättelse inte göras om användning av de i momentet nämnda metoderna för inhämtande av information, om inte förundersökning har inletts i det ärende som gäller metoderna i fråga. Om förundersökning däremot har inletts ska frågan avgöras i enlighet med tvångsmedelslagens 10 kap. 60 §. Underrättelse behöver inte heller göras om informationshämtning i farosituationer.

I paragrafens 6 mom. föreskrivs att när domstolen överväger att skjuta upp underrättelsen eller avstå från den i sådana fall som avses i 2 och 4 mom. ska i bedömningen också beaktas en parts rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter. Momentet motsvarar i sak 10 kap. 60 § 5 mom. i tvångsmedelslagen.

Jämfört med den gällande lagen föreskrivs i den nya bestämmelsen om intresseavvägning när det gäller kraven på en rättvis rättegång. Rätten till en rättvis rättegång föreskrivs uttryckligen i artikel 6.1 i Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 86/1998), dvs. *Europakonventionen*, samt i artikel 14.1 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/1976). Principen kan anses framgå också av grundlagens 21 § 1 mom. där det föreskrivs att var och en har rätt att på behörigt sätt få sin sak behandlad av en domstol.

I synnerhet täckoperationer och bevisprovokation genom köp används i allmänhet inte för att skaffa bevis för straffprocesser, utan dessa metoder används för att ta fram bevis som öppet läggs fram redan i förundersökningen. Det kan emellertid också förekomma fall där en hemlig metod för inhämtande av information har påverkat ett brott som undersöks eller där det åtminstone misstänks att detta har skett. Någon kan till exempel påstå att han blivit provocerad att sälja narkotika eller att en polisman under täckmantel har lockat honom att begå ett brott med ett förfarande som kan betraktas som provokation.

En förutsättning för en rättvis rättegång är att denna är öppen, opartisk och baserad på ett och samma rättegångsmaterial som gör det möjligt för parterna att få reda på alla för målet relevanta omständigheter. Den åtalade har bland annat rätt att lägga fram motbevis, rätt att i detalj få veta vad åtalet baseras på samt rätt att få egna vittnen inkallade och förhörda. Bristfällig bevisning leder i en osäker situation till att ärendet avgörs till svarandens fördel. Om identiteten på en person som utfört bevisprovokation genom köp eller uppträtt under täckmantel inte kan röjas måste domstolen pröva vilken betydelse detta har för bevisbedömningen och slutresultatet. Denna fråga kan ha betydelse redan för åtalsprövningen.

Såsom framgår av Europadomstolens praxis är rätten till en rättvis rättegång inte en ovillkorlig mänsklig rättighet som åsidosätter andra mänskliga rättigheter. I konfliktsituationer måste de grundläggande och mänskliga rättigheterna vägas mot varandra, vilket också framgår av momentet. Det blir då fråga om en intressejämförelse i det enskilda fallet.

I paragrafens 7 mom. föreskrivs att i fråga om handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 44 § iakttas i tillämpliga delar. Ärenden som gäller underrättelse om en täckoperation som uteslutande genomförs i datanät, bevisprovokation genom köp som uteslutande genomförs i datanät och styrd användning av informationskällor ska behandlas vid Helsingfors tingsrätt, i tillämpliga delar med iakttagande av vad som föreskrivs i 44 § 6 mom. Enligt 1 mom. ska Helsingfors tingsrätt behandla också ärenden som gäller underrättelse om täckoperationer.

Hänvisningen till 44 § 6 mom. innebär att det till domstolen i underrättelseärenden som gäller bruk av metoder för informationshämtning ska förmedlas endast nödvändiga uppgifter och att särskilt avseende ska fästas vid tystnadsplikten och datasekretessen.

58 §. Protokoll. Enligt denna bestämmelse ska användning av andra hemliga metoder för inhämtande av information än observation protokollföras utan ogrundat dröjsmål efter att användningen har upphört. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 59 § i polislagen.

I sak motsvarar paragrafen delvis även 20 g § 3 mom. i tullagen, enligt vilken den tullman som utfört en åtgärd utan dröjsmål ska skriva ett protokoll över teknisk avlyssning. I den föreslagna paragrafen ska till åtskillnad från 20 g § 3 mom. i den gällande lagen nämnas att skyldigheten att föra protokoll gäller alla metoder för hemligt inhämtande av information, med undantag för observation. För tydlighetens skull ska observation enligt 9 § 1 mom. avgränsas utanför skyldigheten att föra protokoll. Vid behov ska en anteckning om observation göras i någon annan handling, till exempel på en särskild blankett. I fortsättningen ska det liksom i den nya polislagen föreskrivas om de uppgifter som ska nämnas i protokollet genom förordning av statsrådet.

59 §. Begränsning av partsoffentlighet i vissa fall. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 60 § i polislagen och i den anges begränsning av partsoffentligheten i vissa fall. Enligt paragrafens 1 mom. har en person vars rättigheter eller skyldigheter saken gäller inte, oavsett 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), rätt att få vetskap om användningen av en metod för inhämtande av information enligt detta kapitel förrän en underrättelse enligt 54 § har gjorts. Han eller hon har inte heller rätt till insyn för registrerade enligt personuppgiftslagen eller lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet. Avsikten är endast att förtydliga situationen i förhållande till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och personuppgiftslagen.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att när en underrättelse enligt 57 § har gjorts har en person som avses i 1 mom. rätt att få information om en handling eller en upptagning

som gäller hemligt inhämtande av information, om det inte för att trygga statens säkerhet eller skydda liv, hälsa, integritet eller sekretessbelagda taktiska och tekniska metoder är nödvändigt att inte informera personen i fråga. Vid övervägande av om en handling, en upptagning eller annan information inte ska lämnas ut ska i bedömningen beaktas den i 1 mom. avsedda personens rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

En parts begäran om information ska behandlas i enlighet med lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Om en tjänsteman vägrar att helt eller delvis lämna ut en myndighetshandling kan vägran hänskjutas till myndigheten för avgörande. Beslutet kan överklagas i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996). I momentet gäller samma intresseavvägning i anslutning till en rättvis rättegång som enligt 57 §, och därför kan det till denna del hänvisas till motiveringen till den paragrafen.

Enligt paragrafens 3 mom. kan uppgifter ur en ljud- och bildupptagning lämnas ut endast genom att upptagningen hålls tillgänglig hos en myndighet där den kan avlyssnas eller ses, om det med beaktande av upptagningens innehåll finns anledning att anta att utlämnandet av uppgifterna på något annat sätt kan leda till att integritetsskyddet för de personer som förekommer på upptagningen kränks. En motsvarande bestämmelse ingår i 5 kap. 60 § 3 mom. i polislagen och i 10 kap. 62 § 3 mom. i tvångsmedelslagen.

60 §. Teleföretags skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 61 § i polislagen. Enligt 1 mom. ska ett teleföretag utan ogrundat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleövervakning. Detsamma ska gälla också situationer där myndigheten genomför teleövervakning med hjälp av tekniska anordningar. Teleföretaget ska dessutom ge en anhållningsberättigad tullman sådana uppgifter som företaget har i sin besittning och som behövs för teknisk spårning.

61 §. Ersättningar till teleföretag. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 62 § i polislagen. Ett teleföretag har rätt att få ersättning av statens medel för direkta kostnader som orsakats av att företaget i enlighet med detta kapitel har biträtt myndigheterna och lämnat

uppgifter, så som föreskrivs i 98 § i kommunikationsmarknadslagen (393/2003). Beslut om betalning av ersättning fattas av den brottsbekämpningsenhet vid Tullen som utfört åtgärden i fråga. Momentet motsvarar i sak 5 kap. 62 § 1 mom. i polislagen.

I paragrafens 2 mom. regleras sökande av ändring vilket motsvarar 5 kap. 62 § 2 mom. i polislagen och 10 kap. 64 § 2 mom. i tvångsmedelslagen.

62 §. Tillsyn över hemligt inhämtande av information. I denna paragraf föreskrivs om tillsyn över hemligt inhämtande av information på ett sätt som med vissa preciseringar motsvarar 20 j § i tullagen och 10 kap. 65 § i tvångsmedelslagen.

Enligt paragrafens 1 mom. ska Tullen och cheferna för de enheter som använder hemliga metoder för inhämtande av information övervaka inhämtande av information enligt detta kapitel. Tullen ska årligen till finansministeriet avge en berättelse om hur hemliga metoder för inhämtande av information och tvångsmedel har använts och övervakats inom Tullen.

Enligt paragrafens 2 mom. ska finansministeriet årligen till riksdagens justitieombudsman avge en berättelse om hur hemliga metoder för inhämtande av information samt skyddandet av dem har använts och övervakats inom Tullen. Detta förutsätter att Tullen i enlighet med 1 mom. lämnar finansministeriet de uppgifter som behövs för berättelsen. I fråga om detta moment innebär ändringen jämfört med den gällande lagen att skyldigheten att avge berättelse utsträcks till att gälla alla hemliga metoder för inhämtande av information, samt att finansministeriet avger en berättelse som rör Tullen till den del den hör till det egna förvaltningsområdet.

63 §. Inverkan av lindrigare straffskala. Paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 64 § i polislagen. Rätten att använda de metoder för inhämtande av information som avses i detta kapitel påverkas inte av att straffet eventuellt mäts enligt en lindrigare straffskala med tillämpning av 6 kap. 8 § i strafflagen.

Avsikten med paragrafen är att klarlägga att förutsättningarna för användning av hemliga metoder för inhämtande av information ska bedömas så som det vore fråga om ett fullbordat brott eller en gärningsmans hand-

lande. Av denna anledning ska i bestämmelserna om förutsättningarna inte längre särskilt nämnas försök till brott. Motsvarande tolkningsbestämmelse om förutsättningarna för tvångsmedel ingår i 11 kap. 1 § i tvångsmedelslagen.

64 §. Närmare bestämmelser. Enligt denna paragraf kan genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om ordnande av och tillsyn över användningen av i detta kapitel avsedda hemliga metoder för inhämtande av information samt om dokumentering av åtgärderna och om de rapporter som ska lämnas för tillsynen.

4 kap. Tystnadsplikt och tystnadsrätt

1 §. Tystnadsplikt. Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 1 § i polislagen. Enligt 1 mom. får tjänstemän som hör till Tullens personal inte lämna ut uppgifter som avslöjar identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller en täckoperation, om utlämnandet av informationen kan äventyra den persons säkerhet som har gett uppgifterna eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller i en täckoperation, eller en närstående persons säkerhet. Tystnadsplikten gäller också när utlämnandet av uppgifterna om identiteten äventyrar pågående eller framtida inhämtande av information.

I 1 mom. föreskrivs om sekretessbelagda identitetsuppgifter som enligt 7 kap. 1 § 1 mom. och 3—5 § i polislagen under samma förutsättning, dvs. äventyrande av säkerheten, omfattas av tystnadsplikt. Dessutom utsträcks bestämmelsen till att gälla också personer som har lämnat information konfidentiellt. Bestämmelsen ges en mera allmän utformning än den gällande bestämmelsen, trots att det fortfarande är fråga om informationshämtning på det sättet att någon lämnar information konfidentiellt i samband med bevisprovokation genom köp eller i samband med en täckoperation. Enligt den gäller tystnadsplikten också när utlämnandet av uppgifterna kan äventyra pågående eller framtida inhämtande av information. Enligt kapitlets 3 § 1 mom. gäller tystnadsrätt fortfarande i fråga om den persons identitet som har lämnat information konfidentiellt i sådana fall då

det inte antas föreligga någon risk av det slag som avses i 1 mom.

Uttrycket ”en person som har lämnat information konfidentiellt” inbegriper dels personer som har agerat i samband med sådana informationskällor som avses i tvångsmedslagens 10 kap. 39 § och denna lags 3 kap. 39 § och dels också personer som tillfälligt har lämnat information konfidentiellt.

Paragrafens 2 mom. är informativt, och enligt det gäller i andra situationer än de som avses i 1 mom. i fråga om tystnadsplikten för tjänstemän som hör till Tullens personal vad som föreskrivs i tullagen, lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i någon annan lag samt i detta kapitel. Dessutom ska tystnadsplikt enligt 2 mom. också gälla för dem som står i arbetsavtalsförhållande till Tullen och den som med stöd av befogenheter som beviljats honom eller henne eller på någon annan grund utför uppgifter som ankommer på Tullen. Sålunda kan tystnadsplikten utsträckas till att utöver tullens tjänstemän omfatta även t.ex. konsulter eller andra myndigheter.

I 2 mom. nämns således uttryckligen den centrala författningen när det gäller tystnadsplikt, dvs. lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Enligt 23 § 1 mom. får den som är anställd hos en myndighet eller innehar ett förtroendeuppdrag inte röja en handling sekretessbelagda innehåll eller en uppgift som vore sekretessbelagd om den inick i en handling. I 24 § föreskrivs om sekretessbelagda myndighetshandlingar. I 1 mom. 3 punkten föreskrivs om sekretessbeläggning av anmälan om brott till polisen samt handlingar som har mottagits eller uppgjorts för förundersökning. Detta har samband med bestämmelsen om förundersökningshandlingars offentlighet i förundersökningslagens 9 kap. 7 § 1 mom. I och för sig gäller paragrafen liksom de övriga bestämmelserna i det föreslagna kapitlet också förundersökning.

Åtgärder som avses i denna lag nämns i 24 § 1 mom. 4, 5 och 9 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Dessa bestämmelser gäller bl.a. register som förs av Tullen för förebyggande av brott och rapporter för att förebygga brott, handlingar som innehåller uppgifter om taktiska och

tekniska metoder och planer, om utlämnandet av uppgifter ur en sådan handling skulle äventyra förebyggande och utredning av brott eller upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet samt handlingar som gäller upprätthållande av statens säkerhet, om det inte är uppenbart att utlämnandet av uppgifter ur dessa inte äventyrar statens säkerhet.

I 3 mom. bestäms att tystnadsplikten gäller också efter det att anställningsförhållandet har upphört.

2 §. Utlämnande av uppgifter trots tystnadsplikt. I paragrafen föreskrivs om grunderna för att Tullen ska få lämna ut sekretessbelagda uppgifter. Paragrafen motsvarar 25 § 2—4 mom. i tullagen och 7 kap. 2 § 1 mom. i polislagen. I sekretessbestämmelsen i 25 § i tullagen uppräknas i 2—4 mom. i vilka enskilda fall uppgifter om affärsverksamhet och även annan information får utlämnas till vem och för vilket ändamål. I 26 § i tullagen bestäms särskilt om utlämnande av personuppgifter.

Enligt 12 § 2 mom. i grundlagen är handlingar och upptagningar som innehas av myndigheterna offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. Var och en har rätt att ta del av offentliga handlingar och upptagningar.

Allmänna bestämmelser om utlämnande av uppgifter finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Utgångspunkt för lagen är att myndigheternas verksamhet är offentlig och att alla har rätt ta del av handlingar. Rätten att ta del av handlingar begränsas bl.a. genom sekretessbestämmelser i lagen. Rätten att ta del av handlingar kan begränsas bl.a. genom att föreskriva att tillståndsplikten ska grunda sig på begränsningar eller genom olika faktiska åtgärder. Kap. 7 om undantag från sekretess i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet innehåller bestämmelser om allmänna grunder för att uppgifterna kan lämnas ut ur sekretessbelagda handlingar.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs att tystnadsplikten för tjänstemän som hör till Tullens personal och andra som avses i 1 § 2 mom. hindrar inte att information lämnas ut till myndigheter och sammanslutningar som sköter offentliga uppdrag och som på grund av sina lagstadgade uppgifter behöver infor-

mation om omständigheter som annars är sekretessbelagda. Rätten att lämna ut uppgifter gäller alltså även sekretessbelagda uppgifter. I 26 § 1 mom. 1 punkten i offentlighetslagen förutsätts en uttrycklig bestämmelse om rätten att lämna ut sekretessbelagda uppgifter i en speciallag. Av momentet framgår alltså klart att det är tillåtet att lämna ut uppgifter som avses i paragrafen trots sekretessbestämmelserna.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs att tystnadsplikten enligt 1 § 2 mom. inte hindrar utlämnande av information som i enskilda fall av vägande skäl behövs för att förhindra en händelse som äventyrar liv eller hälsa eller ett brott som riktar sig mot friheten eller för att förhindra betydande skada på miljön eller betydande egendoms- eller förmögensskada eller för att trygga statens säkerhet. Momentet motsvarar i sak 25 § 4 mom. i tulllagen och 7 kap. 2 § 2 mom. i polislagen. I den nuvarande bestämmelsen används Tullstyrelsen eller tulldistriktet, som ersätts med termen Tullen.

3 §. Tystnadsrätt. I paragrafen föreskrivs om tystnadsrätt för dem som hör till Tullens personal. Paragrafen motsvarar i sak 47 a § i den gällande tullagen, där det hänvisas till 44 § om tystnadsrätt för polisens personal i polislagen. I stället för en hänvisning föreskrivs i paragrafen uttryckligen om tystnadsrätt för dem som hör till Tullens personal i tillämpliga delar på samma sätt som i 7 kap. 3 § i polislagen. Rättsläget förändras jämfört med nuläget på grund av de nya okonventionella metoder för att inhämta information som föreslås i tullagen så att 44 § i polislagen i sin helhet blir tillämplig inom tullverksamheten – alltså även i fråga om bestämmelserna om bevisprovokation genom köp och täckoperationer.

Den föreslagna paragrafen har två syften — att skydda den person som lämnat Tullen uppgifter och att skydda Tullens taktiska och tekniska metoder. Tystnadsrätten begränsar domstolarnas, andra myndigheters och enskildas rätt att få uppgifter av någon som hör till Tullens personal. Tystnadsplikten åter begränsar yttrandefriheten för dem som hör till Tullens personal.

Enligt 1 mom. har de som hör till personalen — liksom för närvarande — rätt att inte

lämna ut information om identiteten hos en person av vilken de fått konfidentiell information och inte heller om sekretessbelagda taktiska eller tekniska metoder. De som hör till Tullens personal kan t.ex. i samband med att de hörs i domstol eller i samband med förundersökning eller när de tillfrågas av en annan myndighet eller en enskild låta bli att lämna ut ovannämnda identitet eller de aktuella uppgifterna.

I samband med brottsbekämpningsuppgifter har Tullen samma behov som polisen att hemlighålla de uppgifter som avses i momentet. Personer som sitter inne med information som är viktig och väsentlig för att avslöja eller utreda brott går ofta med att berätta vad de vet endast på villkor att berättarens andel i avslöjandet eller utredningen av brottet hemlighålls. Skyddet av informationskällans identitet tryggar informationskällan och dennes närstående från eventuella hämndåtgärder samt främjar Tullens möjligheter att få information.

Bestämmelsen i 2 mom. är ny och motsvarar i sak 7 kap. 3 § 2 mom. i polislagen. I lagrummet föreskrivs för tydlighetens skull att i 1 § 1 mom. samt i 24 § 1 mom. 5 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet föreskrivs om skyldighet att i vissa fall hemlighålla uppgifter och metoder som avses i 1 mom. Enligt bestämmelsen ska handlingar som innehåller uppgifter om Tullens taktiska och tekniska metoder och planer hemlighållas, om utlämnandet av uppgifter ur dem skulle äventyra förebyggande och utredning av brott eller upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet.

4 §. Skyldighet att lämna ut information under en rättegång. Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 4 § i polislagen och där bestäms om förutsättningarna för att en domstol ska kunna ålägga den som är anställd hos Tullen att lämna ut information som avses i 1 § 1 mom. eller 3 § 1 mom., om en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller på annat sätt bevaka sin rätt under rättegången kan kränkas om informationen inte lämnas ut. Dessutom förutsätts att åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år eller för försök till eller medverkan till ett sådant brott.

Domstolen får emellertid inte ens då bestämma att den persons identitet som lämnat ut konfidentiell information eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller täckoperation ska avslöjas, om det är uppenbart att dennes eller för denne närstående persons säkerhet därmed allvarligt skulle äventyras. Bestämmelsen motsvarar i sak 47 a § i tullagen, där det hänvisas till 44 § 3 mom. i polislagen, och den innebär således ingen förändring i det rådande rättsläget.

I detaljmotiveringen till 7 kap. 4 § om skyldighet att lämna ut information under en rättegång i den nya polislagen behandlas problematiken i anslutning till skyldigheten att lämna ut information tämligen heltäckande. Såsom det konstateras även i förarbetena till polislagen ska utlämnandet av information sålunda ha samband med främjandet av en rättvis rättegång. Trots att kompletteringen framför allt ska gälla de möjligheter som svaranden i ett brottmål har att försvara sig anger ordet ”part” att man vid behov måste fästa avseende också vid målsägandens rättigheter. Liksom flera andra av kapitlets bestämmelser har paragrafen samband med tvångsmedelslagens 10 kap. 58 § och denna lags 3 kap. 57 § där det föreskrivs om underrättelse om hemligt inhämtande av information.

Rätten till en rättvis rättegång nämns uttryckligen i artikel 6.1 i Europeiska människorättskonventionen och i artikel 14.1 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Rätten till en rättvis rättegång kan anses ingå också i kravet att var och en har rätt att på behörigt sätt få sin sak behandlad av en domstol, dvs. det krav som uttrycks i grundlagens 21 § 1 mom. Principen är särskilt viktigt vid behandlingen av allvarliga brott.

Också grundlagsutskottet har i samband med att polislagen kompletterades med bestämmelser om okonventionella brottsbekämpnings- och brottsutredningsmetoder uppmärksammat dels rätten till en rättvis rättegång och dels polislagens 44 §, som ligger bakom 47 a § i tullagen, (GrUU 5/1999 rd). Utskottet konstaterade att till en rättvis rättegång dessutom anses höra att den åtalade eller dennes försvarare får information och ges

tillfälle att uttala sig om det relevanta material som kan påverka domen.

Också riksdagens förvaltningsutskott har i samband med en ändring av 44 § i den numera upphävda polislagen (493/1995) uppmärksammat rätten till en rättvis rättegång (FöUB 10/2005 rd). Enligt utskottets åsikt sätts den åtalades rätt att få en rättvis rättegång inte på spel när uppgifter om täckoperation eller bevisprovokation genom köp inte används för att motivera åtalsprövning eller vid rättegången, utan bara hjälper polisen att orientera sig rätt i utredningen. Denna synpunkt gäller i sig också underrättelse om andra metoder samt sådana personers identitet som avses i 3 § i denna lag.

44 § 3 mom. i den upphävda polislagen kan anses bygga på principen om en rättvis rättegång. Utgångspunkten bör vara att rättegången är öppen och opartisk och baserad på samma rättegångsmaterial, vilket innebär att parterna ska informeras om alla för avgörandet relevanta omständigheter. I motiveringen till paragrafen (RP 57/1994 rd) understryks betydelsen av det material och de utsagor som används som bevis. I ett akusatoriskt förfarande ankommer det på åklagaren eller målsäganden att bevisa svarandens skuld. I en osäker situation leder bristfälliga bevis till att ärendet avgörs till svarandens fördel. Om man inte kan röja t.ex. den persons identitet som uppträtt i samband med bevisprovokation genom köp eller i samband med en täckoperation måste domstolen överväga vilken betydelse detta faktum ska tillmätas med tanke på bevisbedömningen och ärendets slutresultat.

Det är tänkbart att anlita personer eller användningen av metoder som avses i det föreslagna 1 § 1 mom. eller 3 § 1 mom. kan ha betydelse för bedömningen av straffbarheten när det gäller svarandens gärning, även om de inte har någon betydelse från bevisynpunkt. Detta gäller, utom frågan om svarandens gärning, också bedömningen av gärningens skadlighet och farlighet med beaktande av strafflagens 6 kap. Påförandet av straff sammanhänger med att förundersökningsmyndighetens uppföljning eller deltagande i vissa fall kan anses göra det möjligt att förhindra eller minimera den fara eller de

skador som orsakas av den kriminella verksamheten.

Vid bedömningen av straffbarheten måste man emellertid beakta att det inte finns t.ex. några prejudikat av högsta domstolen när det gäller användningen av de ifrågavarande metoderna eller anlitaandet av de ifrågavarande personerna. Åbo hovrätt har i ett ärende som beträffande bedömningen av uppsåtsfrågan sedermera avgjordes av högsta domstolen (HD 2006:64) ansett att polisens observationer i samband med ett brott inte påverkar bedömningen av brottets grovhet och att den omständigheten att polisen spanat på ett gömställe för narkotika inte påverkar helhetsbedömningen av brottets grovhet. Dessutom kan det anses som en utgångspunkt att gärningsmannen svarar för sitt eget förfarande oberoende av om t.ex. den som köpt narkotika av honom är en tjänsteman under täckmantel eller någon annan eller om den som varit medgärningsman i ett brott som han begått är en tjänsteman eller inte. Det är också skäl att beakta den omständigheten att utgångspunkten för de föreslagna bestämmelserna om täckoperationer och bevisprovokation som genomförs såväl uteslutande i datanät som i den reella världen är på samma sätt som i polislagen att ingen genom en bevisprovokation genom köp eller en täckoperation får förmås att begå ett brott som han eller hon inte annars skulle begå.

I paragrafen föreskrivs inte hur och på vems initiativ ett ärende som gäller skyldighet att lämna ut information ska prövas i domstol. Detta sker i praktiken på begäran av svaranden i ett brottmål. Enligt paragrafens ordalydelse är det också möjligt att målsäganden ber att det ska lämnas ut information i ett ärende där det enligt vad målsäganden vet kan fås också annan utredning än den bevisning som allmänna åklagaren lägger fram. Det kan finnas anledning att begära utlämnande av informationen först under rättegången.

Också tvångsmedelslagens 10 kap. 60 §, som gäller underrättelse om hemligt inhämtande av information, har samband med rätten till en rättvis rättegång. I paragrafen föreskrivs att den som är misstänkt för ett brott i princip ska underrättas om alla metoder för hemligt inhämtande av information som an-

vänts i fråga om honom eller henne. I vissa fall kan underrättelsen skjutas upp eller utebli. Möjligheten att skjuta upp underrättelsen eller att inte alls göra någon underrättelse gäller emellertid enligt 5 mom. i paragrafen inte sådana fall där en uppskjuten eller utebliven underrättelse skulle kränka rätten till en rättvis rättegång.

5 §. Skyldighet att lämna ut information under en brottsutredning. I denna nya paragrafs 1 mom. föreskrivs att de som hör till Tullens personal trots sin tystnadsplikt eller tystnadsrätt är skyldiga att lämna ut sådan information enligt 1 § 1 mom. och 3 § 1 mom. som är nödvändig för bedömning av förutsättningarna för att inleda förundersökning, när det finns grundad anledning att anta att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare eller den som deltagit i bevisprovokation genom köp eller i en täckoperation i detta uppdrag har gjort sig skyldig till brott. Paragrafen motsvarar i sak 7 kap. 5 § i polislagen.

Bedömningen av förutsättningarna för förundersökning gäller utredning och prövning av frågan om det finns anledning att misstänka en person för brott. Det är i dessa fall, såsom avses i slutet av momentet, fråga om att det finns grundad anledning att anta att personen i fråga gjort sig skyldig till brott när denne agerat i den egenskap som avses i momentet.

Av skäl som har samband med förverkligandet av straffansvaret ska information som avses i 1 § 1 mom. eller 3 § 1 mom. lämnas ut alltid då detta kan anses vara nödvändigt. I sådana fall som avses i momentet ska information i praktiken lämnas ut till den som överväger förundersökning. I fråga om denne gäller tystnadsplikt eller tystnadsrätt i enlighet med lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och detta kapitel. För polis-, tull- och åklagarmyndigheterna gäller t.ex. 23 § 1 mom. och 24 § 1 mom. 3—5 och 9 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Det är skäl att beakta också nya förundersökningslagens 4 kap. 15 § enligt vilken förundersökningsmyndigheten kan begränsa en parts rätt att få information om omständigheter som framkommit under förundersökningen också på de grun-

der som avses i 11 § 2 mom. i lagen om of-fentlighet i myndigheternas verksamhet.

Den i momentet angivna förutsättningen ”nödvändig” används i samma bemärkelse som i 3 kap. om hemliga metoder för inhämtande av information. Det är fråga om en hög tröskel vilket innebär att förutsättningarna för förundersökning eller utredning av ett brott inte kan bedömas utan att en sådan omständighet röjs som avses i 1 § 1 mom. eller 3 § 1 mom.

Enligt paragrafens 2 mom. är de som hör till polisens personal skyldiga att lämna ut information som avses i 1 mom. också för att få utredning i ett ärende där förundersökning inletts, om det finns grundad anledning att misstänka att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare eller den som deltagit i bevisprovokation genom köp eller i en täckoperation i detta uppdrag har gjort sig skyldig till brott.

I momentet avses med begreppet ”brott” inte en gärning som en person som deltar i en täckoperation eller i en bevisprovokation genom köp får begå i enlighet med tvångsmedslagens 10 kap. 28 § 2 mom. eller 29 § eller 34 § eller med stöd av 3 kap. 25, 26 eller 32 § i den nya lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Gränsdragningen kan emellertid vara svår i synnerhet när det gäller utredning av förutsättningarna för inledande av förundersökning och därför ska begreppet ”brott” i syfte att främja förtroendet för myndighetsverksamheten och förverkligandet av brottsansvaret inte tolkas alltför snävt. Enligt denna proposition har den som verkar som informationskälla inte någon som helst rätt att i det uppdraget begå gärningar som uppfyller rekvisiten för ett brott. För att ett brott ska ingå i momentets tillämpningsområde ska brottet ha ett tillräckligt fast samband med sådan informationshämtning som avses i 1 § 1 mom. eller 3 § 1 mom. När det gäller omständigheter i anslutning till förverkligande av brottsansvaret ska vid brottsutredningen på motsvarande sätt tillämpas det förfarande som nämns i motiveringen till 1 mom.

I paragrafens 3 mom. föreskrivs att om en person som hör till Tullens personal vägrar lämna ut information enligt 1 eller 2 mom. kan en domstol på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman bestämma att in-

formationen ska lämnas till den som framställt yrkandet, om det inte finns någon laglig grund för vägran. Domstolen kan på yrkande av målsäganden bestämma att identiteten på den person som konfidentiellt lämnat informationen till Tullen ska avslöjas för målsäganden om det är nödvändigt för att säkerställa målsägandens åtalsrätt enligt 1 kap. 14 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997). Vid behandlingen av ett ärende som avses i detta moment ska i tillämpliga delar iakttas vad som i 7 kap. 9 § i förundersökningslagen föreskrivs om vittnesförhör i domstol.

Momentet motsvarar i sak 7 kap. 5 § 3 mom. i polislagen och där är det fråga om samma typ av system för att bryta en vägran att lämna ut information som i förundersökningslagens 7 kap. 9 § när det gäller att bryta ett tredskande vittnes vägran. Detta framgår också direkt av momentets sista mening. Av skäl som har samband med ett avgörande av riksdagens biträdande justitieombudsman har också målsäganden i begränsad utsträckning rätt att kräva att vissa sekretessbelagda uppgifter ska lämnas ut. Såsom framgår av momentet ska den persons identitet som konfidentiellt lämnat ut information röjas också för målsäganden i det eventuella brott som personen i fråga har gjort sig skyldig till i samband med utlämnandet av information till Tullen. I praktiken är det i dessa fall fråga om falsk angivelse enligt strafflagens 15 kap. 6 §. I allmänhet får målsäganden under förundersökningens och straffprocessens gång i varje fall reda på den persons namn som konfidentiellt lämnat ut information. Om så ej sker i sådana fall där någon förundersökning inte görs, där förundersökningen avslutas utan att ärendet överlämnas till åklagaren för prövning eller där förundersökningen begränsas eller avbryts och där en person som hör till Tullens personal inte på begäran röjer den persons identitet som konfidentiellt lämnat information, kan målsäganden i domstol be att informationen röjs. En förutsättning är att målsäganden behöver informationen för sin åtalsrätt.

I enlighet med tvångsmedslagens 10 kap. kan endast en polisman eller tullman inom Tullens brottsbekämpning uppträda under täckmantel eller genomföra bevisprovokation

genom köp, vilket innebär att det i samband med en täckoperation eller bevisprovokation genom köp är fråga om brott som eventuellt begåtts av en polisman eller en tullman. Skyldigheten att lämna ut information enligt momentet gäller inte den polisman eller tullman som misstänks eller eventuellt kommer att misstänkas för brott. I förundersökningslagens 4 kap. 3 § föreskrivs i enlighet med förbudet mot självkriminalisering att den som är misstänkt för brott har rätt att låta bli att medverka till utredningen av brottet i fråga. Denna princip gäller i enlighet med 3 kap. 3 § 2 mom. i förundersökningslagen också sådana fall där det först utreds om det finns anledning att misstänka brott och om det således finns anledning att inleda förundersökning. Problematiken kring sådana brott som ska behandlas enligt momentet granskas i motiven till 2 mom.

I paragrafens 4 mom. föreskrivs att när domstolen överväger att ge ett sådant förordnande som avses i 3 mom. ska den beakta om skyldigheten att lämna ut information kan äventyra statens säkerhet, någons liv eller hälsa eller pågående inhämtande av information och hur motiverat det å andra sidan är att lämna ut informationen med beaktande av brottsmisstankens art och målsägandens rätt att på ett behörigt sätt bevaka sina intressen vid rättegången.

I detta moment föreskrivs om intresseavvägning av de krav som gäller för en rättvis rättegång. Rätten till en rättvis rättegång föreskrivs uttryckligen i artikel 6.1 i Europeiska människorättskonventionen samt i artikel 14.1 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Rätten kan anses framgå också av grundlagens 21 § 1 mom. där det föreskrivs att var och en har rätt att på behörigt sätt få sin sak behandlad av en domstol.

I allmänhet används inte täckoperationer och bevisprovokation genom köp för att med tanke på en straffprocess skaffa bevis, utan för att med hjälp av dessa metoder komma sådan bevisning på spåren som öppet läggs fram under förundersökningen. Det kan emellertid också förekomma fall där en hemlig metod för inhämtande av information eller ett hemligt tvångsmedel har påverkat det brott som undersöks eller där det åtminstone

misstänks att så har skett. Någon kan t.ex. påstå att han blivit provocerad att sälja narkotika eller att en polis under täckmantel har lockat honom att begå ett brott genom ett förfarande som kan karaktäriseras som en provokation.

En rättvis rättegång förutsätts vara öppen, opartisk och baserad på ett rättegångsmaterial som är detsamma för alla parter, vilket innebär att parterna ska informeras om alla relevanta omständigheter. Den åtalade har bl.a. rätt att lägga fram motbevis, rätt att i detalj få veta vad åtalet baseras på samt rätt att få egna vittnen inkallade och förhörda. Bristfällig bevisning leder i en osäker situation till att ärendet avgörs till svarandens fördel. Om t.ex. identiteten på en person som utfört bevisprovokation genom köp eller uppträtt under täckmantel inte kan röjas, måste domstolen överväga vilken betydelse detta har med tanke på bevisbedömningen och slutresultatet. Denna fråga kan ha betydelse redan i samband med övervägandet att väcka åtal.

Såsom framgår av Europadomstolens praxis är rätten till en rättvis rättegång inte en ovillkorlig mänsklig rättighet som åsidosätter andra mänskliga rättigheter. Som exempel kan nämnas de tämligen färskva fallen Al-Khawaja och Tahery mot Förenade kungariket, 15.12.2011 eller Ellis m.fl. mot Förenade kungariket, 10.4.2012. I motiveringen till det förstnämnda avgörandet konstateras att vid bedömningen av om rättegången är rättvis måste man beakta inte bara den åtalades rättigheter utan också det allmänna intresset och målsägandes intressen med tanke på behörigt utförande av åtalet. Vid behov ska även vittnenas rättigheter beaktas.

I konfliktsituationer måste de mänskliga och grundläggande rättigheterna vägas mot varandra. Det blir då fråga om en intressejämförelse i det enskilda fallet. Enligt momentet är det skäl att överväga bl.a. hur motiverat det är att lämna ut informationen. Man bör sålunda alltid från fall till fall bedöma hur motiverad en konkret brottsmisstanke är. Vid bedömningen av hur motiverat det är att lämna ut informationen är det skäl att också beakta brottsmisstankens art (t.ex. brottets konsekvenser eller allvarlighet) och målsägandens rätt att på behörigt sätt bevaka sina intressen vid rättegången. Det är fullt möjligt

att någon försöker störa en pågående förundersökning genom att i chikansyfte göra anmälningar eller uppenbart ogrundade anmälningar om förundersökningsmyndighetens verksamhet. I det först nämnda fallet kan strafflagens 15 kap. 6 § om falsk angivelse eventuellt tillämpas.

I paragrafens 5 mom. konstateras att om ett mål som avses i 3 mom. gäller bevisprovokation genom köp, en täckoperation eller styrd användning av informationskällor ska målet behandlas vid Helsingfors tingsrätt. Övriga ärenden som gäller skyldighet att lämna ut information ska behandlas vid den tingsrätt där det lämpligen kan ske. Den som framställt begäran om utlämnande av informationen och den som vägrat lämna ut den ska vara närvarande vid handläggningen. Att ärenden som gäller bevisprovokation genom köp, täckoperationer och styrd användning av informationskällor styrs till Helsingfors tingsrätt motsvarar formuleringarna i polislagen och tvångsmedelslagen och beror på att dessa ärenden i enlighet med tvångsmedelslagens 10 kap. 43 § 1 mom. och denna lags 3 kap. 44 § 1 mom. ska behandlas vid Helsingfors tingsrätt. Vid handläggningen är tingsrätten domför även med ordföranden ensam.

6 §. Hänvisningsbestämmelse om utlämnande av information. Paragrafen är i första hand informativ och enligt den föreskrivs i tullagen om utlämnande av information ur Tullens personregister via teknisk anslutning eller i maskinläsbar form till andra myndigheter och om utlämnande av information till utlandet.

5 kap. Särskilda bestämmelser

1 §. Samarbete med andra myndigheter. Paragrafen är ny i förhållande till den gällande tullagens bestämmelser om brottsbekämpning och enligt den finns bestämmelser om samarbete mellan myndigheterna i brottsbekämpningsärenden i PTG-lagen. Syftet med bestämmelsen är att föra fram samarbetet med andra förundersökningsmyndigheter även i ärenden som hör till området för denna lag.

2 §. Tjänstetecken och skyldigheten att ange sin ställning som tullman. Paragrafen är

ny i förhållande till den gällande tullagen och i den föreskrivs om tjänstetecken och om skyldigheten att ange sin ställning som tullman. Enligt 1 mom. fastställer Tullen tjänstetecknet. Tjänstemännen inom Tullens brottsbekämpning alltid ska medföra tjänstetecknet vid tjänsteutövning. I lagen föreskrivs om fastställande av tjänstetecken samt om tjänstemäns skyldighet att medföra den vid tjänsteutövning. Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser om tjänstetecknets utseende och egenskaper och användning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt 2 mom. ska en tullman vid behov presentera sig som tullman för den som är föremål för en tullåtgärd och på begäran visa upp sitt tjänstetecken, om presentationen eller uppvisandet kan ske utan att åtgärden äventyras.

I princip behöver en tullman inte meddela sin tjänsteställning. Denna skyldighet kan aktualiseras t.ex. i fall där en tullman inte använder uniform eller där tullmannen vill gå in i en lokal eller byggnad utan att bli sedd av en person som är föremål för åtgärden. Det räcker att tullmannen muntligen uppger sin ställning. Också utan begäran kan tullmannen visa upp sitt tjänstetecken. Tjänstetecknet ska på begäran alltid visas upp om detta kan ske utan att åtgärden äventyras. En åtgärd kan hemlytas i synnerhet när det är fråga om hemligt inhämtande av information.

I 3 mom. föreskrivs om andra identifikationer som utvisar en tullmans ställning än de som avses i 1 mom. Sådana identifikationer godkänns av Tullens brottsbekämpningschef som också beslutar om deras användning. Behov av att använda en identifikation enligt momentet kan förekomma t.ex. i en situation där det av praktiska skäl är nödvändigt att uppge Tullens myndighetsstatus för en tredje part, medan den måste hemlighållas för utomstående för att skydda verksamheten eller för att syftet med den ska uppnås.

3 §. Kondition och yrkesskicklighet hos tullmännen inom Tullens brottsbekämpning. Paragrafen är ny jämfört med den gällande regleringen om Tullens brottsbekämpning och dess personal. I paragrafen föreskrivs om skyldighet för tullmän som utför operativa uppdrag inom Tullens brottsbekämpning att upprätthålla den fysiska kondition och yrkes-

skicklighet som uppgifterna förutsätter. Skyldigheten att upprätthålla konditionen och yrkesskickligheten i vissa av Tullens uppgifter motsvarar i tillämpliga delar polisens och gränsbevakningsväsendets bestämmelser om tjänstemännens kondition och yrkesskicklighet.

Syftet med bestämmelsen är att främja arbetskonditionen hos tullmännen inom Tullens brottsbekämpning och å andra sidan upprätthålla en god nivå på arbetarskyddet. Paragrafen berör de tullmän som utför operativa uppdrag inom Tullens brottsbekämpning. Paragrafens tämligen öppna formulering ”den fysiska kondition som uppgifterna förutsätter” beror på att det finns uppdrag av olika typer även inom den operativa brottsbekämpningen. Kraven på fysisk kondition och yrkesskicklighet är således kraftigt beroende av arbetsuppgifterna.

Paragrafen och den förordning av finansministeriet som det hänvisas till och som utfärdas med stöd av 4 § 2 mom. förutsätter att de tullmän inom Tullens brottsbekämpning som omfattas av bestämmelsens tillämpningsområde sköter om sin kondition på behörigt sätt. Å andra sidan ålägger den också arbetsgivaren att erbjuda möjligheter att upprätthålla god fysisk kondition och yrkesskicklighet samt att beakta konditionen och yrkesskickligheten hos de personer som omfattas av bestämmelsen när deras arbetsuppgifter och befattningsbeskrivning planeras. Detta kan bedömas ha en positiv inverkan inte bara på tullmännens allmänna arbetshälsa utan också på arbetarskyddet.

Det är alltså i första hand tullmännen själva som ansvarar för att upprätthålla och utveckla den fysiska kondition som arbetsuppgifterna förutsätter. Utvecklande av den fysiska konditionen genom motion sker i huvudsak på fritiden. Arbetsgivaren stöder målet att upprätthålla konditionen genom att anvisa motionsplatser eller motionsredskap eller genom att ordna handledd motion och motionsevenemang. En person vars fysiska kondition inte motsvarar kraven i hans eller hennes uppgifter kan flyttas till fysiskt mindre krävande uppgifter, om det är nödvändigt av arbetarskyddsskäl eller för att säkerställa att tjänsteuppgifterna utförs. De tullmän inom Tullens brottsbekämpning som omfattas av

bestämmelsens tillämpningsområde är skyldiga att delta i konditionstester.

Mera detaljerade bestämmelser om tullmäns kondition och yrkesskicklighet utfärdas med stöd av 4 § 2 mom. genom förordning av finansministeriet.

4 §. Bemyndiganden att utfärda förordning. Paragrafen motsvarar i sak 54 § i tullagen och enligt den kan det utfärdas närmare bestämmelser om omständigheter som omfattas av lagen på förordningsnivå. Den föreslagna bestämmelsen är emellertid mera detaljerad än den gällande och de omständigheter som ska regleras på förordningsnivå är indelade i två nivåer: sådana som det kan föreskrivas närmare om genom förordning av statsrådet samt sådana som det kan föreskrivas närmare om genom förordning av finansministeriet.

Enligt 1 mom. kan genom förordning av statsrådet närmare bestämmelser utfärdas om tullmännen inom Tullens brottsbekämpning, de funktionella ledningsförhållandena inom Tullens brottsbekämpning, tjänstetecken samt anmälningar och utredning om utövande av befogenheter enligt internationella överenskommelser.

Enligt 2 mom. kan genom förordning av finansministeriet närmare bestämmelser utfärdas om hur ställningen för tullmän inom Tullens brottsbekämpning ska anges och tullmän identifieras, förvaring av egendom som tagits om hand och utlämnande, försäljning, användning och förlust av beslagttaget gods, tecken och metoder vid stoppande av fordon, samt tullmäns kondition och yrkesskicklighet.

Genom förordning av finansministeriet kan närmare bestämmelser dessutom utfärdas om handräckning till andra än polisen och gränsbevakningsväsendet, registrering av åtgärder samt ställande av rättegångssäkerhet enligt 2 kap. 3 § samt vite enligt 2 kap. 14 § 5 mom.

5 §. Ikraftträdande. Lagens avses träda i kraft så snart som möjligt.

1.2 Tullagen

1 §. I paragrafen föreskrivs om tullagens tillämpningsområde. Det föreslås att paragrafen ändras så att tullagens bestämmelsers till-

lämpning på undersökning av tullbrott begränsas till den del det föreskrivs om saken i lagen om brottbekämpning inom Tullen.

3 §. Det föreslås också att paragrafen ändras så att punkterna 5—10 stryks. De innehåller definitioner som hänför sig till brottbekämpning inom Tullen och de ingår i fortsättningen i bestämmelserna om de aktuella metoderna för inhämtande av information i 3 kap. i lagen om brottbekämpning inom Tullen.

14 §. Det föreslås att 1 mom. 2 punkten kompletteras så att Tullen i sådana situationer som avses i lagrummet, såsom när en person anländer till tullområdet, kan granska personens resehandlingar och identitetsbevis för att klarlägga hans eller hennes identitet. Tullen kan enligt tolkningar granska dessa dokument med stöd av 14 § 1 mom. 6 punkten i tullagen, enligt vilken tullmyndigheten har rätt att få behövliga handlingar och uppgifter som gäller varuhavare, andra sakägare, varor, fordon, passagerare och fordons personal. För att klarlägga rättsläget föreslås uttryckliga bestämmelser om detta.

I propositionen föreslås också att i 1 mom. 2 punkten stryks bestämmelsen om rätten att företa kroppsvisitation och kroppsbesiktning av personer. Närmare bestämmelser om saken än de gällande föreslås i 15 §.

I propositionen föreslås dessutom att författningsnumret fogas till strafflagshänvisningen i 1 mom. 5 punkten, eftersom ändringar genom denna proposition görs även i 3 §, där strafflagen hittills varit omnämnd första gången. Efter ändringen finns den första hänvisningen till strafflagen i 14 § 1 mom. 5 punkten och därför är det lämpligt att strafflagens författningsnummer fogas till denna punkt.

15 §. I paragrafen föreskrivs om Tullens rätt att utföra genomsökning av en person. Avsikten är att skapa klarhet i den nuvarande regleringen i tullagen och beakta den nya regleringen om genomsökning av personer i tvångsmedelslagen. Liksom för närvarande kan genomsökning utföras när personer anländer till eller avlägsnar sig från tullområdet eller när de besöker fordon eller någon annan plats, där varor lossas, lastas eller förvaras eller något annat ställe inom tullområdet, om det föreligger särskilda skäl till detta. Som en

precisering i den nuvarande regleringen skrivs in i bestämmelsen att genomsökningen uttryckligen avser samma slags genomsökning som den genomsökning av personer som avses i tvångsmedelslagen. Enligt tvångsmedelslagen görs genomsökning av personer för att undersöka vad den visiterade har i sina kläder eller annars bär på sig eller har i de föremål han eller hon för med sig. Kroppsbesiktning omfattar däremot granskning av den undersöktes kropp, tagande av blodprov eller andra prov eller annan undersökning av personens kropp.

Enligt 2 mom. ska den tullman som utför tullåtgärden fatta beslut om att utföra en kroppsvisitation för att undersöka vad den visiterade har i sina kläder eller i de föremål han eller hon för med sig. En sådan här visitation måste Tullen kunna företa för att utföra sin uppgift att övervaka införsel och utförsel av varor. Visitationen skulle alltså inte helt täcka kroppsvisitation enligt tvångsmedelslagen, eftersom den inte skulle möjliggöra granskning av vad personen annars bär på sig. Sådan visitation har enligt det föreslagna 3 mom. samma förutsättningar som den kroppsbesiktning som Tullen genomför och som kan utföras på en person som på sannolika skäl misstänks för brott för vilket det strängaste straffet är fängelse i mer än sex månader. När en person misstänks för ett brott, överskrids även tröskeln för att inleda förundersökning. Därför föreskrivs att kroppsvisitationer kan utföras utan att förundersökning inleds, vilket motsvarar gällande reglering. Beslut om att inleda förundersökning fattas först efter visitationen. Beslut om kroppsbesiktning och undersökning av vad den visiterade annars bär på sig, fattas av en till uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen eller tullövervakningen.

4 mom. förutsätter att visitationerna utförs med finkänslighet och så att onödig olägenhet och skada undviks för personen i fråga eller hans eller hennes egendom. Över de visitationer som avses i 3 mom. ska upprättas ett protokoll. Vid utförandet av genomsökningar av personer ska dessutom iakttas de förfaranden som föreskrivs i tvångsmedelslagen. I tvångsmedelslagen föreskrivs förutsättningar för genomsökningsutrymmena, om

genomsökning som företas av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och om könet på den som förrättar genomsökning. Paragrafen föreslås också bli ändrad så att där hänvisas till den nya tvångsmedelslagen som trädde i kraft vid ingången av 2014.

16 §. Det föreslås att de nya 17 d och 17 e § ska innehålla bestämmelser om tullmäns rätt att göra säkerhetskontroll och ersätta bestämmelserna i nuvarande 16 §. I 16 § ska däremot föreskrivas om teknisk övervakning.

Jämfört med nuvarande reglering utvidgas tillämpningsområdet för teknisk övervakning något så att användningen av sådan inte längre ska begränsas endast till förebyggande av tullbrott eller identifiering av en person som misstänks för tullbrott. Teknisk övervakning ska enligt förslaget kunna företas för att övervaka att tullagstiftningen iakttas. Genom ändringen blir det möjligt att använda teknisk övervakning mera allmänt inom tullövervakningen, inte enbart inom tullbrottsbekämpningen.

I paragrafens 1 mom. definieras begreppet teknisk övervakning. Med det avses iakttagande eller avlyssning av på förhand ospecificerad persontrafik eller godstrafik med hjälp av en teknisk anordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild.

Enligt 2 mom. ska Tullen för att övervaka att tullagstiftningen iakttas ha rätt att företa teknisk övervakning på gränsövergångsställen på Finlands riksgrens samt i passagerarterminaler, på hamnområden avsedda för godstrafik, i lagerlokaler avsedda för godstrafik och på andra liknande ställen och i liknande utrymmen som Tullen får övervaka. Tullen ska på förhand meddela om teknisk övervakning. Det meddelas i praktiken med hjälp av skyltar som informerar om övervakningen.

17 §. Paragrafens 1 mom. motsvarar 17 § i tullagen, där det hänvisas till 2 kap. 17 § i polislagen. Jämfört med den gällande tullagen ändras bestämmelsen så att i fortsättningen bestäms det även i den lag som gäller Tullen detaljerat om rätt att använda maktmedel inte bara för en tullman som arbetar med tullbrottsbekämpning och tullövervakning utan också för en person som tillfälligt

bistår tullmannen på begäran eller med samtycke av tullmannen.

Paragrafens 1 mom. motsvarar i sak 2 kap. 17 § i polislagen. Enligt lagrummet ska en tullman i tjänsteuppdrag som arbetar med tullbrottsbekämpning och tullövervakning ha rätt att använda maktmedel som behövs och kan anses försvarliga, om inte något annat föreskrivs i lag. Förutsättningen för att få använda maktmedel ska vara att användning går ut på att bryta en persons motstånd, avlägsna en person från en plats, gripa en person, hindra att en frihetsberövad flyr, avlägsna ett hinder eller förhindra ett överhängande brott eller någon annan farlig gärning eller händelse.

Frågan om maktmedlen kan försvaras ska — liksom för närvarande — bedömas utifrån hur viktigt och brådskande tjänsteuppdraget är, motståndets farlighet, vilka resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som är relevanta för en helhetsbedömning av situationen. Om det är nödvändigt att använda maktmedel, ska de användas endast i den utsträckning och så länge som det behövs för att utföra ett lagstadgat tjänsteuppdrag. Av 1 mom. framgår således även kravet att principen om den lindrigaste metoden ska iakttas.

Paragrafens 2 mom. är nytt och där föreskrivs om rätt för tullmän till nödvärn i överensstämmelse med 2 kap. 17 § 2 mom. i polislagen. Enligt momentet har en tullman i tjänsteutövning vid sidan av andra maktmedel rätt till nödvärn enligt vad som föreskrivs i 4 kap. 4 § i strafflagen. I en sådan nödvärnssituation handlar tullmannen under tjänsteansvar. Vid bedömningen av om nödvärn kan försvaras ska de krav beaktas som kan ställas på tullmannen med beaktande av dennes utbildning av erfarenhet.

En tullman är under tjänstetid är i tjänsteutövning oberoende av om tullmannen som bäst utför ett visst tjänsteuppdrag eller inte. Den föreslagna regleringen innebär att en tullman inte längre bedöms som en civilperson i en nödvärnssituation. Att tullmannen handlar under tjänsteansvar har att göra med att högsta domstolen i sitt avgörande HD 2004:75 konstaterat att man vid bedömningen av det berättigade i att en polisman använder maktmedel i en nödvärnssituation

med fog kan ställa högre krav på en polisman än på en vanlig medborgare. I motiveringen till den nya polislagen konstateras också att genom reformen betonas det allmännas ansvar när en tjänsteman hamnar i en nödvärns-situation. Med hänsyn till den utbildning och träning i användning av maktmedel som ges tullmän, kan en tullman med fog anses vara jämställd med en polis när användningen av maktmedel bedöms. Sålunda står en tullman, liksom även en polisman, under laglighetskontroll i nödvärnssituationer eller vid excess i nödvärn. I praktiken har framför allt sådana situationer visat sig vara problematiska där en grund som ger polisen rätt att använda maktmedel ligger så nära den straffrättsliga rätten att handla i nödvärn eller i nödtillstånd att det är svårt att påvisa vilkendera situationen det är fråga om. Förslaget rättar till detta missförhållande och i fortsättningen kan situationer av det slaget i enlighet med denna konstruktion bedömas som en enhetlig helhet. I och med att nödvärn sammankopplas med tjänsteansvar förbättras rättsskyddet för skadelidande, eftersom regleringen förtydligar och betonar statens skadeståndsansvar.

Momentets hänvisning till strafflagens 4 kap. 4 § innebär att i nödvärnssituationer ska tillämpas också bestämmelsen i slutet 4 § 1 mom., enligt vilken handlingen inte uppenbart får överskrida det som utifrån en helhetsbedömning ska anses försvarligt när man beaktar angreppets art och styrka, försvararens och angriparens person samt övriga omständigheter också i situationer där tullmän använder maktmedel. Vidare tillämpas bestämmelsen om excess i nödvärn i 2 mom. också i situationer där tullmän använder maktmedel. I nödvärnssituationer ska sålunda inte tillämpas den sista meningen i den föreslagna paragrafens 1 mom. om grunderna för bedömningen av om maktmedlen kan försvaras och inte heller bestämmelserna i strafflagens 4 kap. 6 § 3 mom. om befrielse från straffansvar i sådana fall där de gränser som föreskrivs i 6 § 2 mom. har överskridits vid användningen av maktmedel. I nödvärnssituationer ska emellertid beaktas momentets tredje mening enligt vilken utgångspunkten är den att på en tullmans handlande i nödvärn kan ställas högre krav än på en vanlig med-

borgares. Detta gäller både försvarshandlingar och dimensioneringen av sådana åtgärder.

Paragrafens 3 mom. motsvarar i sak den gällande regleringen. I 17 § i tullagen föreskrivs förutom om användning av maktmedel (genom en hänvisning till polislagen) även om situationer där en utomstående bistår en tullman på begäran av eller med samtycke av tullmannen. Momentet motsvarar dessutom i sak 2 kap. 17 § 3 mom. i polislagen. I lagrummet sägs att den som på begäran eller med samtycke av en tullman tillfälligt bistår en tullman i en situation där det nödvändigt att anlita utomståendes hjälp vid användning av maktmedel för att utföra ett synnerligen viktigt och brådskande tjänsteuppdrag, har rätt att under tullmannens uppsikt använda maktmedel som tullmannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar honom eller henne att använda.

Paragrafens 4 mom. motsvarar 2 kap. 17 § 5 mom. i polislagen. I lagrummet konstateras att i 4 kap. 6 § 3 mom. i strafflagen föreskrivs om excess i samband med användning av maktmedel och i 4 kap. 4 § 2 mom. och 7 § i strafflagen om excess i nödvärn.

17 a §. Bestämmelsen är ny i jämförelse med gällande tullag och motsvarar i sak 2 kap. 18 § i polislagen. Den aktuella regleringen är på grund av sina verkningar för individens rättigheter och skyldigheter sådan att bestämmelser om den med stöd av 80 § 1 mom. i grundlagen bör utfärdas genom lag.

Beredskapsskyldigheten gäller särskilt nödvärnssituationer, eftersom man i dem kan bli tvungen att använda kraftiga maktmedel. I sådana situationer måste man speciellt med hänsyn till ärendets brådskande karaktär i mån av möjlighet sörja för planeringen, ledningen och övervakningen av användningen av maktmedel. När det gäller nödvärn kan tillämpningsområdet för bestämmelsen dock bli smalt på grund av att typiskt för nödvärnssituationer är att de är oberäknliga och oförutsebara.

När det gäller den paragraf som granskas har de principer som nämns i 1 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen större betydelse även om behovet av att följa principerna alltid varierar från fall till fall. Lagens 1 kap. 5 § är förknippad med att man i allmänhet genom maktmedel ingriper i grund-

lagsenliga grundläggande rättigheter, i synnerhet i den personliga integriteten. Tullen ska agera sakligt och i försonlig anda. Tullen ska dessutom sköta sina lagbestämda uppgifter i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar.

De viktigaste principerna för styrningen av användningen av maktmedel är proportionalitetsprincipen och principen om minsta olägenhet, som det föreskrivs om i 1 kap. 6 och 7 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Också i samband med användningen av maktmedel kan det bli aktuellt att ange sin ställning som tullman (5 kap. 2 §). Det sistnämnda kan anses vara nödvändigt i situationer där en person som är föremål för en åtgärd måste uppmanas att avstå från ett förfarande, till exempel motstånd, och där föremålet för åtgärden inte vet att den som framför uppmaningen är en tullman.

I 1 mom. föreskrivs att om den som utför ett tjänsteuppdrag har anledning att befara motstånd eller ett obehörigt angrepp enligt 4 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen ska på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt bereda sig på användning av maktmedel.

Enligt 2 mom. ska en person som är föremål för tjänsteuppdrag varnas för risken att bli utsatt för maktmedel, om det är möjligt och ändamålsenligt att varna denne. Varningen ska ges på ett för ändamålet lämpligt och begripligt sätt. Momentet motsvarar i sak 2 kap. 18 § 2 mom. i polislagen.

17 b §. Bland bestämmelserna i gällande tulllag lämpar sig 17 § där det hänvisas till 2 kap. 17 § 1, 2 och 5 mom. i polislagen för användningen av skjutvapen. Med anledning av 80 § 1 mom. i grundlagen är det dock påkallat med tillräckligt detaljerade bestämmelser om användningen av skjutvapen även i tullagen.

De nya 17 b § motsvarar som självständig bestämmelse i reglering som gäller Tullen i sak 2 kap. 19 § i polislagen. Enligt 1 mom. får skjutvapen användas endast när det är fråga om att stoppa en persons verksamhet som orsakar direkt och allvarlig fara för någon annans liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att stoppa verksamheten.

I bestämmelsen nämns särskilt föremål och djur. Med ordet ”annans” som används i samma moment avses någon annan person än

den vars verksamhet det är fråga om att stoppa. Det kan också vara fråga om en fara som hotar den som använder skjutvapen.

Paragrafens 2 mom. motsvarar i sak 2 kap. 19 § 2 mom. i polislagen, där begreppet användning av skjutvapen definieras. Med användning av skjutvapen avses varning för användning av i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998) avsett skjutvapen, hot om användning av skjutvapen och avfyrande av skott. Att ta fram ett skjutvapen och göra det funktionsdugligt betraktas inte som användning av skjutvapen. Bestämmelsen föreslås på samma sätt som i den nya polislagen bli intaget i lagen, eftersom definitionen av begreppet användning av skjutvapen avviker från vad som i allmänhet förstås med användning av skjutvapen.

Användningen av maktmedel styrs inom Tullen för närvarande genom Tullstyrelsens föreskrift 189/190/12. Bestämmelser om skjutvapen och andra maktmedelsredskap samt definitioner på användningen av maktmedel föreskrivs även i fortsättningen mera ingående genom normer på lägre nivå än i lag. I stället för en föreskrift skulle en mera detaljerad styrning i fortsättningen med stöd av 54 § i tullagen utfärdas på förordningsnivå.

I 3 mom. föreskrivs om beslutsfattande som gäller användningen av skjutvapen. Momentet motsvarar i sak 2 kap. 19 § 3 mom. i polislagen. I momentet föreslås att beslut om vapenhot och avlossande av skott ska fattas av en tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen, om det är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är. Enligt huvudregeln hänger den höjda beslutsnivån samman med graden av allvar i dessa sätt att använda vapen. Eftersom situationer som gäller användning av maktmedel i praktiken kan uppkomma snabbt och det inte tillnärmelsevis alltid är möjligt att få ett beslut av den tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen, är det nödvändigt att det i lag föreskrivs om förutsättningarna för att avvika från denna huvudregel. I praktiken sammanhänger möjligheten att få ett beslut om användning och hot om användning av skjutvapen dock ofta med en situation med ledd operativ verksamhet som är planerad på förhand eller

som, om situationen blir långvarig, redan har pågått en tid. Såsom konstateras ovan i 2 mom. anses användning av skjutvapen inefatta också hot om användning av skjutvapen. Redan med stöd av 17 a § 2 mom. är det den tullman som använder skjutvapen som är skyldig att varna och därför behöver beslutsfattandet inte till denna del hänskjutas till den tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen.

17 c §. I 1 mom. föreskrivs att rörelse- eller handlingsfriheten för en person som är föremål för tjänsteuppdrag får begränsas med handbojor, plastfängsel eller på något annat motsvarande sätt om det är nödvändigt för att i samband med tjänsteuppdraget förhindra rymning, betvinga våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld. Begränsning av rörelse- och handlingsfriheten på något annat motsvarande sätt kan innebära t.ex. användning av en anordning som hindrar en person som är föremål för åtgärder att spotta på tullmän eller utomstående. På en person som uppträder lugnt ska inte utan vägande skäl användas anordningar som hindrar rörelse- eller handlingsfriheten.

I 2 mom. föreskrivs för det första att begränsning av rörelse- eller handlingsfriheten inte får fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte heller åsamka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödigt smärta.

Paragrafens 1 och 2 mom. är delvis baserade på formuleringarna i Tullstyrelsens föreskrift om tullmäns användning av maktmedel. I paragrafen föreskrivs dock mera ingående om begränsningar, med beaktande av 13 kap. 2 § i häktninglagen och de bestämmelser om användning av fängsel som ingår i 11 kap. 2 § i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen. För tydlighetens skull hänvisas till dessa paragrafer också i paragrafens 3 mom. Liksom redan nämns ovan i samband med användningen av maktmedel och skjutvapen, skulle bestämmelser om fängsel i en egen paragraf i lagstiftning som gäller Tullen även uppfylla det som föreskrivs i 80 § 1 mom. i grundlagen, enligt vilket bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag. Liksom i punkt 4.1 i Tullstyrelsens föreskrift föreslås däremot

inget omnämnande av att personer som är föremål för åtgärder inte får fjättras vid konstruktioner i rörliga fordon. Denna slutsats kan man dra redan med stöd av de allmänna principer som föreslås i andra meningen i 2 mom. och i 1 kap. 5—7 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

17 d §. Bestämmelsen motsvarar i tillämpliga delar 16 § i tullagen och 2 kap. 12 § i polislagen. I paragrafens 1 mom. föreskrivs att en tullman i samband med gripande, anhållande, häktning, tagande i förvar och andra åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten har rätt att kontrollera vad en person har i sina kläder eller annars på sig eller i medhavda saker, för att förvissa sig om att personen inte innehar föremål eller ämnen varmed han eller hon kan äventyra sin förvaring eller utsätta sig själv eller andra för fara. En tullman får i samband med tjänsteuppdrag, kroppsvisitera en person för att hitta sådana föremål eller ämnen också i andra fall, om det av grundad anledning behövs för att trygga tullmannens säkerhet i arbetet och fullgörandet av tjänsteuppdraget.

Jämfört med 16 § 1 mom. i den gällande lagen föreslås för det första den ändringen att det till den första meningen fogas formuleringen ”andra åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten”. Bestämmelsen ska alltså gälla Tullens samtliga åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten. Dessutom föreslås att sättet för utförande av visitationen ändras i överensstämmelse med vad som föreskrivs om kroppsvisitation i tvångsmedelagens 8 kap. 29 § 1 mom. I 17 d och 17 c § föreskrivs närmare om verkställande av säkerhetsvisitation.

I momentet föreskrivs dessutom om verkställande av säkerhetsvisitation vid fullgörande av tjänsteuppdrag i samband med andra än i momentet nämnda åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten. Detta breddar tillämpningsområdet för säkerhetsvisitation jämfört med gällande lag. Exempelvis i samband med inledande förhör kan det uppkomma situationer där det inte ännu finns förutsättningar för gripande men där man utifrån förhållandena (till exempel iakttagelser om eventuella vapen eller en persons fientliga uppträdande) eller förhandsuppgifter (myndigheten har till exempel fått en varning

eller uppgifter om en persons tidigare uppträdande) kan dra den slutsatsen att en person som är föremål för en tullmans åtgärd innehåller farliga föremål eller ämnen. Behovet av säkerhetsvisitation kan sammanhånga både med en viss situation över huvud taget och med den person som är föremål för en åtgärd. Det finns också skäl att beakta vilka möjligheter tullmannen i fråga har att försvara sig, med beaktande av platsen för händelsen.

Den bestämmelse som fogats till lagen berättigar inte tullen att göra säkerhetsvisitationer av razziatyp utan det måste alltid finnas en motiverad anledning till en visitation. Exempelvis endast den omständigheten att en person förhåller sig negativt till polisen är inte en grundad anledning att göra en säkerhetsvisitation utan det måste dessutom finnas någon annan grund som berättigar visitationen, t.ex. personens tidigare uppträdande. Som orsak räcker enligt riksdagens biträdande justitieombudsman avgörande som refereras i den allmänna motiveringen i denna proposition inte heller enbart den omständigheten att en person är medlem i en viss motorcykelklubb.

Paragrafens 2 mom. är ny med avseende på gällande tulllag och motsvarar 2 kap. 12 § 2 mom. i polislagen. I lagrummet föreskrivs att en person i samband med frihetsbegränsande åtgärder kan kroppsvisiteras eller saker som personen för med sig kontrolleras också för att hitta dokument som behövs för identifiering av denne.

Paragrafens 3 mom. motsvarar delvis 16 § 2 och 3 mom. i tullagen och i sak 2 kap. 12 § 4 mom. i polislagen. Enligt lagrummet ska farliga föremål och ämnen som avses i 1 mom. vid behov fråntas den visiterade. Också sådana föremål och ämnen ska fråntas den visiterade som det annars enligt lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag är förbjudet att inneha.

17 e §. Paragrafen är ny jämfört med gällande tulllag och i den föreslås bestämmelser om olika förfaranden för säkerhetsvisitationer och om metoder som ska användas vid visitationer i överensstämmelse med de nya polislagen.

Säkerhetsvisitation är en rutinmässig åtgärd i den praktiska myndighetsverksamheten. Säkerhetsvisitation innebär i praktiken

genomsökning av en persons kläder, fickor, plånbok, väskor och andra tillhörigheter som personen för med sig. Syftet med paragrafen är alltså att säkerställa skyddet för såväl tullmännens som personens egen och andra personer hälsa och säkerhet. Syftet med visitationen och verkställandet av den är också att säkerställa att myndigheten kan hålla kvar frihetsberövade i samband med att de grips, anhålls, häktas, tas i förvar och i samband med andra åtgärder som riktas mot den personliga friheten.

I paragrafens 1 mom. föreskrivs om förfarande vid säkerhetsvisitation. Säkerhetsvisitation kan för det första verkställas manuellt, vilket innebär ytlig genomsökning av de kläder som en person som är föremål för Tullens åtgärd har på sig samt av tillhörigheter som personen för med sig. En manuell säkerhetsvisitation gör det möjligt att i viss mån granska en persons kläder och tillhörigheter också innehållsmässigt. En säkerhetsvisitation ger emellertid inte rätt att granska t.ex. data som registrerats i en persons mobiltelefon och inte heller dokument i en portfölj eller innehållet i en anteckningsbok som påträffas i en ficka. Manuell visitation är i praktiken Tullens vanligaste metod att verkställa säkerhetsvisitation.

Säkerhetsvisitation kan verkställas också med metalldetektor, om detta från fall till fall bedöms vara den mest ändamålsenliga metoden och en tillräcklig metod för att verkställa säkerhetsvisitation. Säkerhetsvisitation med metalldetektor skulle innebära ett mindre ingrepp i den personliga integriteten för en person som blivit föremål för Tullens åtgärd än till exempel en manuell visitation. Det är dock inte alltid möjligt eller ens ändamålsenligt att använda metalldetektor i Tullens verksamhet.

I bestämmelsen nämns också säkerhetsvisitation med tränad hund. Med tränad hund avses en hund som skolats för att användas av en myndighet. En hund som har ett gott väderkorn är till mycket stor nytta, t.ex. då personer som är föremål för Tullens åtgärder ska säkerhetsvisiteras och det misstänks att de i sina kläder har gömt explosiva eller motsvarande ämnen på ett sätt som är svårt att upptäcka okulärt. Med någon annan motsvarande teknisk anordning avses t.ex. genomlys-

ningsapparater. Uttrycket ”på något annat jämförbart sätt” understryker att en polisman i enskilda fall har prövningsrätt om situationen är sådan att det inte är möjligt att använda någon av de ovan nämnda metoderna.

I 2 mom. föreskrivs om de principer som ska iakttas i samband med Tullens säkerhetsvisitationer, med beaktande också av de allmänna principer för Tullens brottsbekämpning som nämns i 1 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen och för Tullens verksamhet enligt 13 § i tullagen. Det är motiverat att i denna paragraf särskilt nämna principen om minsta olägenhet, redan på grund av Tullens mångsidiga uppgifter. Syftet med principen är att understryka vikten av att i samband med säkerhetsvisitationer alltid göra en helhetsbedömning, trots att det är fråga om rutinmässiga åtgärder.

I bestämmelsen ingår också särskilt en fin känslighetsprincip. Detta innebär att den visiterade ska behandlas sakenligt. Omständigheter som måste beaktas kan gälla t.ex. en persons ålder och hälsotillstånd samt anständighetssynpunkter. Med anständighetssynpunkter avses bland annat att säkerhetsvisitationen när det är möjligt ska verkställas av en person av samma kön som den visiterade. I traditionell myndighetsverksamhet kan detta krav dock inte alltid uppfyllas, redan med beaktande av könsfördelningen i Tullens personal.

20 a—20 j § och mellanrubriken före dem. Bestämmelser om olika förfaranden som ska användas vid inhämtande av information och om förutsättningarna för användningen av dem tas in i den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Tullen och därför föreslås bestämmelserna bli upphävda som obehövliga.

28 § 3—5 mom. Bestämmelser om rätt att få uppgifter ur vissa register föreskrivs i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

Mellanrubriken före 42 §, 43, 43 a, 44, 45, 45 a, 46, 47 ja 47 a §. Lagrummen föreslås bli upphävda, eftersom regleringen av tullbrott och utredandet av dem föreslås ingå i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

48 § och mellanrubriken före den samt 49 och 50 §. Bestämmelser om förfarandet för beslagtagna varor föreskrivs i lagen om

brottsbekämpning inom Tullen och därför föreslås lagrummen bli upphävda.

1.3 Polislagen

1 §. Tillämpningsområde och definitioner. Paragrafen föreslås bli ändrad så att i den beaktas de nya befogenheter som föreslås för Tullen i den föreslagna lagen om brottsbekämpning inom Tullen. För närvarande reglerar paragrafen vissa hemliga metoder för inhämtande av information huvudsakligen endast för polisens bruk, och därför måste paragrafen ändras så att de nya befogenheter gällande täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor som Tullen åläggs och som avviker från huvudregeln i polislagen beaktas. Det föreslås att det till 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen fogas en informativ hänvisning till lagen om brottsbekämpning inom Tullen vad gäller ovannämnda metoder för inhämtande av information. Dessutom föreslås det att momentet ska innehålla en kort beskrivning av till vilka delar avvikelse från huvudregeln i 5 kap. 1 § 4 mom. i polislagen ska göras när det gäller Tullen.

1.4 Gränsbevakningslagen

10 §. Allmänna principer som ska iakttas i tulluppgifter, polisuppgifter och förundersökningsuppgifter. Paragrafen föreslås bli ändrad så att till de principer som Gränsbevakningsväsendet ska följa vid skötseln av tulluppgifter fogas även de principer som avses i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

44 §. Överföring av förundersökning till en annan förundersökningsmyndighet. Det föreslås att 44 § 1 mom. ändras så att det i momentet i fortsättningen hänvisas till lagen om brottsbekämpning inom Tullen i stället för till tullagen, eftersom de bestämmelser i gällande tullag som gäller förundersökning av tullbrott överförs till lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

78 §. Handräckning till gränsbevakningsväsendet. I 78 § 1 mom. föreslås en teknisk precisering genom vilken ordet ”tullen” byts ut mot egennamnet ”Tullen”.

1.5 Lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet

Lagens namn föreslås bli ändrat så att ordet "tullen" byts ut mot egennamnet "Tullen".

1 §. Lagens syfte. I 1 § föreslås en teknisk ändring genom vilken ordet "tullen" byts ut mot egennamnet "Tullen".

I mellanrubriken *Brottsbekämpningssamarbetet mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet* före **2 §** föreslås en teknisk ändring genom vilken ordet "tullen" byts ut mot egennamnet "Tullen".

4 §. Förfarande vid internationella kontrollerade leveranser. Förutom bestämmelserna i 4 § 4 mom. föreskrivs dessutom om kontrollerade leveranser i 3 kap. 42 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Sålunda utsträcks hänvisningen enligt momentet till att förutom de paragrafer som räknas upp i momentet gälla även ovannämnda bestämmelse i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Dessutom föreslås det för enhetlighetens skull att det i momentet ska ingå en hänvisning också till motsvarande befogenheter enligt gränsbevakningslagen.

1.6 Tvångsmedelslagen

10 kap. Hemliga tvångsmedel

1 §. Tillämpningsområde. I tvångsmedelslagen ändras 10 kap. 1 § 1 mom. så att det i momentet förutom polislagen, som reglerar användningen av vissa hemliga metoder för inhämtande av information, även nämns lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

I paragrafens 2 mom. föreslås en ändring av tekniskt natur, vars syfte är att göra regleringen mera informativ. Eftersom det i lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs om Tullens befogenhet att använda vissa metoder för inhämtande av information som nämns i momentet, skulle det ge en vilseledande uppfattning om myndigheternas befogenheter att lämna momentet i dess ursprungliga form. De egentliga befogenhetsbestämmelserna och bestämmelserna om beslutsfattande som gäller Tullen har för Tullens del placerats i lagen om brottsbekämp-

ning inom Tullen i stället för i tvångsmedelslagen till de delar det är fråga om täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor. För närvarande föreskrivs användningen av dessa hemliga tvångsmedel i paragrafen i regel endast för polisen, och därför är det nödvändigt att ändra momentet så, att man beaktar de nya befogenheter för Tullen som avviker från tvångsmedelslagen och som gäller täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor. Till momentet föreslås en informativ hänvisning till lagen om brottsbekämpning inom Tullen vad gäller dessa metoder för inhämtande av information. Dessutom föreslås att i momentet införs en kort beskrivning av till vilka delar man i fråga om Tullen ska kunna avvika från huvudregeln i 10 kap. 1 § 2 mom. i tvångsmedelslagen.

14 §. Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar. I 1 mom. görs en teknisk ändring genom vilken regleringen av tvångsmedelslagen fås att bättre motsvara olika myndighets behov. Definitionsbestämmelsen i gällande 1 mom. har formulerats utifrån polisen. Eftersom även Tullen sedan den 1 januari 2014, om de förutsättningar som föreskrivs i lagen uppfylls, har befogenhet att använda förtäckt inhämtande av information, är det ändamålsenligt att det till definitionsbestämmelsen fogas att det i förtäckt inhämtande av information även kan vara fråga om falska, vilseledande eller förtäcka uppgifter som används för att hemlighålla uppdraget för en tullman inom Tullens brottsbekämpning.

Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 3 mom., där det föreskrivs om förutsättningarna att använda befogenheten inom Tullen. Eftersom regleringen av hemliga metoder för inhämtande av information ska vara begränsade på lämpligt sätt så att den motsvarar respektive förundersökningsmyndighets behov, har förteckningen över brott som berättigar till befogenheten begränsats så att den gäller endast sådana tullbrott som överskrider en viss allvarlighetsgrad i fråga om vilka det är nödvändigt med förtäckt inhämtande av information för att tullbrotten effektivt ska kunna förhindras och utredas. Brott som berättigar till förtäckt inhämtande av informa-

tion är i fråga om graden av allvarlighet i princip jämförbara med de brott som gäller polisen och räknas upp i 2 mom.

Skillnaden jämfört med den reglering som gäller polisen är att Tullen inte föreslås få befogenhet att använda förtäckt inhämtande av information för att förhindra eller utreda utnyttjande av en person som är föremål för sexhandel eller koppleri enligt 2 mom. 2 punkten, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 4 punkten eller stöld eller häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet enligt 6 punkten. Ovan nämnda brott förekommer i princip inte som tullbrott, och Tullen behöver sålunda inga befogenheter att förhindra eller utreda sådana brott. Däremot föreslås i 3 mom. att smuggling är ett brott som berättigar till åtgärden. Genom detta möjliggörs användningen av förtäckt inhämtande av information för att förhindra eller utreda de allra allvarligaste brotten av smugglingskaraktär, i vilka det inte är fråga om andra brottsbeteckningar som enligt bestämmelserna berättigar till åtgärden.

15 §. Beslut om förtäckt inhämtande av information. I 1 mom. föreslås en ändring av teknisk natur, genom vilken tvångsmedelslagen i fortsättningen innehåller bestämmelser om beslutsfattande som gäller förtäckt inhämtande av information inom Tullen. Utan den ändring som föreslås skulle endast en till uppdraget förordnad tjänsteman som specialutbildats för hemligt inhämtande av information få fatta beslut om förtäckt inhämtande av information, men däremot inte Tullens brottsbekämpningschef som är chef för tjänstemannen. Genom ändringen kan regleringen fås att i sak motsvara beslutsnivån inom polisen.

39 §. Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor. I 2 mom. föreslås en ändring av teknisk natur, genom vilken bestämmelserna i tvångsmedelslagen om användning av informationskällor och styrd användning av informationskällor börja gälla även Tullen. Ändringen är nödvändig för att lagstiftningen ska vara enhetlig, med beaktande av att bestämmelsen med en definition av informationskälla i 10 kap. 39 § i tvångsme-

delslagen även gäller Tullen. Organiseringen av användningen av informationskällor inom Tullen på ett rättssäkert och tryggt sätt som motsvarar lagstiftarens avsikt och beaktar rättsskyddet för den som är föremål för inhämtande av information förutsätter att även regleringen av styrd användning av informationskälla är enhetlig i relation till bestämmelserna i polislagen.

Det föreslås att 4 mom. ändras så att bestämmelsen även är lämplig för Tullens användning av informationskällor. Sålunda fogas till momentet ett omnämmande enligt vilket bestämmelser om registreringen av uppgifter om informationskällor i personregistret och betalning av arvode föreskrivs såväl i polislagen som i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

40 §. Beslut om styrd användning av informationskällor. I paragrafens 1 mom. föreslås en teknisk ändring genom vilken beslutsnivån för styrd användning av informationskällor ska fås att i sak motsvara regleringen som gäller polisen. Enligt momentet ska beslut om styrd användning av informationskällor för att utreda ett brott som undersöks av Tullen fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en till uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som specialutbildats för hemligt inhämtande av information för att utreda brott.

Paragrafens 3 mom. föreslås bli myndighetsneutralt för att det vad formuleringen beträffar ska lämpa sig för styrd användning av informationskällor även inom Tullen. Sålunda ska i beslut om styrd användning av informationskällor enligt 2 punkten i momentet nämnas vilken enhet som inhämtar information och vilken tjänsteman som ansvarar för att det förverkligas.

47 §. Skydd när hemliga tvångsmedel används. I 2 mom. föreslås en ändring av teknisk natur genom vilken bestämmelsen görs mera informativ. I momentet föreskrivs uttryckligen om att såväl polisen som Tullen i framtiden får använda vilseledande eller förtäckta uppgifter, göra och använda falska, vilseledande eller förtäckta registeranteckningar samt framställa och använda falska handlingar, när det är nödvändigt för att skydda sådan användning av hemliga tvångsmedel som redan genomförts, pågår el-

ler kommer att genomföras. I tvångsmedelslagen som trädde i kraft vid ingången av 2014 föreskrivs inte särskilt om Tullens befogenheter i sådana situationer som i 2 mom. För att förtydliga regleringen av förtäckt inhämtande av information vore det önskvärt att det i tvångsmedelslagen föreskrivs exakt och noga avgränsat om användningen av sådana metoder som avses i momentet för att utreda brott.

48 §. Beslut om skyddande. Paragrafens 1 mom. föreslås bli ändrat så att det till momentet fogas ett uttryckligt omnämnande av fattande av beslut om skyddande av ett hemligt tvångsmedel inom Tullen. Enligt momentet ska Tullens brottsbekämpningschef fatta beslut om registeranteckningar och upprättande av handlingar enligt 47 § 2 mom. för att förhindra ett tullbrott som undersöks av Tullen.

56 §. Användning av överskottsinformation. I 2 mom. ska göras en ändring av teknisk natur, genom vilken bestämmelser om användning av överskottsinformation för att inrikta Tullens verksamhet föreskrivs på samma sätt som för polisen.

57 §. Utplåning av information. I paragrafens 1 mom. föreslås en ändring av teknisk natur om möjligheten att bevara överskottsinformation om de i lag föreskrivna förutsättningarna råder. Momentet ändras så att det motsvarar regleringen som gäller polisen genom att det till momentet fogas en hänvisning till både lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet och till tullagen, där det föreskrivs om Tullens register.

65 §. Tillsyn över användningen av hemliga tvångsmedel. I paragrafen föreslås ändringar av teknisk natur, genom vilka tillsynen över användningen av hemliga tvångsmedel och regleringen av rapporteringen om det ska harmoniseras med regleringen som gäller polisen. Genom ändringen fås tillsynen över och rapporteringen om hemliga tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen dessutom att i sak motsvarar bestämmelserna enligt lagen om brottsbekämpning inom Tullen som gäller tillsynen över och rapporteringen om hemliga metoder för inhämtande av information i syfte att förhindra tullbrott.

1.7 Förundersökningslagen

2 kap. Vilka som deltar i förundersökning

1 §. Myndigheterna vid förundersökning. I paragrafen föreslås en teknisk ändring som gör att formuleringen av 2 mom. börjar motsvara de lagändringar som nu föreslås. Eftersom största delen av regleringen som gäller brottsbekämpning inom Tullen föreslås bli överförd från tullagen till lagen om brottsbekämpning inom Tullen, ska även hänvisningen i momentet ändras på motsvarande sätt.

11 kap. Särskilda bestämmelser

8 §. Rätt att få information av en myndighet samt av en privat sammanslutning och av en privatperson. Till paragrafen föreslås bli fogat ett tillägg av teknisk natur hänvisningar till båda 4 kap. 2 och 3 § i polislagen och 2 kap. 14 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen där det föreskrivs om Tullens rätt att få behövlig information från en privat eller offentlig sammanslutning eller person för att förhindra, avslöja eller utreda ett tullbrott.

1.8 Utlänningslagen

12 §. Bestämmelser om passerande av gränsen. I 12 § i utlänningslagen föreslås en teknisk ändring som förutsätts av lagen om Tullens organisation och av Tullens nya organisation i enlighet med den.

1.9 Statstjänstemannalagen

7 §. I 7 § 1 mom. 12 punkten i statstjänstemannalagen (750/1994) föreslås tekniska ändringar som förutsätts av lagen om Tullens organisation och av Tullens nya organisation i enlighet med den. Ordet ”tullverket” byts ut mot ordet ”Tullen” i den aktuella punkten.

1.10 Lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation

36 §. Rätt för vissa andra myndigheter att få uppgifter. I paragrafen görs en teknisk ändring genom vilken hänvisningen i 1 mom.

utsträcks till att gälla såväl de lagar som räknas upp i momentet som även den lag om brottsbekämpning inom Tullen som föreslås i propositionen.

1.11 Strafflagen

16 kap. Om brott mot myndigheter

4 b §. Tredska mot tullman. Till 16 kap. i strafflagen föreslås bli fogat en ny 4 b §, i vilken det föreskrivs om tredska mot tullman. Bestämmelsen överensstämmer i sak med bestämmelserna enligt 16 kap. 4 § och 4 a § i strafflagen, i vilka det föreskrivs om tredska mot polis och tredska mot gränsbevakningsman. Av harmoniseringsskäl föreslås bestämmelser i strafflagen även om tredska mot tullman.

Rekvisitet ska i sak överensstämma med tredska mot polis enligt 4 § och tredska mot gränsbevakningsman enligt 4 a §. Likaså ska straffskalan vara den samma, dvs. böter eller fängelse i högst tre månader.

Paragrafens 1 punkt lämpar sig för situationer i vilka den som är föremål för en tullmans lagenliga åtgärd låter bli att iakttä en order eller ett förbud som en tullman utfärdat för att utföra ett uppdrag inom sitt verksamhetsområde och inom sina befogenheter. I dagens läge finns ingen motsvarande allmän bestämmelse och om gärningen inte uppfyller något annat rekvisit i strafflagen, lämpar sig främst 42 § 3 mom. i tullagen för de situationer som beskrivs i paragrafen. I nämnda lagrum föreskrivs om tullförseelse och straffet för den. Med beaktande av Tullens lagstadgade uppgifter och tullmäns befogenheter att genomföra dessa uppgifter, kan avsaknaden av en lämplig straffbestämmelse på strafflagsnivå för tredska mot tullmän anses vara en klar brist.

Enligt den lag om brottsbekämpning inom Tullen som föreslås i denna proposition och enligt tullagen ska tullmän ha rätt att vid utövning av sina befogenheter enligt dessa lagar eller andra lagar i enskilda fall inom sitt ansvarsområde ge befallningar och meddela förbud som är förpliktande för var och en. Tullförseelse enligt 42 § 3 mom. i gällande tulllag förstärker även i fortsättningen befallningar och förbud som meddelats med stöd

av lag. I strafflagen ska dessutom föreskrivas om en straffbestämmelse som lämpar sig för fall av tredska enligt rekvisitet i bestämmelsen.

Paragrafens 2 punkt ska gälla situationer i vilka en person hindrar en tullman att utöva befogenheter enligt 14 § i tullagen eller 2 kap. 14 och 15 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. I 14 § i tullagen föreskrivs om Tullens eller andra behöriga myndigheters befogenheter att utföra tullåtgärder. I 2 kap. 14 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs om erhållande av uppgifter från en privat eller offentlig sammanslutning eller person. I 15 § i samma kapitel föreskrivs om utredning av någons identitet.

Till tillämpningsområdet för straffbestämmelsen hör enligt 3 punkten dessutom situationer där en person utan anledning tillkallar en tullman eller genom att lämna falska uppgifter försvårar Tullens verksamhet.

1.12 Lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar

12 §. En parts rätt att ta del av en handling. I 12 § 2 mom. 3 punkten föreslås en ändring i vilken det i fråga om hemligt inhämtande av information hänvisas till lagen om brottsbekämpning inom Tullen där dessa metoder i fortsättningen regleras för Tullens del.

1.13 Lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet

3 §. Definition av information och underrättelser. Det föreslås att i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unio-

nens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet görs en teknisk ändring genom vilken hänvisningen i lagrummet utsträcks till att gälla förutom de lagar som räknas upp i punkten även den lag om brottsbekämpning inom Tullen som föreslås i denna proposition.

1.14 Punktskattelagen

4 §. Behörig myndighet. Lagens 4 § föreslås bli ändrad så att till paragrafen fogas en hänvisning till lagen om brottsbekämpning inom Tullen som avses i denna proposition.

103 §. Omhändertagande. I paragrafens 1 mom. föreslås en sådan teknisk ändring som förutsätts av lagen om Tullens organisation och av Tullens nya organisation i enlighet med lagen i vilken ordet ”Tullmyndighet” byts ut mot ordet ”Tullen”.

1.15 Lag om stämmingsmän

6 §. Till 6 § 1 mom. 1 punkten i lagen om stämmingsmän föreslås bli fogat att en anställningsberättigad tullman eller en till uppdraget förordnad annan tullman på motsvarande sätt som en stämmingsman är berättigad att verkställa stämning och delgivning.

Enligt paragrafens 2 mom. föreskrivs genom förordning om polismans och gränsbevakningsmans skyldighet att verkställa delgivningar. Bestämmelser om motsvarande skyldigheter föreskrivs för tullmän.

1.16 Utsökningsbalk

3 kap. **Förundersökningsmyndigheter och vissa andra myndigheter samt domstolar**

70 §. Det föreslås att det i 3 kap. 70 § 1 mom. 6 punkten i utsökningsbalken görs en snarast teknisk ändring, så att Tullens nya organisation enligt lagen om Tullens organisation beaktas genom att ordet ”tullmyndigheterna” ersätts med ordet ”Tullen”.

1.17 Lag om upphävande av lagen om ändring av 46 och 47 § i tullagen

Lagen om föreläggande av böter och ordningsbot har antagits i riksdagen och genom lag föreskrivs särskilt om dess ikraftträdande. I samband med denna lag har också antagits en lagändring, genom vilken 46 och 47 § i tullagen ändras. Dessa lagrum föreslås i denna proposition bli överflyttade till lagen om brottsbekämpning inom Tullen och därför föreslås lagen om ändring av 46 och 47 § i tullagen bli upphävd.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Fullmakt att utfärda närmare bestämmelser föreslås i 5 kap. 4 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Genom förordning av statsrådet kan bestämmelser utfärdas om

- 1) tullmännen inom Tullens brottsbekämpning,
- 2) de funktionella ledningsförhållandena inom Tullens brottsbekämpning,
- 3) tjänstetecken samt om
- 4) anmälningar och utredningar om utövande av befogenheter enligt internationella överenskommelser.

I paragrafen föreskrivs om en fullmakt enligt vilken det genom förordning av finansministeriet kan utfärdas bestämmelser om

- 1) hur ställningen för tullmän inom Tullens brottsbekämpning ska anges och tullmän identifieras,
- 2) förvaring av egendom som tagits om hand och utlämnande, försäljning, användning och förlust av beslagttaget gods,
- 3) tecken och metoder vid stoppande av fordon,
- 4) tullmäns kondition och yrkesskicklighet,
- 5) handräckning till andra än polisen och gränsbevakningsväsendet,
- 6) registrering av åtgärder,
- 7) ställande av sådan rättegångssäkerhet som avses i 2 kap. 3 §, samt
- 8) sådant vite som avses i 2 kap. 14 § 5 mom.

Om Tullens och Tullens brottsbekämpnings möjlighet att styra verksamheten genom föreskrifter bestäms i Tullens arbetsordning (164/010/12) samt i reglementet om

brottsbekämpning (3/01.02.01.2013), som utfärdats med stöd av arbetsordningen.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2015.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

4.1 Inledning

Vissa frågor i anslutning till grundlagen samt tryggheten av de grundläggande och mänskliga rättigheterna har behandlats i propositionens allmänna motivering och detaljmotivering till den del som de har betydelse för utformningen och tolkningen av de föreslagna bestämmelserna. Även de högsta laglighetsövervakarnas och Europadomstolens praxis samt grundlagsutskottets ställningstaganden har beaktats.

Enligt 2 § 3 mom. i grundlagen ska all utövning av offentlig makt bygga på lag och i all offentlig verksamhet ska lag noggrant iakttas. Denna bestämmelse i grundlagen präglar propositionens innehåll och syftet har varit att reglera myndigheternas befogenheter heltäckande och övergripande. Bakgrunden till att regleringen utvecklas på det beskrivna sättet är att förbättra den rättsliga ställningen för dem som är föremål för myndigheternas befogenheter och att förbättra rättssäkerhetsarrangemangen. Förutom 2 § 3 mom. i grundlagen, ställer också 80 § 1 mom. i grundlagen vissa krav på propositionen; enligt lagrummet ska genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. Detta har beaktats i propositionen och det har föreslagits att vissa bestämmelser som för närvarande är på forskriftsnivå ska lyftas upp på lagnivå och tas i lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

Hemliga metoder för att inhämta information och tvångsmedel innebär ofta ingrepp i de grundlagsskyddade rättigheterna. När det gäller kapitlet om hemligt inhämtande av information är en central omständighet som hänför sig till tryggheten av de grundläggande rättigheterna att bestämmelserna i den nya

tvångslagen och den nya polislagen, som påverkat bakgrunden till denna proposition, är enhetliga i förhållande till vad som föreslås i denna proposition. Att å ena sidan myndigheternas befogenheter, men å andra sidan också myndigheternas skyldigheter är symmetriska i förhållande till den reglering som gäller andra förundersökningsmyndigheter är ägnat att minska den förvirring som orsakats av formuleringarna om hemligt inhämtande av information i olika lagar och svårigheterna att hantera de bestämmelser som påverkar de grundläggande rättigheterna, vilket grundlagsutskottet har påpekat i sina utlåtanden.

I samband med att den nya polislagen bereddes konstaterade grundlagsutskottet att det med tanke på grundrättsskyddet är motiverat att koordinera polislagens bestämmelser om hemligt inhämtande av information med tvångsmedelslagens bestämmelser om hemliga tvångsmedel. I denna proposition har man beaktat grundlagsutskottets syn, och särskilt bestämmelserna om hemligt inhämtande av information har utformats så att formuleringarna och tillämpningsföresättningar i sak stämmer överens med de nämnda lagarna. I fortsättningen har det således inte längre i princip någon betydelse för individens rättsskydd och grundläggande rättigheter om den myndighet som undersöker ett fall och använder sig av hemliga metoder för att inhämta information om handlar med stöd av polislagen, tullagen eller tvångsmedelslagen.

De från grundlagens och de grundläggande rättigheternas synpunkt betydelsefullaste ändringarna i lagstiftningen är de som ger myndigheterna nya befogenheter med avseende på individen eller begränsar individens rättigheter eller utvidgar redan existerande befogenheter eller som i något annat avseende begränsar individens rättigheter eller handlingsfrihet. Med beaktande av den gällande tullagens bestämmelser om Tullens befogenheter att förhindra och utreda tullbrott samt hänvisningsbestämmelsen i 43 § 2 mom. till polisens befogenheter att utreda brott, är de helt nya eller utvidgade befogenheterna i propositionen jämfört med tullagen få till antalet. Även här är det i första hand fråga om situationer där det för första gången föreskrivs på lagnivå om situationer som för

närvarande inte alls är reglerade. Också när det gäller ändringar som syftar till att utvidga befogenheterna är det skäl att fästa uppmärksamhet vid den roll som Tullens brottsbekämpning föreslås spela när befogenheterna utövas i praktiken.

När det gäller inverkan på de grundläggande rättigheterna måste propositionen bedömas med avseende på de lagreservationer som ingår i grundrättighetsbestämmelserna, samtidigt med beaktande av de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande rättigheterna, nämligen att en sådan begränsning ska vara noggrant definierad och exakt, att grunderna för begränsningen ska vara godtagbara, att kravet på proportionalitet ska vara uppfyllt, att rättssäkerhetsarrangemangen ska vara tillräckliga och att begränsningen inte får stå i konflikt med Finlands internationella förpliktelser när det gäller de mänskliga rättigheterna.

Enligt grundlagens 7 § 1 mom. har alla rätt till liv, personlig frihet, integritet och trygghet. I paragrafens 3 mom. föreskrivs att den personliga integriteten inte får kränkas och att ingen får berövas sin frihet godtyckligt eller utan laga grund. Den gällande tullagen innehåller befogenheter som riktar sig mot olika grundläggande och mänskliga rättigheter. Likaså föreslås i denna proposition bestämmelser om befogenheter som riktar sig mot grundläggande och mänskliga rättigheter. Såsom konstaterades redan i den allmänna motiveringen har i propositionen beaktats de allmänna förutsättningarna för att begränsa de grundläggande rättigheterna.

I grundlagens 10 § föreskrivs om skydd för privatlivet. Enligt paragrafens 1 mom. är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. I 2 mom. i samma paragraf föreskrivs att brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden är okränkbar. I paragrafens 3 mom. föreskrivs att genom lag kan bestämmas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Genom lag kan också bestämmas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfri-

den, vid rättegång och säkerhetskontroll samt under frihetsberövande.

Grundlagsutskottet har i fråga om grundlagens 10 § 3 mom. uppmärksammat den omständigheten att det vid utövande av befogenheter i praktiken inte är möjligt att dra upp någon exakt gräns när det gäller den tidpunkt då ett brott har begåtts. Många brott är till sin natur sådana att det inte är möjligt att utreda dem om de inte över huvudtaget avslöjas, vilket i sin tur kan kräva att man kan bereda sig för att sådana brott begås. Utskottet har ansett att också sådana åtgärder utgör brottsutredning som vidtas med anledning av en konkret och individualiserad brottsmisstanke, trots att brottet inte ännu har fullbordats. Utskottet anser det vara viktigt att det också av bestämmelsens ordalydelse klart framgår att en konkret och individualiserad brottsmisstanke är en förutsättning för att en åtgärd ska vara tillåten från statsförfattningsrättslig synpunkt. Grundlagsutskottets åsikter har särskild betydelse vid bedömningen av befogenheter i anslutning till förhindrande av brott (GrUU 2/1996 rd, 5/1999 rd, 37/2002 rd och 11/2005 rd). När förslagen i propositionen bedöms är också grundlagens bestämmelser om mötesfrihet (13 §), egendomsskydd (15 §) och rättsskydd (21 §) av betydelse.

4.2 Bestämmelserna i lagen om brottsbekämpning inom Tullen

Allmänt

Bestämmelser om befogenheterna för tullbrottsbekämpningen föreskrivs i gällande tullag. I den nya lagen om brottsbekämpning inom Tullen samlas dessa bestämmelser för tydlighetens skull i en enda lag. Strukturen i den nya lagen om brottsbekämpning inom Tullen följer så långt det är möjligt den nya polislagens och tvångsmedelslagens struktur och systematik i synnerhet när det gäller bestämmelserna om hemligt inhämtande av information. I sak görs endast ett fåtal ändringar i gällande tullag och de största ändringarna hänför sig till ändringen av strukturen och systematiken i bestämmelserna om Tullens brottsbekämpning. De ändringar som i propositionen föreslås i befogenheterna för Tul-

lens brottsbekämpning hänför sig främst till hemligt inhämtande av information och särskilt till täckoperationer och bevisprovokation genom köp. Nedan granskas endast de bestämmelser i den nya lagen vilka kan ha betydelse för skyddet för de grundläggande rättigheterna.

I den nya lagen om brottsbekämpning inom Tullen har bestämmelser om hemliga metoder för inhämtande av information tagits in i 3 kap. Kapitlets struktur föreslås vara likadan som i 5 kap. i polislagen och 10 kap. i tvångsmedelslagen. När det gäller granskningen av skyddet för de grundläggande rättigheterna finns det skäl att observera att de allmänna förutsättningarna för användningen av hemliga metoder för inhämtande av information har samlats i 3 kap. 2 § i lagförslaget, och de upprepas inte i samband med särskilda förutsättningar för olika åtgärder. Enligt 2 § 1 mom. i kapitlet är den allmänna förutsättningen för alla aktuella åtgärder att man genom metoden för inhämtande av information kan utgå ifrån att man får tillräcklig sådan information som behövs för att förhindra ett tullbrott. Förutsättningen för de metoder för inhämtande av information som räknas upp i 2 mom. och som till sin karaktär kan innebära avsevärda ingrepp i individens skyddade rättsliga intressen är också att åtgärden kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande eller avslöjande av ett brott. En ytterligare förutsättning för täckoperationer och bevisprovokation genom köp är att åtgärden är nödvändig för att ett tullbrott ska kunna förhindras.

Hemliga metoder för inhämtande av information

Ökningen av antalet sådan metoder för inhämtande av information som föreslås bli reglerade i 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen jämfört med den gällande tullen beror i huvudsak på att lagens struktur och systematik ska fås att motsvara polislagen och tvångsmedelslagen. Detta leder till att Tullens hemliga åtgärder för inhämtande av information i fortsättningen ska definieras ännu noggrannare med kriterier i vilka man även har strävat efter att beakta den tekniska utvecklingen. Till exempel som nya former

av teknisk observation föreskrivs också för Tullens del om teknisk spårning en person och om teknisk observation av utrustning, som genom tolkning kunnat anses vara tillåtna genomförandeformer för den nuvarande tekniska observationen.

Det kan allmänt konstateras att de grundrättsliga och människorättsliga aspekterna på inhämtande av information via telenät samt på användningen av sådan information flera gånger har granskats av riksdagens grundlagsutskott. I det sammanhanget har också den utveckling som skett i fråga om regleringen av de grundläggande rättigheterna kunnat beaktas.

Bestämmelsen om brott som berättigar till teleövervakning i gällande tulllag föreslås bli ändrad så att teleövervakning är möjlig även då det finns anledning att misstänka en person för brott som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning, för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år. Till dessa delar är det alltså fråga om en utvidgning av omfattningen av brott som berättigar till åtgärder.

Vid bedömningen av ändringar som föreslås i fråga om regleringen av teleavlyssning är det skäl att för det första beakta den omständigheten att ingreppet i skyddet av konfidentiella meddelanden är mindre än när det är fråga om teleavlyssning. Grundlagsutskottet har konstaterat att genom teleövervakning inhämtas sådana identifieringsuppgifter för ett meddelande som enligt utskottets vedertagna praxis faller utanför kärnområdet för den grundläggande rätten till meddelandehemlighet (GrUU 37/2002 rd och GrUU 11/2005 rd). Teleövervakning är ett effektivt sätt att förhindra och avslöja ett brott uttryckligen när ett brott har begåtts eller när det finns grundad anledning att misstänka att ett brott begås med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning. Utökningen av antalet brott som berättigar till teleövervakning kan motiveras med den tekniska utveckling och de nya gärningssätt som den medför. Den gällande lagstiftningen förutsätter inte att brott mot automatiska databehandlingssystem ska uppnå en viss allvarlighetsgrad. Det är också skäl att observera att bland de principer som styr användningen av hemliga metoder för inhämtande av in-

formation är det i synnerhet proportionalitetsprincipen som styr användningen av dessa metoder i det avseendet att de inte används i fall av mindre betydelse. När man dessutom beaktar den omständigheten att en domstol fortfarande ska fatta det slutgiltiga beslutet om användning av teleövervakning, med undantag för vissa situationer där teleövervakning används med samtycke av teleadressens eller teleterminalutrustningens innehavare eller enligt en anhållningsberättigad tullmans beslut (spårning i brådslande fall), kan det från grundrättighetssynpunkt inte anses vara problematiskt att till förteckningen över brott som berättigar till teleövervakning föga brott som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning.

Frågan om i vilka situationer 3 kap. 4 § 3 mom. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen, den s.k. stormningsbestämmelsen, kan tillämpas har behandlats i detaljmotiveringen. Enligt bestämmelsen ska Tullen trots förutsättningarna i 2 mom. ha rätt att utföra teleövervakning, om det för att avvärja fara som hotar liv eller hälsa är nödvändigt att sådan utförs omedelbart. Det är fråga om rörelsefriheten som tryggas i grundlagens 9 § och om skyddet för privatlivet som tryggas i grundlagens 10 § (GrUU 36/2002 rd). Befogenheten gör det möjligt att snabbt spåra en person och ta reda på var denne finns. Det är sålunda fråga endast om att lokalisera mobiltelefoner och inte t.ex. om att ta reda på om någon tagit kontakt med en mobiltelefon. Befogenheten ger inte rätt att ingripa i skyddet av konfidentiell kommunikation och förutsättningarna för användningen av befogenheterna föreslås vara snäva. Detta framgår av uttrycken ”att sådan utförs omedelbart” och ”nödvändigt”. Med beaktande av de nämnda omständigheterna kan godtagbara skäl läggas fram för denna befogenhet.

I 3 kap. 5 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen får Tullen med samtycke av den som innehar en teleadress eller teleterminalutrustning för att förhindra tullbrott rikta teleövervakning mot adressen eller utrustningen, om innehavaren på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas göra sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller något annat tull-

brott som begås genom användning av teleadressen eller teleterminalutrustningen. Bestämmelsen är ny och motsvarar i sak 5 kap. 9 § 1 och 4 punkten i den nya polislagen. I dessa situationer fattar domstolen beslut om användning av teleövervakning. Av detaljmotiveringen till paragrafen framgår att samtycket ska ges frivilligt före åtgärden och att den som ger samtycket ska inse dess betydelse. För att få det får det inte från Tullens sida användas någon form av övertalning eller andra motsvarande påtryckningar. Med beaktande av dessa omständigheter samt dem som nämns ovan i samband med samtyckesbaserad teleövervakning kan det inte anses vara problematiskt från grundrättighetssynpunkt att reglera samtyckesbaserad teleövervakning på det sätt som föreslås.

I 3 kap. 7 och 8 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs om inhämtande av basstationsuppgifter. Paragrafen är ny i lagstiftning som gäller brottsbekämpning inom Tullen och motsvarar i tillämpliga delar 5 kap. 11 § i polislagen. Dessutom är det med avseende på fullgörandet av de grundlagsfasta rättigheterna för personer som är föremål för inhämtande av information viktigt att basstationsuppgifter inhämtas för att ett brott ska förhindras så att de aktuella personerna utesluts. Det är fråga om rörelsefriheten som tryggas i grundlagens 9 § och om skyddet för privatlivet som tryggas i grundlagens 10 § (GrUU 36/2002 rd). Inhämtandet av basstationsuppgifter kan gälla också framtida teleadresser och teleterminalutrustningar. Basstationsuppgifternas betydelse för förhindrande och avslöjande av brott inskränker sig inte till tidigare händelser i sådana situationer där gärningsmannen kan antas uppsöka en plats som är relevant när det gäller att förhindra eller avslöja ett brott. En förutsättning för inhämtandet av basstationsuppgifter är enligt lagen dessutom i sådana fall att det finns något särskilt skäl. Tullen ska dessutom ha rätt att inhämta basstationsuppgifter, om det är nödvändigt för att avvärja fara som hotar liv eller hälsa. I praktiken kan ett behov av att inhämta sådana basstationsuppgifter som avses i momentet bli aktuella främst i situationer som hör till området för PTG-samarbetet. Momentet motsvarar i sak 5 kap. 11 § 3 mom. i polislagen. Domstolen ska på

yrkande av en anhållningsberättigad polisman besluta om inhämtande av basstationsuppgifter. Om ärendet inte tål uppskov får en anhållningsberättigad tullman besluta om inhämtande av basstationsuppgifter till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast inom 24 timmar från det att metoden började användas.

Då man beaktar att ingreppet i de grundläggande rättigheterna i ovan avsedda fall är litet jämfört med betydelsen av det samhälleliga intresse som ligger till grund för begränsningarna och den omständigheten att ärendet efter att en anhållningsberättigad tullman i brådskande fall har fattat beslut om saken ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast inom 24 timmar från det att metoden började användas, finns det godtagbara grunder för ändringen.

Systematisk observation, förtäckt inhämtande av information och teknisk observation

I 3 kap. 9 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen tas in bestämmelser om observation och systematisk observation. Bestämmelser om observation ingår i 20 c § i tullagen. Observation anses numera med stöd av sedvanerätt vara tillåten också vid förundersökning. Observation kan innebära iakttagelser av en viss person i syfte att inhämta information. Observation kan anses vara en av Tullens grundläggande metoder för informationshämtning. Det är därför inte nödvändigt att föreskriva om förutsättningarna för denna grundläggande form av observation. Vid observation får användas tekniska anordningar, (t.ex. kikare), men observationen får inte riktas mot kärnområdet för hemfridsskyddet, dvs. mot utrymmen som används för stadigvarande boende.

I 3 kap. 9 § 2 mom. görs det skillnad mellan observation och systematisk observation. Med systematisk observation avses annan än kortvarig observation. Enligt förslaget ska sådan observation uttryckligen regleras. Denna hemliga metod för inhämtande av information är relevant för föremålets personliga integritet, eftersom den innebär att denna observeras under en viss tid. Det kan t.ex.

vara fråga om att systematiskt observera vad en person gör under sin fritid och vilka personer denne då träffar. Inte heller systematisk observation får riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende.

Avsikten med regleringen av systematisk observation är i likhet med regleringen av annan observation att precisera ett för närvarande oklart rättsläge. Också i detta avseende är det sålunda fråga om en exaktare och mera heltäckande reglering av myndigheternas befogenheter. På grund av att det är fråga om ingrepp i integritetsskyddet kan systematisk observation med beaktande av proportionalitetsprincipen inte användas för att förhindra eller avslöja smärre brott. En förutsättning för användning av befogenheten är enligt förslaget att det finns grundad anledning att misstänka att den som observeras begår ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller ett sådant brott enligt 44 kap. 5 § i strafflagen, 46 kap. 6 § i strafflagen eller 46 kap. 7 § i strafflagen som betraktas som tullbrott. En anhållningsberättigad tullman kan fatta beslut om systematisk observation. Också regleringen av systematisk observation kan med beaktande av de nämnda omständigheterna anses vara exakt och noga avgränsad. Regleringen av systematisk observation innebär inga problem från grundrättighetssynpunkt.

En ny metod för informationshämtning är också förtäckt inhämtande av information enligt 3 kap. 11 §. Med förtäckt inhämtande av information avses sådant inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla tullmannens uppdrag. Förtäckt inhämtande av information får användas när det är fråga om brott av en viss allvarlighetsgrad. Metoden får användas om det med anledning av en persons yttranden eller övriga uppträdande med fog finns anledning att anta att denna kommer att göra sig skyldig till ett

- 1) tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) narkotikabrott som betraktas som tullbrott,
- 3) smuggling eller
- 4) grovt tullredovisningsbrott.

Den nya befogenheten kan placeras in mellan systematisk observation och täckoperation, eftersom avsikten med den dels är att få personlig kontakt med den som är föremål för informationshämtningen men å andra sidan att inte umgås med denna under någon längre tid eller att bygga upp ett sådant särskilt förtroendeförhållande som när det är fråga om en täckoperation. Också vid förtäckt inhämtande av information är det fråga om tullbrottsbekämpningens praktiska behov och i anslutning därtill om en heltäckande och exakt reglering av befogenheterna. Förtäckt inhämtande av information innebär inte ett lika djupt ingrepp i integritetsskyddet som en täckoperation. I fråga om förutsättningarna jämföras den med systematisk observation som behandlas ovan.

I 3 kap. 17 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs om teknisk spårning av en person. Om syftet med teknisk spårning är att följa hur en person förflyttar sig genom att en spårningsanordning fästs i de kläder som denne bär eller ett föremål som han eller hon bär med sig får åtgärden genomföras bara om personen i fråga med fog kan antas begå ett brott som avses i 13 § 4 mom. (brott som berättigar till teknisk avlyssning). Också till denna del är det delvis fråga om precisering av lagstiftningen, eftersom spårning av föremål ofta innebär spårning av en person som bär föremålen med sig. Teknisk spårning av en person får i regel användas endast i samband med utredning av relativt allvarliga brott. Enligt 3 kap. 18 § 1 mom. ska en domstol dessutom fatta beslut om teknisk spårning av en person, även om en anhållningsberättigad tullman i brådskande situationer tillfälligt får besluta om åtgärden.

I den föreslagna lagens 3 kap. 19 § föreskrivs om teknisk observation av utrustning, som också är en ny metod för inhämtande av information. Enligt den nuvarande hänvisningsbestämmelsen i 20 a § 2 mom. i tullagen kan Tullen för att förhindra tullbrott använda teknisk spårning av en person enligt vad som föreskrivs i 5 kap. i polislagen. På samma sätt som i fråga om övriga hemliga metoder för informationshämtning är det på sin plats med exakta och klart avgränsade bestämmelser om teknisk observation av ut-

rustning och dess förutsättningar i speciallagar för respektive myndighet. Den föreslagna paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 23 § i polislagen. Förutsättningarna för användningen av denna metoden kopplas i fråga om de brott som är föremål för åtgärden samman med förutsättningarna för teknisk avlyssning. Teknisk observation av utrustning får inte användas för att skaffa information om innehållet i ett meddelande eller om identifieringsuppgifter. Beslut om teknisk observation av utrustning ska fattas av en domstol, även om en anhållningsberättigad tullman i brådskande situationer tillfälligt får besluta om åtgärden. För teknisk observation av utrustning krävs sålunda en konkret och individualiserad misstanke (GrUU 12/1998 rd). Också till denna del är det fråga om en heltäckande och exakt reglering av myndighetsbefogenheterna, eftersom det för närvarande är oklart vilken karaktär ett sådant förfarande har och hur det placerar sig i förhållande till övriga hemliga tvångsmedel. Det är också skäl att beakta intresset att förhindra och avslöja allvarliga brott.

I 3 kap. 21 § föreskrivs om förutsättningarna för att inhämta identifieringsuppgifter för en teleadress eller teleterminalutrustning. Enligt hänvisningsbestämmelsen i 20 a § 2 mom. i tullagen kan Tullen för att förhindra tullbrott använda inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning enligt vad som föreskrivs i 5 kap. i polislagen. Den föreslagna paragrafen motsvarar i sak 5 kap. 25 § i polislagen.

Enligt 28 § 4 mom. i gällande tulllag har Tullen också för förhindrande och undersökning av tullbrott rätt att av samfund som idkar televerksamhet erhålla kontaktuppgifter om en sådan teleanslutning som inte är upptagen i en offentlig katalog. Enligt 28 § 3 mom. i tullagen har en tullman på begäran av en till uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen rätt att av en privat sammanslutning eller en enskild få uppgifter som behövs för avvärande eller utredning av tullbrott utan hinder av att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, verkställande direktör, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företagshemlighet eller bank- eller försäkringshemlighet. I gällande lag har inget sådant

villkor i fråga om brottets allvarlighet ställts för rätten att få information. Det torde dock inte vara möjligt att hitta en sådan uppgift inom Tullen där det skulle vara nödvändigt att använda teknisk utrustning för att inhämta identifieringsuppgifter för en teleadress eller teleterminalutrustning, men där något brott inte är förknippat med uppgiften. Genom befogenheten görs även ett ingrepp i skyddet för människans privatliv och därför är det motiverat att ställa ett villkor för användningen av befogenheten i anslutning till brottets omfattning, som är fängelse i minst ett år. I praktiken skulle förslaget underlätta Tullens möjligheter att få information i situationer enligt momentet, men samtidigt i någon mån skärpa förutsättningarna för rätten att få information. Regleringen av inhämtandet av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning är således inte problematisk ur grundrättssynpunkt.

Täckoperationer och bevisprovokation genom köp

Bestämmelser om täckoperationer ingår i 3 kap. 23 och 24 § i den föreslagna nya lagen. Täckoperationer för att förhindra eller utreda tullbrott genomförs av polisen enligt vad som föreskrivs i 28 §. Sådan täckoperation som avses i 23 § 3 mom. och som utslutande företas i datanät kan dock genomföras av till för uppdraget förordnad tullman inom tullbrottsbekämpningen som specialutbildats för hemligt inhämtande av information. Trots Tullens befogenhet att genomföra täckoperation enligt 23 § 2 mom. får Tullen alltså inte självständigt utföra uppgifter där dessa befogenheter används, utan för det praktiska genomförandet svarar polisen enligt vad som föreskrivs i polislagen och tvångsmedelslagen om polisens rättigheter att utföra täckoperationer för att förhindra eller utreda ett brott. En tullman inom Tullens brottsbekämpning som specialutbildats för hemligt inhämtande av information kan delta i det praktiska genomförandet av en täckoperation eller bevisprovokation genom köp som görs för att förhindra eller utreda ett brott. För rättigheter och skyldigheter för tullmän inom Tullens brottsbekämpning gäller sålunda i tillämpliga delar vad som föreskrivs om

polismäns rättigheter och skyldigheter i 5 kap. 28—30 § i polislagen och 10 kap. 27—29 § i tvångsmedelslagen. När det gäller den specialutbildning som krävs för att delta i genomförandet av täckoperationer iakttas i tillämpliga delar utbildnings- och behörighetsvillkoren för poliser som är verksamma i motsvarande uppgifter. Sålunda har sambandet mellan dessa bestämmelser och grundlagen och deras verkningar för de grundläggande rättigheterna behandlats i den proposition om den nya polislag som trädde i kraft vid ingången av 2014 (RP 224/2010 rd). Nedan behandlas de bestämmelser i anslutning till täckoperation och bevisprovokation genom köp som föreslås bli en självständig befogenhet för Tullen.

I lagen föreskrivs om Tullens självständiga rätt att rikta täckoperation mot en person i datanät. Förutsättningen för användningen av täckoperation i datanät är att det finns grundad anledning att anta att personen i fråga på grund av sina yttranden eller uppträdande i övrigt gör sig skyldig till ett tullbrott, för vilket det strängaste straffet är fängelse i minst två år. Det kan vara fråga om en täckoperation som företas utslutande i ett datanät till exempel i en situation där en till uppdraget förordnad tullman inom tullbrottsbekämpningen som specialutbildats för hemlig informationshämtning i syfte att förhindra eller utreda ett brott strävar efter att genom att dölja sin verkliga identitet inhämta nödvändig information för att förhindra eller utreda brottet eller till exempel skapa ett sådant förtroendeförhållande som krävs för bevisprovokation genom köp till föremålet för en eventuell kommande bevisprovokation genom köp. Det kan också vara fråga om en täckoperation som företas utslutande i ett datanät i en situation där en tullman som döljer sin verkliga identitet i ett datanät ställer närmare frågor till säljaren om den vara som säljs eller hur den levereras innan han eller hon gör sitt egentliga köpanbud inom ramen för bevisprovokation genom köp.

I lagen föreskrivs också om Tullens självständiga befogenhet och rätt att genomföra bevisprovokation genom köp i datanät. Med bevisprovokation genom köp som sker utslutande i datanät avses bokstavligen bevisprovokation genom köp, där försäljaren och

den som utför bevisprovokation genom köp har kontakt uteslutande i ett datanät. Den säljare som är föremål för bevisprovokation genom köp och den tjänsteman som genomför den möts alltså inte fysiskt medan informationen inhämtas. Om själva bevisprovokationen genom köp är förknippad med en händelse där försäljaren eller tjänsteleverantören blir tvungna att mötas fysiskt, är det inte fråga om bevisprovokation genom köp som sker uteslutande i datanät och därför svarar polisen för det praktiska genomförandet av informationshämtningen enligt vad som föreskrivs i 33 § 1 mom. I den avsedda bevisprovokationen genom köp som sker uteslutande i datanät är det alltså fråga om situationer där en person som agerar anonymt i ett datanät gör sig skyldig till ett tullbrott enligt 32 § 2 mom. som det krävs bevisprovokation genom köp för att förhindra eller utreda.

En tullman som företar en täckoperation i ett datanät får inte begå eller ta initiativ till brott (3 kap. 25 §). Under vissa förutsättningar får en tullman som företar en täckoperation uteslutande i ett datanät begå smärre brott av typen förseelser när det gäller deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet (3 kap. 26 §). En tullman som företar en täckoperation får skaffa utrymmen, fordon eller andra redskap, delta i arrangerandet av transporten av personer, föremål eller ämnen, sköta ekonomiska angelägenheter eller hjälpa den kriminella sammanslutningen på andra jämförbara sätt. Om tullmannen i detta sammanhang gör sig skyldig till en straffbar gärning, går han eller hon dock fri från straffansvar, om det på synnerligen giltiga skäl har kunnat antas att

1) åtgärden genomförs också utan tullmannens medverkan,

2) tullmannens verksamhet i nätet inte kommer att äventyra eller skada någons liv, hälsa eller frihet eller orsakar betydande skada på egendom, och

3) hjälpen avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med täckoperationen i ett datanät.

En tullman som företar en täckoperation uteslutande i ett datanät får också delta i arrangemangen för en försändelse som är föremål för kontrollerad leverans, om delta-

gandet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med leveransen.

Enligt 3 kap. 30 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen ska frågan om det finns förutsättningar för en täckoperation hänskjutas till domstolen för avgörande, om avsikten är att information som fått genom täckoperationen används i rättegång såsom en utredning till stöd för att någon är skyldig. Domstolen ska avgöra, om det funnits sådana förutsättningar för en täckoperation som avses i 3 kap. 23 § 2 mom. Detta gäller emellertid inte täckoperationer som företas uteslutande i ett datanät. När domstolen avgör ärendet ska den inte ta ställning till den operativa frågan om hur täckoperationen utförts i det konkreta fallet. Täckoperationen får utvidgas, om det under den framgår att det med fog kan antas att den person som är föremål för täckoperationen utöver det brott som ligger till grund för den kommer att begå ett annat brott som avses i 23 § 2 mom. eller 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen, med direkt anknytning till det första brottet och som det är nödvändigt att företa en enbart nätverksbaserad täckoperation för att förhindra.

Lagens 3 kap. 57 § som gäller underrättelse om hemligt inhämtande av information har samband med hemliga metoder för inhämtande av information och i synnerhet med användning av täckoperationer och bevisprovokation genom köp. Beroende på vilken metod för informationshämtning som används ska föremålet underrättas skriftligen efter att syftet med informationshämtningen har uppnåtts. På de grunder som föreskrivs i lagen (t.ex. för att trygga statens säkerhet eller skydda liv och hälsa) får underrättelsen dock skjutas upp eller lämnas ogjord. Den som varit föremål för inhämtande av information behöver inte underrättas om systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, en täckoperation, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor, om inte förundersökning har inletts i ärendet. När man överväger att skjuta upp underrättelsen eller lämna den ogjord ska man också beakta en parts rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

I den föreslagna lagen svarar polisen med stöd av en begäran från Tullen för det praktiska genomförandet av sådan täckoperation

och bevisprovokation genom köp som hör till Tullens befogenhet. Därför hänvisar man med avseende på den allmänna betydelsen av täckoperation och bevisprovokation genom köp med tanke på de grundläggande rättigheterna till privatliv och rättvis rättegång till vad som sägs om saken i regeringens proposition om den nya polislagen. Granskningen gäller i tillämpliga delar även den avsevärt mera begränsade befogenhet att självständigt företa täckoperation och bevisprovokation genom köp uteslutande i datanät som föreslås för Tullen i denna proposition.

Informationskällor och kontrollerade leveranser

Bestämmelser om styrd användning av informationskällor ingår i 3 kap. 39—41 § och om kontrollerade leveranser i 42 och 43 §. Vid styrd användning av informationskällor får en informationskälla inte ombes inhämta uppgifter på ett sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Avsikten med bestämmelserna om styrd användning av informationskällor är också i övrigt att komplettera lagstiftningen med en noga avgränsad och exakt reglering som uppfyller grundlagens krav. Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en anhållningsberättigad tullman som specialutbildats för hemlig informationshämtning.

Riksdagens utskott, inklusive grundlagsutskottet, har i flera repriser uppmanat regeringen att bereda lagstiftning om kontrollerade leveranser. Detta skedde senast i samband med behandlingen av regeringens proposition RP 26/2008 rd med förslag till lag om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet (GrUU 35/2008 rd och LaUU 23/2008 rd). I 3 kap. 42 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen tas in noggrant avgränsade användningsvillkor som anknyter till behovet att förhindra och utreda allvarliga tullbrott.

En kontrollerad leverans innebär att Tullen får avstå från att ingripa i transporten eller någon annan leverans av föremål, ämnen eller egendom eller dröja med att ingripa, om

det behövs för identifiering av personer som medverkar i ett brott som håller på att begås eller för att förhindra ett i jämförelse med detta brott allvarligare brott eller mera omfattande brottslig verksamhet. Tullen får använda kontrollerade leveranser för att förhindra och utreda brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller om det är fråga om ett narkotikabrott, smuggling eller grovt tullredovisningsbrott. Det förutsätts dessutom att de kontrollerade leveranserna kan övervakas och att det vid behov går att ingripa i dem. Åtgärden får inte heller orsaka betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller avsevärd risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhets-skador. Den föreslagna bestämmelsen om kontrollerade leveranser är i första hand en specialbestämmelse i förhållande till den allmänna bestämmelsen i 3 kap. 45 § 1 mom. I bestämmelsen om rätten att dröja med att ingripa i ett brott har beaktats de synpunkter som grundlagsutskottet framförde i sitt utlåtande GrUU 11/2005 rd.

Vissa andra bestämmelser i 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen

I 3 kap. 47 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs om röjandeförbud när det gäller hemliga tvångsmedel. Det måste också i samband med användningen av hemliga metoder för inhämtande av information anses nödvändigt att föreskriva om möjligheten att utfärda röjandeförbud, liksom i fråga om användning av hemliga tvångsmedel, eftersom användningen kunde förhindras eller syftet med metoden äventyras om den via en utomstående person skulle komma till målpersonens kännedom. För röjandeförbudet uppställs en hög tröskel eftersom en förutsättning för förbudet är viktiga skäl hänföra sig till förhindrande eller avslöjande av brott. Också på grund av det straffhot som föreskrivs för överträdelse av förbudet är förfarandet noga reglerat med bestämmelser om skriftliga anmälningar och om omständigheter som ska uppges. När det gäller de metoder för inhämtande av information som föreslås i den nya lagens 3 kap. är det skäl att beakta de detaljerade bestämmelserna om an-

vändning av överskottsinformation (53 §), avbrytande av teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning (55 §) samt utplåning av information som fåtts i en brådskan- de situation (56 §), som kompletterar be- stämmelserna om respektive metoder och begränsar möjligheterna att utnyttja informa- tion som fåtts genom användning av hemliga metoder för inhämtande av information.

4.3 Bedömning av lagstiftningsordning- en

På de grunder som nämns ovan kan lagför- slagen behandlas i vanlig lagstiftningsord- ning. Eftersom frågorna om lagstiftningsord- ningen delvis är tolkningsbara är det skäl att inhämta grundlagsutskottets utlåtande.

Med stöd av det som anförs ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om brottsbekämpning inom Tullen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas, utöver vad som föreskrivs i tullagen (1466/1994), på sådana åtgärder för att förhindra, avslöja och utreda tullbrott och väcka åtal mot misstänkta för tullbrott som hör till Tullens uppgifter.

Till den del inte något annat föreskrivs i denna lag iakttas vid utredningen av ett tullbrottmål vad som föreskrivs om förundersökning och tvångsmedel i förundersökningslagen (805/2011) och tvångsmedelslagen (806/2011) samt på något annat ställe i lag.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *tullbrott*:

a) brott som innebär överträdelse av en sådan bestämmelse i tullagen eller någon annan lag vars iakttagande Tullen ska övervaka eller som Tullen ska verkställa, eller överträdelse av bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av denna,

b) mot tullman riktat hindrande av tjänsteman enligt 16 kap. 3 § och tredska mot tullman enligt 16 kap. 4 b § i strafflagen (39/1889),

c) olaga befattningstagande med infört gods enligt 46 kap. 6 och 6 a § i strafflagen,

d) sådant brott i vilket ingår import, export eller transitering genom Finland av egendom,
2) *tullbrottsbekämpning* förhindrande, avslöjande och utredning av tullbrott,

3) *förhindrande av tullbrott* åtgärder som syftar till att förhindra tullbrott, försök till tullbrott och förberedelse till tullbrott, eller till att avbryta ett redan påbörjat tullbrott eller begränsa den direkta skada eller fara som brottet medför,

4) *avslöjande av tullbrott* åtgärder som syftar till att klarlägga om det för inledande av förundersökning finns en i 3 kap. 3 § 1 mom. i förundersökningslagen avsedd grund,

5) *utredning av tullbrott* förundersökning av tullbrott,

6) *tullman inom tullbrottsbekämpningen* tullmän som tjänstgör inom Tullens brottsbekämpning och andra tullmän när dessa utför tullbrottsbekämpningsuppdrag,

7) *anhållningsberättigad tullman* tjänstemän inom Tullen som avses i 2 kap. 9 § 1 mom. 2 punkten i tvångsmedelslagen.

3 §

Tullens befogenheter

Tullen svarar för tullbrottsbekämpning på det sätt som föreskrivs i denna lag eller någon annanstans. Tullen är en förundersökningsmyndighet som avses i förundersökningslagen.

4 §

Uppgifter och befogenheter för tullmän inom tullbrottsbekämpningen

Utöver det som föreskrivs i denna lag gäller i fråga om uppgifter, befogenheter och skyldigheter för tullmän inom tullbrottsbekämpningen det som föreskrivs i tullagen och lagen om Tullens organisation (960/2012).

Vid förundersökning som utförs av Tullen har en tullman inom tullbrottsbekämpningen samma rätt att vidta utredningsåtgärder och använda tvångsmedel som en polisman vid en polismyndighets förundersökning, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

5 §

Respekt för de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Tullen ska respektera de grundläggande rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. När tullen utövar sina befogenheter ska den välja det motiverbara alternativ som bäst tillgodoser dessa rättigheter.

6 §

Proportionalitetsprincipen

Åtgärder som vidtas av en tullman inom tullbrottsbekämpningen ska kunna försvaras i förhållande till hur viktigt, farligt och brådskande dennes uppdrag är, det mål som eftersträvas samt uppträdande, ålder, hälsa och andra motsvarande omständigheter som gäller den person som är föremål för åtgärden och övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen.

7 §

Principen om minsta olägenhet

Genom Tullens åtgärder får det inte ingripas i någons rättigheter i större utsträckning och ingen får orsakas större skada eller olägenheter än vad som är nödvändigt för att utföra uppdraget.

2 kap.

Tullens befogenheter vid tullbrottsbekämpning

1 §

Förundersökning av tullbrott

Förundersökning av tullbrottmål görs av Tullen. Förundersökning kan också göras av polisen i det fallet att den har fått vetskap om ett tullbrott och nämnda myndigheter inte kommer överens om något annat. Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets rätt att göra förundersökning av tullbrottmål ingår i 42—44 § i gränsbevakningslagen (578/2005).

2 §

Anmälningsskyldighet

Tullen ska underrätta polisen om ett misstänkt allvarligt brott som kommit till dess kännedom och om åtgärder som Tullen inlett för att utreda ett sådant brott. Tullen kommer tillsammans med polisen överens om vilka brott som omfattas av anmälningsskyldigheten och om det praktiska förverkligandet av anmälningsskyldigheten.

3 §

Överföring av uppdrag

Om polisen för ett övergripande och ändamålsenligt förverkligande av straffansvaret begär det, överför Tullen förundersökningen av ett tullbrott i sin helhet till polisen. Tullen säkerställer att förundersökningen pågår i det mål som överförs fram till dess att förundersökningen överförs.

En sådan skriftlig begäran om överföring av förundersökning som avses i 1 mom. kan framföras till Tullen av chefen eller biträdande chefen för centralkriminalpolisen, skyddspolisen eller en polisinsättning. Begäran ska framföras skriftligen och motiveras.

Polisen ger Tullen ett tillfälle att delta i förundersökningen av ett överfört tullbrott även efter överföringen.

4 §

Undersökningsledare

Förundersökning som görs av Tullen ska ledas av en anhållningsberättigad tjänsteman vid Tullen som avses i 2 kap. 9 § 1 mom. 2 punkten i tvångsmedelslagen. Av orsaker som har att göra med ärendets art eller av någon annan motsvarande grundad anledning får någon annan tullman som arbetar med tullbrottsbekämpning förordnas att leda förundersökningen.

5 §

Rättegångssäkerhet

Saknar en anhållen eller häktad fast bostad i Finland och är det sannolikt att han eller hon genom att lämna landet undandrar sig rättegång eller straffverkställighet, kan han eller hon friges på villkor att han eller hon ställer säkerhet som prövas trygga inställelse till rättegång och avtjänande av eventuellt dömda påföljder.

Om den frigivne inte inställer sig för att svara inför domstol eller för att avtjäna sitt fängelsestraff under den tid då straff får dömas eller dömt fängelsestraff verkställas, får domstolen döma säkerheten helt eller delvis förverkad till staten.

Dömda böter eller sådan statlig fordran som ska indrivnas enligt lagen om verkställighet av böter (672/2002) får tas ut ur säkerheten.

Närmare bestämmelser om rättegångssäkerheten och ställandet av den kan utfärdas genom förordning av finansministeriet.

6 §

Åtgärdseftergift

Om ett brott inte kan förutses medföra strängare straff än böter och om det som helhet ska anses uppenbart obetydligt, kan en tullman avstå från att göra förundersökning

eller låta bli att överlämna saken till åklagaren. En tullman kan dock tilldela den som är skyldig till brottet en anmärkning.

7 §

Framställande av straffyrkande och föreläggande av ordningsbot

En anhållningsberättigad tullman eller någon annan till uppgiften förordnad tullman får framställa straffyrkanden med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om strafforderförfarande (692/1993).

En anhållningsberättigad tullman eller någon annan till uppgiften förordnad tullman har rätt att förelägga ordningsbot med iakttagande av vad som föreskrivs i lagen om ordningsbotförfarande (66/1983). I ett ordningsbotsärende som behandlas av Tullen tillämpas på uppgifterna för Tullens brottsbekämpningschef eller någon som denne förordnat vad som i nämnda lag bestäms om uppgifterna för chefen för polisdistriktet.

8 §

Stämning och annan delgivning

Bestämmelser om tullmäns rätt att verkställa stämning och delgivning föreskrivs i lagen om stämningmän (505/1986).

I tullbrottmål kan stämning delges även ombud som av svaranden befullmäktigats att ta emot stämningen.

Om ärendet gäller ett tullbrott, för vilket förskrivs ett strängare straff än böter eller fängelse i sex månader, kan stämningen inte delges ett ombud som den svarande befullmäktigats att ta emot stämningen.

En i överenskommelsen om gränstullsarbete med Sverige (FördrS 2/63) och överenskommelsen om gränstullsarbete med Norge (FördrS 37/1969) avsedd tjänsteman som utför tullåtgärder på finska statens vägnar kan i tullbrottmål delge stämning samt straffyrkande och ordningsbot enligt 5 § inom den kontrollzon som avses i avtalet. Inom kontrollzonen kan utan riksåklagarens förordnande straffyrkande och ordningsbot som gäller tullbrottmål delges även andra än finska medborgare.

9 §

Stämning i beslagsärenden

Är ägaren eller innehavaren till en beslagtagn vara okänd eller saknar han eller hon känd vistelseort i Finland, kallas han eller hon genom offentlig stämning att inställa sig vid domstolen en bestämd dag som inte får utsättas till tidigare än den sjunde dagen från stämningens offentliggörande. Sådan stämning ska uppsättas till allmänt påseende i domstolens kansli.

Inställer sig inte en beslagtagn varas ägare eller innehavare som instämts i laga ordning att svara i saken och visar han eller hon inte laga förfall avgörs anspråket om varans förverkande oavsett hans eller hennes frånvaro.

10 §

Utlämnande, försäljning, användning eller förverkande av beslagtagn vara

Om inte något annat föreskrivs i någon annan lag kan en beslagtagn vara innan den förklaras förverkad

1) utlämnas till ägaren mot av Tullen prövad säkerhet som motsvarar varans värde,

2) säljas på auktion, om ägaren samtycker därtill eller om varan är svår att förvara,

3) användas för ett av Tullen fastställt ändamål, om införsel och utförsel av varan är förbjuden och den är svår att förvara eller av någon annan särskild orsak,

4) förstöras med iakttagande av 7 kap. 24 § i tvångsmedelslagen och under de förutsättningar som föreskrivs där.

Förklarar domstolen beslagtagn vara förverkad anses äganderätten ha övergått till staten då beslaget gjordes. I fall som avses i 1 mom. 2—4 punkten anses i stället för själva varan dess värde förverkat.

11 §

Verkställighet

Tullen verkställer utslag som gäller i tullbrottmål förverkad egendom.

En beslagtagn vara, om vilken bestämts att den ska återställas till ägaren eller till den

som annars har rätt till varan, ska förtullas och övriga förutsättningar för införsel av varan till Finland ska påvisas på behörigt sätt.

12 §

Behandling av personer som berövats sin frihet

I fråga om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen iakttas lagen om behandling av personer i förvar hos polisen (841/2006) och häktningslagen (768/2005).

Bestämmelserna om polisen, polismän och väktare i de lagar som nämns i 1 mom. gäller med de undantag som föreskrivs i 3 mom. på motsvarande vis Tullen och tullmän i fråga om personer som hålls i förvar hos Tullen. Vad som i nämnda lagar bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen gäller chefen för en förvaringslokal vid Tullen.

Med undantag av vad som föreskrivs i de lagar som nämns i 1 mom.

1) ska Tullens bevakningsavdelning godkänna en förvaringslokal som administreras av Tullen,

2) ska Tullens bevakningsavdelning fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av Tullen samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

3) ska chefen för Tullens tullkontorsavdelning fatta beslut om rättelseyrkanden i ärenden som hör till Tullens verksamhetsområde,

4) ska en anhållningsberättigad tjänsteman utses till chef för en förvaringslokal som administreras av Tullen.

13 §

Uppskov med att ingripa i brott

En tullman som inhämtar information vid tullbrottsbekämpning får skjuta upp ingripandet i ett sådant pågående brott som inte orsakar överhängande allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller överhängande risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada, och om uppskovet är

nödvändigt för att dölja att information inhämtas eller för att trygga syftet med att information inhämtas.

14 §

Rätt till information av privata och offentliga sammanslutningar eller personer

Oberoende av att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, verkställande direktör, styrelsemedlemmar, förvaltningsrådsmedlemmar eller arbetstagare är bundna av företags-, bank- eller försäkringshemlighet har Tullen rätt att av en privat eller offentlig sammanslutning eller en enskild få information som behövs för förhindrande, avslöjande eller utredning av brott.

Tullen har på särskild begäran rätt att av teleföretag och av sammanslutningsabonnenter får kontaktuppgifter för teleadresser som inte är upptagna i en offentlig katalog eller information som specificerar en teleadress eller teleterminalutrustning, om informationen behövs för förhindrande, avslöjande eller utredning av tullbrott. Tullen har motsvarande rätt att få uppgifter om utdelningsadresser av en sammanslutning som bedriver postverksamhet.

Beslut om begäran om uppgifter enligt 1 och 2 mom. fattas av en anhållningsberättigad tullman.

Tullen har rätt att få sådan information som avses i 1 och 2 mom. avgiftsfritt, om inte något annat föreskrivs i lag. Information som avses i 1 och 2 mom. kan lämnas med hjälp av databaserad elektronisk dataöverföring, om det har säkerställts att informationen skyddas på det sätt som avses i 32 § 1 mom. i personuppgiftslagen (523/1999).

Tullen kan förelägga att informationen ska lämnas inom en skälig tid. Tullen kan förena föreläggandet med vite. Beslutet om föreläggande av vite ska iakttas trots att det har överklagats. Vite får dock inte föreläggas om det finns skäl att misstänka parten för brott och det begärda materialet hänför sig till den sak som berörs av brottsmisstanken. Närmare bestämmelser om föreläggande av vite och vitesbeloppet kan utfärdas genom förordning av finansministeriet. I övrigt finns bestämmelser om vite i viteslagen (1113/1990).

15 §

Identifiering

För utförande av ett visst uppdrag som ankommer på Tullen har en tullman inom tullbrottsbekämpningen rätt att av var och en få veta dennes namn, personbeteckning eller, om sådan saknas, födelsedatum och medborgarskap samt var personen i fråga är anträffbar.

Om någon vägrar lämna uppgifter och om personen inte kan identifieras på annat sätt har en tullman inom tullbrottsbekämpningen rätt att utreda identiteten med hjälp av signalement samt med stöd av de personregister som avses i lagen och i 2 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003). Härvid ska iakttas vad som i 8 kap. 33 § 2—4 mom. i tvångsmedelslagen föreskrivs om förrättande av genomsökning av personer.

En tullman inom tullbrottsbekämpningen har rätt att för identifiering gripa den som vägrar lämna uppgifter enligt 1 mom. eller som lämnar sannolikt falska uppgifter om de nämnda omständigheterna förutsatt att gripandet är nödvändigt för att klarlägga identiteten. Den som gripits ska friges så snart uppgifterna har fåtts och senast 24 timmar efter gripandet.

16 §

Yppandeförbud

Om det i samband med att Tullen inhämtar information för någon yppas uppgifter som gäller andra än personen själv och som har samband med kriminalunderrättelseverksamhet eller undersökningen, kan en anhållningsberättigad tullman förbjuda honom eller henne att röja uppgifterna för utomstående.

En förutsättning för yppandeförbud är att avslöjande av uppgifter som avses i 1 mom. kan försvåra förhindrandet eller utredningen av brottet eller orsaka parten eller någon annan skada eller olägenhet.

Förbudet gäller högst tre månader åt gången. Förbudet ska bevisligen och i skriftlig form delges den som förbudet gäller. I förbudet ska specificeras de omständigheter som

förbudet omfattar, nämnas förbudets giltighetstid och anges hotet om straff för överträdelse av förbudet.

Yppandeförbudet ska utan dröjsmål upphävas före giltighetstidens slut, om den förutsättning för förbudet som avses i 2 mom. inte längre finns. Den som förbudet gäller ska underrättas om att förbudet upphävts.

Till straff för brott mot yppandeförbudet döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

3 kap.

Hemliga metoder för inhämtande av information

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpning av hemliga metoder för inhämtande av information

I detta kapitel föreskrivs om teleövervakning, om inhämtande av basstationsuppgifter, om systematisk observation, om förtäckt inhämtande av information, om teknisk observation (*teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning*), om inhämtande av identifieringsuppgifter för teledresser eller terminalutrustning, om täckoperationer, om bevisprovokation genom köp, om användning av informationskällor och om kontrollerade leveranser i syfte att förhindra tullbrott.

Bestämmelser om användning av hemliga tvångsmedel i syfte att utreda tullbrott ingår i 10 kap. i tvångsmedelslagen, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

2 §

Förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information

En allmän förutsättning för användning av en hemlig metod för inhämtande av information är att man med den metoden kan antas få information som behövs för att förhindra tullbrott.

Utöver vad som nedan föreskrivs om särskilda förutsättningar för användning av hemliga metoder för inhämtande av information får systematisk observation, teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning av personer, teknisk observation av utrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, styrd användning av informationskällor och kontrollerade leveranser användas bara om dessa metoder kan antas vara av synnerlig vikt för förhindrande av ett tullbrott. För täckoperationer och bevisprovokation genom köp förutsätts dessutom att metoden är nödvändig för att ett tullbrott ska kunna förhindras.

Användning av en hemlig metod för inhämtande av information ska avslutas inom den tid som anges i beslutet, om syftet med användningens har nåtts eller om det inte längre finns förutsättningar för att använda metoden.

3 §

Fortsatt hemligt inhämtande av information för utredning av brott

Om det under tiden för hemligt inhämtande av information som inletts för att förhindra tullbrott framgår att det finns anledning att misstänka att ett brott om vilket inhämtas information har begåtts, får information för utredning av brottet inhämtas i ytterligare tre dygn, dock högst så länge tillståndet är giltigt. Om det för utredningen av ett tullbrott är behövligt att använda ett sådant hemligt tvångsmedel som avses i 10 kap. i tvångsmedelslagen, ska ärendet inom den nämnda tiden föras för avgörande till den myndighet som är behörig att beslut om användning av tvångsmedlet.

Inhämtande av information ur telenät

4 §

Teleövervakning och dess förutsättningar

Med *teleövervakning* avses i denna lag att identifieringsuppgifter inhämtas om ett med-

delande som har sänts från en teleadress eller teleterminalutrustning som är kopplad till ett sådant allmänt kommunikationsnät eller till ett sådant därtill anslutet kommunikationsnät som avses i kommunikationsmarknadslagen (393/2003) eller som har mottagits till en sådan adress eller utrustning samt att uppgifter om en teleadress eller teleterminalutrustnings läge inhämtas eller att användningen av adressen eller utrustningen tillfälligt förhindras. Med *identifieringsuppgifter* avses i 2 § 8 punkten i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (516/2004) avsedda uppgifter om ett meddelande vilka kan förknippas med en abonnent eller användare och behandlas i kommunikationsnäten för att överföra, distribuera eller tillhandahålla meddelanden.

Tullen kan för att förhindra tullbrott beviljas tillstånd till teleövervakning av en teleadress eller teleterminalutrustning som innehas eller sannolikt annars används av en person som på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan anses göra sig skyldig till

- 1) ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) ett tullbrott som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning och för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år,
- 3) ett narkotikabrott som ska betraktas som tullbrott, eller
- 4) grovt tullredovisningsbrott.

Tullen har trots 2 mom. rätt att utföra teleövervakning, om det för att avvärja fara som hotar liv eller hälsa är nödvändigt att sådan utförs omedelbart.

5 §

Teleövervakning med samtycke av den som innehar teleadress eller teleterminalutrustning

Med samtycke av den som innehar en teleadress eller teleterminalutrustning får Tullen för att förhindra tullbrott rikta teleövervakning mot adressen eller utrustningen, om någon på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas göra sig

skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller något annat tullbrott som begås genom användning av teleadressen eller teleterminalutrustningen.

6 §

Beslut om teleövervakning

På yrkande av en anhållningsberättigad tullman ska domstolen besluta om teleövervakning enligt 4 § 2 mom. samt 5 §.

Om ett ärende som gäller teleövervakning som avses i 1 mom. kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tullman besluta om teleövervakning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart det är möjligt, dock senast 24 timmar efter det att teleövervakningen började användas.

En anhållningsberättigad tullman ska besluta om teleövervakning som avses 4 § 3 mom.

Tillstånd kan meddelas och beslut fattas för högst en månad åt gången och de kan gälla även en viss tid före beslutet vilken kan vara längre än en månad.

I ett yrkande och i ett beslut om teleövervakning ska följande nämnas:

- 1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden och den förmodade brottstidpunkten eller den fara som ligger till grund för åtgärden,
- 2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten,
- 3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för teleövervakning grundar sig på,
- 4) samtycke, om detta är ett villkor för teleövervakningen,
- 5) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,
- 6) den teleadress eller teleterminalutrustning som åtgärden riktas mot,
- 7) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar utförandet av teleövervakningen,

8) begränsningar och villkor för teleövervakningen.

7 §

Inhämtande av basstationsuppgifter och dess förutsättningar

Med *inhämtande av basstationsuppgifter* avses inhämtande av information om teleterminalutrustningar och teleadresser som redan är eller kommer att bli registrerade i ett telesystem via en viss basstation.

Tullen kan beviljas tillstånd att inhämta basstationsuppgifter som är relevanta för förhindrande av tullbrott som avses i 4 § 2 mom.

Tullen har dessutom rätt att inhämta basstationsuppgifter om det är nödvändigt för att avvärja en fara som hotar liv eller hälsa.

8 §

Beslut om inhämtande av basstationsuppgifter

Beslut om inhämtande av basstationsuppgifter ska fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman. Om ärendet kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tullman besluta om inhämtande av basstationsuppgifter till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Tillstånd beviljas för en viss tidsperiod.

I ett yrkande och i ett beslut om inhämtande av basstationsuppgifter ska följande nämnas:

1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden och den förmodade brottstidpunkten eller den fara som ligger till grund för åtgärden,

2) de fakta som förutsättningarna för inhämtandet av basstationsuppgifter grundar sig på,

3) den tidsperiod som tillståndet gäller,

4) den basstation tillståndet gäller,

5) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar inhämtandet av basstationsuppgifter,

6) begränsningar och villkor för inhämtandet av basstationsuppgifter.

Systematisk observation, förtäckt inhämtande av information och teknisk observation

9 §

Systematisk observation och dess förutsättningar

Med *observation* avses iakttagande av en viss person i hemlighet i syfte att inhämta information. Vid observation får en kamera eller annan motsvarande teknisk anordning användas för att göra visuella iakttagelser.

Med *systematisk observation* avses annan än kortvarig observation av en person som med fog kan antas göra sig skyldig till ett tullbrott.

En tullman inom Tullens brottsbekämpning får för att förhindra tullbrott systematiskt observera en person som avses i 2 mom., om det finns grundad anledning att misstänka att denne gör sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år eller till ett läkemedelsbrott enligt 44 kap. 5 §, olaga befattningstagande med infört gods enligt 46 kap. 6 § eller tullredovisningsbrott enligt 46 kap. 7 § i strafflagen, vilka ska betraktas som tullbrott.

Observation eller systematisk observation får inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende. Tekniska anordningar får inte heller användas mot hemfridskyddade platser enligt 24 kap. 11 § i strafflagen.

10 §

Beslut om systematisk observation

Beslut om systematisk observation ska fattas av en anhållningsberättigad tullman.

Beslut om systematisk observation får fattas för högst sex månader åt gången.

Beslut om systematisk observation ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden och den förmodade brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas begå det brott som avses i 1 punkten,
- 3) de fakta som misstanken mot personen och den systematiska observationen grundar sig på,
- 4) tillståndets giltighetstid,
- 5) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar genomförandet av den systematiska observationen,
- 6) begränsningar och villkor för den systematiska observationen.

11 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med *förtäckt inhämtande av information* avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla tullmannens uppdrag.

Tullen får för att förhindra tullbrott använda förtäckt inhämtande av information, om det på grund av en viss persons yttranden eller uppträdande i övrigt med fog finns anledning att anta att denne kommer att göra sig skyldig till

- 1) ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) ett narkotikabrott som ska betraktas som tullbrott,
- 3) smuggling, eller
- 4) grovt tullredovisningsbrott.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

12 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Beslut om förtäckt inhämtande av information för att förhindra eller utreda tullbrott ska fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller

en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) åtgärden och dess syfte tillräckligt specificerat,
- 2) den enhet som ska genomföra det förtäckta inhämtandet av information och den tullman inom tullbrottsbekämpningen som ansvarar för uppdraget,
- 3) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden,
- 4) den person som det förtäckta inhämtandet av information riktas mot,
- 5) de fakta som ligger till grund för brottsmisstanken,
- 6) den planerade tidpunkten för genomförandet av åtgärden,
- 7) begränsningar och villkor för det förtäckta inhämtandet av information.

Beslutet ses över när omständigheterna förändras.

13 §

Teknisk avlyssning och dess förutsättningar

Med *teknisk avlyssning* avses att en viss persons samtal eller meddelande, som inte är avsett för utomstående och i vilket avlyssnaren inte deltar avlyssnas, upptas eller behandlas på något annat sätt med hjälp av en teknisk anordning, metod eller programvara i syfte att ta reda på innehållet i samtalet eller meddelandet eller utreda deltagarna eller en i 4 mom. avsedd persons verksamhet.

Teknisk avlyssning får inte riktas mot utrymmen som används för stadigvarande boende.

Tullen får i syfte att förhindra tullbrott rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig utanför ett utrymme som används för stadigvarande boende. Tullen kan också beviljas tillstånd att rikta teknisk avlyssning mot en person som befinner sig i en myndighetslokal och som berövats sin frihet på grund av brott. Avlyssningen kan riktas mot utrymmen eller platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information

gäller sannolikt befinner sig eller som denne besöker.

En förutsättning för teknisk avlyssning är dessutom att personen i fråga på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas göra sig skyldig till

- 1) ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) ett narkotikabrott som ska betraktas som tullbrott,
- 3) smuggling, eller
- 4) grovt tullredovisningsbrott.

Tullen har trots 2 mom. alltid rätt att utföra teknisk avlyssning, om det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Tullen vidtar tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärder eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

14 §

Beslut om teknisk avlyssning

Beslut om teknisk avlyssning som riktas mot en person som berövats sin frihet på grund av brott ska fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman.

Beslut om teknisk avlyssning som avses i 13 § 5 mom. och om annan än i 1 mom. avsedd teknisk avlyssning ska fattas av en anhållningsberättigad tullman.

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst en månad åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teknisk avlyssning ska följande nämnas:

- 1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten eller den fara som ligger till grund för åtgärden,
- 2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten,
- 3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för den tekniska avlyssningen grundar sig på,
- 4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,
- 5) det utrymme eller den plats av annat slag som avlyssningen riktas mot,

6) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar genomförandet av den tekniska avlyssningen,

7) begränsningar och villkor för den tekniska avlyssningen.

15 §

Optisk observation och dess förutsättningar

Med *optisk observation* avses att man trots 24 kap. 6 § i strafflagen iakttar eller gör upptagningar av en viss person eller av ett utrymme eller någon annan plats med en kamera eller andra utplacerade tekniska anordningar, metoder eller programvaror.

Optisk observation får inte riktas mot ett utrymme som används för stadigvarande boende.

För att förhindra tullbrott har tullen rätt att rikta optisk observation mot personer utanför utrymmen som används för stadigvarande boende. Tullen kan ges tillstånd att rikta optisk observation också mot personer som befinner sig i en myndighetslokal och som har berövats sin frihet på grund av brott. Optisk observation får riktas mot utrymmen eller platser där det kan antas att den person som inhämtandet av information gäller sannolikt befinner sig eller som denne besöker.

En förutsättning för optisk observation av hemfridsskyddade utrymmen och andra platser som avses i 24 kap. 11 § i strafflagen och av personer som berövats sin frihet på grund av brott är att personen i fråga på grund av sina yttranden eller hotelser, sitt uppträdande eller annars med fog kan antas göra sig skyldig till ett brott som avses i 13 § 4 mom. En förutsättning för annan optisk observation är att personen med fog kan antas göra sig skyldig till ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år.

Tullen har trots 2 mom. alltid rätt att utföra optisk observation, om det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Tullen vidtar tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller den persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

16 §

Beslut om optisk observation

Beslut om optisk observation ska fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman, om observationen riktas mot ett hemfridskyddat utrymme eller en annan plats som avses i 24 kap. 11 § i strafflagen eller mot en person berövats sin frihet på grund av brott.

Beslut om optisk observation som avses i 15 § 5 mom. och om annan än i 1 mom. avsedd optisk observation ska fattas av en anhållningsberättigad tullman.

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst en månad åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om optisk observation ska följande nämnas:

1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten eller den fara som ligger till grund för åtgärden,

2) den person som med fog kan antas begå det brott som avses i 1 punkten,

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för den optiska observationen grundar sig på,

4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

5) det utrymme eller den plats av annat slag som observationen riktas mot,

6) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar genomförandet av den optiska observationen,

7) begränsningar och villkor för den optiska observationen.

17 §

Teknisk spårning och dess förutsättningar

Med *teknisk spårning* avses att förflyttning av föremål, ämnen eller egendom spåras med hjälp av radiosändare som fästs eller som redan finns på objektet eller med hjälp av någon annan motsvarande teknisk anordning, metod eller programvara.

Tullen får för att förhindra tullbrott rikta teknisk spårning mot föremål, ämnen eller egendom som är föremål för ett brott eller som en person antas inneha eller använda,

om det på grund av dennes yttranden eller hotelser, uppträdande eller annars med fog kan antas att personen i fråga kommer att göra sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år.

Om syftet med teknisk spårning är att följa hur en person förflyttar sig genom att en spårningsanordning fästs i de kläder som denne bär eller i ett föremål som han eller hon bär med sig (*teknisk spårning av en person*), får åtgärden genomföras bara om personen i fråga med fog kan antas begå ett brott som avses i 13 § 4 mom.

Tullen har dessutom rätt att utföra teknisk spårning om det är nödvändigt för att en brottsbekämpningsåtgärd som Tullen vidtar tryggt ska kunna vidtas och sådan överhängande fara avvärjas som hotar den persons liv eller hälsa som vidtar åtgärden eller en persons liv eller hälsa som ska gripas eller skyddas.

18 §

Beslut om teknisk spårning

Beslut om teknisk spårning av en person ska fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman. Om ärendet kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tullman beslut om sådan spårning till dess att domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

En anhållningsberättigad tullman ska besluta om teknisk spårning som avses i 17 § 4 mom. och om annan än i 1 mom. avsedd teknisk spårning.

Tillstånd kan ges och beslut fattas för högst sex månader åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teknisk spårning ska följande nämnas:

1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden och den förmodade brottstidpunkten eller den fara som ligger till grund för åtgärden,

2) den person som med fog kan antas begå det brott som avses i 1 punkten,

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningen för den tekniska spårningen grundar sig på,

4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

5) det föremål, det ämne eller den egendom som spårningen riktas mot,

6) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar genomförandet av den tekniska spårningen,

7) begränsningar och villkor för den tekniska spårningen.

19 §

Teknisk observation av utrustning och dess förutsättningar

Med *teknisk observation av utrustning* avses att en funktion, informationsinnehållet eller identifieringsuppgifterna i en dator eller i en liknande teknisk anordning eller i dess programvara på något annat sätt än enbart genom sinnesförmimmelser observeras, upptas eller behandlas på något annat sätt för att utreda omständigheter som är av betydelse för förebyggande av ett tullbrott.

Genom teknisk observation av utrustning får information om innehållet i ett meddelande eller om identifieringsuppgifter som avses i 4 § 1 mom. inte inhämtas.

Tullen kan för förhindrande av tullbrott ges tillstånd till att utföra teknisk observation av utrustning, om det på grund av en persons yttranden eller hotelser, uppträdande eller annars med fog kan antas att denne kommer att göra sig skyldig till ett brott som avses i 13 § 4 mom. Tullen får rikta teknisk observation av utrustning mot en dator eller en liknande teknisk anordning som personen sannolikt använder eller mot dess programvara.

20 §

Beslut om teknisk observation av utrustning

Beslut om teknisk observation av utrustning ska fattas av domstolen på yrkande av en anhållningsberättigad tullman. Om ärendet kräver omedelbara åtgärder, får en anhållningsberättigad tullman besluta om teknisk observation av utrustning till dess att

domstolen har avgjort yrkandet om beviljande av tillstånd. Ärendet ska föras till domstol så snart som möjligt, dock senast 24 timmar efter det att metoden började användas.

Tillstånd kan meddelas för högst en månad åt gången.

I ett yrkande och i ett beslut om teknisk observation av utrustning ska följande nämnas:

1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden samt den förmodade brottstidpunkten,

2) den person som med fog kan antas göra sig skyldig till det brott som avses i 1 punkten,

3) de fakta som misstanken mot personen och förutsättningarna för den tekniska observationen av utrustning grundar sig på,

4) tillståndets giltighetstid med angivande av klockslag,

5) den tekniska anordning eller programvara som åtgärden riktas mot,

6) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar genomförandet av den tekniska observationen av utrustning,

7) begränsningar och villkor för den tekniska observationen av utrustning.

21 §

Inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning

För att förhindra tullbrott får Tullen med en teknisk anordning inhämta identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, när det är fråga om tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år.

För inhämtande av uppgifter får Tullen bara använda sådana tekniska anordningar som endast kan användas för identifiering av teleadresser och teleterminalutrustningar. Kommunikationsverket ska kontrollera att de tekniska anordningarna uppfyller kraven som avses i det här momentet och att de inte på grund av sina egenskaper orsakar skadliga störningar i ett allmänt kommunikationsnät anordningar eller tjänster.

Beslut om inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser och teleterminalutrustning fattas av en anhållningsberättigad tullman.

22 §

Installation och avinstallation av anordningar, metoder eller programvara

En tullman inom tullbrottsbekämpningen har rätt att fästa en anordning, metod eller programvara som används för teknisk observation på föremål, ämnen, egendom, i utrymmen och andra platser eller informationssystem som åtgärden riktas mot, om det behövs för observationen. För att installera, ta i bruk och avinstallera anordningen, metoden eller programvaran har en tullman inom tullbrottsbekämpningen då rätt att i hemlighet ta sig in i en ovannämnd objekt eller i ett ovannämnt informationssystem samt att kringgå, låsa upp eller på något annat motsvarande sätt tillfälligt passera eller störa objektens eller informationssystemens säkerhetssystem. Det föreskrivs särskilt om husrannsakan.

Anordningar, metoder och programvara som används för teknisk observation får installeras i utrymmen som används för stadigvarande boende endast om domstolen har gett tillstånd till det på yrkande av en anhållningsberättigad tullman eller om installationen är nödvändig i sådana fall som avses i 13 § 5 mom., 15 § 5 mom. eller 17 § 5 mom.

Täckoperationer och bevisprovokation genom köp

23 §

Täckoperationer och förutsättningar för sådana

Med *täckoperation* avses planmässigt inhämtande av information om en viss person eller dennes verksamhet genom infiltration, där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter eller registeranteckningar används eller falska handlingar framställs eller används för att förvärva förtroende som behövs för inhämtandet av information eller för att förhindra att inhämtandet av information avslöjas.

För att förhindra och utreda tullbrott får Tullen rikta en täckoperation mot en person

som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig eller medverka till ett sådant brott som avses i 10 kap. 3 § i tvångsmedelslagen i vilket ingår import, export eller transitering genom Finland av egendom. En förutsättning är dessutom att inhämtandet av information måste anses behövligt på grund av att den brottsliga verksamheten är planmässig, organiserad eller yrkesmässig eller på grund av att det kan antas att den fortsätter eller upprepas.

För att förhindra och utreda tullbrott får Tullen på det sätt som föreskrivs nedan rikta en datanätsbaserad täckoperation mot en person, som på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas komma att göra sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivs strängaste straffet är fängelse i minst två år.

En täckoperation får företas i en bostad endast om tillträde till eller vistelse i bostaden sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden. Det föreskrivs särskilt om husrannsakan.

24 §

Genomförande av täckoperationer

En täckoperation som företas för att förhindra eller utreda ett tullbrott genomförs av polisen på det sätt som föreskrivs i 28 §. En täckoperation som genomförs uteslutande i datanät får dock genomföras av en för uppdraget förordnad tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

En tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information får på begäran av polisen delta i en täckoperation som företas för att förhindra eller utreda brott. När en tullman inom tullbrottsbekämpningen deltar i en täckoperation som polisen företar gäller angående tullmannens rättigheter och skyldigheter vad som i 5 kap. 28—30 § i polislagen (872/2011) och i 10 kap. 27—29 § i tvångsmedelslagen bestäms om polismäns rättigheter och skyldigheter.

25 §

Brottsförbud

En tullman inom tullbrottsbekämpningen som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät får inte begå brott eller ta initiativ till ett brott.

26 §

Deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet och i kontrollerade leveranser

Om en tullman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät under sitt deltagande i en organiserad kriminell sammanslutnings verksamhet skaffar lokaler, fordon eller andra sådana hjälpmedel, transporterar personer, föremål eller ämnen, sköter ekonomiska angelägenheter eller bistår den kriminella sammanslutningen på andra med dessa jämförbara sätt, går denne fri från straffansvar, om det på synnerligen giltiga skäl har kunnat antas att

- 1) åtgärden genomförs också utan tullmannens medverkan,
- 2) tullmannens verksamhet inte äventyrar eller skadar någons liv, hälsa eller frihet eller orsakar betydande fara för eller skada på egendom, och
- 3) biståndet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med täckoperationen.

En tullman som företar en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät får delta i ombesörjandet av en försändelse som är föremål för en kontrollerad leverans enligt 42 §, om deltagandet avsevärt främjar möjligheterna att uppnå syftet med leveransen.

27 §

Framställning om och plan för en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät

I en framställning om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den person, tillräckligt specificerad, som är föremål för inhämtandet av information,

3) det tullbrott, tillräckligt specificerat, som ligger till grund för åtgärden,

4) syftet med täckoperationen,

5) behovet av täckoperationen,

6) övriga uppgifter som behövs för att bedöma förutsättningarna för täckoperationen.

Över genomförandet ska en sådan skriftlig plan göras upp som innehåller väsentlig och tillräckligt detaljerad information för beslutsfattandet om och genomförandet av täckoperationen. Planen delges centralkriminalpolisen. När omständigheterna förändras ska planen vid behov ses över.

28 §

Beslut om en täckoperation

Tullens brottbekämpningschef beslutar om en täckoperation som företas för att förhindra eller utreda ett tullbrott och om framställning av begäran om genomförande av täckoperationen till polisen. Bestämmelser om beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät ingår i 29 §.

Polisen beslutar om det praktiska genomförandet av täckoperationen. På beslut om genomförande av en täckoperation som företas för att förhindra ett tullbrott tillämpas det som bestäms om beslut om en täckoperation i 5 kap. 32 § i polislagen. På beslut om genomförande av täckoperation som företas för att utreda ett tullbrott tillämpas det som bestäms om beslut om en täckoperation i 10 kap. 31 § i tvångsmedelslagen.

29 §

Beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät

Beslut om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät av en sådan för uppdraget förordnad tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information och som avses i 24 § fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av chefen för tullbrottsbekämpningen eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst sex månader åt gången.

Beslutet ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
- 2) den enhet som genomför täckoperationen och den tullman som ansvarar för genomförandet av täckoperationen,
- 3) identifikationsuppgifterna för de tullmän som genomför täckoperationen,
- 4) det tullbrott som ligger till grund för inhämtandet av information,
- 5) den som är föremål för täckoperationen och som med fog kan antas begå det tullbrott som avses i 4 punkten, om personen i fråga är känd,
- 6) de fakta som brottsmisstanken och förutsättningarna för täckoperationen grundar sig på,
- 7) täckoperationens syfte och genomförandeplan,
- 8) beslutets giltighetstid,
- 9) huruvida åtgärder enligt 26 § får utföras inom ramen för täckoperationen, de fakta som åtgärderna grundar sig på samt begränsningar och villkor för täckoperationen.

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över. Beslut om avslutande av en täckoperation ska fattas skriftligen.

30 §

Beslut om förutsättningarna för täckoperation

Om avsikten är att information som fåtts genom en täckoperation som avses i 23 § 2 mom. används i rättegång såsom en utredning till stöd för att någon är skyldig, ska den tullman som fattat beslut om täckoperationen låta domstolen avgöra om det fanns sådana förutsättningar för en täckoperation som avses i 23 § 2 mom.

31 §

Utvidgad täckoperation

Om det under en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät framgår att det med fog kan antas att den person som är föremål för täckoperationen utöver det tull-

brott som ligger till grund för operationen kommer att begå ett annat brott som avses i 23 § 2 mom. eller i 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen, med direkt anknytning till det första brottet, får den tjänsteman som företar täckoperationen utvidga operationen till att omfatta också det brottet. Det förutsätts dessutom att en omedelbar utvidgning av täckoperationen är nödvändig för att brottet ska förhindras eller utredas. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av informationen inleddes hänskjutas till den tullman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

Om det under en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät framgår att det med fog kan antas att en annan person än den som är föremål för täckoperationen begår ett brott som avses i 23 § 2 mom. eller i 5 kap. 28 § 2 mom. i polislagen, får den behöriga tjänsteman som företar täckoperationen utvidga operationen också till den personen. Det förutsätts dessutom att en omedelbar utvidgning av operationen är nödvändig för att brottet ska förhindras eller utredas. Frågan om utvidgning av täckoperationen ska dock utan ogrundat dröjsmål och senast tre dygn från det att inhämtandet av information inleddes hänskjutas till den tullman som beslutat om den täckoperation som genomförs uteslutande i datanät.

Om det i samband med utvidgningen av en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät är fråga om att förhindra ett annat brott än ett tullbrott och operationen genomförs av polisen, iaktas i fråga om utvidgning av operationen 5 kap. 34 § i polislagen.

32 §

Bevisprovokation genom köp och dess förutsättningar

Med *bevisprovokation genom köp* avses ett köpeanbud eller ett köp av ett föremål, ett ämne, egendom eller tjänst som förundersökningsmyndigheten för att förhindra eller utreda ett brott gör i syfte att påträffa eller ta om hand ett föremål, ett ämne eller egendom

som har samband med ett brott eller att få i sin besittning eller finna bevis i ett brottmål eller vinningen av ett brott.

En för uppdraget förordnad tullman inom tullbrottsbekämpningen får, på det sätt som föreskrivs nedan, i syfte att förhindra eller utreda tullbrott genomföra bevisprovokation genom köp, om det föreskrivna strängaste straffet för tullbrottet är fängelse i minst två år och det är sannolikt att något av de mål som avses i 1 mom. kan uppnås genom bevisprovokationen. En förutsättning för köp av annat än ett provparti är att köpet är nödvändigt för genomförandet av bevisprovokation genom köp.

Den som genomför bevisprovokationen genom köp får utföra bara sådant inhämtande av information som är nödvändigt för genomförande av bevisprovokationen. Bevisprovokationen genom köp ska genomföras så att den inte får den person som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne inte annars skulle begå.

Bevisprovokation genom köp är tillåten i en bostad bara om tillträdet till eller vistelsen i bostaden sker under aktiv medverkan av den som använder bostaden. Det föreskrivs särskilt om husrannsakan.

33 §

Genomförande av bevisprovokation genom köp

Bevisprovokation genom köp som företas för att förhindra eller utreda ett tullbrott genomförs av polisen, på det sätt som föreskrivs i 34 §. Bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät får dock genomföras av en för uppdraget förordnad tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

En tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information får delta i bevisprovokation genom köp som företas på begäran av polisen för att förhindra eller utreda brott. När en tullman inom tullbrottsbekämpningen deltar i bevisprovokation genom köp som polisen företar gäller angående tullmannens rättigheter

och skyldigheter vad som i 5 kap. 35—38 § i polislagen och i 10 kap. 34—37 § i tvångsmedelslagen bestäms om polismäns rättigheter och skyldigheter.

34 §

Beslut om bevisprovokation genom köp

Tullens brottbekämpningschef beslutar om bevisprovokation genom köp som företas för att förhindra eller utreda ett tullbrott och om framställning av begäran om genomförande av täckoperationen till polisen. Bestämmelser om beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ingår i 35 §.

Polisen beslutar om det praktiska genomförandet av bevisprovokationen genom köp. På beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som företas för att förhindra ett tullbrott tillämpas det som bestäms i 5 kap. 36 § i polislagen om beslut om bevisprovokation genom köp. På beslut om genomförande av bevisprovokation som företas för att utreda ett tullbrott tillämpas det som bestäms i 10 kap. 35 § i tvångsmedelslagen om beslut om bevisprovokation genom köp.

35 §

Beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Beslut om bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät av en sådan för uppdraget förordnad tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information och som avses i 33 § 1 mom. fattas av chefen för centralkriminalpolisen på framställning av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst två månader åt gången.

Beslutet ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden,

2) den person som är föremål för bevisprovokationen,

3) de fakta som brottsmisstanken och förutläggningarna för bevisprovokationen grundar sig på,

4) de föremål, de ämnen, den egendom eller tjänst som är föremål för bevisprovokation,

5) syftet med bevisprovokationen,

6) beslutets giltighetstid,

7) den anhållningsberättigade tullman som leder och övervakar genomförandet av bevisprovokationen,

8) begränsningar och villkor för bevisprovokationen.

36 §

Plan för genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Över genomförandet av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ska det upprättas en skriftlig plan, om detta behövs med hänsyn till operationens omfattning eller andra motsvarande skäl.

När omständigheterna förändras ska den plan för genomförande av bevisprovokationen som avses i 1 mom. vid behov ses över.

37 §

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät

Beslut om genomförande av bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät ska fattas skriftligen. Beslutet ska fattas av en anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information och som ansvarar för genomförandet av bevisprovokationen.

I beslutet ska följande nämnas:

1) den tullman som beslutat om bevisprovokationen, samt beslutets datum och innehåll,

2) den enhet som genomför bevisprovokationen,

3) identifikationsuppgifterna för de tullmän inom tullbrottsbekämpningen som genomför bevisprovokationen,

4) hur det har säkerställts att bevisprovokationen inte får den som är föremål för åtgärden eller någon annan att begå ett brott som denne annars inte skulle begå,

5) begränsningar och villkor för genomförandet.

Om åtgärden ska vidtas utan dröjsmål, behöver ett beslut som avses i 2 mom. inte upprättas i skriftlig form före bevisprovokationen. Beslutet ska dock upprättas i skriftlig form omedelbart efter bevisprovokationen.

När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över.

38 §

Säkerheten för en tullman vid förtäckt inhämtande av information, en täckoperation och vid bevisprovokation genom köp

En anhållningsberättigad tullman får besluta att en tullman inom tullbrottsbekämpningen som ska genomföra förtäckt inhämtande av information ska förses med en teknisk anordning som möjliggör avlyssning och observation, om utrustningen är motiverad för att tullmannens säkerhet ska kunna tryggas. När en tullman inom Tullens brottsbekämpning deltar i en täckoperation eller bevisprovokation som polisen genomför ska i fråga om tullmannens säkerhet iakttas vad som i 5 kap. 39 § i polislagen föreskrivs om rätt för polisen att förse en polisman som genomför inhämtande av information med en teknisk anordning som möjliggör avlyssning och observation.

Avlyssningen och observationen får upptas. Upptagningarna ska utplånas så snart de inte behövs för att trygga tullmannens säkerhet. Om upptagningarna trots allt behöver bevaras av orsaker som har samband med rättsskyddet för någon som har del i saken, får upptagningarna bevaras och användas i detta syfte, och de ska utplånas när saken har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut eller lämnats därhän.

Användning av informationskällor samt kontrollerade leveranser

39 §

Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor

Med användning av informationskällor avses annat än sporadiskt konfidentiellt mottagande av information av betydelse för skötseln av uppgifter som föreskrivs för Tullen i lag av personer som inte hör till tullmyndigheten eller någon annan förundersökningsmyndighet (*informationskälla*).

Tullen får be att en för användning godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar den information som avses i 1 mom. (*styrd användning av informationskällor*).

Vid styrd användning av informationskällor får en informationskälla inte ombes att inhämta information på ett sådant sätt som förutsätter utövande av myndighetsbefogenheter eller som äventyrar informationskällans eller någon annans liv eller hälsa. Innan styrd användning av informationskälla inleds ska informationskällan upplysas om sina rättigheter och skyldigheter och i synnerhet om vad som är tillåten och förbjuden verksamhet enligt lag. Informationskällans säkerhet ska vid behov tryggas under och efter inhämtandet av information.

40 §

Behandling av uppgifter om en informationskälla och betalning av arvode

Uppgifter om en informationskälla får registreras i ett personregister. På behandlingen av uppgifterna tillämpas tullagen.

Till en registrerad informationskälla kan betalas arvode. Av grundad anledning kan arvode betalas även till en oregistrerad informationskälla. Särskilda bestämmelser gäller om skatteplikt för arvodet.

41 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst två månader åt gången.

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 1) den som föreslagit åtgärden,
 - 2) den enhet som genomför inhämtandet av information och den tullman inom Tullens brottsbekämpning som ansvarar för genomförandet av detta,
 - 3) identifikationsuppgifterna för informationskällan,
 - 4) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden,
 - 5) den person som är föremål för åtgärden, om han eller hon kan individualiseras när beslutet fattas,
 - 6) syftet med inhämtandet av information och planen för genomförandet av detta,
 - 7) beslutets giltighetstid,
 - 8) begränsningar och villkor för den styrda användningen.
- När omständigheterna förändras ska beslutet vid behov ses över. Beslut om att styrd användning ska avslutas ska fattas skriftligen.

42 §

Kontrollerande leveranser och förutsättningar för sådana

Tullen får avstå från att ingripa i transporten eller någon annan leverans av föremål, ämnen eller egendom eller dröja med att ingripa, om det behövs för identifiering av personer som medverkar i ett brott som håller på att begås eller för att förhindra ett brott som är allvarligare eller en brottslig verksamhet som är mera omfattande än det brott

som håller att på att begås (*kontrollerad leverans*).

Tullen får använda kontrollerade leveranser för att förhindra tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år eller om det är fråga om ett narkotikabrott som ska betraktas som tullbrott, smuggling eller ett grovt tullredovisningsbrott. Det förutsätts dessutom att de kontrollerande leveranserna kan övervakas och att det går att ingripa i dem vid behov. Åtgärden får inte heller orsaka betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller avsevärd risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmogenhetsskada. Det föreskrivs särskilt om myndighetssamarbete för att genomföra kontrollerade leveranser.

I fråga om internationella kontrollerade leveranser som hör sammans med internationella avtal eller andra förpliktelser som är bindande för Finland föreskrivs särskilt.

43 §

Beslut om kontrollerade leveranser

Beslut om kontrollerade leveranser som utförs av Tullen fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut kan meddelas för högst en månad åt gången.

I beslutet ska följande nämnas:

- 1) det tullbrott som ligger till grund för åtgärden samt brottstidpunkten,
- 2) den person som med fog kan antas begå det brott som avses i 1 punkten,
- 3) de fakta som brottsmisstanken mot personen i fråga grundar sig på,
- 4) syftet med inhämtandet av information och genomförandeplanen,
- 5) den transport eller leverans av annat slag som är föremål för åtgärden,
- 6) beslutets giltighetstid,
- 7) begränsningar och villkor för de kontrollerande leveranserna.

Bestämmelser om underrättelse av ett beslut enligt denna paragraf till en sådan PTG-kriminalunderrättelseenhet som avses i 5 § i

lagen om samarbete mellan polisen, Tullen och gränsbevakningsväsendet (687/2009) utfärdas genom förordning av statsrådet.

Gemensamma bestämmelser

44 §

Förfarandet i domstol

Vid handläggning och avgörande i domstol av tillståndsärenden som gäller hemligt inhämtande av information ska bestämmelserna om handläggning av häktningsärenden i 3 kap. 1, 3, 8 och 10 § i tvångsmedelslagen iakttas i tillämpliga delar. Ärenden som gäller täckoperationer behandlas vid Helsingfors tingsrätt.

Ett yrkande som gäller hemligt inhämtande av information ska utan dröjsmål tas upp till behandling i domstol i närvaro av den tullman som framställt yrkandet eller en av denna förordnad tullman som är insatt i ärendet. Ärendet ska avgöras skyndsamt. Behandlingen kan också ske med anlitande av videokonferens eller någon annan lämplig teknisk dataöverföring där de som deltar i behandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra.

När domstolen har beviljat tillstånd till teleövervakning, får den pröva och avgöra ett ärende som gäller beviljande av tillstånd i fråga om en ny teleadress eller teleterminalutrusning utan att den tullman är närvarande som framställt yrkandet eller en av denna förordnad tullman är närvarande, om det har förflutit mindre än en månad från den muntliga förhandlingen i ett tillståndsärende som gäller förhindrande av samma tullbrott. Ärendet kan behandlas utan att tullmannen är närvarande också om användningen av metoden för inhämtande av information redan har avslutats.

Ärendet får avgöras utan att den person hörs som med fog kan antas begå eller har begått tullbrottet eller utan att innehavaren av teleadressen, teleterminalutrusningen eller det utrymme som ska avlyssnas eller övervakas hörs. När ett ärende som avses i 5 § behandlas ska innehavaren av teleadressen eller teleterminalutrustningen dock ges tillfälle att

bli hörd, om det inte finns grundad anledning att avstå från det av skäl som har samband med förhindrade av brott. Vid handläggning av ett ärende som gäller teknisk avlyssning eller optisk observation av en frihetsberövad, ska en företrädare för den inrättning där denne hålls i förvar ges tillfälle att bli hörd, om det inte med beaktande av att denne hörts tidigare ska anses vara onödigt.

Ett beslut i ett tillståndsärende får inte överklagas genom besvär. Klagan mot beslutet får anföras utan tidsbegränsning. Klagan ska behandlas skyndsamt. Den som framställt yrkandet får dock inte anföras klagan mot ett beslut som gäller en täckoperation.

I ett ärende som gäller en täckoperation ges domstolen endast den information som är nödvändig för handläggningen av ärendet. Vid handläggningen ska det fästas särskild vikt vid att sekretessen iakttas och att informationen i handlingar och informationssystem skyddas genom behövliga förfaranden och datasäkerhetsarrangemang.

45 §

Skyddande av hemligt inhämtande av information

När Tullen använder hemliga metoder för att inhämta information får den skjuta upp ingripandet i ett brott, om uppskovet inte orsakar betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller avsevärd risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Det förutsätts dessutom att uppskovet är nödvändigt för att dölja att information inhämtas eller för att trygga verksamhetens syfte.

Tullen får använda falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter, göra och använda falska, vilseledande eller förtäckta registeranteckningar samt framställa och använda falska handlingar, om det är nödvändigt för att skydda sådant hemligt inhämtande av information som redan genomförts, pågår eller kommer att genomföras.

En registeranteckning som avses i 2 mom. ska rättas när förutsättningarna enligt det momentet inte längre finns.

46 §

Beslut om skyddande

Beslut om registeranteckningar och upprättande av handlingar enligt 45 § 2 mom. ska fattas av Tullens brottsbekämpningschef.

En anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information beslutar om annat än i 1 mom. avsett skyddande av inhämtande av information.

Tullens brottsbekämpning ska föra förteckning över de registeranteckningar som Tullen gjort och de handlingar som Tullen upprättat, övervaka användningen av dem samt rätta anteckningarna.

47 §

Yppandeförbud som gäller hemligt inhämtande av information

En anhållningsberättigad tullman får av viktiga skäl som hänför sig till förhindrande av tullbrott förbjuda en utomstående att röja sådana omständigheter om användningen av hemligt inhämtande av information som denne fått kännedom om. En förutsättning är att den utomstående med anledning av sitt uppdrag eller sin ställning har bistått eller blivit ombedd att bistå vid hemligt inhämtande av information.

Ett yppandeförbud meddelas för högst ett år åt gången. Förbudet ska bevisligen och i skriftlig form delges den som förbudet gäller. I förbudet ska det specificeras de omständigheter som förbudet omfattar, nämnas förbudets giltighetstid och anges hotet om straff för överträdelse av förbudet.

Om straff för överträdelse av yppandeförbudet föreskrivs i 38 kap. 1 och 2 § i strafflagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

48 §

Uträkning av tidsfrister

Vid uträkning av tidsfrister enligt detta kapitel ska inte lagen om beräkning av laga tid (150/1930) tillämpas.

En i månader uttryckt tid går ut den dag i månaden som till sitt ordningsnummer motsvarar den dag då föreläggandet meddelades. Om motsvarande dag inte finns i den aktuella månaden, löper den bestämda tiden ut på månadens sista dag.

49 §

Förbud mot avlyssning och observation

I fråga om förbud mot teknisk avlyssning och optisk observation gäller 10 kap. 52 § i tvångsmedelslagen.

50 §

Granskning av upptagningar och handlingar

En anhållningsberättigad tullman eller en av denne förordnad tjänsteman ska utan ogrundat dröjsmål granska de upptagningar och handlingar som uppkommit vid användningen av hemligt inhämtande av information.

51 §

Undersökning av upptagningar

Upptagningar som uppkommit vid hemligt inhämtande av information får undersökas endast av domstol och en anhållningsberättigad tullman. Enligt förordnande av den anhållningsberättigade tullmannen eller enligt anvisning av domstolen får upptagningarna undersökas även av en annan tullman, av en expert eller av någon annan som anlitas för inhämtande av information.

52 §

Överskottsinformation

Med *överskottsinformation* avses information som fås genom teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter och teknisk observation, när informationen inte har samband med ett brott eller avvärjande av fara eller när den gäller något annat brott än det för vars förhindrande tillståndet har getts eller beslutet fattats.

53 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får användas vid utredning av tullbrott om informationen gäller ett sådant tullbrott för vars förhindrande det skulle ha varit tillåtet att använda sådana metoder för inhämtande av information som avses i detta kapitel och som har använts då informationen har fås. Överskottsinformation får även användas om det för brottet föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år och om användningen av överskottsinformation kan antas vara av synnerlig vikt för utredningen av brottet. Beslut om användning av överskottsinformation som bevisning fattas av domstolen i samband med behandlingen av huvudsaken. Bestämmelser om att ska göras en anteckning om vilken överskottsinformation som har använts i förundersökningsprotokollet föreskrivs i 9 kap. 6 § 2 mom. i förundersökningslagen och om att det ska uppges i stämningsansökan i 5 kap. 3 § 1 mom. i lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

Överskottsinformation får dessutom alltid användas för förhindrande av tullbrott, för inriktning av Tullens brottsbekämpningsverksamhet och som en utredning som stöder det att någon är oskyldig.

Överskottsinformation får också användas för att förhindra betydande fara för någons liv, hälsa eller frihet eller betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada. Om det inte hör till Tullens behörighet att förhindra en ovannämnd fara, ska ärendet utan dröjsmål överföras till behörig myndighet.

Tvångsmedelslagens 10 kap. 56 § tillämpas på överskottsinformation som fås med stöd av den lagen för att användas för att förhindra tullbrott eller för syften enligt 3 mom.

54 §

Utplåning av information

Hemligt inhämtad information ska utplånas utan dröjsmål efter att det framgår att den inte behövs för att förhindra eller utreda tullbrott eller för att avvärja en fara.

Överskottsinformation får dock bevaras och lagras i Tullens register som avses i tulllagen, om den gäller ett brott som avses i 53 § 1 mom. Information som inte har lagrats i ett register eller fogats till förundersökningsmaterial ska utan onödigt dröjsmål utplånas så snart det blivit uppenbart att den inte kan användas eller den inte längre behövs för att förhindra eller utreda ett tullbrott.

Basstationsuppgifter som avses i 7 § ska utplånas efter att det har framgått att informationen inte behövs för att förhindra, avslöja eller utreda brott eller för att avvärja en fara.

55 §

Avbrytande av teknisk avlyssning och teknisk observation av utrustning

Om det framgår att den person som den tekniska avlyssningen riktas mot inte befinner sig i det utrymme eller på den plats som avlyssnas, ska avlyssningen avbrytas så snart som möjligt och de upptagningar som fåtts genom avlyssningen och anteckningarna om de uppgifter som fåtts genom den utplånas utan dröjsmål. Skyldigheten att avbryta åtgärden och att utplåna upptagningarna och anteckningarna gäller också teknisk observation av utrustning, om det framgår att observationen gäller ett meddelandes innehåll eller identifieringsuppgifter som avses i 4 § eller att den person som avses i 19 § 3 mom. inte använder den anordning som är föremål för observationen. Information som fåtts innan metoden för inhämtandet av information avbrutits får dock användas på samma villkor som överskottsinformation med stöd av 53 §.

56 §

Utplåning av information som fåtts i en brådskande situation

Om en anhållningsberättigad tullman i en brådskande situation enligt 6 § 2 mom., 8 § 1 mom., 18 § 1 mom. eller 20 § 1 mom. har beslutat att teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, teknisk spårning av en person eller teknisk observation av utrustning

ska inledas men domstolen anser att det inte har funnits förutsättning för åtgärden, ska den avslutas och det material som fåtts på detta sätt och anteckningarna om de uppgifter som fåtts på detta sätt utplånas utan dröjsmål. Information som fåtts på detta sätt får dock användas på samma villkor som överskottsinformation med stöd av 53 §.

57 §

Underrättelse om hemligt inhämtande av information

Den som varit föremål för teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation och kontrollerade leveranser ska utan dröjsmål underrättas om detta skriftligen efter det att syftet med inhämtandet av information har nåtts. Personen i fråga ska dock underrättas om det hemliga inhämtandet av information senast ett år efter det har upphört.

På yrkande av en anhållningsberättigad tullman får domstolen besluta att underrättelsen enligt 1 mom. till den som varit föremål för åtgärden får skjutas upp med högst två år åt gången, om det är motiverat för att trygga pågående inhämtande av information, trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa. Domstolen får besluta att underrättelsen ska utebli, om det är nödvändigt för att trygga statens säkerhet eller skydda liv eller hälsa.

Om den som är föremål för inhämtandet av information inte är identifierad vid utgången av den utsatta tid eller det uppskov som avses i 1 eller 2 mom. ska han eller hon utan ogrundat dröjsmål skriftligen underrättas om inhämtandet av informationen när identiteten har utretts.

Den domstol som beviljat tillståndet ska samtidigt skriftligen informeras om underrättelsen.

Den som varit föremål för inhämtande av information behöver inte underrättas om systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor, om inte förundersökning har inletts i

ärendet. Om förundersökning inleds, iakttas 10 kap. 60 § i tvångsmedelslagen.

När domstolen överväger att skjuta upp underrättelsen eller att avstå från den i sådana fall som avses i 2 och 4 mom. ska domstolen i bedömningen också beakta en parts rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

I fråga om handläggning av underrättelseärenden i domstol ska 44 § iakttas. Ärenden som gäller underrättelse om en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät, bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i datanät och styrd användning av informationskällor behandlas vid Helsingfors tingsrätt med iakttagande av 6 mom. i nämnda paragraf.

58 §

Protokoll

Användning av andra hemliga metoder för inhämtande av information än observation ska protokollföras utan ogrundat dröjsmål efter att användningen har upphört.

59 §

Begränsning av partsoffentlighet i vissa fall

Trots vad som bestäms i 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) har den vars rättigheter eller skyldigheter saken gäller inte rätt att få vetenskap om användningen av en metod för inhämtande av information enligt detta kapitel förrän en underrättelse enligt 57 § har gjorts. Han eller hon har inte heller rätt till insyn för registrerade enligt personuppgiftslagen.

När en underrättelse enligt 57 § har gjorts har en person som avses i 1 mom. rätt att få information om en handling eller en upptagning som gäller hemligt inhämtande av information, om det inte för att trygga statens säkerhet eller skydda liv, hälsa, integritet eller sekretessbelagda taktiska och tekniska metoder är nödvändigt att inte informera personen i fråga. Vid övervägande av om en handling, en upptagning eller information inte ska lämnas ut ska i bedömningen betraktas den i 1 mom. avsedda personen rätt att på behörigt sätt bevaka sina rättigheter.

Uppgifter i en ljud- och bildupptagning lämnas ut endast genom att upptagningen hålls tillgänglig hos Tullen där den kan avlyssnas eller ses, om det med beaktande av upptagningens innehåll finns anledning att anta att utlämnandet av uppgifterna på något annat sätt kan leda till att integritetsskyddet för de personer som förekommer på upptagningarna kränks.

60 §

Teleföretags skyldighet att biträda samt tillträde till vissa utrymmen

Ett teleföretag ska utan ogrundat dröjsmål göra de kopplingar i ett telenät som behövs för teleövervakning. Detsamma gäller de situationer där Tullen genomför teleövervakning med hjälp av tekniska anordningar. Teleföretaget ska dessutom ge en anställningsberättigad tullman sådana uppgifter som företaget har i sin besittning och som behövs för teknisk spårning.

61 §

Ersättningar till teleföretag

Ett teleföretag har rätt att få ersättning av statens medel för direkta kostnader som orsakats av att företaget i enlighet med detta kapitel har biträtt myndigheterna och lämnat uppgifter, med iakttagande av 98 § i kommunikationsmarknadslagen. Beslut om betalning av ersättning fattas av den brottsbekämpningsenhet vid Tullen som utfört åtgärden i fråga.

Beslutet får överklagas på det sätt som föreskrivs i tullagen. När förvaltningsdomstolen handlägger ett sådant ärende ska den ge Kommunikationsverket tillfälle att bli hört.

62 §

Tillsyn över hemligt inhämtande av information

Tullen och cheferna för de enheter som använder hemliga metoder för inhämtande av information ska övervaka inhämtande av information enligt detta kapitel. Tullen ska år

ligen till finansministeriet avge en berättelse om hur hemliga metoder för inhämtande av information och skyddandet av dem har använts och övervakats inom Tullen.

Finansministeriet ska årligen till riksdagens justitieombudsman avge en berättelse om hur hemliga metoder för inhämtande av information och tvångsmedel samt skyddandet av dem har använts och övervakats inom Tullen.

63 §

Inverkan av lindrigare straffskala

De metoder för inhämtande av information som avses i detta kapitel kan användas oavsett att en lindrigare straffskala enligt 6 kap. 8 § i strafflagen kommer att tillämpas i fråga om det straff som döms ut för brottet.

64 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser utfärdas om ordnande av och tillsyn över användningen av i detta kapitel avsedda hemliga metoder för inhämtande av information samt om dokumentering av åtgärderna och om de rapporter som ska lämnas för tillsynen.

4 kap.

Tystnadsplikt och tystnadsrätt

1 §

Tystnadsplikt

Tjänstemän som hör till Tullens personal får inte lämna ut uppgifter som avslöjar identiteten hos en person som har lämnat information konfidentiellt eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller en täckoperation, om utlämnandet av informationen kan äventyra den persons säkerhet som har gett uppgifterna eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller i en täckoperation, eller en närstående persons säkerhet. Tystnadsplikten

gäller också när utlämnandet av uppgifterna om identiteten kan äventyra pågående eller framtida inhämtande av information.

Samma tystnadsplikt gäller för den som står i arbetsavtalsförhållande till Tullen och den som annars har fått kännedom om Tullens sekretessbelagda uppgifter. Tystnadsplikten gäller också efter det att anställningsförhållandet hos Tullen har upphört.

Bestämmelser om tystnadsplikten finns också i tullagen och i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

2 §

Utlämnande av uppgifter trots tystnadsplikt

Tystnadsplikten för tjänstemän som hör till Tullens personal och andra som avses i 1 § 2 mom. hindrar inte att information lämnas ut till myndigheter och sammanslutningar som sköter offentliga uppdrag och som på grund av sina lagstadgade uppgifter behöver information om omständigheter som annars är sekretessbelagda.

Tystnadsplikten enligt 1 § 2 mom. hindrar inte utlämnande av information som i enskilda fall av vägande skäl behövs för att förhindra en händelse som äventyrar liv eller hälsa eller ett brott som riktar sig mot friheten eller för att förhindra betydande skada på miljön eller bestående egendoms- eller förmögenhetsskada eller för att trygga statens säkerhet.

3 §

Tystnadsrätt

De som hör till Tullens personal är inte skyldiga att lämna ut information om identiteten hos en person av vilken de i sitt anställningsförhållande har fått information konfidentiellt och inte heller om sekretessbelagda taktiska eller tekniska metoder.

I 1 § 1 mom. i detta kapitel och i 24 § 1 mom. 5 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet föreskrivs om skyldighet att i vissa fall hemlighålla uppgifter och metoder som avses i 1 mom.

4 §

Skyldighet att lämna ut information under en rättegång

En domstol kan bestämma att information som avses i 1 § 1 mom. eller 3 § 1 mom. ska lämnas ut, om en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller på annat sätt bevaka sin rätt under rättegångens annars kränks. Dessutom förutsätts det att åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år eller för försök eller medverkan till ett sådant brott. Domstolen får inte ens då bestämma att den persons identitet som lämnat ut konfidentiell information eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller täckoperation ska avslöjas, om det är uppenbart att dennes eller för denne närstående personers säkerhet därmed allvarligt skulle äventyras.

5 §

Skyldighet att lämna ut information under en brottsutredning

De som hör till Tullens personal är trots sin tystnadsplikt eller tystnadsrätt skyldiga att lämna ut sådan information enligt 1 § 1 mom. eller 3 § 1 mom. som är nödvändig för bedömning av förutsättningarna för att inleda förundersökning, när det finns grundad anledning att anta att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare eller den som deltagit i bevisprovokation genom köp eller i en täckoperation i detta uppdrag har gjort sig skyldig till brott.

De som hör till Tullens personal är skyldiga att lämna ut information som avses i 1 mom. också för att få utredning i ett ärende där förundersökning har inletts, om det finns grundad anledning att misstänka att den som konfidentiellt lämnat uppgifter i sin egenskap av uppgiftslämnare eller den som deltagit i bevisprovokation genom köp eller i en täckoperation i detta uppdrag har gjort sig skyldig till brott.

Om en person som hör till Tullens personal vägrar lämna ut information enligt 1 eller

2 mom., kan en domstol på yrkande av en anhållningsberättigad tjänsteman bestämma att informationen ska lämnas till den som framställt yrkandet, om det inte finns någon laglig grund för vägran. Domstolen kan likaså på yrkande av en målsägande bestämma att en person som hör till Tullens personal ska lämna ut information om identiteten på en person som konfidentiellt lämnat information till Tullen, om det är nödvändigt för att säkerställa målsägandens åtalsrätt enligt 1 kap. 14 § i lagen om rättegång i brottmål. När ärendet behandlas tillämpas vad som i 7 kap. 9 § i förundersökningslagen föreskrivs om vittnesförhör inför domstol.

När domstolen överväger att ge ett sådant förordnande som avses i 3 mom. ska den beakta om skyldigheten att lämna ut information kan äventyra statens säkerhet, någons liv eller hälsa eller pågående inhämtande av information. Dessutom ska den överväga hur motiverat det är att informationen lämnas ut med beaktande av brottsmisstankens art och målsägandens rätt att på behörigt sätt bevaka sin rätt vid rättegång.

Om ett ärende gäller bevisprovokation genom köp, en täckoperation eller styrd användning av informationskällor, ska ett föreläggande som avses i 3 mom. behandlas vid Helsingfors tingsrätt. Övriga ärenden som gäller skyldighet att lämna ut information kan behandlas vid en annan lämplig tingsrätt. Den som framställt begäran om utlämnande av informationen och den som vägrat lämna ut den ska vara närvarande vid handläggningen. Vid handläggningen är tingsrätten domför även när ordföranden ensam är närvarande.

6 §

Hänvisningsbestämmelse om utlämnande av information

I fråga om utlämnande av information ur Tullens personregister via teknisk anslutning eller i maskinläsbar form till andra myndigheter och om utlämnande av information till utlandet föreskrivs i tullagen.

5 kap.

Särskilda bestämmelser

1 §

Samarbete med andra myndigheter

Bestämmelser om samarbete mellan myndigheterna i brottsbekämpningsärenden finns i lagen om samarbete mellan polisen, tullens och gränsbevakningsväsendet.

2 §

Tjänstetecken och skyldigheten att ange sin ställning som tullman

Tullen fastställer ett tjänstetecken som tjänstemännen inom Tullens brottsbekämpning ska medföra vid tjänsteutövning.

En tullman ska vid behov presentera sig som tullman för den som är föremål för en tullåtgärd. Tullmannen ska vid behov eller på begäran visa upp sitt tjänstetecken, om presentationen eller uppvisandet kan ske utan att åtgärden äventyras.

Andra identifikationer än det som avses i 1 mom. och som används vid tjänsteutövning inom Tullens brottsbekämpning och som utvisar en tullmans ställning godkänns av Tullens brottsbekämpningschef som också beslutar om dess användning.

3 §

Kondition och yrkesskicklighet hos tullmännen inom Tullens brottsbekämpning

Tullmän som utför operativa uppdrag inom Tullens brottsbekämpning ska upprätthålla den kondition och yrkesskicklighet som arbetsuppgifterna förutsätter. Närmare be-

stämmelser om den konditionsnivå som olika arbetsuppgifter förutsätter samt om anordnande av konditionstester kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

4 §

Bemyndiganden att utfärda förordning

Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser utfärdas om

- 1) tullmännen inom Tullens brottsbekämpning,
- 2) de funktionella ledningsförhållandena inom Tullens brottsbekämpning,
- 3) tjänstetecken,
- 4) anmälningar och utredningar om utövande av befogenheter enligt internationella överenskommelser.

Genom förordning av finansministeriet kan bestämmelser utfärdas om

- 1) hur ställningen för tullmän inom Tullens brottsbekämpning ska anges och tullmän identifieras,
- 2) förvaring av egendom som tagits om hand och utlämnande, försäljning, användning och förlust av beslagttaget gods,
- 3) tecken och metoder vid stoppande av fordon,
- 4) tullmäns kondition och yrkesskicklighet,
- 5) handräckning till andra än polisen och gränsbevakningsväsendet,
- 6) registrering av åtgärder,
- 7) ställande av rättegångssäkerhet enligt 2 kap. 3 §,
- 8) vite enligt 2 kap. 14 § 5 mom.

5 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag**om ändring av tullagen**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i tullagen (1466/1994) mellanrubriken före 20 a §, 20 a—20 j §, 28 § 3—5 mom., mellanrubriken före 42 §, 43, 43 a, 44, 45, 45 a, 46, 47 och 47 a §, 48 § och mellanrubriken före den samt 49 och 50 §,

av dem 20 a, 20 e och 20 i § sådana de lyder i lag 879/2011, 20 b §, 28 § 4 mom. och 43 a § sådana de lyder i lag 961/2012, mellanrubriken före 20 a § och 20 c § sådana de lyder i lag 331/1996, 20 d § sådan den lyder i lagarna 1299/2003, 426/2009 och 1260/2013, 20 f § sådan den lyder i lagarna 1299/2003 och 879/2011, 20 g § sådan den lyder i lagarna 774/2003, 1299/2003 och 1260/2013, 20 h § sådan den lyder i lagarna 774/2003, 1299/2003 och 961/2012, 20 j § sådan den lyder i lagarna 879/2011 och 1260/2013, 28 § 3 mom. sådant det lyder i lag 1299/2003, 28 § 5 mom. sådant det lyder i lag 1104/1998, 43 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 961/2012, 1150/2013 och 1260/2013, 45 a § sådan den lyder i lag 690/2009, 46 § sådan den lyder i lagarna 1299/2003 och 961/2012, 47 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 331/1996 och 961/2012, 47 a § sådan den lyder i lag 1260/2013 samt 49 och 50 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 961/2012,

ändras 1 och 3 §, 14 § 1 mom. 2 och 5 punkten samt 15—17 §,

av dem 1 § sådan den lyder i lag 961/2012, 3 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1260/2013 samt 15 och 17 § sådana de lyder i lag 879/2011, samt

fogas till lagen en ny mellanrubrik före 17 §, nya 17 a—17 e § samt en ny mellanrubrik före 17 d § som följer:

1 §

På tullbeskattning och tullövervakning av varor som importeras från och exporteras till tredjeland ska denna lag tillämpas vid sidan av vad som därom bestäms i rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om en tullkodex för gemenskapen, nedan *kodexen*, i kommissionens förordning (EEG) nr 2454/93 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om en tullkodex för gemenskapen, nedan *tillämpningsförordningen*, och i rådets förordning (EG) nr 1186/2009 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse, nedan *förordningen om tullbefrielse*, eller i annan lagstiftning för Europeiska unionen (EU). Därtill tillämpas denna lag vid sidan av EU:s lagstiftning på statistikföring av handeln mellan Finland och andra länder samt på undersökning av tullbrott, om inte något annat föreskrivs i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/).

3 §

I denna lag avses med

1) *Finlands tullområde* området som omfattar rikets landområde, territorialvatten och lufterum, dock så att tullområdet sträcker sig två sjömil utanför territorialvattnets yttre gräns, om därom inte internationellt har överenskommit något annat,

2) *EU:s tullområde* området som avses i artikel 3 i kodexen,

3) *tredjeland* område som inte ingår i EU:s tullområde,

4) *tullåtgärd* tjänsteåtgärd som hör till Tullens behörighet, med undantag för förundersökning av tullbrott.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas definitionerna enligt artikel 4 i kodexen.

14 §

För utförande av tullåtgärder har Tullen eller en annan behörig myndighet rätt att

2) hejda personer och granska deras rese-dokument och identitetshandlingar för att klarlägga identiteten när en person anländer till eller avlägsnar sig från tullområdet eller när de besöker fordon eller någon annan plats, där varor lossas, lastas eller förvaras eller något annat ställe inom tullområdet, om det föreligger särskilda skäl till detta,

5) utan att kränka postförsändelsers brevhemlighet kontrollera varor samt deras tillverkning och bokföringsmaterial samt kontrollera personers medhavda penningtillgångar för att avslöja sådan penningtvätt som avses i 32 kap. 6 § i strafflagen (39/1889).

15 §

För utförande av tullåtgärder kan genomsökning av en person utföras enligt 8 kap. 30 § i tvångsmedelslagen (806/2011) i sådana situationer som avses i 14 § 1 mom. 2 punkten, enligt vad som föreskrivs nedan.

Beslut om kroppsvisitation i enlighet med 8 kap. 30 § 1 punkten i tvångsmedelslagen med undantag av för att undersöka vad den visiterade annars bär på sig fattas av den tullman som utför tullåtgärden.

Sådan kroppsbesiktning som avses i 8 kap. 30 § 2 punkten i tvångsmedelslagen eller sådan kroppsvisitation som avses i 1 punkten för att undersöka av vad den visiterade annars bär på sig kan utföras på den som på sannolika skäl misstänks för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år. Granskningen kan då utföras utan att förundersökning inleds. Beslut om att utföra åtgärden fattas av en för uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen eller tullövervakningen.

Genomsökning av personer ska utföras finkänsligt och så att den inte orsakar onödigt olägenhet eller skada för den granskade eller skada för sådan egendom som han eller hon bär på sig eller för med sig. Över sådan genomsökning av personer som avses i 3 mom. ska upprättas ett protokoll, där det med tillräcklig noggrannhet redogörs för genomsökningens förlopp. På begäran ska en kopia av protokollet ges till den granskade.

Vid genomsökning av personer ska dessutom iaktas tvångsmedelslagen.

16 §

Med teknisk övervakning avses fortlöpande eller upprepat iakttagande eller fortlöpande eller upprepat avlyssning av fordon, fordonsförare, föremål, fotgängare eller allmänheten med hjälp av en teknisk anordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild.

På gränsövergångsställen på Finlands riksgrens samt i passagerarterminaler, på hamnområden avsedda för godstrafik, i lagerlokaler avsedda för godstrafik och på andra liknande ställen och i liknande utrymmen som Tullen får övervaka har Tullen rätt att, efter att på förhand ha meddelat om detta, företa teknisk övervakning för att övervaka att tulllagstiftningen iaktas.

Användning av maktmedel

17 §

Om inte något annat föreskrivs i någon annan lag får en tullman som arbetar med tullbrottsbekämpning och tullövervakning i tjänsteuppdrag använda maktmedel som behövs och kan anses försvarliga för att bryta en persons motstånd, avlägsna en person från en plats, gripa en person, hindra att en frihetsberövad flyr, avlägsna ett hinder eller förhindra ett överhängande brott eller någon annan farlig gärning eller händelse. Frågan om maktmedlen kan försvaras ska bedömas utifrån hur viktigt och brådskande tjänsteuppdraget är, motståndets farlighet, vilka resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som är relevanta för en helhetsbedömning av situationen. Om det är nödvändigt att använda maktmedel, ska de användas endast i den utsträckning och så länge som det behövs för att utföra ett lagstadgat tjänsteuppdrag.

En tullman har i tjänsteutövning dessutom rätt till nödvärn. Bestämmelser om nödvärn föreskrivs i 4 kap. 4 § i strafflagen. I sådana fall av nödvärn handlar tullmannen under tjänsteansvar. Vid bedömningen av om handlingen kan försvaras ska de krav beaktas som

kan ställas på tullmannen med beaktande av dennes utbildning och erfarenhet.

Den som på begäran eller med samtycke av en tullman tillfälligt bistår en tullman i en situation där det är nödvändigt att anlita utomståendes hjälp vid användning av maktmedel för att utföra ett synnerligen viktigt och brådskande tjänsteuppdrag, har rätt att under tullmannens uppsikt använda maktmedel som tullmannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar honom eller henne att använda.

I 4 kap. 6 § 3 mom. i strafflagen föreskrivs om excess i samband med användning av maktmedel och i 4 § 2 mom. om excess i nödvärn. Bestämmelser om dessa ingår också i 7 § i samma kapitel.

17 a §

Den som utför ett tjänsteuppdrag och har anledning att befara motstånd eller ett obehörigt angrepp enligt 4 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen ska på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt bereda sig på användning av maktmedel.

En person som är föremål för ett tjänsteuppdrag ska varnas för risken att bli utsatt för maktmedel, om det är möjligt och ändamålsenligt att varna denne. Varningen ska ges på ett för ändamålet lämpligt och begripligt sätt.

17 b §

Skjutvapen får användas endast när det är fråga om att stoppa en persons verksamhet som orsakar direkt och allvarlig fara för någon annans liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att stoppa verksamheten. Skjutvapen får dessutom användas i brådskande och viktiga uppdrag för att avlägsna föremål, djur eller motsvarande hinder.

Med användning av skjutvapen avses varning för användning av ett skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998), hot om användning av skjutvapen och avlossande av skott. Det betraktas inte som användning av skjutvapen att ta fram och osäkra ett skjutvapen.

Beslut om vapenhot och avlossande av skott ska fattas av en tullman som är chef för tullbrottsbekämpningen, om detta är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är.

17 c §

Rörelse- och handlingsfriheten för en person som är föremål för tjänsteuppdrag får begränsas med handbojor, fängsel eller på något annat motsvarande sätt, om det är nödvändigt för att i samband med tjänsteuppdraget förhindra rymning, betvinga våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld.

Begränsning av rörelse- och handlingsfriheten får inte fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte åsamka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödiga smärta.

Säkerhetsvisitation

17 d §

En polisman har i samband med gripande, anhållande, häktning, tagande i förvar och andra åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten rätt att kontrollera vad en person har i sina kläder, eller annars på sig eller i medhavda saker, för att förvissa sig om att personen inte innehar föremål eller ämnen varmed han eller hon kan äventyra åtgärden eller utsätta sig själv eller andra för fara. En tullman får i samband med tjänsteuppdrag kroppsvisitera en person för att hitta sådana föremål eller ämnen också i andra fall, om det av grundad anledning behövs för att trygga tullmannens säkerhet i arbetet och fullgörandet av tjänsteuppdraget.

I samband med frihetsbegränsande åtgärder kan en person kroppsvisiteras eller saker som personen för med sig kontrolleras också för att hitta dokument som behövs för identifiering av honom eller henne.

Farliga föremål och ämnen som avses i 1 mom. ska vid behov fråntas den visiterade. Också sådana föremål och ämnen ska fråntas den visiterade som det enligt lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag är förbjudet att inneha.

17 e §

Säkerhetsvisitation verkställs manuellt, med tränad hund, med metalldetektor eller någon annan motsvarande teknisk anordning eller på något annat jämförbart sätt.

Visitationen får inte kränka den visiterades personliga integritet mer än vad som är nödvändigt för utförande av uppdraget. Vid visi-

tationen ska iakttas den diskretion som förhållandena kräver.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 5 kap. 1 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 5 kap. 1 § 4 mom. som följer:

5 kap.

Hemliga metoder för inhämtande av information

1 §

Tillämpningsområde och definitioner

Vad som i detta kapitel föreskrivs om polisens eller en polismans rätt att använda hemliga metoder för inhämtande av information gäller med undantag för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och militärmyndig-

heterna enligt vad som särskilt föreskrivs i lag. Bestämmelser om Tullens rätt att för förhindrande av tullbrott genomföra täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/). Täckoperationer och bevisprovokation genom köp för förhindrande av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan dock en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp genomföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av gränsbevakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 10 §, 44 § 1 mom. samt 78 § 1 mom.,
av dem 10 § sådan den lyder i lag 875/2011 och 78 § 1 mom. sådant det lyder i lag
688/2009, som följer:

10 §

*Allmänna principer som ska iakttas i
tulluppgifter, polisuppgifter och förundersökningsuppgifter*

I polisuppgifter iakttas principerna i polislagen och i andra lagar som gäller polisens uppgifter. I tulluppgifter iakttas principerna i tullagen (1466/1994), lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/) och i andra lagar som gäller tullövervakning. I förundersökningsuppgifter iakttas principerna i förundersökningslagen (805/2011), tvångsmedelslagen (806/2011) och i andra lagar som gäller förundersökningsmyndighetens uppgifter.

44 §

*Överföring av förundersökning till en annan
förundersökningsmyndighet*

Om inte något annat följer av bestämmelserna om arbetsfördelningen mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och Tullen överför gränsbevakningsväsendet förundersökningen av tullbrott enligt lagen om brottsbekämp-

ning inom Tullen till Tullen och förundersökningen av andra brott till polisen, ifall arten och omfattningen av ärendet eller de nödvändiga förundersökningsåtgärderna förutsätter det eller ifall förundersökningsmyndigheten i fråga kräver det. Gränsbevakningsväsendet ska trygga förundersökningen av det ärende som överförs till dess att överföringen har gjorts.

78 §

Handräckning till gränsbevakningsväsendet

En myndighet ska lämna gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för fullgörande av ett uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet och som myndigheten är behörig att lämna. Bestämmelser om bistånd som lämnas till gränsbevakningsväsendet finns också i lagen om samarbete mellan polisen, Tullen och gränsbevakningsväsendet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet (687/2009) lagens namn, 1 § 1 mom., mellanrubriken före 2 § samt 4 § 4 mom., av dem 4 § 4 mom. sådant det lyder i lag 881/2011, som följer:

Lag**om samarbete mellan polisen, Tullen och gränsbevakningsväsendet**

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att främja samarbetet mellan polisen, Tullen och gränsbevakningsväsendet (*PTG-myndigheterna*) och genomförandet av gemensamma riktlinjer för PTG-myndigheternas verksamhet så att PTG-myndigheternas lagstadgade uppgifter och enskilda åtgärder när det gäller förebyggande, avslöjande och utredning av brott (*brottsbekämpning*), övervakning samt internationellt samarbete i anslutning till dessa utförs på ett ändamålsenligt, effektivt och ekonomiskt sätt.

Brottsbekämpningssamarbetet mellan polisen, Tullen och gränsbevakningsväsendet

4 §

Förfarande vid internationella kontrollerade leveranser

I 10 kap. 41 § i tvångsmedelslagen (806/2011), 5 kap. 43 § i polislagen (872/2011), 41 § i gränsbevakningslagen (578/2005) och 3 kap. 42 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/) föreskrivs om kontrollerade leveranser och förutsättningarna för sådana och i 10 kap. 42 § i tvångsmedelslagen, 5 kap. 44 § i polislagen, 41 § i gränsbevakningslagen och 3 kap. 43 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs om beslutsfattandet vid kontrollerade leveranser som utförs av polisen, gränsbevakningsväsendet eller Tullen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 1 och 14 §, 15 § 1 mom. och 2 mom. 2 punkten, 39 § 2 och 4 mom., 40 § 1 mom. och 3 mom. 2 punkten, 47 § 2 mom., 48 § 1 mom., 56 § 4 mom., 57 § 1 mom. samt 65 §, av dem 14 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 438/2013 samt 56 § 4 mom. och 57 § 1 mom. sådana de lyder ändrade i lag 1146/2013. som följer:

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

1 §

Tillämpningsområde

I samband med förundersökning får man i hemlighet för den åtgärden riktas mot använda sig av teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (*teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning*), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser. Bestämmelser om användningen av dessa metoder för att förhindra eller avslöja brott finns i polislagen och lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/).

Vad som i detta kapitel föreskrivs om förundersökningsmyndighetens eller en förundersökningstjänstemans rätt att använda tvångsmedel gäller med undantag av täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor förutom polisen även gränsbevaknings- och tullmyndigheterna samt de militära myndigheterna enligt vad som föreskrivs särskilt om

detta i lag. Bestämmelser om Tullens rätt att använda täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor vid förundersökning av tullbrott finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Täckoperationer och bevisprovokation genom köp vid förundersökning av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. På beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan en täckoperation och bevisprovokation genom köp som genomförs utslutande i datanät dock utföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

14 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med *förtäckt inhämtande av information* avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla det uppdrag som polismannen eller tullmannen inom Tullens brottsbekämpning ska utföra.

Polisen får använda förtäckt inhämtande av information, om det finns anledning att anta att åtgärden kan bidra till utredningen av

1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,

2) utnyttjande av en person som är föremål för sexhandel, eller koppleri,

3) narkotikabrott,

4) förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte,

5) grovt tullredovisningsbrott,

6) stöld eller häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet,

7) förberedelse till tagande av gisslan,

8) förberedelse till grovt rån.

Tullen får använda förtäckt inhämtande av information, om det finns anledning att anta att åtgärden kan bidra till utredningen av

1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,

2) ett narkotikabrott som ska betraktas som tullbrott,

3) smuggling, eller

4) grovt tullredovisningsbrott.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

15 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen, chefen för en polisinrättning eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Beslut om förtäckt inhämtande av information i syfte att utreda ett tullbrott fattas av chefen för Tullens brottsbekämpning eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

2) den polisenhet som genomför inhämtandet och den polisman eller tullman inom Tullens brottsbekämpning som ansvarar för inhämtandet,

39 §

Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor

Polisen eller Tullen får be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar den information som avses i 1 mom. (*styrd användning av informationskälla*).

Bestämmelser om registrering av uppgifter om informationskällor och om betalning av arvode finns i polislagen och lagen om brottsbekämpning inom Tullen.

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av chefen för central-kriminalpolisen, chefen för skyddspolisen, chefen för en polisinrättning eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. Beslut om styrd användning av informationskällor i syfte att utreda tullbrott som Tullen undersöker fattas av Tullens brottsbekämpningschef eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

2) den enhet som genomför inhämtandet av information och den tjänsteman som ansvarar för genomförandet av detta,

47 §

Skydd när hemliga tvångsmedel används

Polisen och Tullen får använda falska, vilseledande eller förtäcka uppgifter, göra och använda falska, vilseledande eller förtäckta registeranteckning samt framställa och använda falska handlingar, när det är nödvändigt för att skydda sådan användning av hemliga tvångsmedel som redan genomförts, pågår eller kommer att genomföras.

48 §

Beslut om skyddande

Beslut om registeranteckningar och upprättande av handlingar enligt 47 § 2 mom. ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen eller chefen för skyddspolisen. Om det är fråga om förhindrande av ett tullbrott som Tullen undersöker, ska beslutet fattas av Tullens brottsbekämpningschef.

56 §

Användning av överskottsinformation

Överskottsinformation får dessutom alltid användas för att förhindra brott, för att rikta in polisen och Tullens verksamhet och som en utredning som stöder det att någon är oskyldig.

57 §

Utplåning av information

Överskottsinformationen ska utplånas efter det att målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller lämnats därhän. Informationen får dock bevaras och lagras i ett register som avses i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet eller tullagen (1466/1994), om den gäller ett brott som avses i 56 § 1 eller 2 mom. i denna lag eller om den behövs för att förhindra ett brott som avses i 15 kap. 10 § i strafflagen. Information som inte ska utplånas ska bevaras i fem år efter det att målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller lämnats därhän.

65 §

Tillsyn över användningen av hemliga tvångsmedel

Polisstyrelsen och cheferna för de enheter som använder hemliga tvångsmedel ska för polisens vidkommande övervaka användningen av hemliga tvångsmedel. Användningen av hemliga tvångsmedel inom Tullens brottsbekämpning övervakas av Tullen och cheferna för de enheter som använder hemliga tvångsmedel.

Inrikesministeriet ska årligen lämna riksdagens justitieombudsman en berättelse om hur hemliga tvångsmedel och skyddande av dem har använts och övervakats. Finansministeriet ska årligen avge en berättelse om hur hemliga tvångsmedel och skyddandet av dem har använts och övervakats inom Tullen.

I polislagen och lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs om de berättelser om hemligt inhämtande av information för att förhindra eller avslöja brott som ska avges till justitieombudsmannen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 2 kap. 1 § och 11 kap. 8 § i förundersökningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 2 kap. 1 § 2 mom. samt 11 kap. 8 § som följer:

2 kap.

11 kap.

Vilka som deltar i förundersökning**Särskilda bestämmelser**

1 §

8 §

*Myndigheterna vid förundersökning**Rätt att få information av en myndighet samt av en privat sammanslutning och av en privatperson*

Förundersökningsmyndigheter är förutom polisen även gränsbevaknings-, tull- och militärmyndigheterna, enligt vad som föreskrivs om deras förundersökningsbefogenheter i gränsbevakningslagen (578/2005), lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/) och lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014).

I 4 kap. 2 och 3 § i polislagen (872/2011) och i 2 kap. 14 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen finns bestämmelser om rätt att av en myndighet samt av en privat sammanslutning och av en privatperson får information som behövs för utredning av brott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 12 § i utlänningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen (301/2004) 12 §, sådan den lyder i lag 1214/2013, som följer:

12 §

Bestämmelser om passerande av gränsen

Bestämmelser om gränspassage vid Europeiska unionens yttre gränser finns i kodexen om Schengengränserna.

Bestämmelser om passerande av riksgränsen och om övervakning av riksgränsen,

gränsövergångsställen och deras öppettider, fördelningen av gränskontrolluppgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och Tullen på olika gränsövergångsställen och om nationella uppgifter och befogenheter som förutsätts i kodexen om Schengengränserna föreskrivs i gränsbevakningslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag**om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i statstjänstemannalagen (750/1994) 7 § 1 mom. 12 punkten, sådan den lyder i lag 281/2000, som följer:

<p>7 § Till följande tjänster kan endast finska medborgare utnämnas: ----- 12) tjänster vid Tullen till vilka hör rätt att anhålla, andra tjänster vid Tullen till vilka hör deltagande i övervakning och tryggande</p>	<p>av den territoriella integriteten eller tjänster till vilka hör brottsundersökning och övervakningsavgifter inom Tullens verksamhetsområde, ----- Denna lag träder i kraft den 20 .</p>
---	--

10.

Lag**om ändring av 36 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (516/2004) 36 § 1 mom., sådant det lyder i lag 343/2008, som följer:

<p>36 § <i>Rätt för vissa andra myndigheter att få uppgifter</i></p> <p>I fråga om myndigheternas rätt att få identifieringsuppgifter för att förhindra, avslöja eller utreda brott bestäms i polislagen, gräns-</p>	<p>bevakningslagen (578/2005), lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005), lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/) och tvångsmedelslagen. ----- Denna lag träder i kraft den 20 .</p>
--	--

11.

Lag**om ändring av 16 kap. i strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 16 kap. i strafflagen (39/1889) en ny 4 b § som följer:

16 kap.

Om brott mot myndigheter

4 b §

Tredska mot tullman

Den som

1) underlåter att lyda en befallning eller ett förbud som en tullman för utförandet av ett uppdrag meddelar inom ramen för sina befogenheter,

2) hindrar en tullman från att använda befogenheter enligt 14 § i tullagen (1466/1994) eller 2 kap. 14 och 15 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/) eller

3) utan anledning tillkallar en tullman eller försvårar Tullens verksamhet genom att lämna falska uppgifter, ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs på något annat ställe i lag, för *tredska mot tullman* dömas till böter eller fängelse i högst tre månader.

_____ Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag**om ändring av 12 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) 12 § 2 mom. 3 punkten, sådan den lyder i lag 821/2011, som följer:

12 §

En parts rätt att ta del av en handling

En parts rätt enligt 1 mom. gäller inte

_____ 3) ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen, 5 kap. i polislagen eller

3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/) och i vilket den som är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, eller

_____ Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag**om ändring av 3 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet (26/2009) 3 § 4 punkten, sådan den lyder i lag 1183/2013, som följer:

3 §

Definition av information och underrättelser

I denna lag avses med information och underrättelser

4) uppgifter som annars med stöd av 4 kap. 2 och 3 § samt 5 kap. 40—42 § i polislagen (872/2011), 13 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, 28 §

i tullagen, 2 kap. 14 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/), 17, 18 och 22 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet eller någon annan lag eller ett avtal innehas av polisen, Tullen eller gränsbevakningsväsendet eller som är tillgängliga för dem utan att de vidtar tvångsåtgärder.

Denna lag träder i kraft den 20 .

14.

Lag**om ändring av 4 och 103 § i punktskattelagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i punktskattelagen (182/2010) 4 § 2 mom. och 103 § 1 mom., av dem 4 § 2 mom. sådant det lyder i lag 964/2012, som följer:

4 §

Behörig myndighet

Om inte något annat föreskrivs i denna lag ska tullagen eller lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/) tillämpas i fråga om Tullens befogenheter och åtgärder.

103 §

Omhändertagande

Tullen har rätt att för tryggande av skattefordringar omhänderta punktskattepliktiga produkter, om

1) de inte vederbörligen har anmälts till beskattning,

2) på dem inte har tillämpats bestämmelserna om punktbeskattning eller de beslut och föreskrifter som Tullen har meddelat med stöd av dessa bestämmelser,

3) det råder oklarhet vad gäller skattepliktigheten för produkterna och syftet med skattepliktigheten eller importen, eller om

4) det finns någon annan grundad anledning att trygga en skattefordran.

Denna lag träder i kraft den 20 .

15.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om stämmingsmän

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om stämmingsmän (505/1986) 6 §, sådan den lyder i lagarna 1263/1994, 1259/1999 och 449/2011, som följer:

6 §

Andra som har rätt att verkställa delgivning

Berättigad att, så som stämmingsman, verkställa stämning och delgivning är

1) polisman, åklagare, utmättningsman, notarius publicus, gränsbevakningsman samt anhållningsberättigad tullman eller till uppgiften förordnad annan tullman,

2) tjänsteman som har förordnats härtill av chefen för en domstol, ett exekutionsverk, ett häradssämbete, utsökningsavdelningen vid häradssämbete eller en polisinspektion och som är anställd vid myndigheten,

3) fängelsedirektör eller tjänsteman vid fängelse vilken förordnats härtill av fängel-

sedirektören, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller med vilken delgivning ska ske är en fånge, samt

4) inom försvarsmakten de tjänstemän som förordnats härtill av kommendören för truppavdelning eller med honom jämställbar förman, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller med vilken delgivning ska ske lyder under 45 kap. i strafflagen (39/1889).

Bestämmelser om polisinspektörens, gränsbevakningsmans och tullmans skyldighet att verkställa delgivning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

16.

Lag**om ändring av 3 kap. 70 § i utsökningsbalken**

I enlighet med riksdagen beslut
ändras i utsökningsbalken (705/2007) 3 kap. 70 § 1 mom. 6 punkten som följer:

3 kap.	sökningensmyndigheten lämna ut svarandens identifieringsuppgifter och kontaktinformation samt uppgifter om svarandens ekonomiska ställning och verksamhet till
Allmänna bestämmelser om förfarandet	-----
70 §	6) Tullen för utförande av uppgifter i enlighet med tullagen (1466/1994),
<i>Förundersökningsmyndigheter och vissa andra myndigheter samt domstolar</i>	-----

En utsökningsmyndighet får i enskilda fall på begäran ur en handling som finns hos ut-

Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag**om upphävande av lagen om ändring av 46 och 47 § i tullagen**

I enlighet med riksdagens beslut

1 §	2 §
Genom denna lag upphävs lagen om ändring av 46 och 47 § i tullagen (763/2010).	Denna lag träder i kraft den 20 .
-----	-----

Helsingfors den 25 september 2014

Statsminister

ALEXANDER STUBB

Trafik- och kommunminister *Paula Risikko*

2.

Lag**om ändring av tullagen**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i tullagen (1466/1994) mellanrubriken före 20 a §, 20 a—20 j §, 28 § 3—5 mom., mellanrubriken före 42 §, 43, 43 a, 44, 45, 45 a, 46, 47 och 47 a §, 48 § och mellanrubriken före den samt 49 och 50 §,

av dem 20 a, 20 e och 20 i § sådana de lyder i lag 879/2011, 20 b §, 28 § 4 mom. och 43 a § sådana de lyder i lag 961/2012, mellanrubriken före 20 a § och 20 c § sådana de lyder i lag 331/1996, 20 d § sådan den lyder i lagarna 1299/2003, 426/2009 och 1260/2013, 20 f § sådan den lyder i lagarna 1299/2003 och 879/2011, 20 g § sådan den lyder i lagarna 774/2003, 1299/2003 och 1260/2013, 20 h § sådan den lyder i lagarna 774/2003, 1299/2003 och 961/2012, 20 j § sådan den lyder i lagarna 879/2011 och 1260/2013, 28 § 3 mom. sådant det lyder i lag 1299/2003, 28 § 5 mom. sådant det lyder i lag 1104/1998, 43 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 961/2012, 1150/2013 och 1260/2013, 45 a § sådan den lyder i lag 690/2009, 46 § sådan den lyder i lagarna 1299/2003 och 961/2012, 47 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 331/1996 och 961/2012, 47 a § sådan den lyder i lag 1260/2013 samt 49 och 50 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 961/2012,

ändras 1 och 3 §, 14 § 1 mom. 2 och 5 punkten samt 15—7 §,

av dem 1 § sådan den lyder i lag 961/2012, 3 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1260/2013 samt 15 och 17 § sådana de lyder i lag 879/2011, samt

fogas till lagen en ny mellanrubrik före 17 §, nya 17 a—17 e § samt en ny mellanrubrik före 17 d § som följer:

Gällande lydelse

1 §

På tullbeskattning och tullövervakning av varor som importeras från och exporteras till tredjeland ska denna lag tillämpas vid sidan av vad som därom bestäms i rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om en tullkodex för gemenskapen, nedan *kodexen*, i kommissionens förordning (EEG) nr 2454/93 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om en tullkodex för gemenskapen, nedan *tillämpningsförordningen*, och i rådets förordning (EG) nr 1186/2009 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse, nedan *förordningen om tullbefrielse*, eller i annan lagstiftning för Europeiska unionen (EU). Därtill tillämpas denna lag vid sidan av EU:s lagstiftning på statistikföring av handeln mellan Finland och andra länder samt på undersökning av tullbrott.

Föreslagen lydelse

1 §

På tullbeskattning och tullövervakning av varor som importeras från och exporteras till tredjeland ska denna lag tillämpas vid sidan av vad som därom bestäms i rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om en tullkodex för gemenskapen, nedan *kodexen*, i kommissionens förordning (EEG) nr 2454/93 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EEG) nr 2913/92 om en tullkodex för gemenskapen, nedan *tillämpningsförordningen*, och i rådets förordning (EG) nr 1186/2009 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse, nedan *förordningen om tullbefrielse*, eller i annan lagstiftning för Europeiska unionen (EU). Därtill tillämpas denna lag vid sidan av EU:s lagstiftning på statistikföring av handeln mellan Finland och andra länder samt på undersökning av tullbrott, *om*

inte något annat föreskrivs i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/).

3 §

I denna lag avses med

1) *Finlands tullområde* området som omfattar rikets landområde, territorialvatten och lufttrum, dock så att tullområdet sträcker sig två sjömil utanför territorialvattnets yttre gräns, om inte något annat har överenskommit om saken internationellt,

2) *EU:s tullområde* området som avses i artikel 3 i kodexen,

3) *tredjeland* område som inte ingår i EU:s tullområde,

4) *tullåtgärd tjänsteåtgärd* som hör till Tullens behörighet, med undantag för förundersökning av tullbrott,

5) **tullbrott** brott som innebär överträdelse av bestämmelserna i denna lag eller någon annan lag vars iakttagande Tullen ska övervaka eller som Tullen ska verkställa, eller överträdelse av bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av dessa, eller sådant olaga befattningstagande med infört gods som avses i 46 kap. i strafflagen (39/1889) och sådant penningtvättsbrott som avses i 32 kap. i strafflagen samt sådan överträdelse av bestämmelser som har samband med införsel eller utförsel av egendom,

6) **teknisk övervakning** iakttagande eller avlyssning av på förhand ospecificerad persontrafik eller godstrafik med hjälp av en teknisk anordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild,

7) **undersöknings- och handräckningssystemet** som utgör en teknisk del av informationssystemet för polisärenden samt det försträmda systemets arkivindex det informationssystem för polisärenden som avses i 2 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003) i fråga om de uppgifter som Tullen registrerat i uppgifterna om undersökning och handräckning samt i arkivuppgifterna om undersökning och handräckning.

Utöver vad som stadgas i 1 mom. tillämpas definitionerna enligt artikel 4 i kodexen.

3 §

I denna lag avses med

1) *Finlands tullområde* området som omfattar rikets landområde, territorialvatten och lufttrum, dock så att tullområdet sträcker sig två sjömil utanför territorialvattnets yttre gräns, om därom inte internationellt har överenskommit något annat,

2) *EU:s tullområde* området som avses i artikel 3 i kodexen,

3) *tredjeland* område som inte ingår i EU:s tullområde,

4) *tullåtgärd tjänsteåtgärd* som hör till Tullens behörighet, med undantag för förundersökning av tullbrott.

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. tillämpas definitionerna enligt artikel 4 i kodexen.

14 §

För utförande av tullåtgärder har Tullen eller en annan behörig myndighet rätt att

2) hejda personer och företa kroppsvisitation och kroppsbesiktning av dem när de anländer till eller avlägsnar sig från tullområdet eller när de besöker fordon eller någon annan plats, där varor lossas, lastas eller förvaras, eller något annat ställe inom tullområdet, om det föreligger särskilda skäl till detta,

5) utan att kränka postförsändelsers brevhemlighet kontrollera varor samt deras tillverkning och bokföringsmaterial samt kontrollera personers medhavda penningtillgångar för att avslöja sådan penningtvätt som avses i 32 kap. 6 § i strafflagen,

15 §

Kroppsbesiktning av en person och annan granskning än granskning av resgods eller ytterkläder kan i de fall som avses i 14 § 1 mom. 2 punkten utföras utan förundersökning på en person som på sannolika skäl misstänks för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i mer än sex månader. Den tullman som beslutar om åtgärderna ska vara en till uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen eller tullövervakningen. I övrigt iakttas vid utförande av dessa åtgärder i tillämpliga delar vad som i tvångsmedelslagen (806/2011) föreskrivs om genomsökning av personer.

14 §

För utförande av tullåtgärder har Tullen eller en annan behörig myndighet rätt att

2) hejda personer och *granska deras rese-dokument och identitetshandlingar för att klarlägga identiteten när en person anländer till eller avlägsnar sig från tullområdet eller när de besöker fordon eller någon annan plats, där varor lossas, lastas eller förvaras eller något annat ställe inom tullområdet, om det föreligger särskilda skäl till detta,*

5) utan att kränka postförsändelsers brevhemlighet kontrollera varor samt deras tillverkning och bokföringsmaterial samt kontrollera personers medhavda penningtillgångar för att avslöja sådan penningtvätt som avses i 32 kap. 6 § i strafflagen (39/1889).

15 §

För utförande av tullåtgärder kan genomsökning av en person utföras enligt 8 kap. 30 § i tvångsmedelslagen (806/2011) i sådana situationer som avses i 14 § 1 mom. 2 punkten, enligt vad som föreskrivs nedan.

Beslut om kroppsvisitation i enlighet med 8 kap. 30 § 1 punkten i tvångsmedelslagen med undantag av för att undersöka vad den visiterade annars bär på sig fattas av den tullman som utför tullåtgärden.

Sådan kroppsbesiktning som avses i 8 kap. 30 § 2 punkten i tvångsmedelslagen eller sådan kroppsvisitation som avses i 1 punkten för att undersöka av vad den visiterade annars bär på sig kan utföras på den som på sannolika skäl misstänks för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst ett år. Granskningen kan då utföras utan att förundersökning inleds. Beslut om att utföra åtgärden fattas av en för uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen eller tullövervakningen.

Genomsökning av personer ska utföras fin-känsligt och så att den inte orsakar onödig olägenhet eller skada för den granskade eller skada för sådan egendom som han eller hon bär på sig eller för med sig. Över sådan genomsökning av personer som avses

i 3 mom. ska upprättas ett protokoll, där det med tillräcklig noggrannhet redogörs för genomsökningens förlopp. På begäran ska en kopia av protokollet ges till den granskade. Vid genomsökning av personer ska dessutom iaktas tvångsmedelslagen.

16 §

En tullman har rätt att i samband med i 15 § avsedd kroppsvisitation och kroppsbesiktning samt vid gripande, anhållande, häktning eller tagande i förvar kroppsvisitera den som åtgärden gäller för att förvissa sig om att denne inte innehar föremål eller ämnen, med vilka denne kan äventyra granskningen eller förvaringen eller utsätta sig själv eller andra för fara.

I 1 mom. avsedda farliga föremål eller ämnen får tas ifrån den visiterade. De skall återlämnas till honom efter granskningen eller när han frigges om det inte finns hinder enligt lag.

En tullman har dock rätt att tillfälligt omhändertaga farliga föremål, delar till dessa samt farliga ämnen av den, som på grund av ålder, berusning, sinnestillstånd eller andra omständigheter med fog kan misstänkas förorsaka omedelbar fara för allmän ordning och säkerhet. Omhändertagna föremål skall återställas inom 14 dagar, om inte någon annan myndighet har vidtagit åtgärder för återkallandet av innehavstillstånd.

17 §

Vad som i 2 kap. 17 § 1, 2 och 5 mom. i polislagen (872/2011) föreskrivs om polismäns rätt att använda maktmedel i vissa situationer ska på motsvarande sätt tillämpas på tullmän som arbetar med tullbrottsbekämpning och tullövervakning. På den som bistår en tullman i ett tjänsteuppdrag på begäran eller med samtycke av tullmannen ska tillämpas vad som i 9 kap. 5 § i polislagen föreskrivs om befogenheter för den som bistår en polisman.

16 §

Med teknisk övervakning avses fortlöpande eller upprepat iakttagande eller fortlöpande eller upprepad avlyssning av fordon, fordonsförare, föremål, fotgängare eller allmänheten med hjälp av en teknisk anordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild.

På gränsövergångsställen på Finlands riksgrens samt i passagerarterminaler, på hamnområden avsedda för godstrafik, i lagerlokaler avsedda för godstrafik och på andra liknande ställen och i liknande utrymmen som Tullen får övervaka har Tullen rätt att, efter att på förhand ha meddelat om detta, företa teknisk övervakning för att övervaka att tullagstiftningen iaktas.

Användning av maktmedel

17 §

Om inte något annat föreskrivs i någon annan lag får en tullman som arbetar med tullbrottsbekämpning och tullövervakning i tjänsteuppdrag använda maktmedel som behövs och kan anses försvarliga för att bryta en persons motstånd, avlägsna en person från en plats, gripa en person, hindra att en frihetsberövad flyr, avlägsna ett hinder eller förhindra ett överhängande brott eller någon annan farlig gärning eller händelse. Frågan om maktmedlen kan försvaras ska bedömas utifrån hur viktigt och brådskande tjänsteuppdraget är, motståndets farlighet, vilka resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som är relevanta för en hel-

hetsbedömning av situationen. Om det är nödvändigt att använda maktmedel, ska de användas endast i den utsträckning och så länge som det behövs för att utföra ett lagstadgat tjänsteuppdrag.

En tullman har i tjänsteutövning dessutom rätt till nödvärn. Bestämmelser om nödvärn föreskrivs i 4 kap. 4 § i strafflagen. I sådana fall av nödvärn handlar tullmannen under tjänsteansvar. Vid bedömningen av om handlingen kan försvaras ska de krav beaktas som kan ställas på tullmannen med beaktande av dennes utbildning och erfarenhet.

Den som på begäran eller med samtycke av en tullman tillfälligt bistår en tullman i en situation där det är nödvändigt att anlita utomståendes hjälp vid användning av maktmedel för att utföra ett synnerligen viktigt och brådskande tjänsteuppdrag, har rätt att under tullmannens uppsikt använda maktmedel som tullmannen med stöd av sina befogenheter bemyndigar honom eller henne att använda.

I 4 kap. 6 § 3 mom. i strafflagen föreskrivs om excess i samband med användning av maktmedel och i 4 § 2 mom. om excess i nödvärn. Bestämmelser om dessa ingår också i 7 § i samma kapitel.

17 a §

Den som utför ett tjänsteuppdrag och har anledning att befara motstånd eller ett obehörigt angrepp enligt 4 kap. 4 § 1 mom. i strafflagen ska på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt bereda sig på användning av maktmedel.

En person som är föremål för ett tjänsteuppdrag ska varnas för risken att bli utsatt för maktmedel, om det är möjligt och ändamålsenligt att varna denne. Varningen ska ges på ett för ändamålet lämpligt och begripligt sätt.

17 b §

Skjutvapen får användas endast när det är fråga om att stoppa en persons verksamhet som orsakar direkt och allvarlig fara för någon annans liv eller hälsa och det inte finns något lindrigare sätt att stoppa verksamhe-

ten. Skjutvapen får dessutom användas i brådskande och viktiga uppdrag för att avlägsna föremål, djur eller motsvarande hinder.

Med användning av skjutvapen avses varning för användning av ett skjutvapen som avses i 2 § i skjutvapenlagen (1/1998), hot om användning av skjutvapen och avlossande av skott. Det betraktas inte som användning av skjutvapen att ta fram och osäkra ett skjutvapen.

Beslut om vapenhot och avlossande av skott ska fattas av en tullman som är chef för tullbrottsbekämpningen, om detta är möjligt med beaktande av hur brådskande situationen är.

17 c §

Rörelse- och handlingsfriheten för en person som är föremål för tjänsteuppdrag får begränsas med handbojor, fängsel eller på något annat motsvarande sätt, om det är nödvändigt för att i samband med tjänsteuppdraget förhindra rymning, betvinga våldsamt uppträdande eller avvärja överhängande risk för våld.

Begränsning av rörelse- och handlingsfriheten får inte fortgå längre än nödvändigt. Begränsningen får inte åsamka den person som är föremål för åtgärden fara eller onödig smärta.

Säkerhetsvisitation

17 d §

En polisman har i samband med gripande, anhållande, häktning, tagande i förvar och andra åtgärder som riktar sig mot den personliga friheten rätt att kontrollera vad en person har i sina kläder, eller annars på sig eller i medhavda saker, för att förvissa sig om att personen inte innehar föremål eller ämnen varmed han eller hon kan äventyra åtgärden eller utsätta sig själv eller andra för fara. En tullman får i samband med tjänsteuppdrag kroppsvisitera en person för att hitta sådana föremål eller ämnen också i andra fall, om det av grundad anledning behövs för att trygga tullmannens säkerhet i arbetet och fullgörandet av tjänsteuppdraget.

I samband med frihetsbegränsande åtgärder kan en person kroppsvisiteras eller saker som personen för med sig kontrolleras också för att hitta dokument som behövs för identifiering av honom eller henne.

Farliga föremål och ämnen som avses i 1 mom. ska vid behov fräntas den visiterade. Också sådana föremål och ämnen ska fräntas den visiterade som det enligt lag eller bestämmelser eller föreskrifter som utfärdats med stöd av lag är förbjudet att inneha.

17 e §

Säkerhetsvisitation verkställs manuellt, med tränad hund, med metalldetektor eller någon annan motsvarande teknisk anordning eller på något annat jämförbart sätt.

Visitationen får inte kränka den visiterades personliga integritet mer än vad som är nödvändigt för utförande av uppdraget. Vid visitationen ska iakttas den diskretion som förhållandena kräver.

Inhämtande av information

(upphävs)

20 a §

Vid utredning av tullbrott kan användas teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation, inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning, kontrollerade leveranser och skyddande av användning av hemligt tvångsmedel, enligt vad som föreskrivs i 10 kap. i tvångsmedelslagen.

För att förhindra tullbrott kan utöver vad som föreskrivs i denna lag användas systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk spårning av en person, teknisk observation av utrustning, inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrustning och skyddande av hemligt inhämtande av information, enligt vad som föreskrivs i 5 kap. i polislagen.

Chefen för Tullstyrelsens eller för tulldistriktets enhet med ansvar för brottsbekämpning beslutar om förtäckt inhämtande av information samt om användning av hemliga tvångsmedel och skyddande av hemligt inhämtande av information. Vad som i 5 kap. i polislagen föreskrivs om anhållningsberätti-

(upphävs)

20 a §

gade polismän ska på motsvarande sätt tillämpas på anställningsberättigade tullmän och på en tullman som förordnats till chef för tullbrottsbekämpningen.

20 b §

På gränsövergångsställen samt i passage-
rarterminaler, på hamnområden avsedda för
godstrafik, i lagerlokaler avsedda för gods-
trafik och på andra liknande ställen och i lik-
nande utrymmen som Tullen får övervaka har
Tullen rätt att, efter att på förhand ha medde-
lat om detta, företa teknisk övervakning för
förebyggande av tullbrott och identifiering av
personer misstänkta för tullbrott.

(upphävs)

20 b §

20 c §

För att förebygga eller avbryta brottslig
verksamhet får en tullman bedriva observa-
tion av en person som inte befinner sig i en
bostad, om det på grundval av personens
uppförande eller något annat finns grundad
anledning att misstänka att han gör sig skyl-
dig till tullbrott.

(upphävs)

20 c §

I samma avsikt som i 1 mom. får även be-
drivas observation av en person som inte be-
finner sig på ett hemfridskyddat område, om
det finns grundad anledning att misstänka att
han medverkar till ett tullbrott för vilket det
stadgade strängaste straffet är fängelse i mer
än sex månader.

20 d §

En tullman får utföra teknisk observation
av en person som inte befinner sig i ett rum
eller utrymme som används för stadigvarande
boende eller av ett fordon eller en vara, om
det finns grundad anledning att anta att ob-
servationen kan ge uppgifter som behövs för
förhindrande av ett tullbrott. Förordnande
för en åtgärd ska ges av en till uppgiften för-
ordnad tullman som tjänstgör som chef för
tullbrottsbekämpningen samt för teknisk av-
lyssning i mer än tre dygn av Tullens brotts-
bekämpningschef eller av en till uppgiften
förordnad anställningsberättigad tullman som
tjänstgör inom tullbrottsbekämpningen.

(upphävs)

20 d §

En anordning som används för teknisk ob-
servation får placeras i utrymmen där teknisk
observation är tillåten enligt 1 mom., om ob-

servationen förutsätter detta. En tullman har på order av en till uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen rätt att få tillträde till utrymme-
na för att installera och avlägsna anordning-
en. Om anordningen förbrukar energi i ett fordon eller något annat utrymme där den installerats, skall ersättning betalas för förbrukning som är större än ringa.

Ett ytterligare villkor för teknisk avlyssning är att det på grund av en persons uppförande eller annars finns grundad anledning att anta att han eller hon gör sig skyldig till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år, till ett narkotikabrott som bör betraktas som tullbrott eller till grovt tullredovisningsbrott. För optisk övervakning och teknisk spårning förutsätts på motsvarande sätt att det på grund av en persons uppförande eller annars finns grundad anledning att anta att han eller hon gör sig skyldig till eller medverkar till ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i mer än sex månader.

20 e §

En tullmyndighet kan för att förhindra tullbrott ges tillstånd att rikta teleövervakning mot en teleanslutning eller teleterminalutrustning som innehas eller annars kan antas bli använd av en person vars yttranden, hotelser eller uppträdande i övrigt ger grundad anledning att anta att denne gör sig skyldig till

- 1) ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) ett tullbrott som begåtts med användning av en teleadress eller teleterminalutrustning,
- 3) ett narkotikabrott som bör betraktas som ett tullbrott, eller till
- 4) grovt tullredovisningsbrott.

Med samtycke av den som innehar en teleadress eller teleterminalutrustning får tullmyndigheten för att förhindra tullbrott rikta teleövervakning mot adressen eller utrustningen, om någon på grund av sina yttranden eller sitt uppträdande i övrigt med fog kan antas göra sig skyldig till

- 1) ett tullbrott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst två år, eller till

(upphävs)

20 e §

2) ett tullbrott som har begåtts med användning av teleadressen eller teleterminalutrustningen.

20 f §

Beslut om teleövervakning som avses i 20 e § samt om teknisk avlyssning och optisk observation i sådana i 20 d § 2 mom. avsedda fall där den tekniska avlyssningen eller optiska observationen förutsätter att en anordning som används för observationen placeras i ett fordon som den som ska observeras använder eller i ett rum eller utrymme i vilket den som ska observeras vistas, ska fattas av en domstol som avses i 3 kap. 1 § i tvångsmedelslagen. Ärendet avgörs utan att innehavaren till det utrymme som ska avlyssnas eller observeras hörs. Angående behandlingen av ärendet gäller dessutom i tillämpliga delar 5 kap. 2 § 3 mom., 10, 18, 20, 45, 51, 52 och 58—60 § i polislagen.

(upphävs)

20 f §

En till uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen har rätt att besluta att teleövervakning eller i 1 mom. avsedd teknisk observation skall inledas, om det på grund av sakens brådsakande natur är nödvändigt att åtgärden vidtas utan dröjsmål. Då skall åtgärden utan dröjsmål och inom 24 timmar efter att den har inletts anmälas till en domstol som avses i 1 mom. Till anmälan skall fogas ett yrkande på teleövervakning eller teknisk observation, om avsikten är att teleövervakningen eller den tekniska observationen skall fortsätta efter det att anmälan anlänt till domstolen.

Sedan domstolen fått en anmälan enligt 2 mom. kan den förbjuda fortsatt teleövervakning eller fortsatt teknisk observation eller ange begränsningar beträffande en åtgärd eller ställa behövliga villkor för användningen av informationen. Angående behandlingen av ärendet i domstol gäller i tillämpliga delar 5 kap. 2 § 3 mom., 10, 18, 20, 45, 52 och 57 § i polislagen.

20 g §

Den tullman som har fattat beslut om teknisk observation eller om placering av en anordning som används för teknisk observation enligt 20 d §, eller den till uppgiften förord-

(upphävs)

20 g §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

nade tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen och som med stöd av 20 f § 2 mom. beslutat om teleövervakning eller den tullman som gjort anmälan till domstol skall efter det att teleövervakningen eller den tekniska observationen har avslutats underrätta den person som varit föremål för åtgärden, om detta inte äventyrar det ändamål för vilket information inhämtas eller förundersökningen av ett brott.

Underrättelse om observation eller vad den grundar sig på behöver inte lämnas.

Den tullman som utfört teknisk avlyssning enligt 20 d § eller teleövervakning enligt 20 f § 1 och 2 mom. ska utan dröjsmål upprätta protokoll över åtgärden.

20 h §

En till uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen skall utan dröjsmål granska de uppgifter som insamlats genom åtgärder enligt 20 c—20 e § och de upptagningar som erhållits genom teknisk observation enligt 20 d §. Uppgifter som enbart gäller utomstående skall utan dröjsmål förstöras efter granskningen, om de inte behövs för utredning av tullbrott.

Det föreskrivs särskilt genom lag hur material som avses i 1 mom. ska fogas till Tullens personregister. Om en uppgift som har erhållits genom teknisk avlyssning hänför sig till något annat tullbrott än det för vars förhindrande eller avbrytande avlyssningen sker, får uppgiften införas i ett personregister bara om den gäller ett tullbrott för vars förhindrande eller avbrytande avlyssning får ske.

Insamlat material och upptagningar som inte fogats till något register eller förundersökningsmaterial skall förstöras senast ett år efter att materialet sannolikt inte längre behövs för det ändamål för vilket det har anskaffats.

20 i §

I sådana fall som avses i 20 d § ska i fråga om förbud mot avlyssning och observation i tillämpliga delar iakttagas 5 kap. 50 § i polislagen.

(upphävs)

20 h §

20 i §

(upphävs)

I sådana fall som avses 20 d och 20 e § ska i fråga om yppandeförbud som gäller hemligt inhämtande av information i tillämpliga delar iakttas 5 kap. 48 § i polislagen.

20 j §

Tullens bevakningsavdelning och cheferna för de enheter som använder hemliga metoder för inhämtande av information ska övervaka användningen av hemliga tvångsmedel och metoder för inhämtande av information.

Finansministeriet ska årligen till riksdagens justitieombudsman avge en berättelse om användningen och övervakningen av hemliga tvångsmedel och metoder för inhämtande av information.

20 j §

(upphävs)

28 §

Utan hinder av att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, verkställande direktör, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företagshemlighet eller bank- eller försäkringshemlighet, har en tullman på begäran av en till uppgiften förordnad tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen rätt att av en privat sammanslutning eller en enskild få uppgifter som behövs för avvärijande eller utredning av tullbrott.

För förhindrande och undersökning av tullbrott har Tullen därtill rätt att av samfund som idkar televerksamhet erhålla kontaktuppgifter om en sådan teleanslutning som inte är upptagen i en offentlig katalog. För samma ändamål har Tullen rätt att få uppgifter om utdelningsadresser av en sammanslutning som bedriver postverksamhet.

Tullmyndigheten har rätt att för ett tjänsteuppdrag avgiftsfritt få behövliga uppgifter av myndigheter och av en sammanslutning som tillsatts för att handha en offentlig uppgift.

28 §

(3—5 mom. upphävs)

Tullbrott och utredning av dem

(upphävs)

43 §

Vid utredning av tullbrottmål skall utöver särskilda stadganden om förundersökning och tvångsmedel iakttas stadgandena i denna lag.

43 §

(upphävs)

En tullman har vid förundersökning som utförs av Tullen samma rätt att vidta utredningsåtgärder och använda tvångsmedel som en polisman vid en polismyndighets förundersökning, om inte något annat följer av 20 a § 1 mom. I 2 kap. 9 § 1 mom. 2 punkten i tvångsmedelslagen föreskrivs om anhållningsberättigade tullmän.

Förundersökning som utförs av Tullen ska ledas av en anhållningsberättigad tullman. Av särskilda skäl får någon annan tullman som arbetar med tullbrottsbekämpning förordnas att med begränsade befogenheter leda undersökningen. En sådan tullman har samma rätt som en anhållningsberättigad tjänsteman att besluta om beslag och husrannsakan samt om kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

43 a §

I fråga om behandlingen av anhållna och gripna som hålls i förvar hos Tullen iakttas vad som föreskrivs i lagen om behandlingen av personer i förvar hos polisen (841/2006). (upphävs)

Bestämmelserna om polisen i den lag som nämns i 1 mom. gäller Tullen i fråga om personer som hålls i förvar hos Tullen. Vad som i den nämnda lagen bestäms om polismän eller väktare gäller tullmän. Vad som i lagen i fråga bestäms om chefen för en förvaringslokal eller en anhållningsberättigad tjänsteman som förordnats av chefen gäller chefen för en förvaringslokal vid Tullen.

Med undantag av vad som föreskrivs i

1) 2 kap. 1 § i den lag som nämns i 1 mom. ska Tullen godkänna en förvaringslokal som administreras av Tullen,

2) 8 kap. 3 § i den lag som nämns i 1 mom. ska Tullen fastställa ordningsstadgan för en förvaringslokal som administreras av Tullen samt fatta beslut om övervakning och låsning av lokalerna,

3) 17 kap. 3 § 1 mom. i den lag som nämns i 1 mom. ska chefen för den ansvariga enheten vid Tullen fatta beslut om rättelseyrkanden,

4) 18 kap. 1 § i den lag som nämns i 1 mom. ska en anhållningsberättigad tullman utses till chef för förvaringslokalen.

43 a §

44 § (upphävs) 44 §
Saknar en anhållen eller häktad fast bostad i Finland och är det sannolikt att han genom att lämna landet undandrar sig rättegång eller straffverkställighet, kan han friges på villkor att han ställer säkerhet som prövas trygga inställelse till rättegång och avtjänande av eventuellt dömda påföljder. Om den frigivne inte inställer sig för att svara inför domstol eller för att avtjäna sitt fängelsestraff under den tid då straff får dömas eller dömt fängelsestraff verkställas, får domstolen döma säkerheten helt eller delvis förverkad till staten. Dömda böter eller sådan statlig fordran som skall indrivras enligt lagen om verkställighet av bötesstraff (318/63) får tas ut ur säkerheten.

45 § (upphävs) 45 §
En tullman kan avstå från att vidta åtgärder för väckande av åtal mot den skyldige, om brottet inte kan förutses medföra strängare straff än böter och om det som helhet skall anses uppenbart obetydligt. En tullman kan dock tilldela anmärkning till den som är skyldig till ett sådant brott.

45 a § (upphävs) 45 a §
En tullman som inhämtar information för förebyggande av tullbrott får dröja med att ingripa när ett sådant brott håller på att ske som inte orsakar överhängande allvarlig fara för någons liv, hälsa eller frihet eller överhängande risk för betydande miljö-, egendoms- eller förmögenhetsskada, om fördröjningen är nödvändig för att dölja att information inhämtas eller för att trygga syftet med att information inhämtas.

46 § (upphävs) 46 §
Kan tullbrottmål handläggas genom strafforderförfarande, får förundersökningsledaren eller någon annan till uppgiften förordnad tullman framställa straffyrkanden så som föreskrivs i lagen om strafforderförfarande (692/1993).
Om påföljden för ett brott som undersöks av Tullen kan vara ordningsbot, har den tullman som avses i 1 mom. rätt att förelägga ord-

ningsbot på det sätt som föreskrivs i lagen om ordningsbotsförfarande (66/1983). I ett ordningsbotsärende som behandlas av Tullen gäller i fråga om uppgifterna för Tullens brottsbekämpningschef vad som i nämnda lag bestäms om uppgifterna för chefen för polisdistriktet i ordningsbotsärenden. De uppgifter i ordningsbotsärenden som åligger Tullens brottsbekämpningschef kan genom en bestämmelse i reglementet för Tullens brottsbekämpning överföras på en annan anhållningsberättigad tjänsteman vid Tullen.

47 §

I tullbrottmål är förundersökningsledaren eller en annan till uppgiften förordnad tullman berättigad att delge stämning och annan delgivning på samma sätt som en stämningsman. (upphävs)

47 §

I tullbrottmål kan stämning delges även ombud som av svaranden befullmäktigats att ta emot stämningen.

En tullman kan på begäran av en stämningsberättigad myndighet delge stämning även i andra än tullbrottmål.

Vid stämning och annan delgivning som Tullen förrättar ska bestämmelserna i lagen om stämningsmän (505/1986) och förordningen om stämningsmän (506/1986) iakttas.

En i överenskommelse om gränstullsarbete avsedd tjänsteman som utför tullåtgärder på finska statens vägnar kan i tullbrottmål delge stämning och ett i 46 § avsett bötesyrkande, bötesföreläggande, ordningsbotsföreläggande eller straffyrkande inom den kontrollzon som avses i avtalet. Inom kontrollzonen kan utan riksåklagarens åtalsförordnande ett föreläggande eller ett yrkande som gäller tullbrottmål utfärdas även för andra än finska medborgare.

47 a §

Bestämmelserna om polispersonalens tystnadsplikt och tystnadsrätt i 7 kap. 1 § 1 mom. och 3–5 § i polislagen ska i fråga om brottsbekämpning på motsvarande sätt tillämpas också på Tullens personal. (upphävs)

47 a §

Beslagtagen vara

(upphävs)

48 §

48 §

Är ägare eller innehavare till beslagtagen vara okänd eller saknar han känd vistelseort i Finland, kallas han genom offentlig stämning att inställa sig vid domstolen en bestämd dag som inte får utsättas till tidigare än den sjunde dagen från stämningens offentliggörande. Sådan stämning skall uppsättas till allmänt påseende i domstolens kansli.

Inställer sig inte beslagtagen varas ägare eller innehavare som instämts i laga ordning att svara i saken och visar han inte laga förfall, avgörs anspråket om varans förverkande oavsett hans frånvaro.

49 §

49 §

En beslagtagen vara kan, om inte något annat föreskrivs i någon annan lag, innan den förklaras förverkad

1) utlämnas till ägaren mot av Tullen prövad säkerhet,

2) säljas på auktion, om ägaren samtycker till det eller om varan är svår att förvara,

3) användas för ett av Tullen fastställt ändamål, om införsel och utförsel av varan är förbjuden och den är svår att förvara.

Förklarar domstolen beslagtagen vara förverkad anses äganderätten ha övergått till staten då beslaget gjordes. Ovan i 1 mom. avsedda fall anses i stället för själva varan dess värde förverkat.

50 §

50 §

Tullen verkställer beslut som gäller egendom som dömts förverkad i tullbrottmål.

Beslagtagen vara, om vilken bestämts att den skall återställas till ägaren eller till den som annars har rätt till varan, skall förtullas på behörigt sätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 5 kap. 1 § i polislagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen (872/2011) 5 kap. 1 § 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap

5 kap.

Hemliga metoder för inhämtande av information

Hemliga metoder för inhämtande av information

1 §

1 §

Tillämpningsområde och definitioner

Tillämpningsområde och definitioner

Vad som i detta kapitel föreskrivs om polisens eller en polismans rätt att använda hemliga metoder för inhämtande av information gäller med undantag för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och militärmyndigheterna enligt vad som särskilt föreskrivs i lag.

Vad som i detta kapitel föreskrivs om polisens eller en polismans rätt att använda hemliga metoder för inhämtande av information gäller med undantag för teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och militärmyndigheterna enligt vad som särskilt föreskrivs i lag. *Bestämmelser om Tullens rätt att för förhindrande av tullbrott genomföra täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/). Täckoperationer och bevisprovokation genom köp för förhindrande av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. Genom beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan dock en täckoperation som genomförs uteslutande i datanät och bevisprovokation genom köp genomföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av gränsbevakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i gränsbevakningslagen (578/2005) 10 §, 44 § 1 mom. samt 78 § 1 mom.,
av dem 10 § sådan den lyder i lag 875/2011 och 78 § 1 mom. sådant det lyder i lag
688/2009, som följer:

Gällande lydelse

10 §

Allmänna principer som ska iaktas i tulluppgifter, polisuppgifter och förundersökningsuppgifter

I polisuppgifter iaktas principerna i polislagen och i andra lagar som gäller polisens uppgifter. I tulluppgifter iaktas principerna i tullagen (1466/1994) och i andra lagar som gäller tullövervakning. I förundersökningsuppgifter iaktas principerna i förundersökningslagen (805/2011), tvångsmedelslagen (806/2011) och i andra lagar som gäller förundersökningsmyndighetens uppgifter.

44 §

Överföring av förundersökning till en annan förundersökningsmyndighet

Om inte något annat följer av bestämmelserna om arbetsfördelningen mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen överför gränsbevakningsväsendet förundersökningen av tullbrott enligt tullagen till tullen och förundersökningen av andra brott till polisen, ifall arten och omfattningen av ärendet eller de nödvändiga förundersökningsåtgärderna förutsätter det eller ifall förundersökningsmyndigheten i fråga kräver det. Gränsbevakningsväsendet skall trygga förundersökningen av det ärende som överförs till dess att överföringen har gjorts.

Föreslagen lydelse

10 §

Allmänna principer som ska iaktas i tulluppgifter, polisuppgifter och förundersökningsuppgifter

I polisuppgifter iaktas principerna i polislagen och i andra lagar som gäller polisens uppgifter. I tulluppgifter iaktas principerna i tullagen (1466/1994), *lagen om brottbekämpning inom Tullen* (/) och i andra lagar som gäller tullövervakning. I förundersökningsuppgifter iaktas principerna i förundersökningslagen (805/2011), *tvångsmedelslagen* (806/2011) och i andra lagar som gäller förundersökningsmyndighetens uppgifter.

44 §

Överföring av förundersökning till en annan förundersökningsmyndighet

Om inte något annat följer av bestämmelserna om arbetsfördelningen mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och *Tullen* överför gränsbevakningsväsendet förundersökningen av tullbrott enligt *lagen om brottbekämpning inom Tullen till Tullen* och förundersökningen av andra brott till polisen, ifall arten och omfattningen av ärendet eller de nödvändiga förundersökningsåtgärderna förutsätter det eller ifall förundersökningsmyndigheten i fråga kräver det. Gränsbevakningsväsendet ska trygga förundersökningen av det ärende som överförs till dess att överföringen

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

har gjorts.

78 §

78 §

*Handräckning till gränsbevakningsväsendet**Handräckning till gränsbevakningsväsendet*

En myndighet ska lämna gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för fullgörande av ett uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet och som myndigheten är behörig att lämna. Bestämmelser om bistånd som lämnas till gränsbevakningsväsendet finns också i lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet.

En myndighet ska lämna gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för fullgörande av ett uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet och som myndigheten är behörig att lämna. Bestämmelser om bistånd som lämnas till gränsbevakningsväsendet finns också i lagen om samarbete mellan polisen, *Tullen* och gränsbevakningsväsendet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet (687/2009) lagens namn, 1 § 1 mom., mellanrubriken före 2 § samt 4 § 4 mom., av dem 4 § 4 mom. sådant det lyder i lag 881/2011, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag**om samarbete mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet**

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att främja samarbetet mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet (*PTG-myndigheterna*) och genomförandet av gemensamma riktlinjer för PTG-myndigheternas verksamhet så att PTG-myndigheternas lagstadgade uppgifter och enskilda åtgärder när det gäller förebyggande, avslöjande och utredning av brott (*brotsbekämpning*), övervakning samt internationellt samarbete i anslutning till dessa utförs på ett ändamålsenligt, effektivt och ekonomiskt sätt.

Brotsbekämpningssamarbetet mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet

4 §

Förfarande vid internationella kontrollerade leveranser

I 10 kap. 41 § i tvångsmedelslagen och i 5 kap. 43 § i polislagen (872/2011) föreskrivs om kontrollerade leveranser och förutsätt-

Lag**om samarbete mellan polisen, *Tullen* och gränsbevakningsväsendet**

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att främja samarbetet mellan polisen, *Tullen* och gränsbevakningsväsendet (*PTG-myndigheterna*) och genomförandet av gemensamma riktlinjer för PTG-myndigheternas verksamhet så att PTG-myndigheternas lagstadgade uppgifter och enskilda åtgärder när det gäller förebyggande, avslöjande och utredning av brott (*brotsbekämpning*), övervakning samt internationellt samarbete i anslutning till dessa utförs på ett ändamålsenligt, effektivt och ekonomiskt sätt.

*Brotsbekämpningssamarbetet mellan polisen, *Tullen* och gränsbevakningsväsendet*

4 §

Förfarande vid internationella kontrollerade leveranser

I 10 kap. 41 § i tvångsmedelslagen (806/2011), 5 kap. 43 § i polislagen (872/2011), 41 § i gränsbevakningslagen

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ningarna för sådana och i 10 kap. 42 § i tvångsmedelslagen och i 5 kap. 44 § i polislagen föreskrivs om beslutsfattandet vid kontrollerade leveranser som utförs av polisen.

(578/2005) och 3 kap. 42 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/) föreskrivs om kontrollerade leveranser och förutsättningarna för sådana och i 10 kap. 42 § i tvångsmedelslagen, 5 kap. 44 § i polislagen, 41 § i gränsbevakningslagen och 3 kap. 43 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen föreskrivs om beslutsfattandet vid kontrollerade leveranser som utförs av polisen, gränsbevakningsväsendet eller Tullen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av tvångsmedelslagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i tvångsmedelslagen (806/2011) 10 kap. 1 och 14 §, 15 § 1 mom. och 2 mom. 2 punkten, 39 § 2 och 4 mom., 40 § 1 mom. och 3 mom. 2 punkten, 47 § 2 mom., 48 § 1 mom., 56 § 4 mom., 57 § 1 mom. samt 65 §, av dem 14 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 438/2013 samt 56 § 4 mom. och 57 § 1 mom. sådana de lyder ändrade i lag 1146/2013. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

10 kap.

Hemliga tvångsmedel

Hemliga tvångsmedel

1 §

1 §

Tillämpningsområde

Tillämpningsområde

I samband med förundersökning får man i hemlighet för dem åtgärden riktas mot använda sig av teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalutrust-

I samband med förundersökning får man i hemlighet för den åtgärden riktas mot använda sig av teleavlyssning, inhämtande av information i stället för teleavlyssning, teleövervakning, inhämtande av basstationsuppgifter, systematisk observation, förtäckt inhämtande av information, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk observation, teknisk spårning och teknisk observation av utrustning), inhämtande av identifieringsuppgifter för teleadresser eller teleterminalut-

ning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser. Bestämmelser om användningen av dessa metoder för att förhindra eller avslöja brott finns i polislagen.

Vad som i detta kapitel föreskrivs om förundersökningsmyndighetens eller en förundersökningstjänstemans rätt att använda tvångsmedel gäller med undantag av täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor förutom polisen även gränsbevakningsmyndigheterna, tullmyndigheterna och de militära myndigheterna enligt vad som föreskrivs särskilt om detta i lag.

rustning, täckoperationer, bevisprovokation genom köp, användning av informationskällor och kontrollerade leveranser. Bestämmelser om användningen av dessa metoder för att förhindra eller avslöja brott finns i polislagen och lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/).

Vad som i detta kapitel föreskrivs om förundersökningsmyndighetens eller en förundersökningstjänstemans rätt att använda tvångsmedel gäller med undantag av täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor förutom polisen även gränsbevaknings- och tullmyndigheterna samt de militära myndigheterna enligt vad som föreskrivs särskilt om detta i lag. Bestämmelser om Tullens rätt att använda täckoperationer, bevisprovokation genom köp och styrd användning av informationskällor vid förundersökning av tullbrott finns i lagen om brottsbekämpning inom Tullen. Täckoperationer och bevisprovokation genom köp vid förundersökning av tullbrott genomförs av polisen på begäran av Tullen. På beslut av chefen för centralkriminalpolisen kan en täckoperation och bevisprovokation genom köp som genomförs uteslutande i data nät dock utföras också av en tullman inom tullbrottsbekämpningen som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

14 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med *förtäckt inhämtande av information* avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla polismannens uppdrag.

Polisen får använda förtäckt inhämtande av information, om det finns anledning att anta att åtgärden kan bidra till utredningen av

- 1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) utnyttjande av person som är föremål för sexhandel, eller koppleri,

14 §

Förtäckt inhämtande av information och dess förutsättningar

Med *förtäckt inhämtande av information* avses inhämtande av information genom kortvarig interaktion med en viss person där falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter används för att hemlighålla det uppdrag som polismannen eller tullmannen inom Tullens brottsbekämpning ska utföra.

Polisen får använda förtäckt inhämtande av information, om det finns anledning att anta att åtgärden kan bidra till utredningen av

- 1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) utnyttjande av en person som är föremål för sexhandel, eller koppleri,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

- 3) narkotikabrott,
- 4) förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte,
- 5) grovt tullredovisningsbrott,
- 6) stöld eller häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet,
- 7) förberedelse till tagande av gisslan, eller
- 8) förberedelse till grovt rån.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

15 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen, chefen för en polisinsättning eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 2) den polisenhet som genomför inhämtandet och den polisman som ansvarar för inhämtandet,

- 3) narkotikabrott,
- 4) förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte,
- 5) grovt tullredovisningsbrott,
- 6) stöld eller häleri som hänför sig till planmässig, organiserad, yrkesmässig, fortsatt eller upprepad brottslig verksamhet,
- 7) förberedelse till tagande av gisslan
- 8) förberedelse till grovt rån.

Tullen får använda förtäckt inhämtande av information, om det finns anledning att anta att åtgärden kan bidra till utredningen av

- 1) ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst fyra år,
- 2) ett narkotikabrott som ska betraktas som tullbrott,

3) smuggling, eller

4) grovt tullredovisningsbrott.

Förtäckt inhämtande av information är inte tillåtet i bostäder ens med bostadsinnehavarens medverkan.

15 §

Beslut om förtäckt inhämtande av information

Beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen, chefen för skyddspolisen, chefen för en polisinsättning eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. *Beslut om förtäckt inhämtande av information i syfte att utreda ett tullbrott fattas av chefen för Tullens brottsbekämpning eller en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.*

Beslut om förtäckt inhämtande av information ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

- 2) den polisenhet som genomför inhämtandet och den polisman eller tullman inom Tullens brottsbekämpning som ansvarar för inhämtandet,

39 §

Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor

Polisen får be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar den information som avses i 1 mom. (*styrd användning av informationskällor*).

Bestämmelser om registrering av uppgifter om informationskällor och om betalning av arvode finns i polislagen.

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av chefen för central-kriminalpolisen, chefen för skyddspolisen, chefen för en polisinrättning eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

2) den polisenhet som genomför inhämtandet av information och den polisman som ansvarar för genomförandet av detta,

39 §

Användning av informationskällor och förutsättningar för styrd användning av informationskällor

Polisen *eller Tullen* får be att en för ändamålet godkänd informationskälla som har lämpliga personliga egenskaper och är registrerad och har samtyckt till inhämtandet av information inhämtar den information som avses i 1 mom. (*styrd användning av informationskälla*).

Bestämmelser om registrering av uppgifter om informationskällor och om betalning av arvode finns i polislagen *och lagen om brottsbekämpning inom Tullen*.

40 §

Beslut om styrd användning av informationskällor

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas av chefen för central-kriminalpolisen, chefen för skyddspolisen, chefen för en polisinrättning eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tjänsteman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information. *Beslut om styrd användning av informationskällor i syfte att utreda tullbrott som Tullen undersöker* fattas av *Tullens brottsbekämpningschef* eller av en för uppdraget förordnad anhållningsberättigad tullman som särskilt utbildats för hemligt inhämtande av information.

Beslut om styrd användning av informationskällor ska fattas skriftligen. I beslutet ska följande nämnas:

2) den enhet som genomför inhämtandet av information och den *tjänsteman* som ansvarar för genomförandet av detta,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

47 §

47 §

*Skydd när hemliga tvångsmedel används**Skydd när hemliga tvångsmedel används*

Polisen får använda falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter, göra och använda falska, vilseledande eller förtäckta registeranteckningar samt framställa och använda falska handlingar, när det är nödvändigt för att skydda sådan användning av hemliga tvångsmedel som redan genomförts, pågår eller kommer att genomföras.

Polisen *och Tullen* får använda falska, vilseledande eller förtäckta uppgifter, göra och använda falska, vilseledande eller förtäckta registeranteckning samt framställa och använda falska handlingar, när det är nödvändigt för att skydda sådan användning av hemliga tvångsmedel som redan genomförts, pågår eller kommer att genomföras.

48 §

48 §

*Beslut om skyddande**Beslut om skyddande*

Beslut om registeranteckningar och upprättande av handlingar enligt 47 § 2 mom. ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen eller chefen för skyddspolisen.

Beslut om registeranteckningar och upprättande av handlingar enligt 47 § 2 mom. ska fattas av chefen för centralkriminalpolisen eller chefen för skyddspolisen. *Om det är fråga om förhindrande av ett tullbrott som Tullen undersöker, ska beslutet fattas av Tullens brottsbekämpningschef.*

56 §

56 §

*Användning av överskottsinformation**Användning av överskottsinformation*

Överskottsinformation får dessutom alltid användas för att förhindra brott, för att rikta in polisens verksamhet och som en utredning som stöder det att någon är oskyldig.

Överskottsinformation får dessutom alltid användas för att förhindra brott, för att rikta in polisen *och Tullens* verksamhet och som en utredning som stöder det att någon är oskyldig.

57 §

57 §

*Utplåning av information**Utplåning av information*

Överskottsinformationen ska utplånas efter det att målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller lämnats därhän. Informationen får dock bevaras och lagras i ett register som avses i lagen om behandling av per-

Överskottsinformationen ska utplånas efter det att målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller lämnats därhän. Informationen får dock bevaras och lagras i ett register som avses i lagen om behandling av

sonuppgifter i polisens verksamhet, om den gäller ett brott som avses i 56 § 1 eller 2 mom. i denna lag eller om den behövs för att förhindra ett brott som avses i 15 kap. 10 § i strafflagen. Information som inte ska utplånas ska bevaras i fem år efter det att målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller lämnats därhän.

personuppgifter i polisens verksamhet *eller tullagen (1466/1994)*, om den gäller ett brott som avses i 56 § 1 eller 2 mom. i denna lag eller om den behövs för att förhindra ett brott som avses i 15 kap. 10 § i strafflagen. Information som inte ska utplånas ska bevaras i fem år efter det att målet har avgjorts genom en lagakraftvunnen dom eller lämnats därhän.

65 §

Tillsyn över användningen av hemliga tvångsmedel

Polisstyrelsen och cheferna för de enheter som använder hemliga tvångsmedel ska för polisens vidkommande övervaka användningen av hemliga tvångsmedel.

Inrikesministeriet ska årligen lämna riksdagens justitieombudsman en berättelse om hur hemliga tvångsmedel och skyddandet av dem har använts och övervakats.

I polislagen föreskrivs om de berättelser om hemligt inhämtande av information för att förhindra eller avslöja brott som ska avges till justitieombudsmannen.

65 §

Tillsyn över användningen av hemliga tvångsmedel

Polisstyrelsen och cheferna för de enheter som använder hemliga tvångsmedel ska för polisens vidkommande övervaka användningen av hemliga tvångsmedel. *Användningen av hemliga tvångsmedel inom Tullens brottsbekämpning övervakas av Tullen och cheferna för de enheter som använder hemliga tvångsmedel.*

Inrikesministeriet ska årligen lämna riksdagens justitieombudsman en berättelse om hur hemliga tvångsmedel och skyddande av dem har använts och övervakats. *Finansministeriet ska årligen avge en berättelse om hur hemliga tvångsmedel och skyddandet av dem har använts och övervakats inom Tullen.*

I polislagen *och lagen om brottsbekämpning inom Tullen* föreskrivs om de berättelser om hemligt inhämtande av information för att förhindra eller avslöja brott som ska avges till justitieombudsmannen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 2 kap. 1 § och 11 kap. 8 § i förundersökningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i förundersökningslagen (805/2011) 2 kap. 1 § 2 mom. samt 11 kap. 8 § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap

2 kap.

Vilka som deltar i förundersökning**Vilka som deltar i förundersökning**

1 §

1 §

*Myndigheterna vid förundersökning**Myndigheterna vid förundersökning*

Förundersökningsmyndigheter är förutom polisen även gränsbevaknings-, tull- och militärmyndigheterna, enligt vad som föreskrivs om deras förundersökningsbefogenheter i gränsbevakningslagen (578/2005), tullagen (1466/1994), militära disciplinlagen (331/1983) och lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995).

Förundersökningsmyndigheter är förutom polisen även gränsbevaknings-, tull- och militärmyndigheterna, enligt vad som föreskrivs om deras förundersökningsbefogenheter i gränsbevakningslagen (578/2005), *lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/)* och *lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014)*.

11 kap

11 kap.

Särskilda bestämmelser**Särskilda bestämmelser**

8 §

8 §

Rätt att få information av en myndighet samt av en privat sammanslutning och av en privatperson

Rätt att få information av en myndighet samt av en privat sammanslutning och av en privatperson

I 4 kap. 2 och 3 § i polislagen (872/2011) finns bestämmelser om rätt att av en myndighet samt av en privat sammanslutning och av en privatperson få information som behövs för utredning av brott.

I 4 kap. 2 och 3 § i polislagen (872/2011) och i 2 kap. 14 § i *lagen om brottsbekämpning inom Tullen* finns bestämmelser om rätt att av en myndighet samt av en privat sammanslutning och av en privatperson får information som behövs för utredning av brott.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 12 § i utlänningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen (301/2004) 12 §, sådan den lyder i lag 1214/2013, som följer:

Gällande lydelse

12 §

Bestämmelser om passerande av gränsen

Bestämmelser om gränspassage vid Europeiska unionens yttre gränser finns i kodexen om Schengengränserna.

I gränsbevakningslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den föreskrivs i övrigt om passerande och övervakning av riksgränsen, gränsövergångsställen och deras öppettider, fördelningen av uppdragen att utföra in- och utresekontroller mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen samt de nationella uppdragen och befogenheterna enligt kodexen om Schengengränserna.

Föreslagen lydelse

12 §

Bestämmelser om passerande av gränsen

Bestämmelser om gränspassage vid Europeiska unionens yttre gränser finns i kodexen om Schengengränserna.

Bestämmelser om passerande av riksgränsen och om övervakning av riksgränsen, gränsövergångsställen och deras öppettider, fördelningen av gränskontrolluppgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och Tullen på olika gränsövergångsställen och om nationella uppgifter och befogenheter som förutsätts i kodexen om Schengengränserna föreskrivs i *gränsbevakningslagen*.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag**om ändring av 7 § i statstjänstemannalagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i statstjänstemannalagen (750/1994) 7 § 1 mom. 12 punkten, sådan den lyder i lag 281/2000, som följer:

Gällande lydelse

7 §

Till följande tjänster kan endast finska medborgare utnämnas:

12) tjänster vid tullverket till vilka hör rätt att anhålla, andra tjänster vid tullverket till vilka hör deltagande i övervakning och tryggnade av den territoriella integriteten eller tjänster till vilka hör brottsundersökning och övervakningsuppgifter inom tullverkets verksamhetsområde,

Föreslagen lydelse

7 §

Till följande tjänster kan endast finska medborgare utnämnas:

12) tjänster vid *Tullen* till vilka hör rätt att anhålla, andra tjänster vid *Tullen* till vilka hör deltagande i övervakning och tryggnade av den territoriella integriteten eller tjänster till vilka hör brottsundersökning och övervakningsuppgifter inom *Tullens* verksamhetsområde,

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag**om ändring av 36 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation (516/2004) 36 § 1 mom., sådant det lyder i lag 343/2008, som följer:

Gällande lydelse

36 §

Rätt för vissa andra myndigheter att få uppgifter

I fråga om myndigheternas rätt att få identifieringsuppgifter för att förhindra, avslöja el-

Föreslagen lydelse

36 §

Rätt för vissa andra myndigheter att få uppgifter

I fråga om myndigheternas rätt att få identifieringsuppgifter för att förhindra, avslöja el-

ler utreda brott bestäms i polislagen, gränsbevakningslagen (578/2005), lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005), tullagen (1466/1994) och tvångsmedelslagen.

ler utreda brott bestäms i polislagen, gränsbevakningslagen (578/2005), lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005), *lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/)* och tvångsmedelslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 12 § i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlighet vid rättegång i allmänna domstolar (370/2007) 12 § 2 mom. 3 punkten, sådan den lyder i lag 821/2011, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

12 §

En parts rätt att ta del av en handling

En parts rätt att ta del av en handling

En parts rätt enligt 1 mom. gäller inte

En parts rätt enligt 1 mom. gäller inte

3) ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen eller 5 kap. i polislagen eller tullåtgärder enligt 20 f § i tullagen och i vilket den som är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, eller

3) ett ärende som gäller en hemlig metod för inhämtande av information enligt 10 kap. i tvångsmedelslagen, 5 kap. i polislagen *eller 3 kap. i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/)* och i vilket den som är föremål för metoden för inhämtande av information eller åtgärder inte behöver höras vid behandlingen av yrkandet på metoden eller åtgärder, eller

Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag**om ändring av 3 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rådets rambeslut om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater och om tillämpning av rambeslutet (26/2009) 3 § 4 punkten, sådan den lyder i lag 1183/2013, som följer:

Gällande lydelse

3 §

Definition av information och underrättelser

I denna lag avses med information och underrättelser

4) uppgifter som annars med stöd av 4 kap. 2 och 3 § samt 5 kap. 40—42 § i polislagen (872/2011), 13 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, 28 § i tullagen, 17, 18 och 22 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet eller någon annan lag eller ett avtal innehas av polisen, Tullen eller gränsbevakningsväsendet eller som är tillgängliga för dem utan att de vidtar tvångsåtgärder.

Föreslagen lydelse

3 §

Definition av information och underrättelser

I denna lag avses med information och underrättelser

4) uppgifter som annars med stöd av 4 kap. 2 och 3 § samt 5 kap. 40—42 § i polislagen (872/2011), 13 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet, 28 § i tullagen, 2 kap. 14 § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/), 17, 18 och 22 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet eller någon annan lag eller ett avtal innehas av polisen, Tullen eller gränsbevakningsväsendet eller som är tillgängliga för dem utan att de vidtar tvångsåtgärder.

Denna lag träder i kraft den 20 .

14.

Lag**om ändring av 4 och 103 § i punktskattelagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i punktskattelagen (182/2010) 4 § 2 mom. och 103 § 1 mom.,
av dem 4 § 2 mom. sådant det lyder i lag 964/2012, som följer:

Gällande lydelse

4 §

Behörig myndighet

Om inte något annat föreskrivs i denna lag ska tullagen tillämpas i fråga om Tullens befogenheter och åtgärder.

103 §

Omhändertagande

Tullmyndigheten har rätt att för tryggande av skattefordringar omhänderta punktskattepliktiga produkter, om

- 1) de inte vederbörligen har anmälts till beskattning,
- 2) på dem inte har tillämpats bestämmelserna om punktbeskattning eller de beslut och föreskrifter som tullmyndigheten har meddelat med stöd av dessa bestämmelser,
- 3) det råder oklarhet vad gäller skattepliktigheten för produkterna och syftet med skattepliktigheten eller importen, eller om
- 4) det finns någon annan grundad anledning att trygga en skattefordran.

Föreslagen lydelse

4 §

Behörig myndighet

Om inte något annat föreskrivs i denna lag ska tullagen *eller lagen om brottsbekämpning inom Tullen (/)* tillämpas i fråga om Tullens befogenheter och åtgärder.

103 §

Omhändertagande

Tullen har rätt att för tryggande av skattefordringar omhänderta punktskattepliktiga produkter, om

- 1) de inte vederbörligen har anmälts till beskattning,
- 2) på dem inte har tillämpats bestämmelserna om punktbeskattning eller de beslut och föreskrifter som *Tullen* har meddelat med stöd av dessa bestämmelser,
- 3) det råder oklarhet vad gäller skattepliktigheten för produkterna och syftet med skattepliktigheten eller importen, eller om
- 4) det finns någon annan grundad anledning att trygga en skattefordran.

Denna lag träder i kraft den 20 .

15.

Lag**om ändring av 6 § i lagen om stämmingsmän**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om stämmingsmän (505/1986) 6 §, sådan den lyder i lagarna 1263/1994, 1259/1999 och 449/2011, som följer:

Gällande lydelse

6 §

Andra som har rätt att verkställa delgivning

Berättigad att, så som stämmingsman, verkställa stämning och delgivning är

1) polisman, åklagare, utmätningsman, notarius publicus samt gränsbevakningsman,

2) tjänsteman som har förordnats härtill av chefen för en domstol, ett exekutionsverk, ett häradsämbete, utsökningssavdelningen vid häradsämbete eller en polisinsättning och som är anställd vid myndigheten,

3) fängelsedirektör eller tjänsteman vid fängelse vilken förordnats härtill av fängelsedirektören, när en myndighet begär det och den som skall stämmas eller med vilken delgivning skall ske är en fånge, samt

4) inom försvarsmakten de tjänstemän som förordnats härtill av kommendören för truppavdelning eller med honom jämställbar förman, när en myndighet begär det och den som skall stämmas eller med vilken delgivning skall ske lyder under 45 kap. strafflagen.

Om polismans och gränsbevakningsmans skyldighet att verkställa delgivning stadgas genom förordning.

Föreslagen lydelse

6 §

Andra som har rätt att verkställa delgivning

Berättigad att, så som stämmingsman, verkställa stämning och delgivning är

1) polisman, åklagare, utmätningsman, notarius publicus, gränsbevakningsman *samt anhållningsberättigad tullman eller till uppgiften förordnad annan tullman,*

2) tjänsteman som har förordnats härtill av chefen för en domstol, ett exekutionsverk, ett häradsämbete, utsökningssavdelningen vid häradsämbete eller en polisinsättning och som är anställd vid myndigheten,

3) fängelsedirektör eller tjänsteman vid fängelse vilken förordnats härtill av fängelsedirektören, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller med vilken delgivning ska ske är en fånge, samt

4) inom försvarsmakten de tjänstemän som förordnats härtill av kommendören för truppavdelning eller med honom jämställbar förman, när en myndighet begär det och den som ska stämmas eller med vilken delgivning ska ske lyder under 45 kap. i strafflagen (39/1889).

Bestämmelser om polismans, gränsbevakningsmans och *tullmans* skyldighet att verkställa delgivning utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

16.

Lag**om ändring av 3 kap. 70 § i utsökningsbalken**

I enlighet med riksdagen beslut
ändras i utsökningsbalken (705/2007) 3 kap. 70 § 1 mom. 6 punkten som följer:

Gällande lydelse

3 kap.

Allmänna bestämmelser om förfarandet

70 §

*Förundersökningsmyndigheter och vissa
andra myndigheter samt domstolar*

En utsökningsmyndighet får i enskilda fall på begäran ur en handling som finns hos utsökningsmyndigheten lämna ut svarandens identifieringsuppgifter och kontaktinformation samt uppgifter om svarandens ekonomiska ställning och verksamhet till

6) tullmyndigheterna för utförande av uppgifter i enlighet med tullagen (1466/1994),

Föreslagen lydelse

3 kap.

Allmänna bestämmelser om förfarandet

70 §

*Förundersökningsmyndigheter och vissa
andra myndigheter samt domstolar*

En utsökningsmyndighet får i enskilda fall på begäran ur en handling som finns hos utsökningsmyndigheten lämna ut svarandens identifieringsuppgifter och kontaktinformation samt uppgifter om svarandens ekonomiska ställning och verksamhet till

6) *Tullen* för utförande av uppgifter i enlighet med tullagen (1466/1994),

Denna lag träder i kraft den 20 .